

**TÜRKİYE'DE MEDYA POPÜLİZMİ: BİRGÜN
VE YENİ AKİT GAZETELERİ ÜZERİNE
SÖYLEM TARİHSEL ÇÖZÜMLEME**

Doktora Tezi

Özlem DORUK ŞAHİN

Eskişehir 2023

TÜRKİYE’DE MEDYA POPÜLİZMİ: BİRGÜN VE YENİ AKİT GAZETELERİ ÜZERİNE SÖYLEM TARİHSEL ÇÖZÜMLEME

Özlem DORUK ŞAHİN

DOKTORA TEZİ

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2023

Bu tez çalışması BAP Komisyonunca kabul edilen. 1604E150 no.lu proje kapsamında desteklenmiştir.

ÖZET

TÜRKİYE’DE MEDYA POPÜLİZMİ: BİRGÜN VE YENİ AKİT GAZETELERİ ÜZERİNE SÖYLEM TARİHSEL ÇÖZÜMLEME

Özlem DORUK ŞAHİN

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haziran 2023

Danışman: Prof. Dr. Ömer ÖZER

Bu çalışmada, medya popülizmi kavramı üzerinden popülizmin haber söyleminde nasıl üretildiğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada, medya popülizmi; medya kaynaklı popülizm ve medya aracılı popülizm olmak üzere iki boyutlu bir yaklaşım ile açıklanmıştır. Bu çerçevede öncelikle Türkiye’de medya popülizmi olgusundan söz edilip edilemeyeceği üzerinde durulmuştur. Araştırma için 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sürecinde yayımlanan 31 gazeteden veri toplanmıştır. Toplanan veriler Jager ve Walgrave (2007)’in “dar popülizm” yaklaşımından yararlanılarak incelenmiştir. Medya popülizminin iki boyutlu yaklaşımı ile yapılan incelemede, Türkiye’de ulusal gazetelerin seçim sürecinde medya popülizminin her iki boyutu üzerinden de haber üretimi yaptıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Haber söyleminde popülizmin nasıl üretildiğini ortaya koymak için karşıt görüşleri yansıtacakları, sağ ve sol popülizm açısından örnek oluşturabilecekleri ön kabulü ile Birgün ve Yeni Akit’te yayımlanan haberler ve köşe yazıları seçilmiştir. İki gazeteden elde edilen veriler Eleştirel Söylem Çözümlemesinin bir türü olan Söylem Tarihsel Yaklaşım çerçevesinde çözümlenmiştir. Çözümleme sonucunda her iki gazetede de ikili karşıtlıklara dayanan kutuplaşmış temsiller saptanmıştır. “Biz ve onlar” kutuplaşma şeması üzerinden olumlu özellik yükleme, olumsuz özellik yükleme, yüceltme, dışlama, vurgulama, gizleme, meşrulaştırma gibi stratejilerle “gerçek halk” ve diğerlerinin inşa edildiği belirlenmiştir. Her iki gazetenin de iç ve dış grupların söylemsel inşasında adlandırma, yükleme, argümanlaştırma, perspektif kazandırma ve pekiştirme/yumuşatma stratejilerinden faydalandıkları görülmüştür. Her iki gazetenin de haber söyleminde popülizmin ayrıştırıcı unsurlarını kullandıkları saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Popülizm, Popülist, Medya popülizmi, Haber söylemi, Söylem Tarihsel Yaklaşım

ABSTRACT

MEDIA POPULISM IN TURKEY: A DISCOURSE-HISTORICAL ANALYSIS OF BİRGÜN AND YENİ AKİT NEWSPAPERS

Özlem DORUK ŞAHİN

Department of Journalism

Anadolu University, Graduate School of Social Sciences, June 2022

Advisor: Prof. Dr. Ömer ÖZER

The purpose of this study is to examine how populism is constructed in news discourse through the concept of media populism. The phenomenon of media populism is explained through a two-dimensional approach: "populism by the media" and "populism through the media". In this framework, first of all, it has been focused on whether the phenomenon of media populism in Turkey can be mentioned. For the research, data were collected from 31 newspapers published during the Presidential and Parliamentary General Elections on June 24, 2018. The collected data were initially analyzed using the "thin populism" approach proposed by Jager and Walgrave (2007). Through the examination using the two-dimensional approach of media populism, it was concluded that national newspapers in Turkey produced news on both dimensions of media populism during the June 24, 2018 Elections.

In order to determine how populism is produced in the news discourse of newspapers, Birgün and Yeni Akit were selected as representatives of right-wing and left-wing populism. Data obtained from the two newspapers were analyzed using Discourse Historical Approach, which is a type of Critical Discourse Analysis. The analysis revealed that both newspapers employed polarized representations based on binary oppositions. It was found that the construction of the "true people" and others was accomplished through strategies such as positive and negative attribution, elevation, exclusion, emphasis, concealment, and legitimation, using the "us vs. them" schema of polarization. Both newspapers utilized strategies such as nomination, predication, argumentation, perspectivation, and intensifying or mitigating in the discursive construction of internal and external groups. As a result, it was determined that both newspapers used the discriminatory elements of populism in their news discourse.

Keywords: Populism, Populist, Media populism, News discourse, Discourse Historical Approach

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, uzun bir süre önce siyasete ve söyleme dair bir merakla zihnimde şekillenirken, Türkiye’de siyasi söylem günümüzdeki kadar kutuplaşmış değildi. Kötü bir kehanetin kendisini doğrulaması gibi geçen zaman, bana bu çalışma için fikir veren endişeleri siyasetin olağan bir parçası haline getirdi. Bir merakın peşinden gitmek için fazla çetrefilli bu yolda, bana destek olmaktan vazgeçmeyen değerli tez danışmanım Prof. Dr. Ömer ÖZER’e ne kadar teşekkür etsem az kalır. Kendisinin bilgi birikimi, desteği, sabrı ve en önemlisi de bana olan inancı olmasa bu çalışmayı tamamlayamazdım.

Tez izleme komitesinde yer alarak bana ve tezime önerileriyle yol gösteren, birikimlerini benimle paylaşarak tezime katkı sunan kıymetli hocam Prof. Dr. Erkan YÜKSEL’e; değerli önerileri, entelektüel derinliği ve özgün bakış açısı ile tezimle birlikte zihnimi de zenginleştiren kıymetli hocam Prof. Dr. Serdar ÖZTÜRK’e katkılarından dolayı çok teşekkür ediyorum. Tez savunma jürimde yer alarak beni onurlandıran kıymetli hocalarım Prof. Dr. Çiler DURSUN ve Prof. Dr. Şükrü BALCI’ya değerli önerileri ile çalışmama sundukları önemli katkıları için çok teşekkür ediyorum.

Doktora sürecinin bana kattığı iki güzel insan, canım arkadaşlarım Melis ve Nur’a, uzun yıllar aynı odayı paylaştığım sevgili arkadaşım Nazlı’ya dostlukları ve destekleri için çok teşekkür ediyorum.

Canım ailem; annem, babam, ablam sizlere ne kadar teşekkür etsem az. Bu çalışma için verdiğiniz desteğin ötesinde, vicdanlı bir insan olmamı sağladığınız için. Canım babam, umarım senden öğrendiğim dürüstlüğü ben de kızıma aşılayabilirim.

Sevgilim, Murat. Her şey için teşekkür ederim. Senin desteğin, ilgin ve kimi zaman hak ettiğimden fazlasını duyduğum için beni mahcup eden ama bir yandan da yüreklendiren övgülerin olmasa bu tezi bitirebilir miydim bilmiyorum. Bu süreçteki tüm fedakarlıkların için sana minnettarım.

Ve güzel kızım, Ece Duru. Sen şu sıralar annenin neden sürekli ortadan kaybolduğunu, seninle oynamak yerine neden o masanın başında oturduğunu pek anlayamıyorsun. Umarım seneler sonra, kütüphanemizin bir köşesinde bu tezi bulduğunda, annenin anlattıkları sana ve yaşadığın dünyaya çok ama çok uzak gelir. Tıpkı Âmin Maalouf’un *Ölümcül Kimlikler* kitabının son satırlarında, torunu için dilediği gibi sayfalarına biraz göz atar, omuz silker ve bir zamanlar “böyle şeylerin” konuşulduğuna hayret ederek geri bırakırsın.

05/06/2023

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Özlem DORUK ŞAHİN

05/06/2023

STATEMENT OF COMPLIANCE WITH ETHICAL PRINCIPLES AND RULES

I hereby truthfully declare that this thesis is an original work prepared by me; that I have behaved in accordance with the scientific ethical principles and rules throughout the stages of preparation, data collection, analysis and presentation of my work; that I have cited the sources of all the data and information that could be obtained within the scope of this study, and included these sources in the references section; and that this study has been scanned for plagiarism with “scientific plagiarism detection program” used by Anadolu University, and that “it does not have any plagiarism” whatsoever. I also declare that, if a case contrary to my declaration is detected in my work at any time, I hereby express my consent to all the ethical and legal consequences that are involved.

Özlem DORUK ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLIK SAYFASI	i
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TEŞEKKÜR	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1

1. POPÜLİZMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	12
1.1. Popülizm ve Tanım Sorunu	12
1.2. Popülizm Literatürü ve Gelişimi.....	17
1.2.1. Erken dönem çalışmalar	19
1.2.2. 1960-1990 yılları arasında popülizm çalışmaları	25
1.2.3. Neoliberalizm ve yükselen sağ siyaset etkisinde şekillenen çalışmalar	31
1.3. Türkiye’de popülizm ile ilgili çalışmalar	39
1.4. Popülizm ve Medya.....	47
1.4.1. Medya ve popülizm üzerine yapılan çalışmalar.....	48
1.4.2. Medya Popülizmi: Popülizmin İletişimsel Boyutu Üzerine Bir Kavramsallaştırma Denemesi	55
2. TÜRKİYE SİYASETİNDE POPÜLİZMİN SERÜVENİ.....	58
2.1. Entelektüel Popülizm: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e ‘Halka Doğru’ Gidenler	58
2.2. Türkiye’de Sağ Popülizm	63
2.2.1. Demokrat Parti: “Yeter! Söz Milletindir!”	63
2.2.2. Adalet Partisi: “Çoğunluk Aldanmaz!”	67
2.2.3. Anavatan Partisi: “Yeni Türkiye”	70
2.2.4. Adalet ve Kalkınma Partisi: “Durmak Yok, Yola Devam!”	74
2.3. Türkiye’de Sol Popülizm.....	82
2.3.1. CHP, Ecevit ve Ortanın Solu: “Halk için Halkla Birlikte”	83
2.3.2. Devrimci Yol Hareketi: “Tek Yol, Tek Seçenek Halkın Kendi İktidarındır!”	87

3. YÖNTEM: SÖYLEM TARİHSEL YAKLAŞIM	89
3.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi	89
3.2. Söylem Tarihsel Yaklaşım'ın Yöntem Açısından Ele Alınışı	93
3.2.1. Söylem Tarihsel Yaklaşım'ın söylem stratejileri	97
3.2.2. Söylem Tarihsel Yaklaşım ve popülizm.....	107
3.3. Araştırmanın Modeli	109
3.3.1. Birinci Aşama: Araştırma verisinin toplanması ve “dar popülizm” yaklaşımına göre hazırlanması	110
3.3.2. İkinci Aşama: Eleştirel söylem çözümlemesinde kullanılan kategorilerin oluşturulması.....	117
 4. BİRGÜN VE YENİ AKİT GAZETELERİNDE MEDYA POPÜLİZMİNE YÖNELİK ÇÖZÜMLEME	123
4.1. Birgün'de Haber ve Köşe Yazılarında Kullanılan Popülist Söylemsel Stratejilerin Çözümlemesi.....	123
4.1.1. Birgün'de iç grubun inşasında kullanılan söylemsel stratejiler	124
4.1.2. Birgün'de dış grubun inşasında kullanılan söylemsel stratejiler.....	149
4.2. Yeni Akit'te Haber ve Köşe Yazılarında Kullanılan Popülist Söylemsel Stratejilerin Çözümlemesi.....	171
4.2.1. Yeni Akit'te iç grubun inşasında kullanılan söylemsel stratejiler	172
4.2.1. Yeni Akit'te dış grubun inşasında kullanılan söylemsel stratejiler	203
 SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	226
 KAYNAKÇA.....	248
 EKLER	
 ÖZGEÇMİŞ	

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1.1.	Popülizm Araştırmalarında Kullanılan Üç Yaklaşım ve Özellikleri	15
Tablo 3.1.	Söylemsel Stratejilerin Seçimi.....	98
Tablo 3.2.	Sağ Popülist Söylem için Seçili Topoi Listesi.....	102
Tablo 3.3.	Sağ Popülist Söylemde Yaygın Olarak Kullanılan Safsatalar	104
Tablo 3.4.	Seçim Konulu Haberlerin ve Köşe Yazılarının Gazetelere Göre Dağılımı	110
Tablo 3.5.	Medya Popülizmi Çözümlemesinde Kullanılan Anahtar Sözcükler	113
Tablo 3.6.	Gazetelerin Popülizmle İlgili Haber ve Köşe Yazısı Başlık Sayıları	114
Tablo 3.7.	Medya Kaynaklı Popülizm Boyutundaki Haber ve Köşe Yazısı Başlık Sayıları	115
Tablo 3.8.	Medya Aracılı Popülizm Boyutundaki Haber ve Köşe Yazısı Başlık Sayıları	116
Tablo 3.9.	Medya Popülizmine İlişkin Örnek Haberler ve Köşe Yazıları	117
Tablo 4.1.	Birgün’de İç Grup için Kullanılan Adlandırmalar.....	124
Tablo 4.2.	Birgün’de Dış Grup için Kullanılan Adlandırmalar	149
Tablo 4.3.	Yeni Akit’te İç Grup için Kullanılan Adlandırmalar.....	172
Tablo 4.4.	Yeni Akit’te Dış Grup için Kullanılan Adlandırmalar	204

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 3.1. Medya ve popülizm ilişkisini ele alan çalışmaların yıllara göre dağılımı..... 48

KISALTMALAR DİZİNİ

AB:	Avrupa Birliği
ABD:	Amerika Birleşik Devletleri
AK Parti:	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP:	Anavatan Partisi
AP:	Adalet Partisi
BBP:	Büyük Birlik Partisi
BM:	Birleşmiş Milletler
CGP:	Cumhuriyetçi Güven Partisi
CHP:	Cumhuriyet Halk Partisi
CKMP:	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi
DİSK:	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DP:	Demokrat Parti
DSP:	Demokratik Sol Parti
ESC:	Eleştirel Söylem Çözümlemesi
FETÖ:	Fethullahçı Terör Örgütü
FP:	Fazilet Partisi
HDP:	Halkların Demokrasi Partisi
İP:	İşçi Partisi
KESK:	Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu
KHK:	Kanun Hükmünde Kararname
MGK:	Milli Güvenlik Konseyi
MHP:	Milliyetçi Hareket Partisi
MSP	Milli Selamet Partisi
MÜSİAD:	Müstakil İş Adamları Derneği
NATO:	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
OHAL:	Olağanüstü Hal
RP:	Refah Partisi
SAADET:	Saadet Partisi
SHP:	Sosyal Demokrat Halkçı Parti
SP:	Sosyalist Parti
SSK:	Sosyal Sigortalar Kurumu
SYT:	Söylem Tarihsel Yaklaşım
TBMM:	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK:	Türk Dil Kurumu
TMMOB:	Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TTB:	Türk Tabipleri Birliği
YÖK:	Yüksek Öğretim Kurulu
YSK:	Yüksek Seçim Kurulu
YTP	Yeni Türkiye Partisi

GİRİŞ

Bu çalışma, popülizmin küresel anlamda yükseldiği bir dönemde, medyanın popülizmin yükselişindeki rolünü ortaya koymayı ve medya ile popülizmin ilişkisine odaklanmayı kolaylaştıracak bir kavram olarak medya popülizmini konu edinmiştir. Medya popülizmi, gazetelerde popülist söylemin nasıl üretildiği bakımından ele alınmıştır. Medya popülizminin önemi ve bu çalışmayı gerekli kılan koşullar açıklanmadan önce, popülizm kavramı ve kavrama ilişkin çalışmaların gelişiminden bahsetmenin yararlı olacağı düşünülmüştür. Nitekim popülizmle ilgili çalışmaların sınırlı olması, olanlarda ise kavramın iletişimsel boyutunun ihmal edilmesi anılan açıklamaların yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

Popülizm, sosyal bilimlerde araştırmacılar tarafından farklı şekillerde tanımlanan kavramlardan yalnızca biri olmasına karşın araştırmacıların üzerinde durdukları ilk konu genellikle kavramın tanımının zorluğu ve belirsizliğidir. Politik dilde ve gündelik konuşmalarda sıkça kullanılmasına karşın kavramın işaret ettiği olgunun bağlama göre değişiklik göstermesi, tanım sorununu popülizm literatürü açısından aşılması zorunlu bir konu haline getirmiştir. Margaret Canovan, siyaset bilimi terminolojisindeki kavramlar için belirsizliklerin sıradan olduğundan söz ederken, popülizme özgü temel problemi üzerinde uzlaşmış çekirdek değerlerin yokluğu ile açıklamıştır (Canovan, 1982, s. 544). “Popülist Akıl Üzerine” adlı kitabında popülizmi ‘halkın inşası’ kavramı ile açıklayan Ernesto Laclau ise bu durumu, “popülizmin kavramsal tanımsızlığı” olarak adlandırmıştır (1998, s. 160).

Popülizmle ilgili farklı tarihsel ve bağlamsal çalışmalarda, genelleştirilebilir unsurların saptanmasında karşılaşılan sorunlar popülizmin kesin ve kapsayıcı bir tanımının yapılmasının zor olduğu düşüncesini pekiştirmiştir. Paul Taggart, kavramın tanımıyla ilgili zorluğun tek bir türü olmamasından kaynaklandığını ve popülizmin ancak farklı örneklerin incelenmesi yoluyla anlaşılabilceğini öne sürmüştür (Taggart, 2004, s. 1). Isaiah Berlin ise popülizmin tüm yönlerini kapsayan bir formül arama çabasının sakıncalarını açıklamak için *Sindirella Kompleksi* benzetmesini kullanmış ve araştırmacıların tanımlara tam olarak uyan, “saf popülizm” arayışından kaçınması gerektiğini vurgulamıştır (Berlin, 1967, s. 6).

Popülizm, akademik bir çalışma alanı olarak ele alındığı İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemden başlayarak araştırmacılar tarafından farklı yaklaşımlarla farklı olguları

ifade etmek için kullanılmıştır. Kavramın bir araştırma nesnesi olarak neye işaret ettiği konusunda literatürde bir düşünce birliğinin olmayışı, popülizm fenomeni üzerinde çalışmayı zorlaştıran önemli sorunlardan biri olarak araştırmacıların karşısına çıkmaktadır. Gidron ve Bonikowski (2013), popülizm literatürünü inceledikleri çalışmalarında kavramın farklı kullanımlarını üç başlık altında toplamışlardır. Buna göre yapılan çalışmalarda popülizmin; bir ideoloji, bir söylem ya da siyasi üslup ve siyasal bir strateji olarak tanımlandığını saptamışlardır. Popülizmi bir ideoloji olarak ele alan çalışmalar, onu siyasetin ve toplumun doğasına ilişkin bazı düşünceler üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Bu tür çalışmalarda popülizm ve demokrasi ilişkisi, partiler, parti liderleri üzerine odaklanıldığı görülmüştür. Popülizmi bir söylem olarak tanımlayan çalışmalarda siyasi aktörlerin konuşmaları, partilere ilişkin belgeler, metinler vb. çözümlenmiştir. Popülizmi siyasal bir strateji olarak ele alan yaklaşımlarda ise popülizmin kitleleri mobilize etmenin bir aracı olarak değerlendirildiği saptanmıştır.

Konuyla ilgili araştırmacıların yaklaşımlarındaki farklılıklara karşın popülizm literatüründe, iki temel konuda ortak bir yaklaşımın benimsendiği görülmüştür. Popülizm ister bir ideoloji ister bir iletişim stratejisi isterse bir söylem olarak ele alınsın, yapılan çalışmalarda kavramın halkı referans alma, halk adına konuşma ve halkın çıkarlarını savunma iddiasını barındırdığı kabul edilmektedir. Bu açıdan, popülizmin genellikle halk ve ötekiler/diğerleri şeklinde ifade edilebilecek bir ikilik üzerinde şekillendiği düşünülmektedir. Popülizmin üzerinde şekillendiği ikilikte temel aktör olan halkın karşısına yozlaşmış ve güvenilmez toplumsal aktörler, siyasi ve bürokratik elitler yani “düzenin aktörleri” konumlandırılmaktadır. Bu da popülizmle ilgili çalışmalarda karşılaşılan bir başka ortaklığa, “düzen karşıtlığı”na işaret etmektedir. Düzen karşıtlığı, doğrudan siyasi iktidara yönelik bir tepki olabileceği gibi popülizmin iktidarda olduğu durumlarda olduğu gibi bilim insanlarına, entelektüellere, siyasi ve askeri elitlere, bürokratlara ya da medyaya yönelik bir tepki olarak da kendini gösterebilmektedir. Bu açıdan konuyla ilgili çalışmalarda düzen karşıtlığı ya da anti-elitizm önemli bir popülizm göstergesi olarak kabul edilmektedir (Canovan, 1981; Jagers ve Walgrave, 2007; Mudde, 2004).

Popülizm literatüründe karşılaşılan önemli sorunlardan biri de tekil örneklerden ve o örneklerin özgül koşullarından hareket ederek kavram ile ilgili genel çıkarımların yapılmasıdır. Juan Peron’un popülist politikalarını inceleyip, popülizmi az gelişmiş ya da

gelişmekte olan ülkelerin gelişim süreçlerinde ortaya çıkan bir olgu olarak değerlendirilen çalışmalar bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Nitekim popülizm, uzun yıllar gelişmekte olan ülkelerin modernleşme süreçlerine özgü bir olgu olarak nitelenmiş ancak popülizmin gelişmiş Batı demokrasilerinde kendisini göstermesi ile bu anlayışın geçersizliği ortaya çıkmıştır.

1990 sonrası dönemde, Batı demokrasilerinde popülist siyasi hareketler, yeni sağ politikalar ve muhafazakâr partiler ile eklemlenerek yükselişe geçmiştir. Sağ popülizm; post-komünist Doğu Avrupa ülkelerinin entegrasyonu, göçmen karşıtlığı, küreselleşme karşıtlığı, AB üyeliğine karşı oluşan tepkiler vb. temalar üzerinden söylem üreterek toplumun önemli bir kesiminden destek görmeye başlamıştır. Jack Hayward “The Populist Challenge to Elitist Democracy in Europe (Avrupa’da Elitist Demokrasiye Popülist Meydan Okuma)” başlıklı makalesinde, Avrupa’da popülizmin halkın karar verici elitlere duyduğu güvensizliğin bir yansıması olarak yükselişe geçtiğini savunmuştur (Hayward, 1996, s. 20). Avrupa’da yeni sağ politikaların, sağ kanat popülist partilerin ve liderlerin toplumsal destek görmeleri ve seçimlerde başarılı olmaları bir araştırma alanı olarak popülizmi ve popülizmin demokrasi ile ilişkisini önemli bir araştırma konusu haline getirmiştir (Örn. Betz ve Immerfal, 1998; Hawkins, 2009; Jansen, 2011; Jagers ve Walgrave, 2007; Roberts, 1995; Weyland, 1996).

Popülizm ve demokrasi ilişkisi popülizm üzerine yapılan akademik tartışmalarda, üzerinde en fazla durulan konulardan biridir. Popülizm kimi zaman demokrasinin düşmanı kimi zaman ise çağdaş siyasetin sorunlarına bir çözüm olarak ele alınmıştır. Moffitt’e (2020, s. 232) göre, popülizmin demokratik ya da anti-demokratik içeriğine yönelik çözümlemeler farklı örnek olaylar ve bağlamlarda nasıl ortaya çıktığını göstermektedir. Dolayısıyla yazar, popülizmin özsel olarak anti-demokratik olamayacağını savunmaktadır. Cas Mudde ve C. Rovira Kaltwasser (2019) ise popülizmi, liberal demokrasinin bir parçası olarak görmekte ancak “demokrasinin aynadaki görüntüsü olmaktan ziyade, liberal demokrasinin (kötü) vicdanı” olarak tanımlamaktadır. Pierre André Taguieff (1995) de popülizmin demokrasi ile uyumlu olabileceğini ancak bir rejim olarak benimsendiği takdirde otoriterlikten totaliterliğe ve tek partili bir diktatörlüğe uzanan, anti-demokratik siyasi düzenlerle uyum gösterdiğini vurgulamıştır. Ersin Kalaycıoğlu (2021) da günümüzde “ulusçuluk, ırkçılık, yabancı ve azınlık düşmanlığı olgusu olarak popülizm[in]” hem ulusal düzeyde liberal demokrasileri hem

de uluslararası sistemi tehdit ettiğini öne sürmüştür. Popülizmin yükselişini görmezden gelmenin, yükselen totaliter eğilimlerin güçlenişini gözden kaçırmak anlamına geleceğini vurgulamıştır (Kalaycıoğlu, 2021, s. 60).

Kalaycıoğlu'na göre popülizmin “halk iradesi” söylemi ile demokrasiden otoriter bir yapıya geçiş, sanıldığından çok daha kolay şekilde gerçekleşmektedir. Yatay ve dikey denetim mekanizmalarının bulunmadığı popülist demokrasilerde, kurum ve kurulları etkisiz hale getiren bir siyasi iktidar ve kendisi ile aynı görüşteki kişileri kurumların başına getiren popülist bir lider bulunmaktadır. Bu sistemde yargının da popülist liderin politikalarına karşı direnç gösteremeyecek şekilde yeniden örgütlenmesi amaçlanmaktadır. Bu düzen kurulduğunda ise başta medya ve çıkar grupları, sivil toplum örgütleri olmak üzere muhalefet edebilecek kesimlerin dışlanması ve susturulması sağlanabilmektedir (Kalaycıoğlu, 2021, s. 74). Dolayısıyla, seçmenin kendisini temsil eden aktörlerden hesap sorma, farklı görüşleri dile getirme olanaklarına sahip olmadığı, edilgen ve pasif bir konumda bırakıldığı durumlarda demokrasiden uzaklaşılması ve sistemin otoriterleşmesi kolaylaşmaktadır. Kalaycıoğlu'na göre, “popülist demokrasi ile popüler otoriterlik arasında çok ince bir çizgi vardır ve bu çizgi kolayca aşılabılır.” Bu çizgiyi korumak bağımsız bir yargının, hukukun üstünlüğü ve demokrasiyi koruma konusunda duyarlı yurttaşların ve özgür bir medyanın varlığına bağlıdır (Kalaycıoğlu, 2021, s. 79-81).

Medya, popülizm ve demokrasi ilişkisinin önemli aktörlerinden biridir. İletişimi sağlayan her türlü araç ve mecranın popülist söylemin üretilmesine kaynaklık ve yaygınlaşmasına aracılık ettiğini söylemek mümkündür. Medya ve popülizm ilişkisini ele alan ve “medya popülizmi” kavramını kullanan ilk akademisyen olan Gianpietro Mazzoleni, konuyu medyanın ticarileşmesi, skandallar ve sansasyonelizm çerçevesinde açıklamıştır. Mazzoleni (2008, s. 54–55), ticarileşen medyanın üretim mantığı ile popülist aktörlerin mantıklarının ve ulaşmak istedikleri amaçların benzer olduğunu savunmuştur. Medya mantığı ve popülizm arasında yakın bir ilişki olduğunu savunan isimlerden biri de Ruth Wodak'tır. Wodak, özellikle sağ kanat popülizmi ele aldığı çalışmasında, sağ popülistlerin medyayı, haber çerçevelerini skandal yaratma ve dramatizasyon amacıyla kullandıklarını savunmuştur. Sağ popülistlerin bu sayede medya gündeminde çok daha fazla yer aldıklarını ve bu durumun söz konusu aktörlerin seçim başarılarına olumlu etkide bulunduğunu öne sürmüştür (Wodak, 2015, s. 11).

Günümüzde popülizmin medya merkezli şekillendiği ve medyanın popülizmin yükselişinde önemli bir aktör olduğu düşünülse de popülizm ve medya üzerine odaklanan kapsamlı çalışmaların sayısı oldukça azdır. Moffitt (2016) de günümüzde medyanın popülizmin merkezi aktörlerinden biri olduğunu, popülizm ile medya mantığı arasında önemli bir bağ bulunduğunu belirtirken, literatürde hem kuramsal hem ampirik açıdan sistemli çalışmaların eksikliğine vurgu yapmıştır.

Bu çalışmada medya, popülizmin merkezi aktörlerinden biri olarak kabul edilmiş; medya ve popülizm arasındaki çok boyutlu ilişkiyi açıklamak için “medya popülizmi” adı verilen fenomen kullanılmıştır. Medya popülizmi, medya kaynaklı popülizm ve medya aracılı popülizm olmak üzere iki boyutlu bir olgu olarak ele alınmış ve popülist söylemin 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sürecinde, gazetelerde nasıl üretildiğine odaklanılmıştır.

24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve 27. Dönem Milletvekili Genel Seçimleri Türk siyasal hayatı açısından oldukça önemli bir seçim olmuştur. Türkiye’de 16 Nisan 2017 Anayasa değişikliği referandumu ile kabul edilen ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi adı verilen yeni sistemin ilk seçimidir. Cumhurbaşkanı ve Milletvekili Genel Seçimlerinin birlikte yapılması ile ilk kez yasama ve yürütme organlarının üyeleri aynı anda seçilmiştir. 24 Haziran Seçimleri aynı zamanda bir erken seçimdir. Nisan 2017 referandumu ile belirlenen seçim tarihi 3 Kasım 2019 olmasına rağmen MHP lideri Devlet Bahçeli, partisinin meclis grup toplantısında erken seçim çağrısı yapmıştır ([http-2](http://2)). Bu çağrının ardından gerçekleşen Bahçeli ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan görüşmesi sonrasında erken seçim konusu meclis gündemine gelmiş ve kabul edilmiştir. Öte yandan 24 Haziran Seçimlerinin Olağanüstü Hal (OHAL) koşullarında yapılmış; bu durum uluslararası örgütlerin seçimlerin sağlıklı koşullarda gerçekleştirilmesi ile ilgili endişelerini dile getirmelerine yol açmıştır. Avrupa Parlamentosu, seçimlere gözlemci göndermeyeceğini açıklayarak tepkisini göstermiştir ([http-1](http://1)).

24 Haziran Seçimleri ile Türk demokrasi tarihinde ilk kez partiler yasal seçim

ittifakları kurma olanağı bulmuştur.¹ Bu süreçte partilerin kendi aralarındaki farklılıkları geri plana alarak “ortak öteki” mantığında bir araya geldikleri görülmüştür. İktidar partisi ve onu destekleyen partiler ile onun “öteki” olarak nitelediği muhalefet partilerinden oluşan iki blok oluşmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), İyi Parti (İYİ Parti), Demokrat Parti (DP) ve Saadet Partisi’nin (SP) gibi farklı görüşleri temsil eden partilerin oluşturdukları “Millet İttifakı”, mevcut iktidar partisine ve onun uygulamalarına karşı duyulan rahatsızlık çerçevesinde bir araya gelmiştir. Cumhur İttifakı’nı oluşturan Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Büyük Birlik Partisi (BBP)’nin ise sağ ideolojik çizgide yer almalarına rağmen geçmişte ciddi görüş ayrılıkları yaşamış partilerden oluştuğu görülmüştür.

Maurice Duverger, “Siyasi Partiler” adlı kitabında partiler arasındaki ittifaklardan bahsederken, bunlardan bazılarının seçimlerde avantaj sağlamak, bir hükümeti düşürmek ya da desteklemek amacıyla yapılan basit birleşmeler olduklarından; bazılarının ise adeta güçlü bir partiyi andıracak derecede sürekli ve sağlam örgütlü olduklarından söz etmiştir (Duverger, 1974, s. 417) Türkiye’de 24 Haziran Seçimleri sürecinde partiler arasında yapılan ittifaklara bakıldığında, bunların Duverger’in ilk sınıflamasına daha uygun oldukları; seçimlerde avantaj sağlamak isteyen partilerin ideolojik farklılıklarını bir kenara bırakarak oluşturdukları birliktelikler şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Öte yandan 24 Haziran sürecinde yapılan parti ittifaklarının Türkiye’de toplumsal kutuplaşmanın da bir yansıması olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

Bu çerçevede çalışmada popülizm, toplumsal kutuplaşmanın resmedilmesine olanak verecek şekilde, 24 Haziran Seçimleri sürecinde, farklı ideolojik çizgileri temsil

¹ Seçimde seçim ittifaklarının uygulanmasına ilişkin yasal düzenleme erken seçim kararından önce AK Parti ve MHP’nin ortak kanun tasarısı ile hazırlanmış ve 13 Mart 2018’de TBMM’de kabul edilmiştir. Kanuna göre; seçimlere katılma yeterliliği taşıyan siyasi partiler, parti liderlerinin imzasını taşıyan ittifak protokolü (siyasi partilerin belirledikleri ittifak unvanı vb. hususların yer aldığı bir metin) ile Yüksek Seçim Kurulu’na başvurarak seçime katılabilecektir. İttifakın elde edeceği milletvekili sayısı ittifak yapan siyasi partilerin toplam oyu esas alınarak hesaplanacak, ittifak yapan siyasi partiler arasında her birinin aldığı geçerli oy sayısı esas alınarak ilgili maddeye göre paylaştırılacaktır (7102 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun).

ettiği düşünölen Birgün ve Yeni Akit² gazetelerinin haber söylemlerinde iç ve dış grupların inşası bakımından ele alınmıştır. Gazetelerin seçim konulu haberlerinde ve köşe yazılarında kullanılan popölist söylemsel stratejileri ortaya koymak için de Eleştirel Söylem Çözömlemesi'nin (ESC) alt dallarından biri olan Ruth Wodak'ın öncölük ettiğı Söylem Tarihsel Yaklaşım'dan (STY) yararlanılmıştır.

Eleştirel haber araştırmalarının yapıldığı alanlardan biri olan ESC, toplumsal ve siyasal alanda iktidarın, gücün, egemenliğin, eşitsizliğin söylem aracılığı ile inşasına, yeniden üretimine ve meşrulaştırılmasına odaklanan bir yaklaşımdır. ESC, söylemin görönen dilsel/biçimsel özelliklerinin ötesinde, ortaya çıktığı toplumsal bağlama yönelen, söylemde bulunan iktidar ilişkilerini açığa çıkarmaya çalışan disiplinler arası bir çalışmadır. Söylemsel adaletsizliklerin açığa çıkartılmasını sağlayacak ilkeleri formöle etmek ESC'nin görevlerinden biri olarak kabul edilirken, araştırmacıların sosyopolitik açıdan toplumsal eşitlik ve adalete olan bağılılıkları yöntemin ayırt edici özelliklerinden biri olarak nitelenmiştir (van Dijk, 2009, s. 63).

ESC geleneğinin bir parçası olan STY ise söylemin oluşumunda ve sürdürölmesinde tarihsel süreçlerin rolüne odaklanmakta ve söylemi arka plandaki tarihsel bilgiden faydalanarak ele almaktadır (Büyökkantarcıoğlu, 2012, s. 179). STY; kuramda, çalışmanın kendisinde, çalışma ekibinde ve uygulamada disiplinler arası, sorun odaklı, eklektik ve abdöktif bir yaklaşımdır. Metinlerarası ve söylemlerarası ilişkileri araştırırken tarihsel bağlamı her zaman söylemin yorumlanması sürecine katmakta ve araştırmanın sonuçlarının söylemsel ve toplumsal pratikleri değıştirmek amacıyla kullanılmasını amaçlamaktadır (Wodak, 2001, s. 69, 70). STY, belirli bir söylemi ve onunla ilgili metinleri/konuşmaları vb. çözümlerken adlandırma, yükleme, argömanlaştırma, perspektiflendirme ve pekiştirme/ yumuşatma olarak adlandırılan beş temel strateji kullanmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2009, s. 95). Bu çalışmada Birgün ve Yeni Akit gazetelerinin haber ve köşe yazılarında yer alan popölist söylemsel unsurlar STY'nin bu beş temel stratejisi çerçevesinde çözümlenmiştir.

Bu çalışmada ele alınan araştırma sorununa, araştırmanın amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve araştırmaya özgü tanımlara ise aşağıda yer verilmiştir.

² Gazete isimlerinin kullanımında, metin içinde ve çözümlerede, alfabetik sıralama kullanılmıştır.

Sorun

Bu çalışmada popülizm, toplumların kriz ve belirsizlik dönemlerinde ortaya çıkan, “gerçek halk” kurgusuna referans veren, “halk ve diğerleri” karşıtlığına dayalı ikilikler üzerinde şekillenen bir söylem olarak ele alınmıştır. Popülizmin bir söylem olarak ele alınması, farklı siyasi görüşteki aktörler tarafından kullanılabilir olmasını açıklamaya da imkân tanımaktadır.

Popülizm; halk adına, halkın çıkarları adına konuşma iddiasını barındıran, bu yolla hem halkı hem de farklılaştırma stratejileri ile karşıtını, yani diğerlerini inşa eden bir söylemdir. Bu inşa sürecinde toplumun yüzeysel bir görüntüsü temel alınarak, basitleştirilmiş bir “biz ve onlar” ayrımından yararlanılmaktadır. “Gerçek halk”a referansla “Biz” olarak adlandırılan iç grup, belirli ortaklıklar üzerinden inşa edilmekte ve farklı toplumsal gruplar biz çatısı altında birleştirilmektedir. Bu birleştirme aynı zamanda karşıtı ile arasındaki farkın vurgulandığı bir süreç içinde “gerçek halk”tan dışlanan kesimleri yani “Onlar”ı da olumsuz bir anlam alanı içinde inşa etmektedir. Popülist söylem, halk iradesine ve seçimlere yapılan abartılı göndermeler ile yüzeyde demokrasi ile uyumlu bir görüntü sergilemektedir. Bu çerçevede popülist söylemin, meşruiyetini halkın sayısal üstünlüğüne yaptığı vurguya dayandığı, çoğunlukçu bir siyasal yaklaşımı normalleştirdiği ölçüde demokrasiyi yozlaştırdığı savunulmaktadır.

Popülist söylem günümüzde siyasi aktörler ile halk arasında doğrudan kurulan bir iletişimle değil, medya dolayımı ile gerçekleşmektedir. Bu nedenle popülizm ve medya arasındaki ilişkide medyanın son derece önemli bir aktör olduğu kabul edilmektedir. Medyanın popülist aktörlerin seçim başarılarına katkı sunduğu, seçmen davranışlarını etkileyebildiği belirtilmektedir. Medyanın ise kimi zaman popülist bir aktör gibi davrandığı, kimi zamansa popülist söylemin yaygınlaşmasına aracılık ettiği görülmektedir. Bu doğrultuda medyanın popülizmi nasıl ele aldığı ve popülist üretimi nasıl gerçekleştirdiği vb. soruların medyanın popülizmin yükselişindeki rolünün anlaşılması açısından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın ana problemini; “*medya popülizmi nedir ve popülist söylem farklı ideolojik çizgideki gazetelerin haber söyleminde nasıl üretilmektedir?*” sorusu oluşturmaktadır.

Amaç

Bu çalışmada temel amaç, medya popülizmi kavramı üzerinden Türkiye’de 24 Haziran 2018 Seçimleri sürecinde popülizmin haber söyleminde nasıl üretildiğini ortaya koymaktır. Söz konusu popülist söylem Birgün ve Yeni Akit’te yayımlanan haber ve köşe yazıları bakımından ele alınmıştır.

Bu çerçevede aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Haber medyasında medya popülizmi açısından haber üretimi yapılmış mıdır?
2. Birgün’ün haber söyleminde popülizm nasıl üretilmiştir?
 - a. Birgün’de *gerçek halkın* (iç grubun) inşasında hangi söylem stratejileri kullanılmıştır?
 - b. Birgün’de *diğerlerinin* (dış grubun) inşasında hangi söylem stratejileri kullanılmıştır?
 - c. Birgün’de medya popülizmi açısından haber üretimi nasıl yapılmıştır?
3. Yeni Akit’in haber söyleminde popülizm nasıl üretilmiştir?
 - a. Yeni Akit’te *gerçek halkın* (iç grubun) inşasında hangi söylem stratejileri kullanılmıştır?
 - b. Yeni Akit’te *diğerlerinin* (dış grubun) inşasında hangi söylem stratejileri kullanılmıştır?
 - c. Yeni Akit’te medya popülizmi açısından haber üretimi nasıl yapılmıştır?
4. Birgün ve Yeni Akit gazetelerinin kullandıkları popülist söylemsel stratejiler arasında farklılıklar var mıdır?

Amacın daha iyi anlaşılması için şu açıklamaların yapılması yararlı olacaktır: Bu çalışmada öncelikle Türkiye’de, medya popülizmi olarak adlandırılan türden bir olgunun varlığından söz edilip edilemeyeceği ortaya konmuştur. Daha sonra ise gazetelerin popülizmi nasıl ürettiği saptanmaya çalışılmıştır. Nitekim, çalışmada, medya ve popülizm arasındaki ilişkinin iki farklı boyutu olduğu varsayımından yola çıkılmıştır. Bu boyutlardan ilki medyanın sunumuna aracılık ettiği ve yaygınlaşmasını sağladığı siyasi popülizm ile ilişkisine odaklanırken, diğeri ise medyanın çeşitli stratejiler, perspektifler, haber türleri vb. aracılığıyla kendi ürettiği popülizme odaklanmaktadır. Medya popülizmi kavramının, popülizmin kutuplaştırıcı özelliklerinin topluma yerleşmesinde medyanın oynadığı rolün anlaşılmasına katkı sunacağı düşünülmektedir.

Önem

Medya ve popülizm arasında güçlü bir ilişki olduğu yönünde görüşler olmasına karşın medyanın popülizmi nasıl ele aldığı, popülist üretimi nasıl gerçekleştirdiği açıklanmaya muhtaç bir konudur. Bu açıdan çalışma, medya ve popülizm arasındaki ilişkiyi ve medyanın popülist üretimini açıklayabilecek bir çerçeve sunması bakımından önemli bulunmuştur. Popülizmin iletişimsel boyutu üzerine odaklanan böyle bir çalışma ile hem ulusal hem de uluslararası literatüre katkı sunulacağı düşünülmüştür.

Türkiye’de var olan siyasi yapıyı ve kültürü açıklamak için kullanılacak anahtar bir kavram olarak popülizmle ilgili kapsamlı çalışmalara gereksinim olduğunu söylemek mümkündür. Türkiye’de kavramın incelenmesi için oldukça elverişli bir siyasi atmosfer olmasına ve popülist yönetimlerin kurumsallaştığı yönündeki değerlendirmelere karşın (Müller, 2014) uzun yıllar konuya olan ilginin sınırlı kaldığı görülmüştür. Bu açıdan popülizm ile demokrasi ilişkisinde önemli bir aktör olarak medyayı ele alan bu çalışmanın alana katkısı sunması beklenmektedir.

Öte yandan Avrupa’da son yıllarda popülizm ile ilgili çalışma gruplarının, popülizmin medya ile ilişkisini ele alan karşılaştırmalı çalışmaların, araştırma projelerinin Avrupa Birliği tarafından desteklendiği görülmektedir. Popülizmin yöntemlerini, stratejilerini, araçlarını ve demokrasi ile ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan *POPULISMUS*, *Team Populism*, *Populism as movement and rhetoric* vb. araştırma projeleri bu tür çalışmaların ilk örnekleridir ([http-3](#); [http-4](#); [http-5](#)). Türkiye’de ise bu türden kapsamlı, uzun vadeli bir araştırma projesi ya da çalışma grubuna henüz rastlanmamıştır. Bu açıdan bu çalışma ile medya ve popülizm ilişkisinde Türkiye’ye ilişkin bir örnek kazandırmak ve karşılaştırmalı çalışmalara olanak sağlayacak bir çerçeve sunmak amaçlanmıştır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın kapsamı Birgün ve Yeni Akit gazetelerinde 23 Nisan 2018- 30 Haziran 2018 tarihleri arasında yayımlanan seçim konulu haber ve köşe yazıları ile sınırlı tutulmuştur. Çalışmanın zaman aralığı, YSK tarafından ilan edilen seçim takviminin başlangıç ve bitiş tarihinden bir hafta öncesi ve sonrası esas alınarak oluşturulmuştur. Öte yandan çalışmaya gazetelerin ekleri ve haberlerde yer alan fotoğraflar dahil edilmemiştir.

Tanımlar

Popülizm: Toplumların kriz ve belirsizlik dönemlerinde ortaya çıkan; halk ve halkın çıkarları adına konuşma iddiasını barındıran, bu yolla “gerçek halk” ve “diğerleri” karşıtlığına dayalı ikilikler üzerinde şekillenen bir söylemdir.

Medya popülizm: Medya ve popülizm ilişkisinde, medyanın popülist söylemin yaygınlaşmasına aracılık etmek ve popülist söylemi üretmek gibi iki yönlü bir işlevi olduğunu ifade eden kavramdır.

İç grup ve Dış grup: Bu kavramlar, Söylem Tarihsel Yaklaşım tarafından, Sosyal Kimlik Kuramından ödünç alınmıştır. Sosyal Kimlik Kuramına göre; anlamlı bir grup üyeliği bireylerde kişisel kimliğin yerini sosyal kimliğe bırakmasına yol açmaktadır. İnsanların kendilerini özdeşleştirdikleri toplumsal gruba iç grup, özdeşlik kuramadıkları toplum kesimlerine ise dış grup adı verilmektedir. Yapılan çalışmalar insanların iç grubu olduğundan daha iyi algılama eğiliminde olduklarını, dış grubun ise olumsuz değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Bu açıdan iç ve dış grup ilişkisi, grup kayırmacılığı, sosyal karşılaştırma, önyargılar ile şekillenmektedir.

1. POPÜLİZMİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Politik söylemde, günlük dilde sıkça kullanılmasına karşın üzerinde uzlaşılmış bir tanımı bulunmayan popülizmin, akademik bir araştırmanın nesnesi olarak kullanılabilmesi için ayrıntılı şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu açıdan medya ve popülizm ilişkisini inceleyen bu çalışmada öncelikle kavram açıklanmaya çalışılmış ve popülizm ile ilgili kavramsal bir çerçeve sunulmuştur. Popülizm literatüründe sıkça karşılaşılan bir sorun olarak kavramın belirsiz içeriği ve tanımı sırasında yaşanan sıkıntılar ele alınmıştır. Popülizm literatürünün gelişimi, bu süreçte kavramın anlamında yaşanan değişim, popülizm çalışmalarında odaklanılan konular incelenmiştir. Kavramın günümüzde olumsuz çağrışımlar barındıran anlamının yanıltıcı olabileceği düşünülerek, tarihsel süreç içinde popülizmin hangi bağlamlarda kullanıldığı, literatürün nasıl şekillendiği dönemselleştirilerek aktarılmıştır. Son kısımda ise Türkiye’de popülizmi kavramsal ve kuramsal düzeyde ele alan çalışmalar incelenmiş ve Türkiye’de popülizm literatürü ile ilgili genel bir çerçeve oluşturulmuştur.

1.1. Popülizm ve Tanım Sorunu

Popülizm literatüründe en sık karşılaşılan önerme, kavramın tanımlanması zor ve belirsiz bir içeriğe sahip olduğu yönündedir. Popülizm kimi zaman bir ideoloji kimi zaman bir iletişim stratejisi, siyasi bir üslup ya da bir söylem olarak ele alınmıştır. Kavram farklı şekillerde ele alınsa da yapılan çalışmalarda popülizmin varsayımsal bir halkı referans aldığı ve bu *hayali cemaatin*³ tamamını temsil iddiasında olduğu saptanmıştır. Popülizmin farklı örneklerinin hemen hemen hepsinde *gerçek halk* ve diğerleri (elitler, ötekiler vb.) arasındaki ikilik üzerinde şekillenen bir çatışmanın var olduğu görülmüştür.

Tarihsel olaylar ya da dönemin güncel siyasi gelişmeleri üzerinden kavramı açıklamaya yönelik çabalar, popülizmin anlaşılmasına önemli katkılar sağlamıştır. Ancak bu çalışmalar kimi zaman popülizmin, belirli bir bağlamda ve dar bir çerçevede ele alınmasına zemin hazırlamıştır. Popülizmle ilgili farklı tarihsel ve bağlamsal

³ Kavram, Benedict Anderson’ın “Hayali Cemaatler: Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması” kitabına referansla kullanılmıştır. Bkz. Anderson, B. (2013). Hayali Cemaatler Milliyetçiliğin Kökenleri ve Yayılması. (İ. Savaşır, Trans.) İstanbul: Metis Yayıncılık.

çalışmalarda, ortak ve genelleştirilebilir unsurların saptanmasında karşılaşılan zorluklar ise popüliizmin kesin ve kapsayıcı bir tanımının yapılmasının oldukça zor olduğu düşünceğini pekiştirmiştir (Taggart, 2004, s. 1, 13). Margaret Canovan, siyaset bilimi terminolojisinde belirsizliklerin olağan olduğunu, hatta popüliizmle ilişkili demokrasi, elitler vb. anahtar kavramların da farklı şekillerde ele alınabildiklerini ifade etmiştir. Canovan’a göre, bu kavramların tanımlarındaki belirsizliğe karşın çoğu araştırmacının üzerinde uzlaştığı çekirdek değerleri bulunmaktadır. Oysa popüliizm, üzerinde uzlaşılmış çekirdek değerlere sahip bir kavram değildir. Bu nedenle farklı araştırmacılar tarafından farklı olguları ifade etmek için oldukça geniş bir yelpazede kullanılmaktadır (Canovan, 1982, s. 544).

Popüliizmle ilgili çalışmalarda kavramın farklı bağlamlarda ele alınması, kavrama ait olduğu düşünölen özelliklerin ayrıntılı bir biçimde sıralanması popüliizmin somut örneklerden kopmasına ve idealleştirilmesine yol açabilmektedir. Ernesto Laclau, popüliizm kavramının belirsizliğinden bahsederken popüliizme ne kadar anlam yüklenirse kavramın “somut çözümlemeleri hegemonize etmekten” o kadar uzaklaşacağını savunmuştur (2013: 17, 21). Laclau, bu görüşünü savunurken Peter Wiles’in “A Syndrome, not a doctrine (Bir sendrom, doktrin değil)” başlıklı makalesini örnek göstermiştir. Laclau (2013, s. 22), popüliizmin oldukça ayrıntılı bir tanımını yapan Wiles’in modelindeki özelliklerin hepsini taşıyan tek bir popülist hareketin bile var olamayacağını savunmuştur. Laclau’ya göre popüliizm, anlaşılması zor ve yenilenen bir kavramdır. Popüliizmin belirsizliği kavramla gönderme yapılan olgunun belirsiz olmasından kaynaklanmaktadır. Bir hareketi ya da ideolojiyi popülist olarak nitelendirdiğimizde söz ettiğimiz şeyin ne olduğunu sezgisel olarak bildiğimizi ancak sezgilerimizi kavramlara dönüştürmenin zor olduğunu ileri sürmüştür. Ona göre, popüliizm kavramı üstü kapalı olarak kullanılmakta ve içeriğini belirlemeye yönelik çabalardan vazgeçilmektedir (Laclau, 1977, s. 143).

Pierre André Taguieff’e (1995, s. 10) göre, popüliizmin belirsizliği iki yönlüdür. Bir yandan protesto ve manipölasyon öte yandan dayanışma ve otoriterlik birlikte var olmaktadır. Popüliizm bir hareket olduğu ölçüde protestoya, bir propaganda olduğu ölçüde manipölasyona, bir ideoloji olduğu ölçüde ulusal dayanışmaya, bir rejim olduğu sürece de otoriterliğe ve giderek tek partili bir diktatörlüğe yönelmektedir. Taguieff (1995, s. 15), popüliizmin demokrasi ile uyumlu olduğunu ancak benzer şekilde

otoriterlikten totaliterliğe uzanan anti-demokratik siyasi düzenler ile de uyum gösterdiğini vurgulamıştır. Ona göre, popülizmi tanımlamak için kullanılan ölçütlerin sayısı ve çeşitliliği, ait oldukları farklı anlam alanlarının bir sonucudur. Bu çerçevede Taguieff, altı farklı alan sıralamıştır: Bir hareket olarak popülizm, bir rejim olarak popülizm, bir ideoloji olarak popülizm, bir tutum olarak popülizm, bir retorik olarak popülizm ve bir meşruiyet türü olarak popülizm (Taguieff, 1995, s. 10-12) Taguieff, popülizmle ilgili gerçek bir eleştirel çalışma için sözcüğün yararlı hale getirilmesi ve kullanıldığı olumsuz ve küçümseyici bağlamdan kurtarılması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca popülizm kavramının hangi koşullar altında kullanılacağına da karar verilmesi gerektiğini de vurgulamıştır (Taguieff, 1995, s. 4).

Isaiah Berlin; popülizmin tüm görünümelerini kapsayıcı bir formülasyonun yararlı olmayacağını savunurken, popülizmle ilgilenen araştırmacıların *Sindirella Kompleksi* adını verdiği durumdan kaçınması gerektiğini vurgulamıştır. Berlin, özgün bir betimsel açıklamayla *Sindirella Kompleksi*'ni; popülizm adı verilen ayakkabıya tam olarak uyacak ayağı arayan prensin, bu ayakkabıya neredeyse uyacak her türlü ayak içinden birine karar verememesi ve ayakkabıya tam olarak uyacak *saf popülizmi* aramayı sürdürmesi olarak özetlemiştir (Berlin, 1967, s. 6; Allcock, 1971, s. 385). Paul Taggart ise, Berlin tarafından yapılan bu benzetmeyi bir uyarı olarak nitelendirmiş, kusursuz bir popülizm tanımı arayışının bir yanılsama olacağını ve sonuç vermeyeceğini savunmuştur (2004, s. 2).

Popülizmin farklı araştırmacılar tarafından farklı bağlamlarda ele alınmasıyla ortaya çıkan popülizm türlerine ek olarak, kavramın bazı çalışmalarda bir ideoloji, bazılarında bir hareket, bazılarında siyasi bir strateji, bazılarında ise söylem olarak ele alınması, tanım sorununu daha da karmaşık hale getirmektedir. Buradan yola çıkarak, popülizm literatüründe kavramla ilgili çalışmayı zorlaştıran iki önemli sorun saptanmıştır.

1. Tekil olayların özgül nedenlerinden ve sonuçlarından hareketle, kavramla ilgili genel çıkarımlar yapılması
2. Popülizmin bir araştırma nesnesi olarak neye işaret ettiği konusunda bir görüş birliğinin olmaması

Popülizmle ilgili çalışmalarda, tekil olayların kendilerine özgü özelliklerinden yola çıkılarak popülizmle ilgili genel çıkarımlar yapılması, tek bir olay üzerinden kavramın açıklanmaya çalışılması sık karşılaşılan durumlardan biridir. Latin Amerika'yı konu

edinen popülizm çalışmalarında bu durumun izlerine rastlanmaktadır. Popülizmi geliştirmekte olan ülkelerin modernleşme süreçlerine özgü bir olgu olarak niteleyen ve Latin Amerika ülkeleri üzerine karşılaştırmalı çalışmalar yapan Torcuato di Tella'nın yaklaşımı bu duruma örnek gösterilebilir. Di Tella, popülizmi keskin bir statüko karşıtlığı, egemen tabakadan hoşnutsuz ve güvensiz azınlıkların liderliğinde şekillenen bir siyasi hareket olarak tanımlamıştır. Avrupa'da 1990 sonrası ortaya çıkan ve popülist olarak adlandırılan hareketlerin ise faşizme daha yakın olduklarını ve başka bir kategoride değerlendirilmeleri gerektiğini savunmuştur (Di Tella, 1997, s. 196). Paul Taggart'a göre (2004, s. 18) Di Tella gibi Latin Amerika ülkeleri üzerine çalışan ve bu noktadan yola çıkarak popülizm kavramsallaştırması yapan araştırmacıların önemli bir kısmında popülizmi, toplumların gelişim süreçlerinde ortaya çıkan bir özellik olarak görme eğilimi bulunmaktadır.

Popülizm literatüründe karşılaşılan ikinci önemli sorun popülizmin bir araştırma nesnesi olarak neye işaret ettiği konusunda bir düşünce birliğinin olmamasından kaynaklanmaktadır. Popülizmle ilgili çalışmaları inceleyen Noam Gidron ve Bart Bonikowski, "Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda (Popülizmin Çeşitleri: Literatür Taraması ve Araştırma Gündemi)" başlıklı makalelerinde kavramın literatürde bir araştırma nesnesi olarak üç farklı şekilde ele alındığını ortaya koymuşlardır.

Tablo 1.1 *Popülizm Araştırmalarında Kullanılan Üç Yaklaşım ve Özellikleri (Gidron ve Bonikowski, 2013, s. 17)*

	Popülizm tanımları	Çözümleme birimi	İlgili Yöntemler	Temsilcileri
İdeoloji	Siyasetin ve toplumun doğası hakkında birbiriyle ilişkili düşünceler kümesi	Partiler ve parti liderleri	Genellikle partizan kaynaklardan nitel ya da otomatik metin çözümlemesi	Mudde (2004, 2007), Kaltwasser and Mudde (2012) Pankowski (2010)
Siyasal üslup	Siyaset hakkında iddialarda bulunmanın bir yolu; Söylemin özellikleri	Siyaset hakkında metinler, konuşmalar, kamu söylemi	Yorumlamalı metin çözümlemesi	Kazin (1995), Laclau (2005), Panizza (2005) Hawkins (2009)
Siyasal Strateji	Mobilizasyonun ve örgütlenmenin bir türü	Partiler (yapılarına odaklanarak), toplumsal hareketler, liderler	Karşılaştırmalı tarihsel çözümleme, örnek olay incelemeleri	Roberts (2006), Weyland (2001) Jansen (2011)

Popülizmle ilgili çalışmalarda karşılaşılan yaklaşımlardan biri popülizmin bir ideoloji olarak ele alınmasıdır. Popülizmi bir ideoloji olarak ele alan çalışmalar, onu siyasetin ve toplumun doğasına ilişkin bazı düşünceler üzerinden tanımlamaya çalışmaktadır. Bu tür çalışmaların daha çok parti, parti liderleri ve demokrasi konusuna odaklandıkları saptanmıştır. Popülizm araştırmalarında karşılaşılan yaklaşımlardan bir diğeri ise onu bir siyasal üslup, bir söylem biçimi olarak değerlendiren çalışmalardır. Bu çalışmalarda popülizm bir söylem olarak ele alınmakta, metinler, konuşmalar vb. içerikler üzerinden çözümlemeler yapılmaktadır. Literatürde karşılaşılan bir başka yaklaşım ise popülizmi siyasal bir strateji (siyaset biçimi) olarak tanımlayan yaklaşımlardır. Özellikle Latin Amerika üzerine çalışan araştırmacıların başvurdukları bu yaklaşımda siyasal stratejinin üç farklı yönüne; siyasi tercihler, siyasi örgütlenme ve harekete geçirme (forms of mobilization) biçimlerine odaklanılmaktadır (Gidron ve Bonikowski, 2013, s. 5-13).

Gidron ve Bonikowski, popülizm araştırmalarındaki bu üç farklı yaklaşımın temelinde yer alan kuramsal farklılıklara dikkat edilmesi gerektiğini vurgulamışlardır. Bu kuramsal farklılıklar, “Popülizm neyi açıklayabilir? Popülizm nasıl tanımlanabilir? Popülizm ampirik olarak nasıl incelenmelidir?” sorularına verilecek yanıtların da izlerini taşımaktadır (Gidron ve Bonikowski, 2013, s. 16) Öte yandan yazarlara göre, popülizm araştırmalarında kullanılan bu üç yaklaşım, aralarındaki farklılıklara karşın kimi konularda birbirleri ile örtüşmektedir. Bazı çalışmalarda popülizm hem bir söylem hem de siyasal bir strateji bakış açısı ile ele alınırken bazı çalışmalarda ise ideolojik ve söylemsel yaklaşımlar bir arada kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu üç yaklaşım aralarındaki farklılıklara karşın birbirlerini tümüyle dışlamamaktadır (Gidron ve Bonikowski, 2013, s. 14)

Popülizmle ilgili çalışmalara yönelik bir başka sınıflama ise Paul Taggart tarafından yapılmıştır. Taggart, popülizm kavramına yönelik yaklaşımları bağlamsal, değişken ve evrensel olmak üzere üç gruba ayırmıştır (Taggart, 2004, s. 10). Bu sınıflandırmaya göre; bağlamsal tanımlar, popülizmi tek bir örnek üzerinden ele alan, tekil olayları inceleyen çalışmalardır. Taggart, popülizmi tekil olaylar çerçevesinde ele alan tarihsel çalışmaların da bağlamsal olduklarını vurgulamış; tarımsal radikalizm, Peronizm, Rus Narodnikleri vb. popülizm tanımlarını bağlamsal çalışmalara örnek olarak göstermiştir (Taggart, 2004, s. 14). Değişken tanımlar ise popülizmin evrensel bir özü olmadığını ve kavramın ancak farklı popülizmlerin sınıflandırılması ile ele alınabileceğini savunmaktadır. Canovan’ın

tarımsal ve siyasal popülizm başlıkları altında yaptığı kategorik sınıflandırma çalışması değişken tanımlara örnek olarak gösterilebilir. Taggart'ın kendi çalışmalarını da dahil ettiği evrensel tanımlar ise popülizmin genelleştirilebilir öğelerini belirlemeye ve kavrama yönelik evrensel bir anlayışı ortaya koymaya çalışan yaklaşımlardır (Taggart, 2004, s. 10-14). Taggart'ın bu sınıflaması işlevsel olmakla birlikte, bazı çalışmalar için keskin bir ayırım yapmak, özellikle bağlamsal ve değişken yaklaşımlar arasında net bir sınır çizmek mümkün olmamaktadır.

Popülizmle ilgili çalışmalarda göz önünde bulundurulması gereken önemli bir konu da tarihsel süreç içinde kavramla işaret edilen olgunun yaşadığı değişimdir. Siyasi dil ile toplumsal dünya arasında paradoksal bir ilişki olduğunu savunan Kavram Tarihçiliği⁴ (conceptual history) yaklaşımına göre kavramların anlamı siyasi ve toplumsal olayların etkisi ile süreç içinde değişim göstermektedir. Buna göre; siyaset dünyası dilsel ve iletişimsel olarak inşa edildiğinden; kavramsal değişim siyasi bir değişimin, siyasi bir değişim de kavramsal bir değişimin yansıması olarak anlaşılmalıdır. Popülizm kavramına ilişkin çıkarımlar da ele alındığı dönemin siyasi gelişmelerinin etkisiyle, tarihsel süreç içinde değişim göstermiştir. Dolayısıyla siyasal ve toplumsal olaylarla yakından ilişkili bir kavram olarak popülizm de hem siyasi ve toplumsal gelişmelerin etkisiyle hem de kendisiyle ilişkili halk (the people), elitler, demokrasi vb. başka kavramların anlamlarında yaşanan değişimlerle birlikte dönemselsel olarak farklı şekillerde tanımlanmıştır (Houwen, 2011, s. 5-6). Gidon ve Konikowski de benzer bir anlayışla günümüzde yapılan çalışmalarda popülizme ilişkin iddiaların “şimdiki zaman yanlılığı”na meyilli olabileceğine dikkat çekmiş ve popülist siyaseti anlamak için uzun dönemli çalışmaların önemine vurgu yapmıştır (Gidron ve Bonikowski, 2013, s. 25).

1.2. Popülizm Literatürü ve Gelişimi

Bu çalışmada popülizm literatürü, kavramın zamanın ruhundan etkilenecek şekilde yaşadığı değişimi yansıtmak biçiminde, dönemselleştirilerek incelenmiştir. Kavramın

⁴ Kavramlar tarihi ya da kavram tarihçiliği (conceptual history). Ayrıntılı bilgi için bkz: Farr, J. (1989). Understanding Conceptual Change Politically. In T. Ball, J. Farr, & R. L. Hanson (Eds.), Political Innovation and Conceptual Change. (s. 24-49). Cambridge: Cambridge University Press.

akademik açıdan ele alınmaya başlandığı, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde yapılan çalışmalar “Erken Dönem Çalışmalar” olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde İtalyan tarihçi Franco Venturi ve ABD’li toplumbilimci Edward Shils’in iki farklı coğrafyada, iki farklı örnek üzerinden yaptıkları araştırmalar popülizmin erken dönem çalışmaları olarak adlandırılmıştır. Popülizm literatüründe 1960’lı yıllardan başlayarak modernleşme kuramlarının etkili olduğu, popülizmi geleneksel toplumdan modern topluma geçiş sürecinde karşılaşılan bir olgu olarak ele alan çalışmalar ise “1960-1990 Yılları Arasında Popülizm Çalışmaları” başlığı altında ele alınmıştır. Bu çalışmaların şekillenmesinde Latin Amerika örneklerinin öne çıktığı görülmüştür. Ghița Ionescu, Ernest Gellner, Isaiah Berlin, Torcuato di Tella, Gino Germani gibi yazarların bağlamsal çalışmaları literatürün şekillenmesinde etkili olmuştur. Öte yandan bu dönemde Laclau ve Canovan, popülizme ilişkin evrensel bir yaklaşım ortaya koyma iddiasındaki çalışmaları ile literatüre önemli katkılar sunmuştur.

Üçüncü olarak, 1990’lı yıllardan başlayarak neoliberalizm ve yükselen sağ kanat hareketlerin etkisiyle siyasette etkili olan ve günümüz siyasetinde son derece belirgin şekilde gözlemlenebilen yeni bir popülizm anlayışına yönelik akademik çalışmalar ele alınmıştır. Bu dönemde akademik çalışmalar özellikle iki koldan şekillenmiştir. Bunlardan ilk Latin Amerika’da neoliberal ekonomi politikaları ile uyumlu bir şekilde gelişen yeni bir popülist dalganın etkisiyle yapılan çalışmalardır. Neoliberal ekonomi politikalarının, yaygınlaştığı 1980 sonrası dönemde siyasi alanda yaşanan gelişmeler, 1990’lı yıllardan başlayarak popülizm literatüründe etkisini göstermeye başlamıştır. Özellikle, Latin Amerika ülkelerinde iktidara gelen popülist partilerin ve liderlerin söylemlerinde seleflerinin aksine neoliberal ekonomi politikalarını savunmaları büyük bir şaşkınlık yaratmıştır. Latin Amerikalı araştırmacılar, neoliberal ekonomi politikaları ile ortaya çıkan bu yeni popülist dalgayı bir önceki dönemden ayırmak için neopopülizm kavramsallaştırmasını kullanmışlardır (Immerfall, 1998; Mazzoleni, 2003; Weyland, 1996).

1990 sonrası popülizm literatürünü şekillendiren diğer kaynak ise Batı Avrupa’da yükselişe geçen popülist hareketlerdir. Bu dönemde, uzun yıllar gelişmekte olan ülkelerin modernleşme süreçlerine özgü bir olgu olarak nitelenen popülizm, gelişmiş Batı demokrasilerinde ortaya çıkmıştır. Ekonomik krizlerin etkisi ile ağırlaşan koşullar, göçmen karşıtlığı, AB üyeliğine tepki, küreselleşme karşıtlığı Avrupa ülkelerinde

özellikle sağ popülizmin yükselişe geçmesine neden olmuş; popülizm ve demokrasi arasındaki ilişkiyi önemli bir gündem maddesi haline getirmiştir. Popülist siyasi hareketlerin özellikle sağ politikalar ile eklemlenerek yükselişe geçmesi popülizmin Avrupa siyasetine etkilerini araştırmacıların gündemine getirmiştir. Bu dönemde popülist olarak nitelenen partilerle ilgili çalışmaların sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. Araştırmacılar tarafından Fransa’da, Avusturya’da veya Hollanda’da popülist olduğu kabul edilen partiler üzerinde incelemeler yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğunda popülistler, liberal demokrasiye yönelik bir tehdit olarak nitelenmiştir. Öte yandan popülizm pek çok araştırmacı tarafından demokratik ideallerin yozlaşmasından kaynaklanan patolojik bir durum olarak değerlendirilmiştir (Mudde, 2004, s. 541).

1.2.1. Erken dönem çalışmalar

Popülizm; Amerikan ve Fransız Devrimlerinin etkisiyle modern siyasetin önemli unsurlarından biri olan *halk* kavramının ve meşru siyasi eylemin halk adına yapılması anlayışının bir uzantısı olarak, 19. yüzyılın ikinci yarısında iki farklı coğrafyada ortaya çıkmıştır (Houwen, 2011, s. 8). Erken dönem çalışmalarda popülizm, Rusya İmparatorluğu’ndaki Narodnik Hareket’i ve ABD’deki Halk Partisi’ni (People’s Party) tanımlamak için kullanılmıştır.

Rus Narodnik Hareketi, 1860-1880 yılları arasında, yeni çarlık rejiminin otokratik yönetimine karşı ortaya çıkmış; genç, eğitilmiş ve kentli orta sınıfın kırsal yaşamı yücelttiği toplumsal bir harekettir. Rus popülistleri olarak da adlandırabileceğimiz Rus Narodnikleri “halka gitme” (khozhdenie v narod - going to the people) düşüncesi ile köylere yerleşmiş; köylüleri bilinçlendirmeyi ve harekete geçmelerini sağlamayı amaçlamışlardır. Ancak köylüler harekete ilgi göstermedikleri gibi Narodniklerin faaliyetlerinden de rahatsız olmuşlardır. Köylülerin, Narodnikleri Çar’a şikâyet etmesi ve çok sayıda Narodnikin tutuklanması ise hareketin başarısız olmasında etkili olmuştur (Bookchin, 2013, s. 46). Hareketin köylülerde beklenen etkiyi yaratmaması, tutuklamalar ile gelen başarısızlık sonrasında Narodniklerin içinde şiddet yanlısı bir grup öne çıkmış ve 1880’de silahlı radikal bir örgüt kurmuştur. *Narodnaya Volya (Halkın İradesi)* adlı bu örgüt, Narodniklerin başlangıçtaki düşüncelerinden uzaklaşarak silahlı bir örgüte dönüşmüştür (Bookchin, 2013, s. 49).

İtalyan tarihçi Franco Venturi, 1952’de yayımlanan “Il Populismo Russo (Rus Popülizmi)” adlı kitabında 19. yüzyılın ikinci yarısında, Rusya İmparatorluğu’nda devrimci bir hareket olarak ortaya çıkan ve giderek radikalleşen Rus Narodniklerini oldukça kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Kitap, 1960’ta “Roots of Revolution: A History of the Populist and Socialist Movements in 19th Century Russia” adı ile İtalyanca’dan İngilizce’ye çevrilmiştir⁵ Venturi, bu çalışma ile ne 19. yüzyıl Rus tarihini ne de dönemin düşünce ve edebiyatının tarihini kaleme almak gibi bir amacının olmadığını; yalnızca Avrupa Sosyalist hareketinin tarihinin bir bölümünü yazmayı amaçladığını ifade etmiştir. Bu açıdan çalışmasında Rusya’nın iç ve dış siyaseti ile ilgili konulara ancak popülizmle ilişkili olduğu ölçüde değindiğinden de söz etmiştir (Venturi, 1960, s. xxxi).

Venturi, kitabında hareketin şiddet yanlısı bir oluşuma dönüşmeden önceki haline, yani halka gitme düşüncesinin savunulduğu, kendi deyimi ile “hareketin gerçek baharının yaşandığı” döneme odaklanmıştır (Venturi, 1960, s. 470). Venturi, Rus popülizm ile Batı Avrupa’daki Sosyalist hareketler arasında bağlantı kurmuştur. 1848 Devrimlerinin popülist ideolojiyi Rus aydınların zihinlerinde belirginleştirdiğini ve 1848 Devrimlerinin şüpheyi yer bırakmayacak şekilde Rus popülizminin başlangıcı olduğunu savunmuştur. Venturi, Rus popülizmine rehberlik eden düşünceleri Herzen, Bakunin ve Çernişevski gibi düşünürlerin görüşleri çerçevesinde açıklamıştır (Venturi, 1960, s. xxxii). Özellikle, hareketin ideolojik kaynağı ve öncü ismi olarak Aleksandr Herzen’i işaret etmiştir. Venturi’ye göre, Herzen popülizmin gerçek kurucusudur. Ona göre, popülizm ilk olarak Herzen’in yaşamında kendisini göstermiştir. Bu nedenle Herzen’in çok sayıda çalışması içinde en önemlisinin “My Past and Thoughts (Geçmişim ve Düşüncelerim)” başlıklı otobiyografisi olduğunu savunmaktadır (Venturi, 1960, s. 1).

Rus Narodnik Hareketi, bazı araştırmacılar tarafından popülizmin özelliklerini taşımadığı gerekçesiyle popülizm literatürüne dahil edilmemektedir. Halk anlamına gelen

⁵ Rus Narodnikleri ve Rusya’da popülizm ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için şu kaynaklardan yararlanılabilir: Avrahm Yarmolinski, Road to Revolution: A Century of Russian Radicalism. London: Cassell, 1957 ; James H. Billington, Mikhailovsky and Russian Populism. Oxford: Clarendon Press, 1958 ; Anne Pedler. Going to the People. The Russian Narodniki in 1874-5. The Slavonic Review, 6(16), 130-141. 1927. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/4202141>; Derek Offord, The Russian Revolutionary Movement in the 1880s. England: Cambridge University Press, 1986.

narod sözcüğünden türeyen narodnikin popülizm ile aynı anlama gelmediği, dolayısıyla bu hareketin popülist bir hareket olmadığı, narodnik sözcüğünün Anglosakson tarihçiler tarafından kazara popülizm olarak çevrildiği savunulmaktadır (Allcock, 1971, s. 372). Tim Houwen ise popülizm kavramının kökenine yönelik çalışmasında, her iki kavramın da halkı işaret ettiğini ve aralarında bir bağ olduğunu savunmuştur (Houwen, 2011, s. 16). Isaiah Berlin de popülizmin Rusça narod (the people/halk) sözcüğünden türeyen “narodnichestvo” sözcüğünün tercümesi olduğunu ve ilk kez 1870’de kullanıldığını belirtmiştir (Venturi 1960, s. xxxii, xxxiii).

Narodnik hareket her ne kadar başarısız olsa da farklı coğrafyalardaki toplumsal hareketler için örnek oluşturmuştur. Mudde ve Kaltwasser, Rus Narodniklerin 20. yüzyılın başlarında Doğu Avrupa’daki tarımsal hareketlere ilham verdiğini savunmuşlardır. Öte yandan bu hareketlerin Kuzey Amerika’daki tarımsal popülizm ile köylünün yüceltilmesi, toplumun temel ahlaki ve tarımsal yaşam kaynağı olarak kabul edilmesi vb. noktalarda ortak bir popülizm anlayışını paylaşarak benzer özellikler gösterdiklerini belirtmişlerdir (Mudde ve Kaltwasser, 2017, s. 33). Öte yandan tarihçi Zafer Toprak da Rus Narodnik Hareketi’nin birçok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke için örnek oluşturduğunu savunmuştur. Özellikle, Türkiye’de popülizmin kökenlerinin büyük ölçüde Rus Narodniklerinden etkilenecek şekilde şekillendiğini öne sürmüştür. Toprak, Osmanlı Devleti’nin son döneminde ortaya çıkan; Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Köprülüzade Mehmed Fuat, Rıza Tevfik vb. entelektüellerin başını çektiği *halka doğru*⁶ gitme anlayışını benimseyen hareketlerin kaynağı olarak Rus popülizmini göstermiştir (Toprak, 2013, s.16-19).

Amerikan popülizmi ise Rus popülizminden farklı olarak, çiftçilerin öncülüğünde, aşağıdan yukarıya doğru, köklü bir değişim talebiyle ortaya çıkmış, kitlesel bir harekettir. Hareket, 1870’lerde Güneyli çiftçilerin yaşadıkları ekonomik krizi aşmak için başlattıkları kooperatif girişimlerinin yayılması ile 1880’lerin sonunda ulusal çapta bir örgüte dönüşmüştür. 1892’de ise ABD parti sisteminde Demokrat ve Cumhuriyetçi

⁶ İkinci Meşrutiyet döneminde, Türk Ocağı ve Milli Talim Terbiye Cemiyeti’ni kuran Osmanlı aydınları halka inmeyi, halkı bilinçlendirmeyi hatta bir halkçılık bilinci yaratmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla yayımlanan dergilerden biri de Halka Doğru dergisidir. Ayrıntılı bilgi için bkz: Zafer Toprak, *Türkiye’de Popülizm: 1908-1923*, Doğan Kitap, İstanbul, 2013.

kanada karşı alternatif bir güç olarak ortaya çıkan Halk Partisi (People's Party) ile hayat bulmuştur. Halk Partisi deneyimi kısa bir süre sonra, 1896'da başarısız bir başkanlık seçimi ile sona ermiştir (Kazin, 1998, s. 42-46).

Halk Partisi deneyimi ABD'de popülizmin temel özelliklerini göstermesi açısından oldukça önemlidir. ABD siyasetinde popülist düşünceler bir daha benzer bir girişimle, doğrudan temsil edilmese de popülizm 20. yüzyılda düzenli olarak, farklı siyasal yaklaşımlara eklenilerek ABD siyasetindeki varlığını devam ettirmiştir. Taggart, ABD siyasetini anlamak için popülizm hakkında fikir sahibi olmak gerektiğini, ABD popülizmini bilmeden popülizmi anlamanın mümkün olamayacağını ileri sürmüştür (Taggart, 2004, s. 33, 46, 56).

Michael Kazin'e göre 1940'ların sonlarından başlayarak ABD siyasetinde popülist retorik, soldan sağa doğru ideolojik bir kayma yaşamıştır (1998, s. 4). Bir zamanlar öncelikle reformcuların ve radikallerin konuştuğu retorik, muhafazakâr gruplar ve politikacılar tarafından kendi görüşlerine uygun şekilde değiştirilmiştir. Kazin, bu dikkat çekici değişimin; Soğuk Savaş'ın yarattığı endişe verici ortam, kendi çoğulcu retoriği ile bağdaşmayan politikalar izleyen bir tür liberal devletin yükselişi ve hem dini hem de siyasi olarak muhafazakâr olan evanjelik kiliselerinin⁷ yükselişi ile bağlantılı olduğunu savunmuştur (Kazin, 1998, s. 4, 5).

Popülizmin olumsuz bir anlam kazanmaya başladığı İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, ABD'li toplumbilimci Edward Shils, ABD'de popülizmin "ilerici kırsal radikalizm" in bir türü olarak algılanan olumlu imajının geçmişte kaldığını belirterek, kavrama eleştirel bir açıdan yaklaşmıştır (Shils, 1996, s. 98). Shils'in ilk kez 1956'da yayımlanan "The Torment of Secrecy: The Background and Consequences of American

⁷ Evanjelik Hristiyanlık, Protestan doktrine bağlı kiliseler topluluğunun adıdır. ABD'nin siyasi, dinî, sosyal ve kültürel hayatında ön plana çıkmış ve bir ulus olarak yükselmesinde önemli etkisi olmuştur. Evanjelikler, 1970'lerden itibaren Amerikan siyasetinde Cumhuriyetçi kanadı desteklemeye başlamış ve "The New Christian Right" oluşumu altında örgütlenerek sağ muhafazakâr ilkelerle siyasete katılmışlardır. ABD Başkanlık seçimlerinden bu yana güçlü lobi faaliyetlerini sürdüren Evanjeliklerin karşı oldukları konulardan bazıları şunlardır: ötenazi, kürtaj, eşcinsellik, pornografi, cinsel eğitim ve evrim (Bedir, 2013, s. 73, 93).

Secruity Policies (Gizliliğin Bozumu: Amerikan Güvenlik Politikalarının Arka Planı ve Sonuçları)” adlı kitabı popülizm literatürünün öncü çalışmalarından biridir. Shils, kitabında Soğuk Savaş döneminde ABD’nin güvenlik politikalarının özgürlükler üzerindeki etkisini eleştirel bir anlayışla ele almıştır. McCarthy döneminin Amerikan kültüründeki popülizm geleneğini, yabancı düşmanlığını, köktencilği beslediğini savunmuştur. Shils, her ne kadar doğrudan popülizm üzerine bir kitap yazmamış olsa da yükselen McCarthycilik’e⁸ tepki olarak yazdıkları ile bağlamsal bir popülizm tanımı geliştirmiştir (Taggart, 2004, s. 15).

Popülizm; halkın iradesinin diğer bütün kurumlara, standartlara, tabaklara karşı mutlak üstünlüğünü savunan, halk iradesini de ahlak ve adaletle özdeşleştiren bir anlayıştır (Shils, 1996, s. 98). Shils’e göre, hümanist ve idealist reformcuların toplumun siyasete aktif katılımını destekleyen girişimleri ile Amerikan popülizmi akıllarda olumlu bir imaj bırakmıştır. Ancak popülizmin pek çok yüzü vardır. Bolşevizm’den, Nasyonel Sosyalizm’e, Nazi Almanyası’ndan, McCarthycilik’e kadar farklı örneklerin hepsi popülizmin çeşitli özelliklerini taşımaktadır (Shils, 1996, s. 98, 99). Popülizm “güç, mülkiyet, üretim ve kültür tekeline sahip olduğuna inanılan, köklü ve farklılaşmış bir egemen sınıf tarafından topluma dayatılan düzene karşı, popüler bir kızgınlık ideolojisinin olduğu her yerde” olabilecek bir olgudur (Shils, 1996, s. 100, 101).

Shils’e göre popülistler; kurumsal geleneklere, sınırlara karşı tahammülsüzdür. Yetki alanlarının sınırlandırılmasını halkın iradesini kısıtlayan bir engel olarak değerlendirirler (Shils, 1996, s. 102). Bu açıdan kuvvetler ayrılığından, kuvvetler ayrılığı sisteminde, kuvvetlerin karşılıklı birbirlerini denetlemeleri ve hesap verebilmeleri anlamına gelen denge ve denetim (check and balance) mekanizmasından rahatsız olurlar. Meşru kabul ettikleri hiçbir konuda sorumluluk paylaşımına yanaşmazlar (Shils, 1996, s.

⁸ McCarthycilik ya da McCartizm; ABD’de, 1940’ların sonundan 1960’lara kadar süren bir tür antikomünist kuşkuculuğu ifade etmek için kullanılmaktadır. Kavram, 1947-1957 yılları arasında Cumhuriyetçi Parti’nin Wisconsin senatörü olarak görev yapan Joseph R. McCarthy’nin soyadından türetilmiştir. McCarthy, komünizm tehlikesini ve karşıtlığını hâkim propaganda unsuru haline getirmiş, pek çok insanı komünist olmakla suçlamış, toplumda korku ve endişe yaratmıştır. (Carleton, 1987, s. 13-14). Kavram günümüzde de korku toplumu ve aşırı sağ radikalizmi ile ilişkilendirilerek kullanılmaktadır.

104). Shils, popülizmin toplumda önceden yaratılmış şekilsel sınırları yıkan, sürekli olarak hükümetin ve halkın doğruluğunu, dürüstlüğünü tekrarlayan demagogları yücelttiğini ancak farklılığa karşı tahammülsüz olduğunu öne sürmektedir. Popülizmin iyi eğitilmiş kişilere ve aydınlara karşı güvensiz olduğunu, radikal reformculardan kongre üyelerine kadar tüm popülistlerin bu insanlara karşı kuşkucu ve hasmane bir tutum sergilediklerini savunmaktadır (Shils, 1996, s. 99, 100). Shils'e göre; popülist düşünce hem halkın siyasetçilerin davranışlarıyla ilgili beklentilerini hem de siyasetçilerin kendi yükümlülüklerine yönelik kavrayışlarını etkilemektedir (Shils, 1996, s. 102, 104).

İtalyan tarihçi Franco Venturi ve Amerikalı toplumbilimci Edward Shils'in 1950'li yıllarda farklı coğrafyalarda, farklı bağlamlarda kaleme aldıkları eserleri, erken dönem çalışmalar olarak popülizm literatürünün şekillenmesinde oldukça önemli rol oynamıştır. Rus Narodnik Hareket'i ve ABD'deki Halk Partisi pek çok kaynakta popülizmin başlangıç noktası olarak kabul edilmiştir. Rus popülizmi çarlık rejiminin baskıcı yönetimine karşı genç, eğitilmiş ve kentli orta sınıf tarafından kırsal yaşamın yüceltilmesi ile ortaya çıkan, çiftçilerin taleplerine dayanmayan, bu açıdan yukarıdan aşağıya doğru bir harekettir. Amerikan popülizmi ise Güneyli çiftçilerin yaşadıkları ekonomik krizi aşmak için başlattıkları kooperatif girişimlerinin yayılması ile ortaya çıkmış, dolayısıyla çiftçilerin taleplerine dayanan, aşağıdan yukarıya doğru köklü bir değişim talebiyle ortaya çıkan kitlesel bir harekettir. Aralarındaki farklılıklara karşın popülizmin miladı olarak kabul edilen bu iki hareket bazı çalışmalarda tarımsal popülizm (agrarian populism) başlığı altında incelenmiştir (Canovan, 1981; Taguieff, 1998; Jagers and Walgrave, 2007; Mudde, 2017).

Bu çalışmanın popülizmle ilgili ortaya koyduğu yaklaşım açısından değerlendirildiğinde hem Rus Narodnik hareketinin hem de ABD'de Halk Partisi deneyimi ile ortaya çıkan hareketlerin popülist olarak nitelendirilmeleri mümkündür. Her iki hareket de toplumun kriz ve belirsizlik yaşadığı bir dönemde, halk adına ve halkın çıkarlarını koruma iddiası ile ortaya çıkmış ve meşruiyetini bu zemin üzerinde inşa etmiştir. Bu anlamda popülist söylemin temel unsuru olan halka başvurma her iki hareket için de geçerlidir.

1.2.2. 1960-1990 yılları arasında popülizm çalışmaları

Popülizm, 1960'lı yıllardan başlayarak genellikle modernleşme kuramlarının etkisi ile geleneksel toplumdan modern topluma geçiş sürecinde karşılaşılan bir olgu olarak ele alınmıştır. Kavram; azgelişmiş ülkelerin değişim süreçlerini, bu ülkelerde siyasetin doğasını anlamak ve azgelişmiş ülkelerdeki reformcu güçleri, liderleri tanımlamak için kullanılmıştır (Houwen, 2011, s. 20). Bu süreçte akademik çalışmaların şekillenmesinde Latin Amerika örneklerinin öne çıktığı görülmüştür. Özellikle; Ghița Ionescu, Ernest Gellner, Isaiah Berlin, Torcuato S. di Tella gibi yazarların bağlamsal çalışmaları literatürün şekillenmesinde etkili olmuştur. 1980'li yıllara gelindiğinde ise popülizm literatürü Ernesto Laclau, Gino Germani, Margaret Canovan ve Gavin Kitching'in evrensel bir anlayış ortaya koymayı amaçlayan çalışmaları ile şekillenmiştir.

1960'lı yıllarda popülizmin kavramsallaştırılmasıyla ilgili en önemli girişim, 1967'de London School of Economics'de düzenlenen "Populism: Its Meanings and National Characteristics (Popülizm: Anlamları ve Ulusal Özellikleri)" başlıklı konferans ve konferanstan çıkan aynı isimli derleme kitaptır (Gellner ve Ionescu, 1969). Popülizm literatürü açısından önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilen bu girişimle, ilk kez farklı ülkelerde, farklı tarihsel ve bölgesel koşullarda ortaya çıkan popülist hareketler, farklı katılımcıların katkılarıyla bir araya getirilmiştir. Gellner ve Ionescu, kitabın önsözünde çalışmalarının; 19. ve 20. yüzyılda siyasi zihniyetin şekillenmesinde genel olarak kabul edilenden daha önemli bir rol oynayan popülizmin temel özelliklerini açığa kavuşturmayı amaçladığını belirtmişlerdir (Houwen, 2011, s. 20-21). Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde popülizmin farklı coğrafi bölgelerdeki yansımalarına yer verilmiştir. 19. yüzyılın sonunda Kuzey Amerika ve Rusya'da, 20. yüzyılın başlarında Doğu Avrupa'da, Latin Amerika'da ve Afrika'da ortaya çıkan popülist hareketler, siyasi partiler ve liderler ele alınmıştır (Gellner ve Ionescu, 1969, s. 9-152). Bu çözümlemelerde popülizmin kimi zaman olumlu kimi zaman olumsuz anlamda kullanıldığı görülmüştür. Kimi araştırmacılar popülist hareketlerin milliyetçi/ulusalcı ve anti-emperyalist taleplerini takdir ederken, kimi araştırmacılar bu hareketlerin elitist bir rejim yaratmak için kullanılabileceğini savunmuştur (Houwen, 2011, s. 20).

Çalışmanın ikinci bölümünde, farklı yazarlar tarafından popülizmin analitik olarak ayırt edilebilen yönleri üzerine incelemeler yer almaktadır. Bu bölümde popülizmi kimi

yazar bir ideoloji, kimisi bir sendrom kimisi ise siyasal bir hareket olarak değerlendirmiş; popülizmin toplumsal kökleri, ekonomik yönleri ve genel bir görünümü sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca kitapta yer alan yazarların yaklaşımlarının birbirleri ile uyumlu ya da tutarlı olup olmadığına dikkat edilmediği, ortak bir yaklaşımın benimsenmediği belirtilmiştir (Gellner ve Ionescu, 1969, s. 4). Konferans ve derleme kitap popülizm literatüründe evrensel bir tanım girişiminin ilk örneği olması açısından “bir kilometre taşı” olarak nitelendirilse de Taggart’a göre (2004, s. 20) bu çalışma bile popülizmin çekirdeğini oluşturan temel görüşleri belirleyememiştir.

Konferansta, popülizmin tanım sorununa *Sindirella Kompleksi* adını verdiği metaforla yaklaşan Isaiah Berlin de konuya modernleşme kuramlarının etkisiyle yaklaşan isimlerden biridir. Berlin, popülizmin modernleşme sürecini yaşamak üzere olan toplumlarda ortaya çıktığını savunmaktadır (Berlin, 1967, s. 10). Popülizmin merkezinde halk nosyonunu barındıran bir anlayış içerdiğini ancak bu halkın günlük, sıradan insanların ötesinde, gerçek ya da hayali, geçmişte kökleri olan bir halk (das volk) ile ilişkili olduğunu savunmaktadır. Ona göre sözü edilen halkın kimliği bölgeden bölgeye farklılık gösterse de popülizm her zaman halk adına konuşma anlayışına sahiptir (Berlin, 1967, s. 7-9). Berlin, bu noktadan hareketle popülizmin “kötü amaçlı” kullanımına yönelik bir kavramsallaştırmaya gitmektedir. Popülist düşüncelerin elitist bir rejim yaratmak amacıyla harekete geçirilmesi anlamında *yanlış popülizm* (false populism) olarak adlandırdığı bu duruma örnek olarak Rus Narodniklerini, faşistleri ve McCarthyilik’i göstermiştir. Berlin’e göre demokratik olmayan amaçlar için kullanılan yanlış popülizm ile aristokrasiye, hiyerarşik yönetimlere, tiranlıklara karşı bir tepki olarak ortaya çıkan *gerçek popülizm* (populism proper) arasında bir ayrım yapmak gerekmektedir (Berlin, 1967, s. 12-13).

Berlin; konferans sırasında yapılan tartışmalardan hareketle, popülizmin farklı örneklerinde görülen altı temel nitelik üzerinde anlaşıldığından söz etmektedir. Bunlardan ilki Alman Sosyolog Ferdinand Tönnies⁹ tarafından *gemeinschaft*

⁹ Alman Sosyolog Ferdinand Tönnies 1887 tarihli “Cemaat ve Cemiyet” başlıklı eserinde modern ve geleneksel toplumu açıklamak için kentlerdeki ve kırsal bölgelerdeki toplumsal ilişkileri ele alarak bir tipoloji geliştirmiştir. “Gemeinschaft” (community, cemaat/topluluk) ve “Gesellschaft” (society, cemiyet/toplum) kavramlarıyla bu iki farklı toplum tipindeki ilişkilerin içeriğini açıklamaya çalışmıştır.

(cemaat/topluluk) kavramı ile tanımlanan organik toplum anlayışına yakın bir bütünlüşmüş toplum fikri; ikincisi devletten çok topluma yönelik bir inanç ve üçüncüsü de halkı kaybettikleri doğal durumlarına geri döndürme düşüncesidir. Dördüncü nitelik, popülizmin eski dönemlerin değerlerini geri getirme konusundaki nostaljik eğilimi; beşinci nitelik her zaman halkın çoğunluğu adına konuşması ve son olarak altıncı nitelik ise popülizmin her zaman modernleşme sürecini yaşayan ya da yaşamak üzere olan toplumlarda ortaya çıkmasıdır (Tarchi, 2013, s. 119).

Konuya modernleşme perspektifinden yaklaşan bir başka isim de Torcuato di Tella'dır. Latin Amerika ülkelerinin siyasal sistemleri üzerine karşılaştırmalı çalışmalar yapan Arjantinli profesör, popülizmi toplumların modernleşme sürecinde karşılaştıkları bir durum olarak değerlendirmektedir. Di Tella, kavramın çok geniş bir kullanım alanı olmasının sakıncalarından bahsederken popülizm ile muhafazakâr yönetimler, faşist rejimler ve seçim kazanmak için popülist unsurları kullanan liderler arasında bir ayrıma gitmiştir. Popülizmin, savaş sonrası dönemin koşullarında ortaya çıkan; örgütlenmemiş halk kitlelerini, ayrıcalıklı ve yöneten sınıflara karşı harekete geçirme kapasitesine sahip bir siyasi hareket olarak tanımlamıştır (Di Tella, 1997, s. 188). Ona göre popülizm; mobilize olmuş ancak otonom biçimde örgütlenmemiş kesimlerin, orta ve orta-üst sınıfa mensup seçkin kesimin öncülüğünde, karizmatik bir liderle kurdukları kişiselleştirilmiş bir bağ ile şekillenen siyasi bir harekettir (Di Tella, 1997, s. 196).

Di Tella'nın popülizm yaklaşımına göre, az gelişmiş toplumların modernleşme sürecinde ortaya çıkan popülist hareketler kalkınma sürecinde önemli bir işlev görmektedir. Popülist hareketler, gelişmiş ülkelerde sosyal demokrat partilerin yerini alarak, onların gördüğü işlevi az gelişmiş ülkelerde yerine getirmektedir (Houwen, 2011, s. 22). Di Tella popülizm çalışmalarında; Arjantin'deki Peronizmi, Brezilya'daki G. Vargas yönetimini, Venezüella'yı, Peru'yu, Meksika'yı vb. Latin Amerika ülkelerini referans noktası olarak kabul etmiştir. Daha sonra Doğu Avrupa ülkelerine yönelik karşılaştırmalı çalışmalar yapmış olsa da Di Tella'nın popülizm kavramsallaştırması büyük ölçüde Latin Amerika örneğinin izlerini taşımaktadır. Taggart'a (2004, s. 18) göre; Di Tella gibi Latin Amerika (ya da üçüncü dünya) ülkelerine yönelik çalışmalarından

Ayrıntılı bilgi için bkz; Ferdinand Tönnies, Cemaat ve Cemiyet. Çev. Emre Güler, İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları, 2019.

yola çıkarak popülizm kavramsallaştırması yapan araştırmacılarda, popülizmi toplumun gelişim sürecinde ortaya çıkan bir özellik olarak görme eğilimi bulunmaktadır.

Popülizmi tarihsel olarak belli bir gelişim aşamasına konumlandıran bir başka yazar da İtalyan sosyolog Gino Germani'dir. Germani'nin çalışmaları Avrupa ve Latin Amerika'daki kişisel deneyimlerinden izler taşımaktadır.¹⁰ Mussolini yönetiminden kaçarak Arjantin'e yerleşen Germani'nin popülizm çözümlemesi, Juan Peron'un liderliğinde gelişen toplumsal hareketten etkilenecek şekilde şekillenmiştir. Germani, "Authoritarianism, Fascism, and National Populism (Otoriterlik, Faşizm ve Ulusal Popülizm)" başlıklı kitabında Arjantin ve İtalya örnekleri üzerinden siyasi otoriterliği ele almıştır. Germani, İtalya örneğinde faşizmi, orta sınıfa ait gerici bir hareket olarak tanımlarken, Arjantin örneğinde alt sınıf (lower-class) otoriterliğini ulusal popülizm (national populism) başlığı altında değerlendirmiştir (Germani, 1978, s. 3).

Gino Germani, orta sınıf otoriterliğinin bir ifadesi olarak ele aldığı klasik faşizmin, ordu tarafından teşvik edilen, hatta bizzat ordu tarafından kurulan otoriter rejimler olduğunu savunmuştur (Germani, 1978, s. 73). Öte yandan ulusal popülizmi, totaliter bir kontrole gerek olmaksızın, toplumun çoğunluğunu temsil etme iddiasıyla, alt sınıfların kendiliğinden gelişen bir hareketi olarak nitelendirmiştir. Ona göre ulusal popülizm, alt sınıfın (işçi sınıfının) sol ideolojilerinin bir kitle partisine dönüşme konusunda başarısız olduğu toplumlarda ortaya çıkmaktadır. Düşününürün bu konudaki örneği de Arjantin ve Peronizm'dir (Germani, 1978, s. 3, 88). Popülizm, geleneksel toplumdan modern topluma geçiş sürecinde, yeni harekete geçen alt ve orta sınıfların siyasete dahil edilmeleri gerektiği ancak dahil edilemediği koşullarda ortaya çıkmaktadır. Germani, hızlı kentleşmenin ve sanayileşmenin kitlesel katılımı tetiklediği ancak yeni siyasal düşüncelerin ortaya çıkmasına olanak tanımadığı süreçlerin, kararsız ve popülist kurallar ürettiğini savunmuştur (Germani, 1978, s. 126, 127).

Popülizm konusunda önemli çalışmaları olan Latin Amerikalı yazarlardan biri de Arjantinli siyaset kuramcısı ve Essex söylem çözümlemesi ekolünün kurucularından biri olan Ernesto Laclau'dur. Laclau, diğer Latin Amerikalı yazarlardan farklı olarak

¹⁰ Germani; Otoriterlik, Faşizm ve Ulusal Popülizm başlıklı kitabının giriş kısmında hem İtalya hem de Arjantin deneyiminin çalışma alanı seçimine etkilerinden söz etmiştir.

popülizmle ilgili söylemsel bir yaklaşım geliştirmiştir. Germani ve Di Tella gibi popülizmi Latin Amerika örneği üzerinden açıklayan ve popülizmi modernleşme sürecinde karşılaşılan bir geçiş aşaması olarak değerlendiren yazarları eleştirmiştir (Laclau, 2015, s.112-122). Laclau; var olan yaklaşımlarda, popülizmin net bir tanımının yapılması konusunda belirgin bir isteksizlik olduğunu savunmuştur. Buna karşın yapılan çalışmaların, popülizmi oldukça ayrıntılı ve kapsayıcı kategoriler altında, görülen tüm özgül örneklerin özelliklerini kapsayacak şekilde ele almasını da eleştirmiştir. Popülizm kavramına ne kadar çok belirlenim yüklenirse, kavramın somut çözümlemeleri hegemonize etmekten o denli uzaklaşacağını savunmuştur. Dolayısıyla popülizmi anlamak için onun özgül olan, tanımlayıcı boyutuna odaklanılması gerektiğini savunmuştur. (Laclau, 2013, s. 15, 21).

Ernesto Laclau; “Popülist Akıl Üzerine” adlı kitabında, popülizm anlayışının temelinde, kavramı sosyal bilimlerin söylemindeki marjinal konumundan, irrasyonellikten kurtarma düşüncesinin yattığını belirtmiştir. Bu açıdan ilk olarak popülizmin “müphemlik, kesin olmayış, entelektüel yoksulluk, geçicilik” vb. kavramlarla tarif edilmesine karşı çıkmış ve bu tür kavramların popülizmin özgül farkını anlamaya engel olduğundan söz etmiştir. Ona göre; popülizme atfedilen belirsizlik, bizzat toplumsal gerçekliğin, bazı durumlarda, belirsiz olmasından kaynaklanmaktadır (Laclau, 2013, s. 30-33). İkinci olarak; popülizmin salt retorik olarak algılanmasını eleştirmiştir. Retoriğin, kendi içinde yeterli bir kavramsal yapının gölge fenomeni (bir gerçeklik sonucu ortaya çıkan ikincil bir gerçeklik) olmadığını, kavramsal yapıların kendi iç tutarlılıklarını retorik araçlara başvurarak sağladıklarını savunmuştur (Laclau, 2013, s. 85).

Laclau’nun söylemsel popülizm anlayışı, Gramsci’nin hegemonya kavramı üzerinde şekillenen post-Marksist bir nitelik taşımaktadır. Laclau ve Chantal Mouffe’un birlikte geliştirdikleri söylem anlayışında, dilsel olan ve olmayan ögeler arasındaki ayrım reddedilmiştir. Söylem hem dilsel hem de dilsel olmayan ögeleri eklemleyen bir bütünlük olarak tanımlanmıştır (Laclau ve Mouffe, 2008, s. 169-178). Laclau’nun yaklaşımı *söylem*, *boş gösteren* ve *hegemonya* ile *retorik* olarak adlandırdığı üç kategori dizisinden oluşmaktadır (Laclau, 2013, s. 86-90). Laclau, söylemsel popülizm yaklaşımını ‘halkın inşası’ üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Laclau’ya göre popülist söylemde merkezi *gösteren* (signifier) halktır. Fakat halka yapılan her gönderme de popülist söylemin işareti

değildir. Popülist söylemde yer alan halk asla verili bir yapı değildir; bir kurgudur. Bu kurgu; evrensel temsil işlevini üstlenen bir tikelliğin, eşdeğerlik zincirini kurması ile ortaya çıkan popüler tarafın kendisini bir bütün olarak toplumun temsilcisi şeklinde sunmasıyla ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla popülist söylem belli bir popüler kimliği ifade eden değil, bizzat onu oluşturan unsurdur (Laclau, 2015, s. 163). Popülist söylem, hegemonya kurmaya çalışan bir kesimin, bunu başarmak amacıyla doğrudan kitlelere başvurması ile ortaya çıkmaktadır. Böylece toplumsal alan iki kampa bölünmektedir. Bunlardan biri hâkim blok, diğeri ise hâkim bloka karşı antagonistik muhalefet içinde olan halktır. Halk ve hâkim blok arasındaki çatışma belirli bir sınıfla uyuşmayan ve sınıfların ötesine geçen bir nitelik taşımaktadır (Laclau, 2013, s. 159-177).

Alana önemli katkılar sunan bir başka siyaset bilimci ise Margaret Canovan'dır. Canovan, popülizmin çok farklı anlamlar barındırdığını, üzerinde uzlaşılan çekirdek değerleri olmadığını, bu nedenle süreklilik gösterebilecek bir popülizm teorisi girişiminin başarısız olacağını belirtmiştir (Canovan, 1982, s. 544). Canovan, kavramı açıklamak isteyen araştırmacıların kullanabilecekleri iki stratejiden söz etmiştir. Bu stratejilerden ilki; popülizmin temel özelliklerini ve oluştuğu koşulları anlatan farklı örnekleri bir kuramsal çatı altında toplayarak, farklılıkların ortak noktalarını ortaya koyma amacını taşımaktadır. İkinci strateji ise ilkinin aksine, kuramsal bir çerçeveden çok kapsayıcı bir sınıflamayı amaçlamaktadır. Bu stratejiyi, böcekleri toplayan ve onları sınıflandıran bir doğa bilimcinin işine benzeten Canovan, ikinci stratejiyi betimleyici, fenomenolojik bir yaklaşım olarak tanımlamıştır (Canovan, 1982, s. 545).

Canovan, “popülizmin kaotik alanını net bir tipoloji ile düzenlemeyi amaçlayan” ikinci stratejiyi kendisi de uygulamış ve popülizmle ilgili yedi başlıktan oluşan betimleyici bir tipoloji geliştirmiştir (Canovan, 1982, s. 550, 551). İlk üç başlık tarımsal popülizme işaret ederken, son dört başlık ise siyasal popülizme işaret etmektedir. Canovan'ın ilk kategorisi çiftçilerin radikalizmidir (farmers radicalism). ABD'de 1890'daki Halk Partisi deneyimi ile Kanada'daki Sosyal Kredi hareketini bu kategoride değerlendirmiştir. İkinci kategori, devrimci entelektüel popülizm (revolutionary intellectual populism) olarak tanımladığı ve Ortodoks Marksist ekonomik kalkınmayı temel alan hareketlerdir. Canovan, 19. yüzyıl Rus Narodniklerini bu çerçevede ele almıştır. Üçüncü kategori, iki dünya savaşı arası dönemde, Doğu Avrupa'da ortaya çıkan

ve gönüllü kooperatifçilik fikrine dayanan köylü popülizmidir (peasant populism) (Canovan, 1982, s. 550, 551).

Canovan'ın tipolojisindeki dördüncü kategori, siyasi popülizme işaret eden kategorilerden ilki olan popülist diktatörlüktür (popülist dictatorship). Gücünü geniş halk kitleleri üzerinde yarattığı etkiye borçlu olan karizmatik bir liderlikle oluşmaktadır. Canovan, başarılı bir demagog olarak nitelediği Juan Peron'u bu başlık altında ele almıştır. Beşinci kategoride doğrudan demokrasi uygulamalarına, referandum ve halk oylaması gibi mekanizmalara verdiği önemle öne çıkan popülist demokrasi (popülist democracy) yer almaktadır. Altıncı kategoride, Canovan'ın gerici popülizm (reactionary populism) olarak nitelendirdiği bir popülizm türü vardır. Gerici popülizm, etnik ayrımcılık gibi konulara destek veren gerici, ırkçı ve otoriter düşüncelerin savunulması ve belirli bir kesimin desteğinin alınması ile yaratılan bir popülizm kategorisi olarak tanımlanmıştır. Yedinci ve son kategori ise politikacıların popülizmidir (politicians' populism). Halk kavramının belirsizliğinden yararlanan toplayıcı partilerin (catch-all parties) ve liderlerin, siyasi ayrımları bulanıklaştırarak, halkı bütün olarak temsil etme iddiasına giriştikleri bir siyaset tarzını ifade etmektedir (Canovan, 1982, s. 551).

Canovan, bu kategorilerin bazıları arasında benzerlikler olduğunu kabul ederken bazılarının aralarında ise önemli farklılıklar olduğunu savunmuştur. Dolayısıyla ele alınacak bir örnekte, bu kategorilerin birden fazlasına rastlanabileceğini vurgulamıştır (Canovan, 1982, s. 551). Canovan'a göre bu kategorilerin ortak noktası ne ideolojileri ne ekonomik programları ne sosyal tabanları ne de siyaset tarzlarıdır. Yedi kategorinin tek ortak noktası elitler ve halk arasındaki ayrımı vurgulayan popülist retoriktir. Taggart'a göre Canovan tarafından yapılan bu ayrıntılı değerlendirme, popülizmi kavrama konusunda literatürde karşılaşılan en gözü pek girişimdir (Taggart, 2004, s. 23).

1.2.3. Neoliberalizm ve yükselen sağ siyaset etkisinde şekillenen çalışmalar

1990'ların başından günümüze popülizm literatürünü şekillendiren, beklenmedik iki önemli gelişme vardır. Bunlardan ilki 1980'li yıllardan başlayarak popülist liderlerin neoliberal ekonomi politikaları ile uyumlu yeni bir siyaset anlayışını ortaya koymaları ve popülizmin neoliberalizmle eklemlenerek yükselişe geçmesidir. İkinci önemli gelişme ise popülizmin yerleşik demokratik kültüre sahip Batı Avrupa ülkelerinde popülerlik kazanmasıdır. Siyasi ve ekonomik alanda yaşanan bu gelişmeler popülizm literatüründe

etkisini 1990 sonrasında göstermeye başlamış ve bu dönemde, bir araştırma alanı olarak popülizme yönelik ilgide ve özellikle Avrupa’da yapılan akademik çalışmalarda ciddi bir artış yaşanmıştır (Mudde, 2016, s. 2).

Latin Amerika örneği popülizm literatüründe oldukça önemli bir yere sahiptir. Öyle ki popülizm uzun yıllar Latin Amerika kaynaklı bir kavram olarak algılanmıştır (Gülalp, 1984, s. 86). Popülizm, devletlerin modernleşme sürecinde karşılaştıkları bir olgu olarak değerlendirilmiş, ithal ikameci sanayileşmeye dayalı kalkınma politikalarının siyasi uzantısı olarak ele alınmıştır. Halkın desteğini almak için rekabet eden popülist partilerin halkın taleplerini geri çevirmediği, dolayısıyla popülist politikaların sonuçları itibariyle halkın çıkarına olduğu varsayılmıştır. 1970’lerden başlayarak ithal ikameci sanayileşme stratejilerinin yerini alan ve çeşitli ülkelerde aşamalı olarak uygulamaya koyulan neoliberal ekonomi politikaları, 1980’lerden bu yana ana akım ekonomi politikası halini almıştır. 1990’lı yıllarda ise neoliberalizmin etkileri dünyanın çeşitli bölgelerinde kendini göstermeye başlamıştır. Neoliberal ekonomi politikalarının, sonuçları açısından geniş halk kitlelerinin aleyhine uygulamalar içerdiği, toplumdaki küçük bir azınlığa avantaj sağladığı görülmüştür. Neoliberal politikaların temel özellikleri dolayısıyla popülizm ile bir karşıtlık içinde olması beklenirken, Latin Amerika’da neoliberal ekonomi politikalarını savunan popülist partilerin yükselişe geçtiği görülmüştür (Demmers, Jilberto ve Hogenboom, 2001, s. 1-3).

Latin Amerika’da ithal ikameci sanayileşmeye dayanan kalkınma modellerini benimseyen popülist siyasi partilerin ve liderlerin aksine neoliberal ekonomi politikalarını savunan yeni bir popülist söylemin ortaya çıkması, akademik çevrelerde de büyük bir şaşkınlık yaratmıştır. Kurt Weyland, 1996’da yayımlanan “Neopopulism and Neoliberalism in Latin America: Unexpected Affinities (Latin Amerika’da Neopopülizm ve Neoliberalizm: Beklenmeyen Yakınlıklar)” başlıklı makalesinde, popülizm ve neoliberalizm arasındaki yakınlaşmanın akademik çevreler tarafından da beklenmedik bir gelişme olduğunu öne sürmüştür. Weyland, Latin Amerika’nın siyasi ve ekonomik değişimini incelerken popülizm ve liberalizmi beklenmedik bir şekilde bir araya getiren unsurları ele almış ve neoliberal ekonomi politikaları ile ortaya çıkan bu yeni popülist dalgayı bir önceki dönemden ayırmak için *neopopülizm* kavramını kullanmıştır (Ayrıntılı bilgi için bkz: Weyland, 1996).

Weyland, çalışmasında öncelikle popülizm ile neoliberal ekonomi politikalarının birlikteliğinin neden şaşkınlık yarattığını açıklamıştır. Latin Amerika’da popülizmi, ithal ikameci sanayileşme modelinin erken dönemlerinde ortaya çıkan istikrarlı büyüme ortamında, geniş kitlelerin ilgisini kazanan siyasi liderler ile ilişkili olarak açıklayan akademisyenlere göre birçok Latin Amerika ülkesinin 1980’lerin ikinci yarısından başlayarak uygulamaya koyduğu neoliberal politikaların popülizme engel olması gerekmektedir. Çünkü bu anlayışta yoksul halk kitlelerinin sıkı kemer sıkma politikaları içeren, yardımların dağıtımını sınırlayan neoliberal politikalara ve bu politikaları uygulayanlara karşı düşmanlaşması beklenmektedir. Oysaki Latin Amerika’da neoliberal ekonomi politikalarını uygulayanların popülist stratejilerle kitlelerin desteğini kazanmaya devam ettikleri görülmüştür. Weyland, bu noktada şu soruyu yöneltmiştir: O halde var olan teoriler son yıllarda Latin Amerika ülkelerindeki popülizm ve neoliberalizmin yakınlaşmasını nasıl açıklayabilir (Weyland, 1996, s. 3-4)?

Weyland, popülizm ve neoliberalizm yakınlaşmasını açıklamak için araştırmacılar tarafından öne sürülen, neoliberal siyasetçilerin taktiksel olarak popülist stratejilerden yararlandıkları yönündeki iddiaları incelemiştir. Buna göre, Latin Amerikalı siyasetçiler halk desteğini almak ve iktidarı kazanmak için popülist seçim taktiklerini kullanmakta ve göreve geldikten sonra yerel elitlerin, uluslararası ekonomik güçlerin baskıları ve düşmanlıkları nedeniyle kampanya vaatlerinden saptıklarını ve piyasaya yönelik sert önlemler almak zorunda kaldıklarını ifade etmektedir. Weyland, bu yaklaşımın doğru saptamalar sunmasına karşın hem kuramsal hem de ampirik açıdan neopopülizmi açıklamaktan uzak olduğunu öne sürmüştür. Latin Amerika’da Menem, Collor ve Fujimori gibi liderlerin neoliberal ekonomi politikalarını yürürlüğe koyarken bile kitlelerin desteğini kazanmaya yönelik popülist stratejileri sürdürdüklerini hatırlatırken, popülizm kavramının neoliberal ekonomi politikaları ile ilişkili olarak yeniden formüle edilmesi gerektiğini savunmuştur (Weyland, 1996, s. 5).

Weyland’a göre neopopülizm; kalkınmanın ana akımından dışlanmış heterojen bir halk kitlesine hitap eden, aracı kuruluşları atlayarak halka aracısız ve doğrudan ulaşan, devlet kaynaklarının kullanılması yoluyla halk desteğini harekete geçirmeye çalışan karizmatik bir lider tarafından uygulanan siyasi bir stratejidir. Ve bu strateji neoliberalizm ile arasındaki görünür zıtlıklara karşın önemli ortak özellikleri de paylaşmaktadır. Weyland’a göre her iki yaklaşım da kurulu düzeni reddetmekte, bu düzenden hoşnutsuz

kesimleri kendisine çekmeye çalışmakta ve değişim taleplerini ileri sürmektedir. Her ikisi de kayıt dışı sektördeki örgütlenmemiş ve yoksul insanlara seslenmekte, sivil toplumdaki örgütlü gruplarla düşmanca bir ilişki kurmakta ve yerleşik siyasi grupları (elitler gibi) ana düşmanları olarak tanımlamaktadır. Bu açıdan her iki yaklaşım da çoğunlukçu ve bireyci eğilimleri bakımından sivil toplum ve örgütlenme karşıtıdır. Weyland her iki yaklaşımın güçlü uygulama stratejileri açısından da benzerlikler gösterdiğinden söz etmektedir. Güçlü ekonomik reformları gerçekleştirmek ve karizmatik liderin konumunu güçlendirmek için yukarıdan aşağıya güçlü bir yönetim anlayışını, gücü devletin zirvesinde yoğunlaştırmayı isterler. Neoliberalizm ve neopopülizm arasındaki benzerlikler var olan zıtlıkları ve farklılıkları ortadan kaldırmamaktadır. Yazar, bu açıdan tüm ortaklıklara karşın neoliberalizm ve neopopülizm arasında gerilimli bir ilişki olduğunu özellikle vurgulamıştır (Weyland, 1996, s. 9, 21).

Kenneth Roberts (1995) da popülizm ve neoliberalizm yaklaşımını “beklenmedik” olarak nitelemiş ve bu yaklaşımın Latin Amerikalı araştırmacıları yeni bir paradoksla karşı karşıya bıraktığından söz etmiştir. Roberts’ın paradoks olarak adlandırdığı şey; ekonomik kemer sıkma politikaları uygulayan, piyasa odaklı yapısal düzenlemeler için neoliberal politikaları izleyen ve buna karşın geniş tabanlı bir desteğe sahip karizmatik liderlerin yükselişidir. Roberts’a göre, Latin Amerika’da popülizm üzerine yapılan çalışmalarda hâkim olan dört yaklaşım vardır. Bunlardan ilki popülizmi Latin Amerika’da sanayileşmenin ilk aşamalarında ortaya çıkan bir olgu olarak nitelendiren, çok sınıflı sosyopolitik koalisyonları vurgulayan “tarihsel ve sosyolojik perspektif”; ikincisi popülizmi mali disiplinsizlikle açıklayan “ekonomik perspektif”; üçüncüsü popülizmi halk ve iktidar bloğu arasındaki mücadele ile açıklayan “ideolojik perspektif” ve dördüncüsü ise popülizmi, halka aracısız ve doğrudan ulaşan bir liderin kitleleri yukarıdan aşağıya seferber etmek amacıyla kullandığı bir strateji olarak açıklayan “siyasi perspektif”tir (Roberts, 1995, s. 84-85).

Roberts’a göre hâkim yaklaşımlar popülizmi ya tarihin belirli bir aşamasına bağlayan durağan bir eğilime ya da kavramın çok boyutlu yapısını tek boyutlu bir olguya dönüştürmeye yönelik indirgemeci bir eğilime sahiptir. Bu nedenle popülizmin farklı görünümelerini açıklamak için farklı yaklaşımların bakış açılarından türetilen beş ortak özellik sıralamıştır: Güçlü bir lidere odaklı, paternalist bir siyasi yönetim tarzı; toplumun alt kesimlerinde yoğunlaşan, heterojen ve çok sınıflı bir siyasi koalisyon; siyasi partiler

ve sivil toplum örgütleri gibi kurumsal örgütleri atlayan, lider ve halk arasında doğrudan bağlantılara sahip, yukarıdan-aşağıya bir siyaset yapma süreci; seçkinci ve düzen karşıtı bir söylem; popüler destek için maddi bir taban oluşturmak üzere kayırmacı yöntemleri kullanan bir ekonomik proje. Yazar, bu temel özelliklerin hem klasik popülizm vakalarıyla hem güncel Latin Amerika örnekleri ile tutarlı olduğunu hem de Latin Amerika dışındaki örneklere de uyum sağladığını belirtmiştir (Roberts, 1995, s. 88).

1990 sonrası popülizm literatürünü şekillendiren bir başka önemli gelişme popülizmin, beklenmedik bir şekilde, Avrupa’da taraftar bulmasıdır. İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa siyasetinde uzunca bir süre popülizmden söz edilemeyeceği akademisyenlerin üzerinde uzlaştıkları konulardan biridir. Popülizm, Avrupa’da ancak Soğuk Savaş sonrası süreçte, 1990’ların sonunda önemli bir siyasi unsur olarak ortaya çıkmıştır. AB genişleme süreçlerinin, göçlerin ve süreç içinde yaşanan dönüşümlerin halkta yarattığı hayal kırıklığının siyasetteki yansıması olarak popülist radikal sağ partiler seçimlerde başarılı olmaya başlamıştır. Popülizmi otoriterlik ve yerlilik (nativism) ile birleştiren bu partiler etnik bir halk tanımını benimserken, doğası gereği yabancı düşmanıdır (Mudde ve Kaltwasser, 2019, s. 47-48).

Jack Hayward’a göre Avrupa’da popülizm elitist demokrasiye bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. “The Populist Challenge to Elitist Democracy in Europe (Avrupa’da Elitist Demokrasiye Popülist Meydan Okuma)” başlıklı makalesinde post-komünist Doğu Avrupa ülkelerinin AB entegrasyonu, Avrupa genelindeki ekonomik durgunluk ve kitlesel işsizlik gibi konularda siyasilerin aldıkları kararların halkta ciddi bir hoşnutsuzluk yarattığını vurgulamıştır. Öte yandan yerel ve ulusal düzeyde ortaya çıkan yolsuzluklar da karar verici elitlerin kamu yararına uygun hareket edip etmediklerine yönelik ciddi bir güvensizlik yaratmıştır. Ona göre popülizm böyle bir ortamda, özellikle var olan elitlerin düşüşü ile yeni kurumsallaşmış elitlerin yükselişi arasındaki geçiş aşamasında ortaya çıkan bir olgudur (Hayward, 1996, s. 10-20).

Jan-Werner Müller de Avrupa’daki popülizm dalgasını Hayward’ın yaklaşımına benzer şekilde İkinci Dünya Savaşı sonrası “halk egemenliği idealeine büyük bir güvensizlikle” yaklaşan Avrupalı elitlerin uyguladıkları politikalar ve ekonomik krize yaklaşımları ile ilişkilendirmiştir. Müller’e göre “faşistleri iktidara getiren” halka duyulan güvensizlik ile halk iradesini sınırlandıracak şekilde parlamentolar güçsüzleştirilmiş, kontrol ve denge mekanizmaları güçlendirilmiştir. Avrupa bütünleşmesi de bu sürecin bir

parçası olarak nitelenmiştir (Müller, 2017, s. 114). Ancak bu düzen, Avrupa’da refah devletin küçültülmesi, ekonomik kriz ve göç konuları gündeme geldiğinde popülist aktörler karşısında savunmasız kalmıştır. Müller, Avrupalı elitlerin ekonomik krizin çözümü konusunda teknokratları öne çıkaran yaklaşımlarının Avrupa’da popülizmin yükselişine neden olduğunu savunmuştur (Müller, 2017, s. 116).

Paul Taggart ise Batı Avrupa’da sağ politikalarla eklemlenerek ortaya çıkan popülist dalgayı “yeni popülizm” olarak adlandırmıştır (2004, s. 93). “Yeni popülizm” aşırı sağ partilerce, siyasi sistemin güçlü partilerinin hakimiyetlerine ve gündemlerine tepki olarak ortaya çıkmış ve genellikle güçlü bir siyasi liderle özdeşleşmiştir. Taggart, yeni popülizmi sağ seçmenin partilere, parti sistemlerine ve siyasetin gündemine duyduğu nefret ile ilişkilendirmiştir (2004, s. 106). Yeni popülizm, Avrupa’daki modern refah devleti modelinin siyasi kurumlarını ve meşruiyetini reddederken, liberal demokratik sistemlerde görülen belirli parti sistemlerine, bu sistemlerdeki temsil biçimlerine tepki olarak ortaya çıkmıştır (2004, s. 96-97).

“Yeni popülizm” kavramı bir partiyi ya da hareketi ifade etmekten çok aynı dönemde farklı ülkelerde ortaya çıkan ve benzer temaları kullanan çok sayıda siyasi harekete gönderme yapmakta ve klasik popülizmde olduğu gibi içinde bulunduğu koşulları yansıttığı için farklı ülkelerde farklı özelliklerle birlikte gözlenebilmektedir. Örneğin; zengin İskandinav ülkelerinde yeni popülizm “yüksek vergilerin ve liberal göç politikalarının yarattığı yükü” vurgularken, Almanya ve Fransa’da “alenen ırkçı ve milliyetçi” bir anlayışın sözcüsü olarak ortaya çıkmaktadır (Taggart, 2004, s. 97, 98). Yeni popülistler yaşadıkları toplumdaki bir sosyal grubu (göçmenler, işsizler) kendi tabanının karşısına karşıt bir grup, bir hedef olarak konumlandırmakta ve bu yolla belirli sosyal grupları “şeytanlaştırmaktadır”. Bu açıdan Taggart yeni popülizmi “sınırları belirsiz ve heterojen olan bir kitleye kimlik oluşturma” çabası olarak tanımlamıştır (2004, s. 119).

Bu dönemde popülist siyasi partilerin ve liderlerin toplumsal destek görmesi, seçimlerde başarılı sonuçlar almaları; partilerin ideolojilerinde, söylemlerinde ve örgüt yapılarında yer alan popülist unsurların incelenmesine ve karşılaştırılmasına yönelik çalışmaları da beraberinde getirmiştir. Hans Georg Betz, 1994 tarihli “Radical Right Wing Populism in Western Europe (Batı Avrupa’da Radikal Sağ Popülizm)” başlıklı çalışmasında Batı Avrupa’daki radikal sağ popülizmin tarihsel ve siyasi arka planını

ortaya koymuştur. Betz; sağ popülizmin yükselişinin nedenlerini, hitap ettiği seçmen tabanını ve genel özelliklerini     lemiş, kullandığı siyasi stratejileri tartışmaya açmış ve “ kinci Dünya Savaşının bitiminden kırk beş yıl sonra radikal sağın Batı Avrupa siyasetinde nasıl önemli bir unsur haline gelebildiğini” açıklamaya çalışmıştır (1994, s. ix).

Betz; sağ kanat radikal partilerin genellikle yerleşik sosyo-kültürel ve sosyo-politik sistemi reddetme; bireysel başarıyı, serbest piyasayı destekleme, devletin rolünün azaltılmasını savunma ve demokrasinin meşruiyetini açıkça sorgulama konusunda radikal olduklarını savunmaktadır. Bu partiler öncelikle bireysel ve toplumsal eşitliği ve bunu savunan siyasi projeleri reddetmeleri bakımından, daha sonra ise marjinal grupların toplumsal bütünleşmesine karşı çıkmaları, açıkça ır  ı olmasalar da yabancı düşmanlığına başvurmaları bakımından sağcı olarak değerlendirilmektedir. Bu partiler halkın yaygın kaygılarını, hayal kırıklıklarını, duygularını vicdansızca kullanmaları, ara sallaştırmaları ve sıradan insanın “ st n sağduyusuna” seslenmeleri bakımından da popülist olarak nitelenmektedir. Betz’e göre sağ kanat radikal partiler “birey ve ekonomiye ilişkin klasik bir liberal konumu, aşırı ve entelektüel Yeni Sağ’ın (ve burada özellikle Fransız nouvelle droite) sosyo-politik gündeminin bazı unsurlarıyla” harmanlayarak siyasi sistemden ümidini kaybetmiş seçmenlere yoğun ve basitleştirilmiş bir şekilde sunan siyasi oluşumlardır (Betz, 1994, s. 4).

Betz, Stefan Immerfall ile birlikte derledikleri 1998 tarihli ve “The New Politics of the Right: Neo-Populist Parties and Movements in Established Democracies (Sağın Yeni Siyaseti: Yeni Demokrasilerde Yeni-Popülist Partiler ve Hareketler)” başlıklı çalışmasında da Avrupa’da yükselen sağ popülizme odaklanmıştır. Kitap, Avrupa ülkelerine odaklansa da Kanada, Yeni Zellanda ve Hindistan’daki sağ kanat popülist partilerin de dahil edildiği on beş bölümden oluşmaktadır.  ncelenen vakalarda popülizmin hem başarılı hem de başarısız örneklerine yer verilmiştir. Her vakada sağ kanat popülist partilerin ya da hareketlerin organizasyon yapıları, liderleri, parti programları, stratejileri, seçmen desteği, diğer siyasi partilerle ilişkileri ve toplumsal temelleri gibi başlıca özellikleri de incelenmiştir. Immerfall, kitabın sonuç bölümünde popülizmin Batı demokrasilerinde ortaya çıkan bu yeni türünü neopopülizm olarak adlandırdıklarını belirtmiştir. Neopop lizmin başarısını ise büyük ölçekli sosyo-ekonomik ve yapısal değişimlerin ürettiği belirsizliklerle ilişkili psikolojik gerginliklerin

bir yansıması olarak gördüklerini vurgulamıştır (1998, s. 249).

Avrupa’da popülist sağ kanat partilerle ilgili karşılaştırmalı çalışmalar öncelikle gelişmiş Batı Avrupa ülkelerine odaklanılarak yapılmış, Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri ise ilk yıllarda ihmal edilmiştir. Mudde’a göre 1990 sonrası popülist sağ partiler ile ilgili çalışmaların sayısında bir artış yaşanmıştır ancak bu çalışmaların çoğu popülist sağ partilerin seçim başarılarını açıklamakta başarılı olamamıştır. Yazar, bu süreçte popülizmin yine modernleşme kuramı çerçevesinde ele alındığından bahsetmiş ve oldukça az sayıda çalışmanın konuya kuramsal yenilik getirdiğinden söz etmiştir (Mudde, 2016, s. 2, 8).

Mudde, popülist sağ partiler ile ilgili literatürü dört döneme ayırmıştır: İlk iki dönemde açık bir nitel araştırma deseninden yoksun, yalnızca betimleyici çalışmalar yapılmıştır. Daha sonra popülizmin siyaset bilimi alanında önem kazanmasıyla ikincil veri kullanımı ve nicel yöntemler öne çıkmaya başlamıştır. Konuyla ilgili büyük kapsamlı nicel çalışmaların giderek yaygınlaşması ise kuramdan çok hipotezlere odaklanılmasına ve kuramsal kısmın gelişmemesine yol açmıştır (Mudde, 2016, s. 6-8). Mudde’a göre bu dönemde aynı problemleri veri kaynaklarını, aynı betimsel yöntemleri kullanarak birbirini tekrar eden çalışmalar yapan ve “tekerleği yeniden keşfeden” araştırmacılar önemli dönüşümleri gözden kaçırmıştır. Modernleşme perspektifi ile popülizmi göç ve Avrupa entegrasyonu üzerinden ele alan çalışmaların ötesinde, popülist sağ partilerin seçmenlere sunduğu daha geniş kapsamlı konulara odaklanılmasına gereksinim duyulduğunu ifade etmiştir (Mudde, 2016, s. 10). Öte yandan bu dönemde popülizmin doğrudan halkı hedef alan yapısının demokrasi için bir tehdit oluşturup oluşturmadığı noktasından hareketle temsili demokrasi ile popülizm arasındaki ilişkinin ele alındığı çalışmalar da yapılmıştır (Bkz. Abst ve Rummens, 2007; Akkerman, 2003; Arditi, 2003; Canovan, 1999; Hayward, 1996; Mény ve Surel, 2002; Urbinati, 1998).

1990 sonrası süreçte Avrupa’da popülizm her ne kadar sağ kanat partilerle ilişkili olarak ele alınsa da 2000’li yıllarda sol popülizm de giderek ilgi gören bir araştırma konusu haline almıştır. Özellikle *Büyük Durgunluk (Great Recession)* olarak da adlandırılan 2008 Ekonomik Krizi ve krizin ürettiği toplumsal hoşnutsuzluk, siyasi ve ticari seçkinlere duyulan güvensizlik bir yandan değişim umudunu bir yandan istikrarsızlık korkusunu yükseltmiş sol kanatta da yeni popülist hareketleri ortaya çıkartmıştır (Gerbaudo, 2018, s. 11). Chantal Mouffe, neoliberal hegemonik düzenin kriz

içinde olduğu bu süreçte Sol'un "popülist momentı" kavrayarak bu sürecin daha demokratik bir düzenin inşası için sunduğu fırsatlardan yararlanması gerektiğini savunmuştur (2018, s. 13). Avrupa'da sol popülist partiler, ekonomik eşitsizliklere ve sosyal adaletsizliklere odaklanmış, göçmenlik ve kültürel çeşitlilik gibi konularda da popülist bir söylem benimsemişlerdir. Ocak 2015'de Yunanistan'da yapılan genel seçimlerin sonucunda sol popülist *SYRIZA* seçimden birinci parti olarak çıkmıştır. İspanya'da ise sol popülist *PODEMOS*, Aralık 2015 seçimlerinden sonra meclisteki üçüncü büyük parti olmuştur. Yunanistan'daki *SYRIZA* ve İspanya'daki *PODEMOS* gibi kitlesel siyasi hareketlerin gördüğü destek sol kanat popülizme yönelik çalışmaları da artırmıştır (Bkz. Stavrakakis ve Katsambekis, 2014)

1.3. Türkiye’de popülizm ile ilgili çalışmalar

Popülizm, Türkiye siyaseti açısından önemli bir olgu olmasına karşın akademik alanda yeterince çalışılmamıştır. Türkiye’nin siyasi tarihi ile ilgili çalışmalarda sözcüğün farklı şekillerdeki kullanımına rastlansa da popülizmi kavramsal ya da kuramsal olarak ele alan oldukça az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu açıdan çalışmanın bu bölümünde kavramı araştırmanın merkezine alarak tartışan ve Türkiye siyasetini anlamak ya da anlamlandırmak amacıyla kullanan çalışmalar, Türkiye’deki popülizm literatürünün bir parçası olarak ele alınmıştır.

Türkiye’de popülizm literatürüne ilişkin bir değerlendirmeye başlamadan önce Türkiye örneğinde kavramla ilgili dikkate alınması gereken özel bir durum olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Türkçede, İngilizce “populism” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılan ancak farklı anlamlar barındıran iki sözcük bulunmaktadır. Bunlar; popülizm ve halkçılıktır. Her iki sözcük de teknik olarak aynı anlama gelmelerine, ortaya çıkış koşulları olarak aynı tarihsel geçmişe dayanmalarına karşın farklı anlam çerçevelerinde kullanılmaktadır. Türk Dil Kurumu’nun (TDK) her iki sözcüğe ilişkin tanımları da aralarındaki anlamsal farklılığı somutlaştırmaktadır. TDK, Türkçe Sözlük’te halkçılığı “Bireyler arasında hiçbir hak ayrılığı görmeme, topluluk içinde hiçbir ayrıcalık kabul etmeme görüş ve tutumu, popülizm”, halkçıyı ise “Halkın yararı için uğraşan kimse, popülist” şeklinde tanımlamıştır (TDK, 2011, s. 1034). Popülizm ise “Politik durumu dramatize ederek halkın ilgisini uyandırmak amacıyla yapılan politika, halk yardakçılığı” ve popülist de “Halk yardakçısı” olarak tanımlanmıştır (TDK, 2011, s. 1938). Tanımlara

bakıldığında kavramlardan birine olumlu diğerine ise olumsuz bir anlam yüklendiği ancak aynı zamanda halkçılık/halkçı sözcüklerinin açıklamalarında popülizm/popülist sözcüklerinin eş anlamlı olarak verildiği görülmektedir.

Halkçılık sözcüğünün olumlu değerlerle yüklü tanımında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucu değerlerinden ve Atatürk ilkelerinden biri olmasının da etkili olduğu düşünülmektedir. Tekeli ve Şaylan, Atatürk ilkelerinden devrimcilik, laiklik, devletçilik, milliyetçilik ve hatta cumhuriyetçilik ilkesinin bile eleştirildiği siyasi atmosferlerde halkçılığın eleştirilmediğini ve tüm siyasi hareketler tarafından benimsendiğini vurgulamışlardır. Halkçılığın toplumda saygınlık uyandıran bir imajı olduğunu, siyasi partilerin de propaganda faaliyetlerinde bu olumlu imajı kullandıklarını savunmuşlardır. Yazarlara göre, halkçılık her siyasi hareket tarafından farklı şekillerde yorumlanarak kendi ideolojileri içine dahil edilmiş ve halkçılığın siyasi hareketlerce yorumlanma şekilleri zaman içinde değişim göstermiştir (Tekeli ve Şaylan, 1978, s. 45, 46).

Popülizm ise günümüzde olumsuz çağrışımlar barındıran bir kavram olmasına karşın Türkçede her zaman olumsuz anlamda kullanılan bir sözcük olmamıştır. 1974 tarihli bir Türkçe sözlükte popülizm, 1929-1930 yılları arasında Fransa'da "halkın duyuş ve davranış tarzını dile getirmeyi amaç edinmiş yazarlarca (halkçı'lar)" kurulmuş edebi bir okul olarak tanımlanmıştır (Tuğlacı, 1974, s. 2360-2361). Ali Püsküllüoğlu'nun Türkçe Sözlük'ünde de popülizm, halkçılık ile eş anlamlı olarak kabul edilmiş ve "halkla ilgili her şeyi yüceltme eğilimi ve tutumu" olarak tanımlanmıştır (1999, s. 1256). Haldun Gülalp de "Popülizm iyi bir şey midir, yoksa kötü mü?" başlıklı makalesinde popülizm ve halkçılık ikilemine de değinerek popülizm kavramının, 1980'lerin başında halkçılık anlamını çağrıştıracak şekilde, olumlu bir içeriğe sahip olduğundan söz etmektedir (2002, s. 20). Gülalp, 1980'li yıllarda popülizmin Türkiye'nin 1960-1970'li yıllarda uyguladığı gelişme stratejilerini ve siyasi yapılarını açıklarken kullanılan, analitik yararı olan bir kavram olarak anlaşıldığını ifade etmiştir (2002, s. 20).

Popülizmin neredeyse evrensel düzeyde kabul gören kavramsal belirsizliğine Türkiye örneğinde halkçılık ve popülizm arasındaki ikiliğin eşlik ettiği söylenebilir. Türkiye'de popülizm literatürü incelendiğinde, popülizm ve halkçılık sözcüklerini eş ya da yakın anlamlı olarak kullanan, popülizmi halkçılığın bir türü olarak değerlendiren çalışmalar olduğu gibi her iki kavramın farklı toplumsal olguları işaret ettiğini savunan çalışmaların da olduğu görülmektedir. Toygar Sinan Baykan, "Halkçılık ve Popülizm:

Türkiye Vakası ve Bir Kavramın Kullanımları” başlıklı makalesinde halkçılık ve popülizm arasındaki ayrımın Türkiye’de sosyal bilimler alanına özgü bir ikili karşıtlıklar alanının ve model ile gerçeklik arasında ayrım yapan bir çerçeveleme faaliyetinin uzantısı olarak ele alınması gerektiğini savunmuştur (2017, s. 157). Baykan’a göre halkçılık ve popülizm sözcükleri arasındaki ayrışma “basitçe dil ve kültür alanının ürettiği bir fazlalık” değil; Türkiye siyaseti üzerine yapılan çalışmalarda kullanılan daha genel bir “çerçeveleme etkinliği”¹¹ nin yansımasıdır. Aslında eş anlamlı olması gereken halkçılık ve popülizm sözcükleri arasındaki ikilik Türkiye siyasetinde “halk”ın sınırlarını çizmeye çalışan iki kurucu momentin, iki rakip gücün meşruiyet iddialarının bir arada var olmasından kaynaklanmaktadır. Baykan, halkçılık ve popülizm arasındaki ayrımın; merkez-çevre, devlet seçkinleri-siyasal seçkinler, askeri bürokratik otoriterlik-muhafazakâr popüler çoğunlukçuluk vb. ikili karşıtlıklar evreni içinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır (2017, s. 174, 175).

Türkiye’de popülizm ile ilgili çalışmalar konuya yaklaşımlarındaki ortaklıklar üzerinden üç gruba ayrılmıştır. Birinci grupta, Osmanlı’nın son döneminden Cumhuriyet’in ilk yıllarına devam eden halkçılık akımını popülizmin bir türü olarak ele alan çalışmalar yer almaktadır. Bunlar içinde tarihçi Zafer Toprak’ın çalışmaları ve “entelektüel popülizm” kavramsallaştırması öne çıkmaktadır. Toprak, Türkiye’de sınırlı sayıda çalışmadan oluşan popülizm literatürüne önemli katkı sağlayan akademisyenlerden biridir. Türkiye’de popülizm ile ilgili çok sayıda makalesi ve “Türkiye’de Popülizm: 1908-1923” başlıklı bir kitabı bulunan Toprak, popülizmi başkaldıranların tepkisi, “halkın çıkarlarını gerekçe göstererek iktidara yönelik hareketleri” olarak tanımlamıştır (2013, s. 18). Popülizmin, 20. yüzyılın ilk yarısında, modernleşme sürecine geç katılan ülkelerde, demokratik toplum beklentilerinin yerini

¹¹ Baykan’a göre, Şerif Mardin’in Edward Shils’ten alarak yeniden yorumladığı “merkez-çevre ayrımı” popülizmle ilgili çalışmalarda etkili bir yaklaşım olmuştur. Bu çerçevede araştırmacının yaklaşımına bağlı olarak merkez; devletçilik, seçkincilik ya da yüksek siyasetle ilişkilendirilmiş, çevre güçler ise çeşitlilikleri ihmal edilerek demokratlıkla ya da dar görüşlülükle özdeşleştirilmiştir. Baykan, Mardin’in merkez-çevre ayrımının yanı sıra Türkiye siyaseti üzerine yapılan çalışmalarda etkili olan “çerçeveleme etkinliği”nin de halkçılık ve popülizm arasındaki ayrımı açıklayacak bir kavram olduğundan söz etmiştir. Buna göre, Türkiye siyasetine ilişkin çalışmalarda Türkiye’nin siyasi deneyimlerinin “muhayyel bir Batı modelinden” (Baykan, 2017, s. 172-176).

aldığını ve güçlü bir orta sınıfın olmadığı toplumlarda sınıf mücadelesinin reddinin popülist hareketlerin gelişmesine zemin yarattığını savunmuştur (Toprak, 2013, s. 17). Toprak, Türkiye’de popülizmin iki evresi olduğundan söz etmiştir. 1908-1950 yılları arasını kapsayan dönemi “entelektüel popülizm”, 1950’de Demokrat Parti iktidarı ile başlayan süreci ise “siyasal popülizm” olarak adlandırmıştır (Toprak, 1992, s. 64).

Toprak’ın popülizmle ilgili çalışmaları entelektüel popülizm olarak adlandırdığı 1908-1950 yılları arasındaki dönem ile ilgilidir. Toprak, entelektüel popülizmi CHP’nin İttihat ve Terakki kaynaklı halkçılığı üzerinden açıklamıştır (1992, s. 64). Ona göre popülizm, İkinci Meşrutiyet döneminden 1940’ların sonlarına kadar “pozitif değerlerle yüklü bir düşünce akımı”, Osmanlı aydınınının milliyetçilikle birlikte bulduğu çözümdür (Toprak, 2013, s. 424). Türkiye’de popülizmin tüm yönleri ile incelenmeye açık olduğunu vurgulayan Toprak, böyle bir incelemenin 20. yüzyıl toplumsal ve siyasal tarihinin yeniden yazılması anlamına geleceğinin altını çizmiş ve Türk halkçılığının, uluslararası literatürde pek bilinmese de popülist birikim açısından önemli bir örnek olduğunu öne sürmüştür (1992, s. 59, 65).

İkinci grup ise popülizmi iktisadi açıdan ele alan ve kavramın sosyo-ekonomik boyutuna odaklanan çalışmalardır. Türkiye’de özellikle 1960-1980 dönemini inceleyen çalışmalarda, popülizmin iktisat politikalarının siyasi bir boyutu olarak değerlendirildiği görülmektedir. Bu çalışmalarda popülizm, ithal ikameci sanayileşmeye dayalı kalkınma stratejilerinin¹² uygulandığı 1960-1980 dönemine özgü bir olgu olarak ele alınmıştır. Popülizmi; siyasi, iktisadi ve ideolojik boyutları olan kapsayıcı bir kavram olarak tanımlamakla birlikte ithal ikameci sanayileşmeye dayalı kalkınma stratejisinin siyasi bir boyutu olarak ele alan isimlerin başında ise Korkut Boratav, Nuri Karacan, Haldun Gülalp ve Çağlar Keyder gelmektedir.¹³ Popülizme modernleşme perspektifinden

¹² İthal ikameci sanayileşmeye dayalı kalkınma stratejisi, ithal ikameci sanayileşme ya da içe dönük sanayileşme şeklinde kullanılmaktadır. Yurt dışından ithal edilen malların yurt içinde üretilmesini, bu yolla ulusal sanayileşmenin büyümesini teşvik etmeyi amaçlayan bir kalkınma stratejidir.

¹³ Boratav, Karacan ve Gülalp’in Türkiye’de popülizm konusundaki görüşleri ve tartışmaları, 1983’te yayın hayatına başlayan Yapıt: Toplumsal Araştırmalar Dergisi’nin ilk dört sayısında yer almaktadır. Boratav’ın derginin Kasım 1983 tarihli ilk sayısında yer alan makalesi üzerine Nuri Karacan ikinci sayıda eleştirel bir yazı kaleme almıştır. Derginin üçüncü sayısında ise bu tartışmaya Haldun Gülalp katılmıştır. Nisan-Mayıs

yaklaşan bu araştırmacılar kavramı genellikle Latin Amerika örnekleri üzerinden ele almış; popülizmi Batı demokrasilerinde görülmeyen, geç kapitalistleşen ülkelere özgü bir olgu olarak değerlendirmiştir.

Korkut Boratav, popülizmi Türkiye’de 1960-1980 döneminde uygulanan ithal ikameci sanayileşme politikasının siyasi rejim ile bağlantısını açıklayabilecek anahtar bir kavram olarak ele almıştır. Korkut Boratav, “Türkiye’de Popülizm: 1962-1976 Dönemi Üzerine Notlar” başlıklı makalesinde popülizmi, dönemin iktisat politikası olan ithal ikameci sanayileşmeye dayalı kalkınma stratejisinin zorunlu bir uzantısı olarak nitelendirmiştir. Popülizmi, işçi ve köylü sınıflarına yönelik bölüşüm politikaları çerçevesinde ele almış ve 1962-1976 yılları arasındaki reel ücret endeksleri, tarım/sanayi ticaret hadleri verileri üzerinden çözümlemiştir (Boratav, 1983, s. 7-8). Boratav’ın Türkiye’de popülizm ile ilgili görüşleri üzerine, Nuri Karacan ve Haldun Gülalp yine ekonomi temelli bir bakış açısıyla, eleştirilerini yöneltmiş ve kendi yaklaşımlarını ortaya koymuşlardır (Gülalp, 1984; Karacan, 1983/84). Karacan, bir iktisat politikasının popülist olarak adlandırılabilmesi için bu politikanın gelir bölüşümünü ne şekilde etkilediğinin tam olarak incelenmesi gerektiğini savunmuştur (Karacan, 1983/84, s. 86). Boratav’ın sözünü ettiği reel ücret artışlarına değinen Karacan, her ücret artışının popülizm anlamına gelmeyeceğinin altını çizmiştir (Karacan, 1984, s. 82). Popülist bir iktisat politikasında, reel ücret artışının alt sınırı belirlenmedikçe, reel ücret artışlarını popülist iktisat politikalarının bir parçası olarak kabul etmenin çok zor olduğunu vurgulamıştır (Karacan, 1983/84, s. 84).

Gülalp ise Boratav ve Karacan’ın popülizmle ilgili tartışmasında kavramın tam olarak kavranamamasından kaynaklanan bir yanlış anlaşılma olduğunu öne sürmüştür. Gülalp, popülizmin Latin Amerika kaynaklı bir kavram olarak anlaşılması gerektiğini ve “Türkiye’nin (1971-1973 yılları dışta tutulmak üzere) 1960-1980 dönemi için geçerli olabileceğini” savunmuştur (1984, s. 86). Gülalp’e göre popülizm, Boratav ve Karacan’ın sözünü ettiği ücret artış hızı ile tanımlanamayacak kadar karmaşık, ekonomik, siyasi ve ideolojik boyutları olan bir olgudur. Emekçi sınıfların gelir bölüşümünü kendi lehlerine çevirmek için siyasi iktidarı baskı altına aldıkları bir süreç olarak değerlendirilmemelidir.

1984 tarihli 4. sayıda ise Boratav ve Karacan’ın hem birbirlerine hem de Gülalp’in eleştirilerine yanıt veren birer makalesi yer almaktadır.

Ücret politikası, popülizmin belirleyici ögesi olan ithal ikameci sanayileşmeye dayalı birikim modeli çerçevesinde değerlendirilmedi (1984, s. 87). Gülalp, genel oy mekanizmasına dayalı siyasal sistemi popülizmin nedeni olarak gösteren yaklaşımları eleştirirken, bu siyasal sistemlerin popülizmin yalnızca bir unsuru olabileceğini savunmuştur (1984, s. 89).

Popülizmi, iktisat politikalarına paralel olarak, bir dönemi açıklamak için kullanan isimlerden biri de Çağlar Keyder'dir. Keyder'e göre, Türkiye'de popülizm 1950'lerden 1980'lere kadar geçen dönemin "ideolojik tarihini biçimlendiren temel faktörlerden biri[dir]" (1995, s. 273). 1950'deki popülizmi oluşturacak unsurları ise 1930'lu yıllardan başlayarak hareketlilik kazanan muhalefet bir araya getirmiştir (1995, s. 171). 1970'lerin sonlarına doğru ise iktisadi büyüme hızının giderek yavaşlaması ile maddi temelini yitiren popülizmin başarısı azalmaya başlamıştır (1995, s. 275).

Öte yandan, popülizm ve ithal ikameci sanayileşme stratejisi arasında kurulan bağlantıyı eleştiren ve popülizmin yararlı bir analitik araç olmadığını savunan çalışmalar da bulunmaktadır. Galip Yalman (1986), "Popülizm, Bürokratik-Otoriter Devlet ve Türkiye" başlıklı makalesinde, popülizme tepki olarak ortaya çıktığı savunulan Latin Amerika kökenli bürokratik-otoriter devlet modelini ve Türkiye'deki popülizm tartışmalarını ele almıştır. Yalman, popülizmin içinde kullanıldığı bağlamdan bağımsız olarak tanımlanamayacak bir kavram olduğunu savunmuştur. Yalman'a göre popülizm "içinde yer aldığı sorunsala bağlı olarak farklı anlamlara gelebilmekte" ve "sorunsalından soyutlanarak kullanıldığı ölçüde" kavram kargaşasına yol açmaktadır (1986, s. 17,18). Yalman, uluslararası literatürden yola çıkarak ulaşılabilecek, farklı ideolojileri ve toplumsal hareketleri tanımlamakta kullanılan iki farklı popülizm tanımından söz etmiştir (1986, s. 22). Bunlardan birincisi, küçük üreticiliğin korunması temeline dayanan ve Rus Narodniklerinde vücut bulan popülizmdir. Bu popülizmin temelinde, küçük üreticilerin kapitalizmin getireceği büyük ölçekli üretim birimlerine karşı korunması düşüncesi yer almaktadır (1986, s. 18). İkincisi ise İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde kullanılmaya başlanan, modernleşme okulunun öne çıkardığı, halk-seçkinler ayırımına ve anti-elitizme dayanan tanımlardır (1986, s. 20, 22).

Yalman, Türkiye'deki popülizm çalışmalarında yukarıda sözü edilen tanımların izlerine rastlanabileceğini ifade etmiştir (1986, s. 54). Ancak ona göre popülizmin farklı görüşlerden, eklektik bir yaklaşımla ele alınması ve tanımlanması kavramı daha da

sorunlu bir hale getirmektedir (1986, s. 65). Yerli literatürde popülizmin bir yandan dönemselleştirme aracı olarak kullanılırken diğer yandan anti-elitizm ve iktidar bloku-halk mücadelesi temelinde açıklanmasının birbiri ile bağdaşmadığını savunmuştur (1986, s. 65). Ayrıca, popülizmin “anti-elitizm” temelinde tanımlanmasının sınıfsal farkların göz ardı edilmesine ve sınıf çözümlemesinin yadsınmasına yol açtığını savunmaktadır (1986, s. 65).

Türkiye’de popülizm ile ilgili literatürde üçüncü grup ise popülizmi siyasi bir mantık, siyaset yapma biçimi olarak ele alan çalışmalardan oluşmaktadır. Bu çalışmalarda popülizm, siyasetin sağında ya da solunda yer alan, siyasal ve toplumsal hareketlere eklemenebilen ya da bu hareketlerin itici gücünü oluşturan bir siyaset biçimi olarak değerlendirilmiştir. Bu çalışmaların önemli bir kısmında Türkiye’de popülizmin ilk temsilcisi olarak nitelenen Demokrat Parti ve ardılı olarak kabul edilen Adalet Partisi, Anavatan Partisi, Adalet ve Kalkınma Partisi gibi merkez sağ partiler, bu partilerin liderleri ve uyguladıkları politikalar üzerine odaklanılmıştır. Popülizmi merkez sağ siyaset çerçevesinde değerlendiren çalışmalarda saptanan genel bir eğilim de popülizmin patronaj¹⁴ ilişkileri ile birlikte ele alınmasıdır (Baykan, 2017, s. 167). İlkay Sunar, popülizmi Demokrat Parti’ye yönelik çalışmalarında anahtar bir kavram olarak nitelemiş ve patronaj sistemini popülizmin temel özelliklerinden biri olarak konumlandırmıştır. Sunar’a göre patronaj, DP popülizminin ilk döneminde yürüttüğü “ılımlı” popülizminin temel aracı olmuştur. DP, kitle desteğini patronaj ilişkilerine dayandırmış; Osmanlı döneminden devralınan ve tek parti döneminde de toplumsal yapıda etkili olan bu ilişkileri kamu kaynak ve hizmetlerine yönlendirmiş ve bu yolla önemli bir toplumsal destek sağlamıştır (Sunar, 1983, s. 2080-2083).

Türkiye’de popülizmi bir siyaset biçimi olarak ele alan çalışmalar daha çok sağ kanat partilere yoğunlaşmış olsa da popülizmin sol siyaset ile ilişkisine değinen çalışmalar da bulunmaktadır. Bu çalışmalarda genel olarak 1970’li yıllarda Bülent Ecevit’in “ortanın solu” söyleminin ve Devrimci Yol Dergisi ile ortaya çıkan hareketlerin

¹⁴ “Patronaj, kamusal alanda bulunan imkân ve olanakların liyakat ölçütleri dikkate alınmaksızın eş-dost-akraba veya partililere öncelik verilerek kayırılmasıdır.” Ayrıntılı bilgi için bkz; Selahattin Çalışal. (2015). *Türk Siyasal Hayatı Demokrat Parti Dönemi Politik Patronaj İlişkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.

ele alındığı görülmektedir. Örneğin; Necmi Erdoğan, “Demokratik soldan Devrimci Yol’a: 1970’lerde sol popülizm üzerine notlar” başlıklı makalesinde CHP ve Devrimci Yol dergisi/hareketi üzerinden 1970’li yıllarda Türkiye’de sol popülizmi ele almıştır.

Erdoğan, popülizmi farklı ideolojik ve siyasi görüşlere eklemenebilen, kimi zaman ise farklı ideolojik temaları birleştirebilen bir söylem olarak ele almıştır. Erdoğan’a göre, Türkiye’de siyasal söylemlerin tarihi aynı zamanda popülizmin tarihidir. Popülizm, çok partili yaşama geçişle birlikte Türkiye siyasetine damgasını vuran hareketlerin söylemlerindeki önemli bir uğraktır. Buna göre popülizm, toplumsal ve siyasal alanı popüler-egemen kesimler, halk-iktidar bloku arasındaki antagonistik ilişki çerçevesinde hegemonize etmeye çalışan bir söylemdir. Popülist söylem, hegemonya kurmaya çalışan özgül bir ideolojik formasyonun (örneğin sosyalizmin ya da faşizmin) eklenmiş bir ögesi, bir uğrağı olarak karşımıza çıkabileceği gibi diğer ögeleri birleştirici bir ilke olarak da görülebilmektedir (Erdoğan, 1998, s. 22-25). Erdoğan, “ortanın solu” anlayışının etkili olduğu Ecevit liderliğindeki CHP’nin ve radikal sosyalist bir hareket olan Devrimci Yol’un siyasal söylemlerini incelemiştir. Laclaucu bir yaklaşımın izlerini taşıyan makalesinde, Ecevit liderliğindeki CHP’nin ve Devrimci Yol’un söylemlerindeki popülist unsurlara dikkat çekerken, iki hareketin popülizmi kullanım şekillerindeki ortaklıkları ve farklılıkları ortaya koymuştur (Erdoğan, 1998, s. 22, 23).

Türkiye’de akademik bir araştırma konusu olarak popülizme yönelik ilginin son yıllarda artış gösterdiği söylenebilir. Bu ilgi, popülizm üzerine yapılan lisansüstü tez çalışmalarındaki artıştan da anlaşılabilmektedir. YÖK Ulusal Tez Merkezi’nin Internet sitesi üzerinden ulaşılan veri tabanında “popülizm” ve “popülist” anahtar sözcükleri ile yapılan taramada, 1986-2016 yılları arasında, yaklaşık 30 yıllık bir süreçte, konuyla ilgili 5’i doktora ve 9’u yüksek lisans olmak üzere toplam 14 teze ulaşılmıştır. 2017 sonrasında ise popülizm konusundaki çalışmalarda dikkate değer bir artış yaşandığı saptanmıştır. 2017-2022 yılları arasında 11’i doktora ve 55’i yüksek lisans olmak üzere toplam 66 tez kaydına ulaşılmıştır. Ulaşılan toplam 87 tezin önemli bir kısmının Siyasal Bilgiler (64 adet) alanında hazırlandığı görülmüştür. İletişim alanına bakıldığında ise 2’si Gazetecilik, 4’ü Halkla İlişkiler ve 3’ü İletişim Bilimleri olmak üzere 8 yüksek lisans ve 1 doktora tezine rastlanmıştır.

İletişim alanındaki popülizmle ilgili dikkat çekici bir çalışma, 2010’da Barış Yetkin tarafından Akdeniz Üniversitesi Halkla İlişkiler bölümünde Doç. Dr. Seçil Deren Van

Het Hof danışmanlığında yapılan “Bir siyasal iletişim tarzı olarak popülizm: Turgut Özal’ın ‘İcraatın İçinden’ ve Recep Tayyip Erdoğan’ın ‘Ulusa Sesleniş’ konuşmalarının karşılaştırmalı incelemesi” başlıklı yüksek lisans tezidir. Yetkin’in daha sonra *Popülizm ve Özal-Erdoğan* başlığıyla kitap olarak da yayınlanan çalışmasında Özal ve Erdoğan’ın Ulusa Sesleniş konuşmaları içerik çözümlemesi yöntemiyle incelenerek liderlerin konuşmalarındaki popülist unsurlar, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konmuştur (Yetkin, 2010).

İletişim alanında popülizmle ilgili yapılan önemli bir çalışma da Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi olan *Moment*’in editörlüğünü Tezcan Durna ile Burak Özçetin’in yaptıkları “Popülizm ve Medya” temasıyla yayımlanan sayıdır. Haziran 2019’da yayımlanan sayıda medya ve popülizm arasındaki ilişkinin üzerinde yeterince durulmayan bir konu olduğu vurgulanırken, popülist aktörlerin söylemsel araçları, popülizm ve medya sistemleri ilişkisi, popülizm ve sinema ilişkisi, popülizm ile çevre sorunları ve popülizmin Hindistan’da hem sosyal medyayı hem de ana akım medyayı kullanarak nasıl kitleselleştiği üzerine çalışmalara yer verilmiştir.

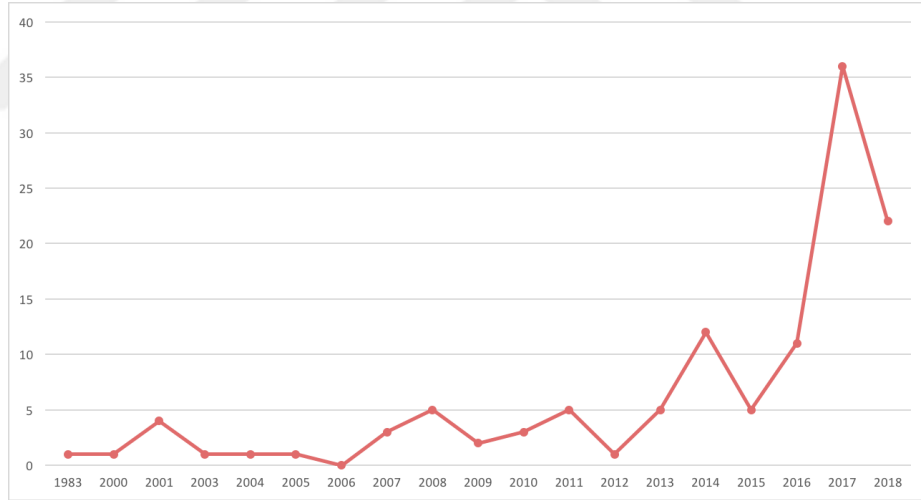
Öte yandan iletişim alanında yapılan çalışmalarda popülizmin bir iletişim stratejisi olarak değerlendirildiği ve genellikle sosyal medya uygulamalarına odaklanıldığı görülmüş ancak medya ve popülizm ilişkisini ya da “medya popülizmi” fenomenini kavramsallaştırmaya yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Lisansüstü tezlerdeki dikkat çekici bir başka konu da yapılan çalışmaların neredeyse yarısının (42) Türkiye’yi konu edinmemesi; Avrupa, Latin Amerika, ABD vb. gibi ülkelerin popülist liderlerine ve hareketlerine odaklanmış olmalarıdır.

1.4. Popülizm ve Medya

Bu bölümde, popülizm ve medya ilişkisini ele almayı kolaylaştıracak anahtar bir kavram olarak medya popülizmine odaklanılmıştır. Günümüzde popülizmin merkezi aktörlerinden biri olarak kabul edilen medyanın, popülizm ile ilişkisini açıklamak için önce bu konuda yapılan çalışmalar değerlendirilmiş, daha sonra ise bu çalışmanın önerdiği medya popülizmi yaklaşımı açıklanmıştır.

1.4.1. Medya ve popülizm üzerine yapılan çalışmalar

Medyanın popülizmin önemli aktörlerinden biri olduğu kabul edilmesine karşın, kavramın iletişimsel boyutu üzerine odaklanan çalışmaların sayısı konunun önemine oranla oldukça azdır. Popülizmle ilgili pek çok çalışmada, popülizmin yükselişinde iletişim araçlarının önemli bir rolü olabileceği belirtilse de konuyla ilgili derinlemesine bir çözümleme yapılmamıştır. Bu nedenle popülizmin yükselişinde medyanın rolü ve işlevine uzunca bir süre hak ettiği önemin verilmediği savunulmuştur (Kramer, 2014; Mazzoleni vd. 2003). Dünyanın en büyük bibliyografik veri tabanı olarak kabul edilen WorldCat’ın online veri tabanı üzerinde “popülizm, popülist ve medya” anahtar sözcükleri ile yapılan tarama sonuçları da 1990 öncesi popülizmin iletişimsel bağlamına ilişkin oldukça az sayıda çalışma olduğunu ortaya koymaktadır. WorldCat’ten elde edilen verilerle oluşturulan aşağıdaki grafik de popülizm ve medya ilişkisine ilginin süreç içindeki değişimini göstermektedir:

Şekil 1.1. Medya ve popülizm ilişkisini ele alan çalışmaların yıllara göre dağılımı

Popülizmin, araştırmacılar tarafından ihmal edilen iletişimsel boyutunun 2000’li yıllardan başlayarak bir araştırma alanı olarak dikkat çekmeye başladığı, özellikle son yıllarda medya ve popülizm ilişkisine yönelik ilginin giderek arttığı görülmüştür.

Cas Mudde (2016), popülizmin özellikle siyasal iletişim alanında giderek önem kazanan bir konu haline geldiğini ancak önemli ilk çalışmalara karşın hem sağ hem sol popülizm konusunda medyanın rolü ile ilgili çok fazla inceleme olmadığını savunmuştur. Mudde’a göre medyada, özellikle popülist partilerin potansiyel destekçilerinin izledikleri

medya içeriklerinde popülist radikal sağ partilerin nasıl sunulduğu oldukça önemli bir konudur. Seçmenlerin partilere ilişkin bilgileri medyadan aldıkları varsayımı ile bu partilerin medyadaki sunumunu ortaya koyarak seçmenlerin neden bu partilere oy verdikleri ile ilgili düşünce sahibi olunabileceğini ileri sürmüştür (Mudde, 2016, s. 12-13).

Popülizm ve medya ilişkisine odaklanan az sayıdaki çalışma içinde Gianpietro Mazzoleni'nin öncü sayılabilecek çalışması oldukça önemlidir. Medya ve popülizm ilişkisini ele alan ve medya popülizmi kavramını kullanan ilk araştırmacılardan biri olan Mazzoleni, erken dönem çalışmalarında medya popülizmini medyanın ticarileşmesinin bir sonucu olarak değerlendirmiştir (Mazzoleni, 2008). Medya popülizmi kavramına ilişkin bir başka çalışma ise Benjamin Kramer tarafından 2014'te yapılan "Media Populism: A Conceptual Clarification and Some Theses on its Effects (Medya Popülizmi: Kavramsal Bir Açıklama ve Etkileri Üzerine Bazı Tezler)" başlıklı makaledir. Kramer çalışmada, medya ve popülizm arasındaki ilişkinin dışında, bağımsız bir olgu olarak medya popülizmine odaklanmıştır. Tabloid gazetelerin ve radyo programlarının popülizmin genel özelliklerini yansıttıklarını belirterek çalışmasını bunlar üzerinden örneklendirmiştir. Kramer, çalışmasında betimsel bir çözümlemeye yer vermiş ancak açık bir araştırma deseni ve yöntemi ortaya koyamamıştır (Kramer, 2014).

Gianpietro Mazzoleni, medya mantığı ve popülizmin ortaklığını medyanın ticarileşmesi, skandallar ve sansasyonelizm çerçevesinde açıklamıştır. Mazzoleni, medya popülizmi ile ilgili görüşlerini, Julianne Stewart ve Bruce Horsfield ile birlikte derledikleri "The Media and Neo-Populism: A Contemporary Comparative Analysis (Medya ve Neo-Popülizm: Çağdaş Bir Karşılaştırmalı Analiz)" başlıklı kitapta ortaya koymuştur. Çalışmada, medya ve popülizm arasındaki ilişki farklı ülkelerde yapılan sekiz olay çalışması üzerinden değerlendirilmiştir. Fransa, Avusturya, İtalya gibi Avrupa ülkelerinin yanı sıra Latin Amerika, Hindistan ve ABD'de siyasi partiler ve medya üzerine yapılan içerik çözümlemesi ve anket verileriyle popülist çerçeveleme stratejileri ortaya konmaya çalışılmıştır (Mazzoleni vd., 2003).

Medya ve popülizm ilişkisini ele aldığı çalışmasında Mazzoleni, ticarileşen medyanın üretim mantığı ile popülist siyasi aktörlerin mantıkları arasında ulaşmak istedikleri amaçlar açısından bir benzerlik olduğunu savunmuştur (Mazzoleni, 2008, s. 54–55). Mazzoleni'ye göre, medya haber değeri olan, dikkat çekici konuları görmezden

gelemeyeceği için sağ kanat popülist liderler medyada daha çok yer almak amacıyla medyanın dikkatini çekecek davranışlarda bulunmayı, tarzlarında ve söylemlerinde sıra dışı olmayı tercih etmektedir (Mazzoleni vd., 2003, s. 6-7).

Medya mantığı ve popülizm arasında yakın bir ilişki olduğunu savunan isimlerden biri de Ruth Wodak'tır. O, özellikle sağ kanat popülizmi ele aldığı çalışmasında, sağ kanat popülistlerin medyayı ve haber çerçevelerini akıllıca kullandıklarını, skandal yaratma ve dramatizasyondan yararlandıklarını savunmuştur. Sağ popülistlerin bu sayede medya gündeminde çok daha fazla yer aldıklarını ve bu durumun söz konusu aktörlerin seçim başarılarına olumlu yönde etki ettiğini öne sürmüştür (Wodak, 2015, s. 11).

Benjamin Moffitt da medya mantığı ile popülizm arasında önemli bir bağ olduğunu savunmaktadır. Popülizmi siyasal bir strateji olarak niteleyen Moffitt, medya ve popülizm arasındaki bağlantıyı ortaya koymak için popülizmin temel özellikleri ile medya mantığında onlara karşılık gelen uygulamaları sıralamıştır. Buna göre; popülizmde karşılaşılan halka başvurma, elitler ve gerçek halk benzeri ikili karşıtlıklar yaratma, entelektüel/uzman görüşlerini inkâr etme ya da aşağılama gibi stratejilerin medya mantığındaki karşılıkları kutuplaşma, dramatizasyon ve çatışmaya öncelik verme şeklinde sıralanmıştır. İkinci olarak popülist aktörlerin politik yalancılık, uygunsuz tavırlar vb. kötü davranışlarının medya mantığındaki karşılıkları olarak da kişiselleştirme, duygulandırma, basmakalıp ifadelerden yararlanma vb. gibi stratejiler sıralanmıştır. Popülizmin üçüncü özelliği olarak gösterilen krizler, çöküş ve tehditlerin medya mantığındaki karşılıkları da güçlendirme/pekiştirme, basitleştirme ve skandallara odaklanma olarak verilmiştir (Moffitt, 2016, s. 70-76).

Popülizmin iletişimsel bağlamına odaklanan çalışmalar içinde önemli bir girişim de AB tarafından finanse edilen bir araştırma projesi olan “Populist Political Communication in Europe (Avrupa’da Popülist Siyasal İletişim)” başlıklı çalışmadır. Toril Aalberg, Frank Esser, Carsten Reinemann, Jesper Strömbäck ve Claes de Vreese editörlüğünde hazırlanan aynı isimli kitapta, medya sektörünün, popülist mesajların yayılmasını destekleyen genel koşullarının ortaya çıkarılmasının, medya ve popülizm ilişkisini anlamak açısından oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır. Kitap, Avrupa’da popülist siyasal iletişim alanında yapılan ilk sistematik, büyük çaplı, karşılaştırmalı araştırma olması bakımından oldukça önemlidir. Bu araştırma ile ampirik, ölçülebilen bir popülizm modeli geliştirilmeye çalışılmıştır. Çalışmada popülizmin demokrasiye yönelen

bir tehdit olarak algılanmasının yanlış olduğu, demokratik sistemdeki bir sıkıntının yansımaları olarak değerlendirilmesi gerektiği savunulmuştur (Aalberg vd., 2017, s. 3, 4).

Bu araştırma ile Avrupa’da son yıllarda giderek artan popülist hareketlerin ve popülist partilerin seçim başarıları üzerinden, Avrupa’da popülist siyasal iletişim ve onun demokratik siyasal yaşama etkilerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmada iletişimin popülizmin yükselişinde önemli bir rol oynadığı vurgulanmış ve popülizmin temel unsurlarından biri olarak nitelenen iletişim, etki-süreç odaklı bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bu çerçevede iletişim sürecinde bir kaynak olarak popülist aktörün rolü, medyanın rolü ve popülist iletişim stratejilerinin/mesajların vatandaşlar üzerindeki etkisi konularında sistematik çalışmalar yapılması gerektiğinin altı çizilmiştir (Aalberg vd., 2017, s. 3). Çalışmada popülist siyasal iletişimin 3 aktörü; siyasal aktörler, medya ve vatandaşlar olarak sıralanmıştır. Bu çerçevede popülizmin birinci boyutunda, siyasi partilerin, liderlerin ve organizasyonların olduğu siyasi aktörler, ikinci boyutunda popülizmin yöneldiği vatandaşlar (halk), üçüncü boyutunda ise medya (geleneksel ve yeni medya) ele alınmıştır. Popülist siyasal iletişimi anlamak için bu üç boyutun ve bu boyutların birbirleri ile ilişkilerinin derinlemesine araştırılması ve farklı araştırma yöntemleri ve disiplinler arası çalışmalar ile aydınlatılması gerektiği vurgulanmıştır (Aalberg vd., 2017, s. 8, 9).

Çalışmada medya mantığı, popülist siyasal iletişimi anlamak için önemli bir unsur olarak nitelendirilmiş ve medya mantığının popülizmin yayılımına elverişli üç yönünün olduğu ifade edilmiştir. Bunlar, “çatışma çerçeveleme”, “stratejik çerçeveleme” ve “kişiselleştirme” olarak sıralanmıştır. Çatışma çerçeveleme haber medyasının göç, din vb. konuları kullanarak bir çatışma perspektifi yaratmaları anlamına gelmektedir. Stratejik çerçeveleme ise medyanın kamuoyu yoklamaları, anketler, tahminler vb. yoluyla stratejik çıkarımlara olan ilgisi dolayısıyla haberlerde siyasetin stratejik bir oyun olarak çerçevelenmesini ifade etmektedir. Son olarak kişiselleştirme popülist aktörün resmi olmayan, daha basit ve daha samimi bir iletişim tarzını kullandığı ve mesajlarını medya mantığına uygun şekilde aktarabildiği stratejilerden biri olarak tanımlanmıştır. Romanya üzerine yapılan bir çalışmada, kişiselleştirme sonucu popülist lidere aşırı maruz kalma (over-exposure) durumunun, popülist liderin seçim başarısına olumlu yönde etki ettiği saptanmıştır (Esser vd., 2017, s. 370-372). Popülist aktörlerin medya mantığı ile gösterdikleri uyum ve söylemlerinin haber değeri taşıması dolayısıyla özel bir çabaya

gerek kalmaksızın haber içeriğine katılabilmelerini sağlamaktadır. Popülist aktörlerin izleyiciler/okuyucular için giderek daha dikkat çekici olmaları nedeniyle ticarileşen medyanın bu aktörlere daha çok ilgi gösterdiği de görülmektedir (Esser vd., 2017, s. 370-372).

Öte yandan popülist aktörlerin de kendilerini tanıtmak ya da gündemde kalabilmek için gereksinim duydukları “oksijeni” medyadan karşıladıkları savunulmuştur (Aalberg vd., 2017, s. 4). Bos vd.’nin (2011), Hollanda’da medyanın sağ kanat popülist liderlere yönelik algıyı nasıl şekillendirdiğini araştırdıkları çalışmaları, medyanın popülist liderlere yönelik algının şekillenmesinde oldukça önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Çalışmada sağ kanat popülist liderlerin imajları için medyaya bağımlı olup olmadıkları ve medyanın seçim başarıları üzerindeki etkisi test edilmiştir (Bos vd., 2011, s. 182). Sonuç olarak sağ kanat popülist liderlerin medyadaki sunumunun halkın bu liderleri algılayış biçiminde önemli etkileri olduğu görülmüştür. Medyada yer alan haberlerin popülist liderleri belirginleştirdiği ve imajlarını şekillendirdiği saptanmıştır. Çalışmada medyanın sağ kanat popülist liderlerin kamusal imajı üzerinde genellikle olumlu bir etki yarattığı sonucuna ulaşılmıştır (Bos vd., 2011, 198).

Medyanın popülist liderlerin seçim başarılarına ve kamuoyu görünürlüklerine olumlu yönde katkı sunduğu yönündeki görüşler özellikle tabloid gazeteler üzerinde yapılan çalışmalarda vurgulanmaktadır. Bu açıdan pek çok çalışmada, tabloid habercilik anlayışının popülist aktörlere ve söylemlere alan yarattığı, bu aktörlerin olumlu bir şekilde sunumuna katkı sağladığı öne sürülmüştür (Bkz. Akkerman, 2011; Mair, 2002; Mudde, 2007). Mazzoleni (2003, s. 15-16) de fikir gazetelerinin popülist aktörleri eleştirel, tabloid gazetelerin ise olumlu bir şekilde sunduğunu savunmuştur. Öte yandan tabloid gazetelerin okuyucularının diğer gazete okuyucularına göre popülist düşüncelere daha yatkın ve daha güçlü popülist tutumlara sahip olduklarını iddia etmiştir (Mazzoleni, 2003, s. 33). Albertazzi ve McDonnell (2008, s. 62) ise popülist siyasi partilere oy veren seçmenlerin genellikle tabloid gazeteleri kullandıklarını öne sürmüşlerdir.

Hameleers, Bos ve de Vreese (2017, s. 481) de “The Appeal of Media Populism: The Media Preferences of Citizens with Populist Attitudes (Medya Popülizmine Başvurmak: Popülist Tutumlara Sahip Vatandaşların Medya Tercihleri)” başlıklı makalelerinde Hollanda’da ulusal düzeyde topladıkları veriler ile vatandaşların medya içeriklerine yönelik tercihleri ve popülist tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğunu

ortaya koymuşlardır. Popülist seçmenlerin, insanlar arasında “biz ve onlar”, “masumlar ve suçlular” vb. gibi ikilik yaratan medya içeriklerini tercih ettiklerini saptamışlardır (Hameleers vd., 2017, s. 487-488). Öte yandan çalışmada, aşırı sağcı ve popülist Hollanda Özgürlük Partisi (Partij voor de Vrijheid) seçmenlerinin, tabloid gazete kullanım oranlarının diğer siyasi parti seçmenlerine oranla daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu çerçevede tabloid gazeteleri kullanan insanların daha güçlü popülist tutumlara sahip oldukları savunulmuştur (Hameleers vd., 2017, s. 484).

Matthijs Rooduijn ise tabloid gazetelerin fikir gazetelerinden daha popülist olmadığını öne sürmüştür. Yazar, popülist partilerin başarılarının kamusal tartışmaları daha popülist hale getirip getirmediğini araştırdığı “The Mesmerising Message: The Diffusion of Populism in Public Debates in Western European Media (Büyüleyici Mesaj: Batı Avrupa Medyasındaki Kamusal Tartışmalarda Popülizmin Yayılması)” başlıklı çalışmada popülizmin yaygınlaşmasını medya ile ilgili faktörler üzerinden açıklamaya çalışmıştır. Buna göre, tabloid gazetelerin popülist mesajları iletmeye fikir gazetelerinden daha eğilimli olduğu yönündeki görüşlerin gerçeği yansıtmadığını ve aralarındaki farkın “bazı akademisyenlerin inanmaya eğilimli olduğu kadar” net olmadığını vurgulamıştır (Rooduijn, 2014, s. 741).

Tjitske Akkerman ise İngiltere ve Hollanda’da popüler gazetelerin popülist görüşleri paylaşma konusunda fikir gazetelerinden daha güçlü eğilimleri olabileceği varsayımından yola çıkarak, popüler gazetelerin popülist partiler ile benzer eğilimleri paylaşıp paylaşmadıklarını test etmiştir. Akkerman, Hollanda gazetesi Telegraaf ve İngiliz gazetesi The Sun üzerinde gerçekleştirdiği çözümleme sonucunda tabloid/fikir gazetesi ayrımının popülist yönelimler ile ilgili tek başına bir anlam ifade etmediğini saptamıştır. Popüler gazetelerin düzen karşıtı, seçkin karşıtı bir bakış açısına sahip olmadıkları, hatta fikir gazetelerinden daha seçkin bir bakış açısını yansıttıklarını vurgulamıştır. Bu çerçevede medya ve popülizm arasındaki ilişkinin fikir gazeteciliği/tabloid gazetecilik ayrımı üzerinden çözümlenemeyecek kadar kapsamlı bir olgu olduğunu vurgulamıştır (2011, s. 942).

Stanyer (2007, s.121) ise pazar odaklı medyanın çıktılar ile popülizmin kullandığı karşıtlıkların birbirleri ile uyum içinde olduğunu savunmuştur. Özellikle sağ kanat medyanın, tıpkı popülist aktörler gibi toplumda tepki uyandıran, toplumun “diğerleri” ile ilgili endişe ve korkularına odaklanan çıktılar ürettiğinden söz etmiştir. Popülist bir aktör

olarak medyanın, rutin olarak “diğerleri” ile ilgili korku ve endişe verici mitler ürettiğini ve topluluğun kolektif endişelerini dile getiren bir araç olarak görev yaptığını vurgulamıştır. Bu süreçte izleyici/dinleyici etkileşiminin oldukça önemli olduğunu ve popülist medyanın insanları, kırılganlıklarını ve kızgınlıklarını göstermeleri konusunda cesaretlendirdiğini öne sürmüştür (Stanyer, 2007, s.125). Öte yandan ona göre medya; AB bütünleşmesi, göçmenler, vergiler, suç ve güvenlik gibi toplumsal reaksiyonun olduğu konularda kendisi de popülist bir aktör gibi hareket etmektedir (Stanyer, 2007, s.136).

Fritz Plasser ve Peter Ulram (2003, s. 25) ise medyanın; haberleri domine eden, gündemi belirleyen (göç, kanun ve düzen politikaları, Avrupa Birliği, koalisyon hükümetlerinin başarısızlıkları vb.) bir konu olduğunda popülist aktörlere çok daha fazla yer verme eğiliminde olduğunu savunmuştur. Stefaan Walgrave and Knut De Swert (2004, s. 496-497) de medyanın; milliyetçilik, suç oranları, göçmenlik gibi konularda popülist aktörleri destekleyecek nitelikte yayınlar yaptığından söz etmiştir. Bu açıdan medyanın, özellikle belirli konular söz konusu olduğunda, popülist aktörlere ve popülist söylemlere daha çok yer verdiği, popülist söylemleri destekleyici şekillerde sunduğu ve kendisinin de kimi zaman popülist bir aktör gibi davrandığı öne sürülmüştür.

Plasser ve Ulram (2003, s. 21) “haber odası popülizmi” (newsroom populism) adını verdikleri, popülist partilerin mobilizasyon stratejilerini açık şekilde destekleyen editöryal bir süreçten söz etmişlerdir. Haber odası popülizmi, önyargıların güçlenmesine, korkunun yayılmasına ve göçmenler, etnik ya da dini azınlıklar vb. gibi diğerlerine karşı duygusal tepkiler gösterilmesine neden olan popülist bir editöryal mantıktır. Yazarlar bu ilişkiyi gönüllü bir birliktelik olarak değerlendirmemişlerdir. Onlara göre, bir tarafın seçmen ve oy sayısını, diğer tarafın ise izleyici/dinleyici/okuyucu sayısını artırmak istediği, karşılıklı yarar anlayışına dayalı bir süreç içinde şekillenmektedir. Bu mantığın, gönüllü bir işbirliğine dayansın ya da dayanmasın popülist aktörlerin mobilizasyon stratejilerini desteklediğini savunmuşlardır (Plasser and Ulram, 2003, s. 21).

Yazarlar, haber odası popülizmi olarak adlandırdıkları kavramı, gerçekliğin medya aracılığı ile inşasının spesifik bir türü olarak tanımlamışlar ve beş temel stratejisi olduğundan söz etmişlerdir. Buna göre ilk strateji güçlü görsel sunumlardan yararlanma, ikincisi ise kolay haberlerin kullanılmasıdır. Haber odası popülizminin üçüncü stratejisi ise haber yazımında kısa, basit cümleler, kronolojik raporlama, görselleştirme, olaylara

ve duygulara metaforlar kullanarak odaklanma, gündelik yaşam anlatıları kullanma şeklinde sıralanabilecek bir yazım stili kullanılmasıdır. Dördüncü strateji; kişisel çalışmalar, sıradan problemler, öznel, tanıdık, okuyucuya yakın hikayelerin seçilmesi anlamında özel bir konuya odaklanmasıdır. Beşinci ve son strateji ise dikkat çekici anlatı yapılarının kullanılmasıdır. Bunlar; alıştırma, kişiselleştirme, basitleştirme, görselleştirme, sansasyonizm, okuyucuya başvurma, melodram haline getirme, gazetenin kendisine referansta bulunması, karmaşık sosyal süreçlerin kişisel eylemlere indirgenmesi ve daha sonra gazetenin ahlaki değer yargılarına maruz bırakılması, büyük ölçüde birbirinin yerine kullanılabilen anlatı yapılarının tekrarlı kullanımı şeklinde sıralanan stratejilerdir (Plasser ve Ulram, 2003, s. 28).

Plasser ve Ulram, Avusturya’da popülist Özgürlük Partisi (FPÖ) ve tabloid Kronen gazetesi (Kronen Zeitung) üzerine yaptıkları ampirik çalışmada, popülist haber odası mantığının toplum yapısına yönelik olası sonuçlarını, insanların yabancı düşmanlığı tutumları ile ilişkili olarak ele almışlardır. Araştırmaya göre; ülkenin en çok satan gazetesi olan Kronen’in okuyucularının yüzde 43’ünün ülkede yaşayan yabancılardan korktuğu, fikir gazetelerini okuyanlarda ise bu oranın çok daha düşük olduğu (yüzde 16) saptanmıştır. Öte yandan günlük olarak tabloid medyayı takip eden okuyucuların yüzde 51’inin otoriter eğilimleri bulunduğu, fikir gazetelerini okuyanlarda ise bu oranın daha düşük bulunduğu (yüzde 20) belirtilmiştir (Plasser ve Ulram, 2003, s. 30-32). Çalışmada popülist siyasi aktörlerin aktif bir sorun yönetimi stratejisi ile koşullara göre konular arasında vurgularını değiştirdikleri, böylece gündemi belirledikleri ve hedefteki “öteki”yi kolaylıkla düşman olarak inşa edebildikleri öne sürülmüştür. Böylece kimi zaman “Brüksel’deki bürokratlar”ın kimi zaman ise “yukarıdakiler”in, düşman olarak inşa edilebildiğini savunmuşlardır (Plasser ve Ulram, 2003, s. 25).

1.4.2. Medya Popülizmi: Popülizmin İletişimsel Boyutu Üzerine Bir Kavramsallaştırma Denemesi

Bu çalışmada medya popülizmi, popülizmin iletişimsel boyutu üzerine odaklanmayı kolaylaştıracak ve medyanın popülizmi nasıl ürettiğini, popülizmin yükselişinde nasıl bir rol oynadığını çözümlemede kullanılabilecek anahtar bir kavram olarak sunulmuştur.

Çalışmada medyanın üretim mantığı ile popülizmin mantığı arasında güçlü bir bağlantı olduğu; popülist aktörlerin ve popülist söylemin medya içeriklerine kolayca adapte olabildiği yönündeki görüşler kabul edilmiştir. Ancak medya ve popülizm arasındaki ilişkiyi, yalnızca haber çerçevelerini kullanarak medya gündeminde daha fazla yer almakla ilişkilendiren ve tek yönlü bir aracılığa indirgeyen yaklaşımlardan kaçınılmıştır. Medya; toplumsal süreçler içinde inşa edilen siyasal ve toplumsal yapıya ilişkin anlamların inşa sürecinin aktif katılımcılarından biri olarak kabul edilmiştir (Hackett, 1998, s. 41). Bu açıdan çalışmada medyanın popülizmle ilişkisinde de “aktif bir katılımcı” olarak görev aldığı görüşünden hareket edilmiştir.

Popülizmin halka seslenme ve geniş kesimlere ulaşma isteği iletişimi sağlayan her türlü aracı ve mecraayı popülizm açısından önemli hale getirmektedir. Bu nedenle medya ve popülizm ilişkisinde hem geleneksel medyanın hem de yeni medya platformlarının etkili olduğu kabul edilmiştir. Bu doğrultuda gazete ve dergiler, televizyon ve radyo programları, online haber siteleri, çevrimiçi forumlar, video paylaşım siteleri, sosyal medya platformlarında yer alan içerikler ya da podcastler medya popülizmi açısından incelenebilecek alanlardır.

Bu çalışmada öne sürülen medya popülizmi yaklaşımı ile medyanın kimi zaman popülist aktörlerin söylemlerinin aktarılmasına ve yaygınlaşmasına aracılık ettiği kimi zaman ise “halkın sesi” olma iddiası ile popülist söylemi ürettiği savunulmuştur. Bu doğrultuda medya popülizmi; medya kaynaklı popülizm ve medya aracılı popülizm olmak üzere iki yönlü bir yaklaşım içinde ele alınmıştır.

Medya kaynaklı popülizm; medyanın popülist bir aktör gibi davranarak popülist söylemi editöryal süreçlerinde ürettiği bir medya popülizmi türüdür. Bir başka deyişle medya tarafından inşa edilen bir popülist söylem söz konusudur. Kendisini “dördüncü güç” olarak tanımlayan medyanın “halkın sesi” olma ve halk adına konuşma iddiası bu medya popülizmi türünün temelini oluşturmaktadır. Bu boyutta popülist söylem haber yazım süreçlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan Plasser ve Ulram (2003)’ın “haber odası popülizmi” adını verdikleri popülizm türü de medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilebilir. Ancak yazarların “haber odası popülizmi”nin temel motivasyonu olarak gösterdikleri, izleyici/dinleyici/okuyucu sayısını artırma istediğinin her zaman için birincil öncelikte olmayabileceği göz önüne alınmalıdır. Nitekim haber söyleminin iktidar ilişkilerine bağlı olarak şekillendiği koşullarda “haber odası popülizmi”nin temel

motivasyonunun gazetenin ideolojik atmosferi olduğu ve bu koşullarda haber odası popülizminin “gönüllü bir birliktelik” olarak ortaya çıkabileceği vurgulanmalıdır. Medya kaynaklı popülizm boyutunda, medya tarafından üretilen popülist söylemin tipik söylemsel unsurlarının saptanması, popülist söylemsel stratejilerin ortaya konması ve popülist söylemin gündeme ilişkin belirli konulara mı yoksa bağlam fark etmeksizin her konu da mı ortaya çıktığının belirlenmesi medyanın popülizmin yükselişindeki rolünü anlamak açısından önemli olacaktır.

Medya aracılı popülizm ise, medya popülizminin ikinci boyutu olarak medyanın popülist siyasi aktörlerin, partilerin ya da hareketlerin popülist söylemlerinin yayılmasına ve anaakımlaşmasına aracılık etmesi anlamına gelmektedir. Medya, kasıtlı olsun ya da olmasın popülist görüşlerin yaygınlaşmasına, aktarılmasına ve kimi zaman haklı gösterilmesine aracılık etmektedir. Pek çok araştırmacı medyanın, popülizmin küresel ölçekli seçim başarılarındaki rolünün göz ardı edilemeyecek kadar büyük olduğunu savunmaktadır (Rooduijn, 2014). Bu konuya odaklanan araştırmacılar tarafından yapılan ve popülist mesajların oy verme davranışı üzerindeki etkisini araştıran ampirik çalışmalar da bu görüşleri desteklemektedir (Örneğin; Bos, van der Brug & de Vreese, 2011).

Medya aracılı popülizm boyutu, popülist aktörlerin medya gündeminde daha fazla yer bulmaları, söylemlerinin medyanın aracılığı ile halka aktarılması şeklinde basitleştirilebilecek bir aracılık işlevi ya da popülist bir mesajın aktarımını sağlamak gibi pasif bir pozisyon değildir. Medyanın, kullanılan araçlar ve popülist aktörün söylemini meşrulaştırmayı da içeren yeniden üretimi süreci ile söylemin inşasına katkı sunması anlamına gelmektedir. Medya popülizminin bu boyutunun çözömlenmesinde de geleneksel medyaya başvurulabileceği gibi popülist aktörlerin aktif olarak düşöncelerini paylaştıkları yeni medya ortamlarına, sosyal ağlara da odaklanılabilir. Özellikle popülist siyasi liderlerin Twitter, Facebook vb. sosyal medya hesapları bu çerçevede incelenebilir.

2. TÜRKİYE SİYASETİNDE POPÜLİZMİN SERÜVENİ

Çalışmanın ikinci bölümünde Türkiye’de medya ve popülizme yönelik bir çözümleme için gerekli olan temel referans noktalarına ulaşmak amacıyla popülizmin Türkiye’nin demokrasi tarihindeki serüveni incelenmiştir. Türkiye’de popülizmin temel dinamikleri, eklemlendiği siyasi görüş ve ideolojiler üzerinden popülist söylemin ortak özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede çalışmanın bu bölümünde popülizm, Türkiye siyasetinde görünen ve “entelektüel popülizm, sağ popülizm ve sol popülizm” olarak adlandırılan üç farklı popülizm türü üzerinden çözümlenmiştir.

2.1. Entelektüel Popülizm: Osmanlı’dan Cumhuriyet’e ‘Halka Doğru’ Gidenler

Türkiye’de sınırlı sayıda çalışmadan oluşan popülizm literatürüne önemli katkılar sunan tarihçi Zafer Toprak, popülizmin Türkiye’de iki evresi olduğundan söz etmiştir. Bunlardan 1908-1950 dönemini kapsayan ilk evreyi “entelektüel popülizm”, 1950’de Demokrat Parti iktidarı ile başlayan ikinci evreyi ise “siyasal popülizm” olarak adlandırmıştır (Toprak, 1992, s. 64). Toprak’ın, popülizmle ilgili çalışmaları da entelektüel popülizm olarak adlandırdığı 1908-1950 yılları arasındaki ilk dönem üzerinde yoğunlaşmıştır.

Zafer Toprak, “Türkiye’de Popülizm: 1908-1923” başlıklı kitabında popülizmi başkaldıranların tepkisi, “halkın çıkarlarını gerekçe göstererek iktidara yönelik hareketleri” olarak nitelemiştir (2013, s. 18). Popülizmin, 20. yüzyılın ilk yarısında, modernleşme sürecine geç katılan ülkelerde, demokratik toplum beklentilerinin yerini aldığını ve güçlü bir orta sınıfın olmadığı toplumlarda sınıf mücadelesinin reddinin popülist hareketlerin gelişmesine zemin yarattığını savunmuştur (Toprak, 2013, s. 17). Toprak’a göre popülizmin Türkiye’deki adı halkçılıktır. Halkçılık, Osmanlı aydınının düşünce dünyasına İkinci Meşrutiyet ile girmiş ve ona “can simidi” olmuş temel düşünce akımlarından biridir. Osmanlı aydınları “Rus Narodnik hareketinden ve Balkanlar’daki uzantısı halkçılık (popülizm) ve köycülükten (peasantism)” esinlenmiş; Türk Ocağı, Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti gibi kuruluşların çevresinde toplanmış, Türk Yurdu ve Halka Doğru gibi dergilerle düşüncelerini yaymaya çalışmışlardır (Toprak, 2002, s. 803).

Toprak, Rusya’da Narodnik Hareketi ile ortaya çıkan popülizmin birçok az gelişmiş ve gelişmekte olan ülke gibi Türkiye’yi de etkilediğini savunmuştur. Rus popülizmi,

Cumhuriyet Türkiye'si'nin ilk evreleri için örnek oluşturmuş ve Türkiye'de popülizmin kökenleri büyük ölçüde Rus Narodniklerinden etkilenecek şekildeillenmiştir (Toprak, 2013, s.17-18). Rus Narodnik Hareketi, 19. yüzyılın son çeyreğinde, Rusya'dan göçen Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu gibi Türkçü aydınlar, Balkan aydınları ve Ermenilerin sosyalist Hınçak akımı ile Osmanlı aydınlarına ulaşmıştır (Toprak, 2002, s. 802). Bu akımların etkisi ile İkinci Meşrutiyet döneminde, Türk Ocağı ve Milli Talim Terbiye Cemiyeti'ni kuran Osmanlı aydınları halka inmeyi, halkı bilinçlendirmeyi ve bir halkçılık bilinci yaratmayı amaçlamışlardır. Bu amaçla Ziya Gökalp, Ömer Seyfettin, Köprülüzade Mehmed Fuat, Rıza Tevfik gibi entelektüeller, halka gitme anlayışı içinde *Halka Doğru*, *Türk Yurdu*, *Türk Sözü*, *Türk Duygusu* vb. dergileri çıkartmışlardır (Toprak, 2013, s. 44, 45). Bu dergilerde halkı yücelten ve halka doğru gitmenin gerekliliklerinden söz eden yazılara, halka doğru giden Türk gençlerinin anılarına yer vermişlerdir. Toprak'a göre, Meşrutiyet aydınının halka doğru gitme anlayışı, halka sahip çıkmak, yol göstermek, halkı eğitmek ve uyarmak şeklinde bir misyonerlikle kendisini göstermiştir (1986, s. 5).

Toprak'a göre, bu dönemde halk, alt gelir gruplarına yönelik kullanılan bir kavramken, Birinci Dünya Savaşı ile birlikte sözcüğün işaret ettiğı anlam değışmiş ve "halk" ile artık, orta sınıf kastedilir olmuştur (1984, s. 77). 1918'de İzmir'de çıkartılan Halka Doğru dergisinin halk anlayışı, sözcüğün anlamındaki değışimin somut bir göstergesidir. Derginin tanıtımına ilişkin yazıda toplum, "avam, halk ve havas"¹⁵tan oluşan üçlü bir tabaka olarak ele alınmış ve halk "milletin tahsil ve terbiye, idrak ve irfanca orta sınıfını teşkil eden tabaka" şeklinde tanımlanmıştır. Toprak'a göre bu yaklaşım, aynı zamanda Türk ulusunun geleceğini orta sınıfta gören bir anlayışı da yansıtmaktadır (1984, s. 78).

Zafer Toprak, sanayileşmenin kırsal kesimde hızlı bir çözölmeyi beraberinde getirmediğı Rusya gibi ölkelerde köylü kimliğinin varlığını sürdürebilmesinin, popülizmin ortaya çıkması için uygun bir atmosfer yarattığını savunmuştur (2013, s. 19).

¹⁵ Türk Dil Kurumu'na göre avam sözcüğü alt tabaka, havas karşıtı anlamına gelmektedir. Havas sözcüğü ise "kendilerini halktan ayrı ve üstün sayan, kendilerinde bir tür ayrıcalık gören kimseler", avam karşıtı, ileri gelenler, seçkinler anlamına gelmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Türk Dil Kurumu [TDK]. (2011). Türkçe Sözlük (11. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Osmanlı'nın son dönemi ve Cumhuriyet'in ilk yılları da Rusya'dakine benzer şekilde, pre-kapitalist yapıların çok yavaş çözüldüğü ve kırsal yapının varlığını devam ettirdiği bir atmosfere sahiptir. Toprak, Türkiye'de popülizmin kapitalist yapılanmadaki gecikme ve uyumsuzluktan kaynaklandığını vurgulamış ve entelektüel popülizm kavramını da bu çerçevede açıklamıştır (Toprak, 2013, s. 17). Buna göre, entelektüel popülizm, kapitalist yapılanmada geç kalmış toplumlarda, ulus-devletin oluşum sürecinde ortaya çıkan, “kente düşman köye dost, ulusal değerleri kırdan arayan”, sınıfları yadsıyan bir tür popülizmi ifade etmektedir. Toprak, entelektüel popülizm kavramını Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde başlayan ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında devam eden halkçı hareketleri nitelemek için kullanmıştır (Toprak, 2013, s. 17, 18).

Halkçılık, Meşrutiyet Türkiye'si'nin ve Cumhuriyet Türkiye'si'nin ilk evrelerine damgasını vuran bir tür popülizmdi [...] 20. Yüzyılın özellikle ikinci yarısında bağımsızlığını kazanmış birçok ülkenin entelektüel ve siyasal kesitlerinde görülen popülizmin ilk örneklerinden biri Türkiye'deki halkçılıktı.

Toprak'a göre, CHP'nin İttihat ve Terakki kaynaklı halkçılığı entelektüel popülizme karşılık gelmektedir (1992, s. 64). İdeolojik içerikli ve dönüştürücü işlevi olan bu tür bir popülizm Cumhuriyet yurttaşının inşasını üstlenmiş ve çok partili döneme kadar varlığını sürdürmüştür (2013, s. 424).

Düşünüre göre, Osmanlı'nın son döneminde başlayan “halka gitme” anlayışına dayalı entelektüel popülizm İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar etkisini sürdürmüş ve savaş sonrası süreçte yerini siyasal popülizme bırakmıştır (1986, s. 6). Toprak'ın popülizmin ikinci evresi olarak adlandırdığı siyasal popülizm, 1950'de Demokrat Parti iktidarı ile başlamış ve Adalet Partisi, Kenan Evren, Turgut Özal ve Süleyman Demirel gibi liderlerin söylemleri ile Türk siyasal yaşamında etkili olmuştur (Toprak, 1992, s. 64). Toprak, çok partili dönem ile başlayan siyasal popülizmin söylem içinde, “halkın devleti”, “halkın parlamentosu”, “halkın hükümeti” vb. ifadelerle görünür olduğundan söz etmiştir. Tüm toplumu ayırım gözetmeden “halk” adı altında aynı potada eriten söylemi ve uygulanabilirliği şüpheli olan toplu çözüm önerilerini siyasal popülizmin temel özellikleri olarak göstermiştir. Toprak'a göre, 1970'lerde Ecevit söyleminde ortaya çıkan popülist unsurlar entelektüel popülizmi canlandırırsa da siyasal popülizm Türkiye'nin çok partili siyasal yaşamı boyunca sürmüştür (Toprak, 1992, s. 65).

Toprak, Türk halkçılığının uluslararası literatürde az bilinen ancak popülizm

çalışmaları açısından önemli bir örnek olduğunu savunmuştur (1992, s. 59, 65). Ona göre popülizm, Osmanlı aydınının milliyetçilikle birlikte bulduğu çözüm olarak İkinci Meşrutiyet döneminden 1940'ların sonlarına kadar olumlu değerler yüklenen bir düşünce akımı olmuştur (Toprak, 2013, s. 424). Toprak'ın yanı sıra tarihçi M. Asım Karaömerlioğlu da popülizm ve halkçılık kavramlarını eş anlamlı olarak kullanmış ve Türkiye siyasetinde oldukça yaygın görülen ideolojik bir söylem olarak nitelemiştir (Karaömerlioğlu, 2006, s. 21). Ancak Karaömerlioğlu, Toprak'tan farklı olarak, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında ortaya çıkan halkçı/popülist hareketler ile Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki halkçılık anlayışını birbirinden ayırmış ve farklı başlıklar altında değerlendirmiştir.

Karaömerlioğlu, "Türkiye'de Popülizm: Politik bir tarzdan küresel politika için bir modele mi?" başlıklı makalesinde Türkiye siyasetinde popülizmin öyküsünü dört döneme ayırmıştır. Bunlardan ilki yazar tarafından "halkın keşfi" olarak adlandırılan, Osmanlı'nın son yıllarında Jön Türklerin öncülük ettiği hareketlerdir. İkincisi "halk arayışı" olarak adlandırılan, Tek Parti dönemi halkçılığı/popülizmidir. Karaömerlioğlu, 1950'lerde Demokrat Parti iktidarı ile ortaya çıkan popülizmi Türkiye'de popülizmin üçüncü dönemi olarak ele almış ve DP popülizmini "halkın yüceltilmesi" olarak yorumlamıştır. Son olarak AK Parti döneminde yürütülen ve "Erdoğan'ın neopopülizmi" olarak adlandırdığı dönemi ise "halkın kutuplaştırılması" olarak nitelemiştir. Karaömerlioğlu'na göre Türkiye'nin siyasi tarihinde etkileri görülen bu dört popülist deneyim bazı konularda ortak özelliklere sahip olsalar da kendilerine has önemli farklılıklar barındırmaktadır (Karaömerlioğlu, 2022, s.86).

Karaömerlioğlu'na göre Osmanlı'nın son döneminde popülizm özellikle Balkanlarda, halkın ve köylülerin sevgisini ve desteğini kazanmak için çaba gösteren Jön Türklerin gereksinimlerinden doğan bir siyaset tarzı olmuştur. Bu açıdan, Jön Türklerin popülizmini, entelijensiyanın eski rejime karşı mücadelede sıradan insanları bir müttefik olarak yanına çekme çabasının bir sonucu olarak yorumlamıştır. Jön Türkler, Balkan Savaşları sonrası Balkan topraklarının kaybedilmesi ile ilgilerini Anadolu'ya çevirmişler ve halkı seferber etme düşüncelerini Anadolu insanına yöneltmişlerdir. Karaömerlioğlu, bu dönemin ünlü popülist sloganı olan "halka doğru gitme"nin, dönemin aydınlarının Anadolu insanını keşfetmesi anlamına geldiğini vurgulamıştır (Karaömerlioğlu, 2022, s. 76- 77). Cumhuriyet döneminde ise kavramda yaşanan en temel değişiklik, "hâkimiyet-i

milliye” düşüncesi ile halkın, siyasi iktidarın meşruiyet kaynağı olarak vurgulanması olmuştur. Böylece meşruiyetini Osmanlı hanedanına dayandıran bir yönetim anlayışı yerini halkın egemenliğine dayalı bir meşruiyete bırakmış; halk egemenliğine, milli egemenliğe dayalı bir anlayış Cumhuriyetin temel ilkelerinden biri haline gelmiştir. Cumhuriyet ile milleti esas alan, toplumsal çatışmaları ve farklılıkları asgariye indiren sınıfsız ve çatışmasız bir toplum söylemi geliştirilmiştir. Bu aynı zamanda Türk milliyetçi söyleminin de yapı taşlarından biri olmuştur (Karaömerlioğlu, 2022, s. 79).

Öte yandan Osmanlı’nın son dönemlerinde ortaya çıkan ve Cumhuriyet’in temel ilkelerinden biri olan halkçılığın popülizmle eş anlamlı olmadığını savunanlar da bulunmaktadır. Örneğin, İlkay Sunar halkçılığı popülizmin bir türü olarak ele alan yaklaşımlara eleştirel yaklaşmış ve Osmanlı’nın son döneminde başlayan ve Cumhuriyetin ilk yıllarında da güçlü bir şekilde süren halkçılık akımının popülist olarak nitelenemeyeceğini savunmuştur. Sunar, Tek Parti dönemi halkçılığı ile popülizmi birbirinden ayırmış ve halkçılık anlayışının 1950 sonrası Demokrat Parti tarafından popülizme dönüştürüldüğünü öne sürmüştür. Sunar’a göre gerek “Halka Doğru” hareketi gerekse CHP’nin halkçılık ilkesi Demokrat Parti popülizmini hazırlayan öncülerdir. Ancak “halka rağmen halk için” anlayışından hareket eden bu akımlar kitleleri dışladıkları için gerçek anlamda popülist değildir. Demokrat Parti ise “halkçılığı elitist bir tarihsel proje” olmaktan çıkartarak “popülist bir ideoloji” haline getirmiştir (Sunar, 1983, s. 2077, 2081).

Ernesto Laclau, “Popülist Akıl Üzerine” adlı kitabında Atatürk’ün altı oku içinde temsil edilen halkçılık anlayışının popülizm olmadığını, Kemalizmin popülist bir rota izleyemediğini savunmuştur. Laclau’ya göre, popülist bir kimliğin temelinde yer alması gereken heterojenlik, Kemalizmde homojen bir birlik tarafından kuşatılmış ve onunla yer değiştirmiştir. Bu nedenle Kemalizm “radikal bir kopuş söylemi” olsa da hiçbir zaman popülist olmamıştır (Laclau, 2013, s. 229). Laclau, Kemalist halkçılığın kendi popülizm kavramının tam karşısında bir noktada bulunduğunu öne sürmüştür. Laclau’da çoğul taleplerin eklemlenmeleri, eş değersel olarak birleşmeleri halkı ortaya çıkartmaktadır. Dolayısıyla halkı ortaya çıkaran bir çoğulluk söz konusudur. Kemalist halkçılık ise içsel bölünme, antagonizma kavramlarını dışlamış, homojen bir kimliği vurgulamış ve halkı “içsel çatlakların olmadığı dikişsiz bir topluluk” olarak ele almıştır. Fransız solidarizminin (dayanışmacılık) etkisinde; sınıfsız, farklı toplumsal yapıları reddeden,

dayanışma ve iş birliği içinde karşılıklı bağlanmış meslek gruplarından oluşan bir toplumsal yapı kurmayı amaçlamıştır (Laclau, 2013, s. 230). Laclau'ya göre Atatürk'ün popülist bir rota izleyememiş olmasının en temel nedeni; ulusun inşasında demokratik talepler arasında eşdeğerlik zinciri kurmak yerine otoriter bir modernleşme programı dayatmasıdır. Laclau, Atatürk'ün halkın desteği olmadan bir halk inşa etmeye çalıştığını ancak bunda başarılı olamadığını, bu durumun Türkiye'de politik sistemde yaşanan kriz dönemlerinde ortaya çıktığını savunmuştur (Laclau, 2013, s. 235).

2.2. Türkiye'de Sağ Popülizm

Popülizmin, Türkiye siyasetindeki serüveninde sıklıkla “merkez sağ” yönünde ilerlediğini söylemek yanlış olmaz. Çok partili yaşama geçişle birlikte önce Demokrat Parti'nin daha sonra ise ardılı olarak kabul edilen merkez sağ partilerin ilerledikleri çizgi takip edildiğinde; benzer vurgular üzerinden, benzer ikilikler yaratarak ortak bir popülist söylemin inşasına hizmet ettikleri görülmektedir. Çalışmanın bu kısmında, Türkiye'de sağ popülizmin temel özelliklerini ortaya koymak için Demokrat Parti, Adalet Partisi, Anavatan Partisi ve Adalet ve Kalkınma Partisi'nin siyasi yaklaşımları popülizmin izleri takip edilerek ele alınmıştır.

2.2.1. Demokrat Parti: “Yeter! Söz Milletindir!”

Demokrat Parti (DP), Türk siyasal yaşamında serbest seçimle iktidara gelen ilk muhalefet partisi olmasının yanı sıra popülist olarak nitelendirilen ilk siyasal partidir. İlkay Sunar'a (1983, s. 2077) göre, DP kadroları, Türkiye'de popülizmin ilk sözcüsü ve 1970'lerin sonlarına kadar sürecek olan popülist dönemin öncüsü olmuştur. DP'yi iktidara taşıyan 1950 Seçimleri Türkiye'nin demokrasi tarihi açısından önemli bir dönüm noktasıdır. 14 Mayıs 1950 Milletvekili Genel Seçimleri¹⁶ ile Türkiye'de çok partili

¹⁶ 14 Mayıs 1950 seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti ve Millet Partisi başta olmak üzere, Millî Kalkınma Partisi, Türk Sosyal Demokrat Partisi, Çiftçi Partisi, Toprak Emlak ve Serbest Teşebbüs Partisi ile toplam yedi siyasi parti katılmıştır. Seçimlere katılım oranı yüzde 80'in üzerindedir. Demokrat Parti yüzde 52,7'lik bir oy oranıyla seçimden birinci parti olarak çıkmıştır. CHP ise yüzde 39,4 oy oranı ile ikinci parti olmuştur. Bu oy oranları ile DP 415, CHP ise 69 milletvekili çıkartmıştır. Diğer partiler varlık

yaşama geçilmiş, seçimde gizli oy-açık sayım yöntemi ilk kez uygulanmıştır. Demokratik ilkelerin tam anlamıyla yerine getirildiği ilk seçim olarak kabul edilen 1950 Seçimleri ile Cumhuriyet Halk Partisi (CHP)'nin, 27 yıl süren tek parti iktidarı sona ermiştir. DP, genel seçimlerden birkaç ay sonra yapılan yerel seçimlerde de önemli bir başarı yakalamıştır (Zürcher, 2004, s. 321-323).

DP'nin büyük bir seçim başarısı ile iktidara gelmesinde halkın 27 yıllık tek parti iktidarına duyduğu güvensizliğin önemli bir payı vardır. İkinci Dünya Savaşı ile sosyal ve ekonomik koşulların kötüleşmesi, savaşın etkilerini önlemek için alınan koruyucu önlemler ve ekonomiyi denetim altına almak amacıyla çıkarılan yasalar¹⁷ halkın tek parti iktidarına tepkisini artırmış ve güvenini azaltmıştır (Çandar, 1995, s. 373). Bu durum 1945 sonrası dönemde, halkın CHP'ye karşı oluşan muhalefet hareketlerini desteklemesinde oldukça etkili olmuştur. Feroz Ahmad'a göre, Demokratlar "halkın hükümete duyduğu düşmanlığı ustalıkla kullan[mış]" ve geniş halk kitlelerinin desteğini almayı başarmıştır (2012, s. 129).

DP'nin tek parti rejiminden devraldığı miras aynı zamanda popülist bir siyasetin gelişmesi için de elverişli olmuştur. CHP'nin temel ilkelerinden biri olan halkçılık ilkesinin "halka rağmen halk için" anlayışına dönüşmesi DP'nin popülizmine kullanışlı bir karşıtlık sağlamıştır. Bürokratik elitler tarafından kurulmaya çalışılan çağdaş, laik, hukuki devlet mekanizmasının karşısında geleneksel ve dinsel ilişkiler içinde süren bir toplumsal yaşamın olması, yönetenler ve yönetilenler arasında önemli bir ikilik yaratmıştır. Sunar'a göre DP'nin siyaset sahnesine çıktığı dönemde; halkçı fakat halkı dışlayan bir anlayışın varlığı, gelişmemiş sivil toplum, siyasi bilinci gelişmemiş halk ve toplumda var olan karşıtlıklar popülizm için elverişli koşullar yaratmıştır (Sunar, 1983, s. 2077-2079).

gösteremezken MP ise 1 milletvekili sokabilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz; Erol Tuncer, Osmanlı'dan Günümüze Seçimler (1877–1999). Ankara: TESAV Yayınları, 2002, Ek. VI. ve Ahmet Yeşil, Türkiye'de Çok Partili Siyasi Hayata Geçiş, 2. Baskı, Ankara: Kültür Bakanlığı, 2001, s. 159.

¹⁷ Milli Koruma Yasası, Varlık Vergisi Yasası ve Çiftçiyi Topraklandırma Yasası vb. devletin ekonomiye müdahalesinin şiddeti artıran ve hükümete olağanüstü yetkiler tanıyan yasalardır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Tefik Çandar, Türkiye'nin Demokrasi Tarihi: 1839- 1950, Ankara: İmge Yayınları, 1995, s. 373.

DP, CHP'nin halkçılık ilkesini parti programına aynı şekilde eklemiş ancak halkçılığı "elitist bir tarihsel proje olmaktan çıkartıp kitlelerin istek, özlem ve desteklerine yönelik, halkın siyasal katılımından kaynaklanan popülist bir ideolojiye dönüştürmüştür." Diğer bir ifade ile halkçılığı popülist bir söylem içinde yeniden yorumlamıştır (Sunar, 1983, s. 2081). Sunar'a göre DP popülizminin başarısı, laik siyasal merkez ile geleneksel toplum arasındaki çatışmada aranmalıdır. DP, bürokratik merkeze karşı geleneksel toplumu ortak bir cephede, "popüler bir ittifak içinde" bir araya getirmiştir. Böylece kitleler, siyasetin içinde aktif olarak yer almaya başlamıştır (Sunar, 1983, s. 2081). DP, kitle desteğini patronaj ilişkilerine dayandırmıştır. Patronaj, Osmanlı döneminden devralınan ve tek parti döneminde de toplumsal yapıda etkili olan bir ilişki biçimi olmuştur. DP, toplumsal düzeyde var olan bu ilişkileri kamu kaynak ve hizmetlerine yönlendirmiş ve bu yolla önemli bir toplumsal destek sağlamıştır. Sunar'a göre patronaj, DP popülizminin ilk yıllarındaki "ılımlı" popülizminin temel aracı olmuştur (Sunar, 1983, s. 2080, 2083).

DP, 1954 Seçimlerinde oy oranını artırarak başarısını sürdürmüştür. Ancak bu tarihten başlayarak, ekonomik durgunluğun, yaşam koşullarındaki kötüleşmenin ve enflasyonun etkisi ile özellikle liberal aydın ve bürokrat kesimden aldığı desteği giderek yitirmiştir. Eric Jan Zürcher'e göre, DP bu tarihten başlayarak ekonomik ve siyasal liberalleşme iddiasıyla geldiği iktidarda, ekonomik liberalleşme uğruna siyasal liberalleşmeyi gözden çıkartmış ve giderek otoriterleşmiştir (2004, s. 325, 334, 335). Kamusal özgürlüklerin giderek sınırlanması, basına ve üniversitelere yönelik demokratik olmayan yasaların çıkarılması, meşru siyasal katılımın yalnızca oy verme işlemine başka bir deyişle siyasetin seçime indirgenmesine yol açmıştır.

Baskıcı politikalara artan enflasyon ve ekonomik durgunluğun da eklenmesi ile DP, 1957 seçimlerinde önemli bir oy kaybı yaşamıştır. Bu tarihe kadar patronaj ilişkileri aracılığı ile ılımlı bir popülizm sergileyen DP, patronaj kaynaklarının azalması ile kitle desteğini yitirmiş ve radikal-otoriter popülist bir çizgiye kaymıştır. Seçimlerden sonra ilk iş olarak Meclisin yürütmeyi denetlemesini zorlaştıracak maddeler içeren yeni bir içtüzüğü, muhalefetin tüm direnişine karşın, kabul etmiştir (Eroğul, 2014, s. 207).

İktidarın baskıcı tutumu muhalefet partilerini DP'ye karşı birleşme noktasında harekete geçirmiş ve Türkiye Köylü Partisi, Ekim 1958'de Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne, Hürriyet Partisi ise Kasım 1958'de Cumhuriyet Halk Partisi'ne katılmıştır. Bu

süreçte muhalefetin giderek güçlenmesi, DP'nin ideolojik mobilizasyona daha çok önem vermesine ve “popülist ittifakı” bir arada tutabilmek için milliyetçilik ve din temalarını kullanmasına yol açmıştır (Sunar, 1983, s. 2084). Bunun en somut örneği, muhalefet partilerinin “güç birliği” karşısında, DP'nin tabanını genişletmek ve halkı seferber edebilmek amacıyla kurduğu Vatan Cephesi olmuştur (Eroğul, 2014, s. 215-217). Vatan Cephesi'ne katılan vatandaşların isimleri bir buçuk yıl boyunca her gün devlet denetimindeki radyodan okunmuştur. Bu kampanyaya tepki olarak bazı kentlerde “Radyoyu Dinlemeyenler Cemiyeti” kurulmuştur (Zürcher, 2004, s. 321-323).

Sunar, 1958'e gelindiğinde, uyguladığı baskıcı politikalar ile DP popülizminin giderek “plebisiter-otoriter popülizm”¹⁸ evrildiğinden söz etmektedir (1983, s. 2084). DP, 1924 Anayasası'nın temelinde yatan ve köklerini J. J. Rousseau'nun “genel irade”¹⁹ anlayışında bulabileceğimiz bir “milli irade” yaklaşımı ile siyasal gücün kurumlar arasında paylaşılmasından kaçınmıştır. Kendisini “milli irade”nin tek temsilcisi olarak tanımlayan DP'nin seçimlerde aldığı sonuçlar da muhalefete karşı giderek sertleşen baskıcı politikalarını haklı görmesine yol açmıştır (Ahmad, 2012, s. 133). İktidar ve muhalif kesimler arasında giderek artan kutuplaşma, Nisan 1960'da Meclis'te muhalefetin soruşturulması amacıyla olağanüstü yetkilerle donatılmış bir Tahkikat Komisyonu'nun kurulması ve Meclis görüşmelerinin gazetelerde yayımlanmasının yasaklanması ile geri dönülmez bir noktaya ulaşmıştır. DP'nin ülkedeki muhalefeti susturmaya yönelik giderek sertleşen politikası orduyu harekete geçirmiş ve 10 yıllık DP iktidarı 27 Mayıs 1960'da ordunun yönetime el koymasına sona ermiştir (Zürcher, 2004, s. 349-350).

¹⁸ Yazar tarafından kullanılan “plebisiter-otoriter popülizm” kavramsallaştırmasına literatürde rastlanmamıştır. Kavramın Sunar tarafından önerildiği düşünülmektedir. Plebisit sözcüğü “belli bir dönemde iktidarı fiilen ellerinde bulunduranların, hazırladıkları anayasa taslağını, bir tartışma ortamı yaratmaksızın, blok halinde evet ya da hayır ile sonuçlanabilecek bir halkoylamasına sunmaları” şeklinde tanımlanmaktadır. Kemal Gözler, Referandum mu Plebisit mi?, <http://www.anayasa.gen.tr/plebisit.pdf> [Erişim tarihi: 29.05.2017].

¹⁹ Genel irade, çoğunluk iradesinin her zaman kamu iyiliğine yöneleceği, çoğunluğun çıkarları ile toplumun genel çıkarlarının hiçbir zaman çatışmayacağı noktasından hareket eden bir anlayıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Rousseau, J. J. (1990). Toplum Sözleşmesi (Çev. Vedat Günyol). İstanbul: Adam Yayınları.

2.2.2. Adalet Partisi: “Çoğunluk Aldanmaz!”

27 Mayıs Darbesi sonrası siyasi arenadan silinen DP’nin mirasına sahip çıkma iddiası merkez sağda bir rekabet yaratmıştır. Demokrat Parti’nin seçmen tabanını hedefleyerek kurulan ve siyasi faaliyete başlayan Adalet Partisi (AP), Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP) arasında geçen rekabette, DP’nin mirasını sahiplenme konusunda başarılı olan parti ise AP olmuştur (Bulut, 2009, s. 80, 81). Süleyman Demirel liderliğindeki AP, DP’nin başlattığı siyasal popülizm anlayışını da miras almış ve sürdürmüştür (Çarkoğlu vd., 2022, s. 331).

1961 Seçimleri ile TBMM’ye girmeyi başaran AP, kendisini liberal ve muhafazakâr, merkez sağ bir parti olarak konumlandırmıştır. AP, 27 Mayıs sonrası DP’nin yerini almak üzere kurulmuş bir parti olsa da kurulduğu ilk yıllarda, askerin gücünün de etkisiyle, pasif ve sessiz bir siyaset izlemiştir. Süleyman Demirel’in 1964’te partinin genel başkanı seçilmesi, 1965 Seçimlerinde elde ettiği başarı ve “İnönü’yü deviren adam” olarak tek başına hükümeti kurması ile AP ve Demirel, Türkiye siyasetinde önemli aktörler olarak sahneye çıkmıştır (Fedayi, 2019, s. 147). Tanıl Bora’ya göre DP’nin, Menderes’in liderliğinde kişileşmesi gibi AP de Demirel’in liderliğinde kişileşmiştir (Bora, 2017, s. 542).

1965 Seçimlerinde AP’yi tek başına iktidara taşıyan Demirel, kampanya sürecinde de DP’nin mirasına sahip çıkmış ve DP’nin devamı olma vurgusunu güçlü şekilde kullanmıştır. Bu çerçevede öncelikle partinin kitap ve güneş figürlerinden oluşan amblemi değiştirilmiş ve DP tarafından kullanılan “Kırat” sembolü partinin yeni amblemi olarak benimsenmiştir. Amblem değişikliğinin yanı sıra eski DP’lilerin yakın akrabalarının milletvekili adayı olarak gösterilmesi, kampanya sürecinde halka yakın, kısa ve basit ifadelerin kullanılması, Demirel’in dinamik ve etkileyici hitabeti partiyi diğer partilerin önüne geçirmiştir. Böylece AP, 1965 Seçimlerinde yüzde 52,9 oy oranıyla TBMM’de 240 milletvekili ile temsil olanağı yakalayarak önemli bir başarı elde etmiştir (Fedayi, 2019, s. 130-131).

1965-1971 döneminde tek başına iktidar olan AP, bu süreçte uyguladığı politikalar ve söylemleri açısından DP ile önemli benzerlikler göstermiştir. AP, tıpkı DP gibi ülke geneline yayılan patronaj ağlarını kullanmış ve miras aldığı “patronaj sistemine dayalı popülizmi” sürdürmüştür (Sunar, 1983, s. 2086). Halkın dini duygularına seslenen, sanayi teşviklerini ve çiftçinin sübvansiyonlarını seçim odaklı kullanan bir yaklaşım

benimsemiştir (Çarkoğlu vd., 2022, s. 331). Demirel, Başbakanlığının ilk dönemlerinde askerin siyaset üzerindeki kontrolü sürdüğü için daha temkinli bir yaklaşım izlemiş ve ülkede gerginlik yaratacak konulardan, siyasi tartışmalardan kaçınarak daha çok ekonomiye ağırlık vermiştir. Demirel, ekonomi politikalarını “özgürlük içinde kalkınma” sloganı çerçevesinde şekillendirmiş; söyleminde de özgürlük, demokrasi, kalkınma ve milli irade gibi kavramlara sıkça yer vermiştir (Fedayi, 2019 s. 132, 133). Keyder’e göre 1960’lardaki iktisadi büyümenin etkisi ile AP, DP’ninkine benzer, devletçilik karşıtı ve anti-elitist temaların öne çıktığı bir popülist retoriği başarılı bir şekilde kullanabilmiştir. DP geleneğinin mirasçısı olarak iş çevrelerinin, köylülerin ve küçük burjuvazinin oluşturduğu bir sağ koalisyonun desteğini almıştır. Bu dönem yükselen popülizmin başarısı 1970’lerde iktisadi büyüme hızının yavaşlamasına kadar sürmüş ve 1980 askeri darbesi ile sona ermiştir (Keyder, 1995, s. 274, 275).

DP ve AP’nin söylemlerinde benzerlikler olmakla birlikte AP’nin popülist söyleminde değişen koşulların etkisiyle öne çıkan başka söylemsel unsurların da olduğu görülmüştür. 27 Mayıs Darbesi ve ordunun siyasete müdahalesinin eleştirisi, AP’nin milli irade söylemi ve halk kurgusu içinde öne çıkan unsurlar olmuştur. AP, özellikle 1969 Seçimleri sürecinde yükselen toplumsal muhalefete karşı “milli irade” söylemini güçlü şekilde kullanmış; “milletin gerçek temsilcisi olma” vurgusunu işlemiştir. Bu süreçte halktan biri gibi görünme ve seçmenle özdeşleşme stratejisi izleyen AP, seçim afişlerinde de Mustafa Kemal’in “Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir” ve “Köylü milletin efendisidir” sözlerine yer vermiştir (Karaca ve Çakı, 2019, s. 101).

Milli irade, Demirel’in konuşmalarında da sıkça başvurduğu bir söylemsel unsurdur. Bahadır Türk, Demirel’in siyasi arenadaki hemen hemen her döneminde “milli irade fetişizmi” olgusuna rastlamanın mümkün olduğunu savunmaktadır. Demirel’e göre milletin iradesi her şeyin üstünde, herkesi aşan, el konulamayan, tavize ve engellenmeye tahammülü olmayan bir güçtür. Demirel’in söyleminde “milli irade” çoğunluğun iradesidir. Ona göre demokrasi “çoğunluk aldanmaz” ilkesine dayanmakta ve Türk halkı da seçimlerde her zaman doğruyu bulmaktadır. Demirel’in milli iradeciliği aslında 27 Mayıs darbesi sonrası askerin müdahalesine karşı demokrasiyi, parlamentoyu kurumsallaştırmak; seçimleri ve halkı, iktidarın tek meşruiyet kaynağı olarak sunmak amacını taşımaktadır. Demirel, konuşmalarında “vesayetçi ideolojiye karşı ‘milletin karar verme olgunluğunu’ vurgulayarak milli iradeyi yüceltmıştır. Böylece Demirel ve AP,

milli iradecilik ile demokrasiyi çoğunlukçuluğa, seçimleri çoğunluğu elde eden siyasi partinin sınırsız iktidar yetkisine indirgeyen bir anlayışı savunmuş ve çoğunlukçuluğu popülizmle birleştirmiştir (Türk, 2014, s. 102-103).

AP ve DP'nin söylemlerinde halk “millet” olarak yüceltilmiş ve kutsallaştırılmıştır. Ancak her iki partinin söylemlerinde “millet” sözcüğü ile işaret edilen varlığın süreç içinde değişime uğradığı görülmüştür. DP'nin popülist söyleminde millet ya da halk, “köylü” ve “ezilmiş yığınlar” olarak inşa edilmişken, AP'de halk, artık, devlet elitlerinin mağduriyetine uğratılmış olan Müslüman-Türk topluluğu ifade etmeye başlamıştır (Çarkoğlu vd., 2022, s. 331). AP söyleminde “biz” olarak inşa edilen “millet”, sınıfsız, zümresiz, toplumdaki bütün güçlerin kaynağı, bütün hakların sahibidir. Demirel konuşmalarında halkın gücünü vurgularken onu adeta kutsal bir odağa dönüştürmektedir: “Onun üstünde bir kuvvet yoktur. İrade onundur. Hâkimiyet onundur. Onun sahip olduğu hakları, hürriyetleri tahdit etmeye yetkili bir şahıs, bir zümre, bir sınıf mevcut olabileceğine inanılmaz.” (Türk, 2014, s. 70)

Öte yandan iki partinin “biz” ile karşıtlık içinde konumlandıkları “onlar” grubu içinde de farklılıklar söz konusu olmuştur. DP döneminde “biz”i oluşturan “millet”, Tek Parti döneminin yönetici elitleri ile karşıtlık içinde inşa edilirken; AP söyleminde ucu açık şekilde, “darbe heveslileri” olarak kurgulanmıştır. Ayrıca AP'nin “onlar” grubu içinde yalnızca darbe yanlısı sivil-asker bürokratlar ve aydınlar değil, uluslararası aktörler ve onlarla iş birliği yapmakla itham edilen yerli grup ve partiler de yer almıştır (Çarkoğlu vd., 2022, s. 331, 332). AP'nin “biz”den dışlananlar için kullandığı adlandırmalardan biri olan “Moskovacılık”, muhalif aktörleri düşmanla iş birliği yapmakla suçlama konusunda verilebilecek örneklerden biridir. “Moskovacılık”, Soğuk Savaş döneminin yarattığı kutuplaşma ortamında, AP tarafından CHP'ye yönelik olarak Komünistlerle iş birliği yapma, düşmanla birlik olma, onların emri ile hareket etme anlamlarında kullanılmıştır. 1965 sonrası dönemde “Ortanın Solu” fikri ve Bülent Ecevit ile popülerlik kazanan CHP'yi Sovyetler Birliği ile iş birliği yapmakla suçlayan AP “Ortanın Solu Moskova Yolu”, “Komünistler Moskova'ya” sloganları ile bu yaklaşımını pekiştirmiştir (Aslandaş ve Bıçakçı, 2013, s. 161).

Demirel'in konuşmalarında sıkça başvurduğu bir söylemsel unsur da “Büyük Türkiye” adlandırmasıdır. Demirel, “Büyük Türkiye” adlı kitabında bu kavramı “Türk'ün yüksek şeref ve şanını abideleştirmiş”, sanayileşmiş, sanayi ve teknolojiye ilerlemiş,

yoksulluğun, hastalığın ve cehaletin olmadığı, “milli dayanışması daha kuvvetli”, vatandaşlarının sevgi ve anlayışla ülkelerine hizmet ettikleri “ileri bir medeniyet ülkesi” olarak tanımlamıştır. Demirel’in kalkınmayı ve büyümeyi öne çıkaran yaklaşımının bir yansıması olan “Büyük Türkiye”, ilerleyen yıllarda da Türkiye siyasetinde sağ partilerin sıkça kullandıkları bir slogan halini almıştır (Aslandaş ve Bıçakçı, s. 95).

27 Mayıs Darbesi sonrası kurulan AP, 12 Mart 1971 Muhtırası ile iktidardan düşürülmüş ve 1970’lerde yapılan seçimlerde halk desteğini giderek kaybetmiştir. 12 Eylül 1980 Darbesi sonrası askeri yönetimin kararı ile diğer tüm siyasi partilerle birlikte AP de kapatılmıştır.

2.2.3. Anavatan Partisi: “Yeni Türkiye”

Anavatan Partisi (ANAP), 12 Eylül 1980 Darbesi’nin yarattığı koşullarda ortaya çıkmıştır. Darbe sonrası kurulan askeri yönetim hükümeti devirmiş, parlamentoyu feshetmiş, ülkedeki tüm siyasi parti faaliyetlerini durdurmuş ve parti kadrolarına siyasi yasak getirmiştir. Türkiye, 1980-1983 yılları arasında Milli Güvenlik Konseyi (MGK) tarafından yönetilmiş, bu süreçte 1982 Anayasası hazırlanmıştır. Demokratik siyasi kurumların yeniden kurulması ve askıya alınan demokrasinin yaşama geçirilmesi amacıyla Kasım 1983’te serbest seçimlerin yapılmasına karar verilmiştir. ANAP, bu koşullar altında, Turgut Özal tarafından Mayıs 1983’te kurulmuştur. ANAP, MGK’nin izni ile seçimlere katılmaya hak kazanan üç partiden biri olmuş ve 6 Kasım 1983’de gerçekleştirilen genel seçim sonucunda Meclis çoğunluğunu alarak tek başına iktidar olmuştur (Kalaycıoğlu, 2002, s. 41-42).

ANAP ve partinin lideri Turgut Özal siyasi kimliklerini “milliyetçi, muhafazakâr, serbest rekabet ekonomisine taraftar ve sosyal adaletçi” olarak tanımlamıştır. Özal’ın popülist söylemi de bu doğrultuda şekillenmiş ve temsil iddiasında oldukları halk, milliyetçiliğin ve muhafazakârlığın öne çıktığı ancak yenilikçiliği de barındıran bir söylem içinde inşa edilmiştir. Bora ve Erdoğan (2006)’a göre Özal, yeni sağın Türkiye’deki temsilcisi olarak milliyetçi ve muhafazakâr ideolojiyi neoliberalizm ile eklemlemiş ve popülist söyleminde “çağa uygun” bir Müslüman-Türk halkı inşa etmiştir. Özal’ın otoriter nitelikli bir popülizm anlayışı olduğunu belirten yazarlar, bu söylem içinde halkın örf ve adetlerini korumakla birlikte “seçici” bir modernleşme yeteneğine sahip bir topluluk olarak inşa edildiğini vurgulamışlardır. Halkın akliselimini ve doğal

eğilimleri ile liberalizmin hedeflerini bağdaştıran bu anlayışın Demirel tarafından da kullanıldığını ancak Özal'ın bu pragmatist modernleşme anlayışını çok daha etkili ve yenilikçi şekilde kullandığını öne sürmüşlerdir (Bora ve Erdoğan, 2006, s. 644).

Özal'ın halk kurgusunun kendisinden öncekilerden farklılaşan önemli bir unsuru da kentli olmasıdır. Özal öncesinde merkez sağın muhafazakâr popülist söylemi daha çok köylülük üzerinden inşa edilirken, Özal eğitilmiş orta sınıfları “Orta Direk” adlandırması altında halk kurgusunun merkezine yerleştirmiştir. Yüksel Taşkın'a göre (2007, s. 295), “sessiz muhafazakâr kitlenin” kendilerini orta direk içinde görmeleri ile hem 12 Eylül rejimi toplumsal destek sorununu çözmüş hem de Özal, merkez sağın kentlerde tutunamama krizini aşarak yeni bir merkez sağ ittifakı yaratmıştır. Taha Parla (2002, s. 158), Özal tarafından kullanılan “demagoji dozu yüksek” bu adlandırmanın Özal'a özgü olmadığını altını çizmiştir. Orta sınıfları işaret eden bu kavram Latin Amerikalı siyasetçilerden İngiltere Başbakanı Thatcher'a dönemin yeni sağ politikacıları tarafından sosyalist işçi hareketleri ve büyük sermaye grupları arasında sıkışan ara tabakalara seslenmek için kullanılmış ve etkili olmuştur. Türkiye'de de Özal'ın bütünleştirici söyleminin temel dayanaklarından biri olan bu adlandırmanın çağrısı toplumun farklı kesimlerinde karşılık bulmuş ve “toplumu ayakta tutan temel bir unsur ya da bu unsurun bir parçası olma” düşüncesi halk tarafından kabul görmüştür (Mutlu, 2005, s.389).

Özal, ANAP'ın siyasi kimliğinden söz ederken liberalizm sözcüğünden özellikle kaçınmış, liberalizmin ekonomik bir sistem olduğunu ve siyasi kimliğin bir parçası olamayacağını savunarak partilerini “milliyetçi-muhafazakâr” bir ideolojide konumlandırmıştır. ANAP'ın önde gelen isimleri de bu anlayışı paylaşmış, liberalizmin “her çeşit ahlaki şeye açıklık” anlamına geldiğini, oysa kendilerinin muhafazakâr, milli ve ahlaki değerlere bağlı bir parti olduklarını ifade etmişlerdir. Taşkın'a göre, bu yaklaşım yeni-sağın, siyasal liberalizmi aşırı serbestlikle ve göz yumma ile özdeşleştiren anlayışının izlerini taşımaktadır (Taşkın, 2007, s. 309, 310).

Özal, kendilerini her ne kadar liberal olarak tanımlamasa da Türkiye'de neoliberal iktisat politikalarının ilk uygulayıcısı olmuştur. Türkiye'nin 1970'lerin sonunda içine girdiği derin ekonomik krizden hızla kurtarmasında ve Türk ekonomisindeki serbestleşme sürecinin ivme kazanmasında etkili olmuştur. Özal, ekonomi bürokrasisi, iş dünyası ve uluslararası kuruluşlarla geçmişe dayanan iyi ilişkilerinin de etkisiyle 24 Ocak Kararlarının uygulayıcısı olarak 1980'ler boyunca devam eden liderliği ile hem ulusal

hem uluslararası piyasalarda güven uyandırmış ve yapısal uyum programları için geniş bir destek tabanı oluşturmayı başarmıştır (Öniş, 2004, s. 113, 114). Yüksel Taşkın, Nilüfer Göle'nin bir çalışmasına atıfta bulunarak, akademik çalışmalarda Özal döneminin Türkiye'de demokratikleşmenin derinleştiği, sivil toplumun özerkleşmesinin önünün açıldığı bir süreç olarak nitelendirildiğini hatırlatmıştır. Yazar, bu görüşlerin piyasa ekonomisi ve demokratik bir sivil toplum arasında kurulan bağlantıdan kaynaklandığını vurgulamıştır. Piyasa ekonomisinin demokratikleştirici niteliğini öne çıkaran bu yaklaşımların demokratik yapıların tesisine karşın giderek derinleşen otoriterleşmeyi açıklamakta yetersiz kaldıklarını vurgulamıştır (Taşkın, 2007, s. 276-277).

Ziya Öniş'e göre, Özal'ın ekonomi politikasındaki en zayıf nokta, başarılı bir piyasa ekonomisi için güçlü bir yasal altyapı geliştirme gereğini ve hukukun üstünlüğünün önemini hafife alma eğilimidir. Özal, kontrol ve denge mekanizmalarının yokluğu ile karakterize olan Latin Amerika tipi başkanlık sistemine benzeyen ve sorumlusuna oldukça geniş yetkiler tanıyan bir anlayış benimsemiştir. Dolayısıyla yönetim yaklaşımında parlamento prosedürlerini, bürokrasiyi atlatmasına, hızlı karar almasına olanak sağlayacak araçlara, kararnamelere sıkça başvurmuştur. Özal, piyasa odaklı bir ekonomi modeline işlerlik kazandırmaya çalışırken kurumsal altyapının güçlendirilmesini ihmal etmiş, bu süreçte bürokrasi ve devlet aygıtı zayıflamış; reform sürecinde oluşturulan yeni kurumlar ise bürokratik gelenek ve kültürden yoksun oldukları için kamuda bürokratik iç çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur (Öniş, 2004, s. 114).

Özal, piyasaların önündeki engelleri, sermaye akışını ve işleyişi yavaşlatan mekanizmaları kaldırmaya yönelik politikaları uygularken bürokrasiden hoşlanmadığını eylemleri ve söylemleri ile belli etmiştir. Özal, iktidarının ilk yılında hazırladıkları 70 Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ve 1,395 kararnameden “süratli icraatlarının bir parçası olarak” bahsederken aynı zamanda bürokrasiyi nasıl atlattıklarının da ipucunu vermiştir (Türk, 2014, s. 131). Yeni sağın ve popülizmin temel söylemsel temalarından biri olan “bürokrasi karşıtlığı” Özal'ın konuşmalarında da sıkça karşılaşılan unsurlardan biri olmuştur. Özal, devletin hantal yapısı nedeniyle gelişmekte olan toplumun hızına yetişemediğini vurgularken sorumluluğu “toplumun önüne dikilmekte olan bürokrasi”ye yüklemiştir. Özal, halk adına konuşurken millet olarak “biz”in bürokrasiden şikayetçi olduğunu vurgulamış ve bürokrasiyi modern ve çağdaş bir toplum ideali ile karşıtlık içinde konumlandırılmıştır.

Değerli vatandaşlarım, Millet olarak, çok güzel, çok anlamlı deyimlerimiz, kendimize özgü ifadelerimiz vardır. Bürokrasiden şikayetimizi de böyle bir deyimle dile getirmişiz. Bürokrasiye “mevzuat hazretleri” demişiz. [...] Ta Osmanlı İmparatorluğu’ndan kalmış, gelişen, kalkınan Türkiye gerçeklerinin gerisinde kalmış bir mevzuat ile, modern, çağdaş bir toplum olmanın imkânı var mıdır?” (28 Şubat 1985, Aktaran: Yetkin, 2010, s. 227, 228).

Özal, bürokrasiyi yenilikler ve değişim ile karşıtlık içinde konumlandırırken seçilmiş siyasetçileri de bu karşıtlığın unsurlarından biri olarak kabul etmiştir. Ona göre bürokrasi riske girmek istemediği için risk alması gerekenlere, yani “seçilmiş” siyasetçilere engel olmaya çalışmakta ve onların isteklerine direnç göstermektedir: “Yani hep böyle bir direnme ile karşı karşıyayız... Atanmışlar, hep dışarıdan gazel okurlar... İhtilale, darbeye hep davetiye çıkartırlar... Siyasetçileri hep engellerler...”.

Turgut Özal, Körfez Krizi sırasında yürüttüğü aktif politikaya Dışişleri Bakanlığı bürokratlarının direnç gösterdiğinden bahsederken onları statükocu olmakla ve etliye, sütlüye karışmak istememekle suçlamış ve Dışişlerindeki bu yaklaşımın İsmet İnönü’den kalma bir anlayış olduğunu öne sürmüştür. Özal, bu iddiasını açıklamak için de bir başka ikiliğe, Atatürk-İsmet İnönü karşılaştırmasına başvurmuştur:

Herkese uzun uzun anlatmaya çalıştım. Türk dış politikasında, iki çizgi var. Biri Atatürk’ün, biri İsmet Paşa’nın çizgisi [...] İnönü’nün çizgisi fevkalade tutucu. Sadece statükoyu devam ettiriyor. Alınabilecek şeyleri de almaya çekiniyor. Şimdi herkes Atatürkçülükten bahseder, Atatürk’ü göklere çıkartır. Ama bürokrasi, bütün çizgisi ile İnönü çizgisindedir... Atatürk çizgisinde asla değildir. İsmet İnönü, bir nevi son Osmanlı Paşası’dır. Atatürk ise, statükoyu değiştirmeye çalışan bir reformcudur hep. Askeri, sivil, hariciyesi, dahiliyesi ile, Türk bürokrasisi, Atatürk’ün değil, İsmet İnönü’nün çizgisindedir. (Barlas, 2001, s. 120, 121).

Özal’ın söyleminde “atanmışlar-seçilmiş”, “bürokratlar-siyasetçiler” ya da “Atatürk-İsmet İnönü” gibi ikili karşıtlıklara sıkça rastlanmaktadır. Bu türden ikilikler Özal’ın popülist söyleminin temel unsurlarındandır.

Özal’ın popülist söyleminde en çok kullandığı ikiliklerden biri de “eski-yeni” karşılaştırmalarıdır. Özal, Türkiye siyasetinde yeni bir aktör olduklarını sık sık vurgulamıştır (Kalçık, 2018, s. 127). Konuşmalarında 1980 öncesi sağ-sol çatışmalarının yarattığı olumsuz atmosferin de etkisi ile ideolojik kutuplaşma yaratacak ifadelerden kaçınırken kendilerini DP’nin ya da AP’nin devamı olarak görmediklerini, onların mirasına sahip çıkmadıklarını açıkça dile getirmiştir (Türk, 2014, s. 152-153). Özal’a göre, Türkiye siyaseti, eski ve yeni arasındaki mücadeleye sahne olmaktadır. Kendileri dışındaki tüm partileri eskinin devamı olarak nitelerken de “Eski kavgaların bu

memlekete ne getirdiği ve bunları kaldığı yerden devam ettirmenin kime ne sağladığını iyi düşünmek lazımdır.” sözleri ile halkı uyarmıştır (Yetkin, 2010, s. 162).

Özal, ANAP iktidarı öncesinden söz ederken “eski Türkiye”, “eski liderler” gibi adlandırmalardan yararlanmış. Eski Türkiye; krizlerle, yoklukla, darbelerle özdeşleştirilirken ANAP iktidarını ifade eden, “yeni Türkiye” ise güçlü, yokluğun, darlığın olmadığı bir ülke olarak nitelendirilmiştir (Türk, 2014, s. 144). Özal, 12 Eylül Darbesi’nin getirdiği yasaklar ile siyasetten men edilen siyasetçileri de “eski liderler” olarak adlandırmıştır. Ona göre, bu liderler ülkeyi bölmek ve parçalamak istemektedir: “Dört eski lider meydanda at oynatıyor. Hepsi can ciğer kuzu sarması. Bize karşı birleştiler. Hücum ediyorlar. [...] Sebep koltuk meselesi. Şu iğneli koltuğun ne çok heveslisi varmış yahu.” Özal, özellikle ANAP iktidarının güçsüzleştiği dönemlerde iktidarın icraatlarının önünü kesmeye çalışan bir “onlar” grubundan söz etmekte ve bu grubu halkın karşısında konumlandırmaktadır. “Güç odakları”, “ezeli muhalifler”, “dış mihraklar” gibi adlandırmalarla anılan bu grupların kimleri kapsadığı ise açıkça dile getirilmemektedir (Türk, 2014, s. 148). Dolayısıyla Özal popülist söylemi ile kendisini ve partisini; dış mihrakları, statükocu bürokratik yapıyı, eski siyasetin temsilcilerini kapsayan uzlaşmaz bir “onlar” grubu karşısında “devlet, millet için vardır, millet devlet için değil” düsturuyla, halk için mücadele eden bir özne olarak inşa etmektedir.

2.2.4. Adalet ve Kalkınma Partisi: “Durmak Yok, Yola Devam!”

AK Parti, 14 Ağustos 2001’de, Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Fazilet Partisi’nden (FP) ayrılan “yenilikçi” bir kanat tarafından kurulmuş ve 3 Kasım 2002 Genel Seçimlerinde önemli bir başarı elde ederek tek başına iktidar olmuştur. AK Parti, Türkiye’de Milli Nizam Partisi ile başlayan ve İslamcı partilerin ideolojisi olarak tanımlanan “Millî Görüş” geleneğinden gelen siyasetçiler tarafından kurulmuş olmasına karşın bu çizgiyi reddetmiş ve kendisini “muhafazakâr demokrat” bir parti olarak tanımlamıştır (Özbudun ve Hale, 2010, s. 57). Parti kimliğinin inşasında kullanılan “muhafazakâr demokrasi” kavramı, partinin lideri Recep Tayyip Erdoğan’ın siyasi danışmanlığını yapan Yalçın Akdoğan tarafından “AK Parti ve Muhafazakâr Demokrasi” adlı bir kitap ile açıklanmıştır. Bu çerçevede muhafazakâr demokrasi; demokratik çoğulculuğu, halk egemenliğine dayanan siyasal meşruiyet ile anayasallığa ve evrensel normlara dayalı hukuki meşruiyeti önemseyen, sınırlandırılmış ve tanımlanmış bir siyasal

iktidardan yana, radikalizmi ve toplum mühendisliğini reddeden ve uzlaşî kültürüne dayanan bir yaklaşım olarak tanımlanmıştır (Akdoğan, 2004, s. 15-17).

Akdoğan, AK Parti'nin muhafazakâr demokrasi kavramıyla demokrasiye yeni bir tanım getirmek niyetinde olmadığını, yalnızca kendisine yeni bir kulvar açmayı amaçladığının altını çizmiştir. AK Parti'nin bu kavram ile “siyasetin normalleştirilmesi”, muhafazakarlığı siyasetinin merkezine oturtan bir parti ve kuşatıcı bir siyaset tarzı üretilmesi açısından Türk siyasal yaşamına önemli katkılar sunacağını iddia etmiştir (Akdoğan, 2004, s. 18). Böylece AK Parti muhafazakâr demokrasi anlayışı ve bu anlayışla vurguladığı temel özellikler ile meşruiyet krizi yaşayarak sistem içinde tutunamayan Millî Görüş partilerinden farklı, devlet geleneği ile barışık, yeni bir merkez sağ parti olarak kendisini konumlandırmıştır.

AK Parti'nin millî görüş çizgisinden farklı ve yeni bir siyasi anlayışı benimsediği iddiası kimilerince olumlu bir gelişme olarak değerlendirilirken kimileri tarafından inandırıcı bulunmamıştır. Örneğin, Mümtaz'er Türköne, 15 Ocak 2004 tarihinde Zaman gazetesinde yayımlanan “Devrimci Muhafazakârlık” başlıklı yazısında, “Türkiye'nin en güçlü ve derin muhalif geleneği” içinden gelen AK Parti'nin demokrasinin imkanlarını kullanarak var olan sistemle kalıcı bir uzlaşma aradığını, “kendi kendisini ehlileştir[diğini]” ve bu çerçevede kendisine yeni bir kimlik inşa ettiğini savunmuş ve Türkiye'nin benzersiz bir şey başardığını iddia etmiştir (Türköne, 2004). AK Parti'nin yeni bir kimlik benimseme iddiasını inandırıcı bulmayanlar ise genellikle muhafazakâr demokrasi kavramının Türkiye'de var olan sistemin İslami bir siyaset anlayışına izin vermeyeceği gerekçesiyle, İslami kimliği maskelemek amacıyla oluşturulduğunu savunmuşlardır. Coşkun San'a göre, partinin “lider kadrosu daha önce anayasal temelleri değiştirmeye ve bir şeriat devleti kurmaya kalkıştıkları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesi'nce kapatılan bir partiden devşirilmiş kişilerden oluşmaktadır.” Bu siyasetçiler iddia edildiği gibi bir değişim geçirmemiş yalnızca “taktik molalar vererek” amaçlarına ulaşma yolunu tercih etmişlerdir (San, 2009, s. 134).

AK Parti sistemle barışık, merkeze yaklaşma çabasında meşru bir kimlik inşa etse de sistemle çatışma yaşamış bir siyasi çizgiden gelen siyasetçiler tarafından kurulmuş olması, iktidarının ilk döneminde önemli bir meşruiyet sorunu yaratmıştır. Parti'nin lideri Erdoğan'ın İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı olduğu dönemde Siirt mitinginde okuduğu, laikliğe aykırı olarak nitelenen “Minareler süngü, kubbeler miğfer; camiler

kışlamız, mü'minler asker" dizelerinin yer aldığı bir şiir nedeniyle yargılanmış ve mahkûm olmuş olması da kaygı uyandıran durumlardan biri olarak değerlendirilmiştir (Timur, 2014, s. 19). Erdoğan, sözü edilen mahkûmiyet kararı nedeniyle Kasım 2002 Seçimlerinde aday olamamış ve AK Parti tarafından kurulan ilk hükümette yer alamamıştır. YSK'nın usulsüzlük yapıldığı gerekçesi ile Siirt'te seçimleri yenileme kararı alması ve hakkındaki siyasi yasağın kaldırılması sonrası Erdoğan, milletvekili seçilmiş ve 14 Mart 2003'te Başbakanlık koltuğuna oturmuştur.

AK Parti'nin aşmak zorunda kaldığı en önemli meşruiyet krizi 2007'de Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ortaya çıkmıştır. Türkiye'de bu dönemde yaşanan gerginlikler, Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesine yönelik değişikliklerin ve 2018'de Cumhurbaşkanı Hükümet Sistemi'ne giden sürecin başlangıcı olarak kabul edilebilecek niteliktedir. Erdoğan da 24 Haziran 2018 Genel Seçimleri kapsamında yaptığı bir konuşmasında, 2007 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerinden 24 Haziran 2018 Seçimlerine uzanan süreci şu sözlerle özetlemiştir ([http-6](http://6)):

Bu seçimlerle [24 Haziran 2018 seçimleri]; 27 Nisan 2007 Cumhurbaşkanlığı seçiminin çıkmaza girmesiyle başlayan, 21 Ekim 2007 yılındaki halk oylamasıyla adeta ilk işaret fişeği atılan, 10 Ağustos 2014 seçimleriyle geri dönülmez hâle gelen, 16 Nisan [2017] halk oylamasıyla da adı konulan yeni yönetim sistemimizi hayata geçirmiş olduk.

Türk siyasi tarihine "367 Krizi" olarak geçen siyasi gerginlikler Mayıs 2007'de görev süresi dolacak olan 10. Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in yerine kimin seçileceği konusunun gündeme gelmesi ile başlamıştır. AK Parti'nin kendi çizgisinden bir kişiyi Cumhurbaşkanı seçme olasılığı ülkede başörtüsü ve laiklik tartışmalarını gündeme taşımış ve farklı muhalif kesimleri bir araya getiren, geniş katılımlı "Cumhuriyet Mitingleri"²⁰ düzenlenmiştir. Rejim tartışmalarının yanı sıra Anayasa'nın 102. Maddesinde belirtilen, Cumhurbaşkanı seçilmek için gerekli nitelikli çoğunluğu iktidar partisinin tek başına sağlayamıyor olması da seçimlerle ilgili yeni bir tartışmayı

²⁰ Cumhuriyet Mitingleri, AKP'nin gizli bir İslami ajandası olduğunu düşünen Kemalist, laik kesim ile AK Parti arasındaki siyasal gerilimin yansıması olarak değerlendirilmiştir. Mitingleri, Kemalizmin 1990'lardan başlayarak yaşadığı hegemonya krizine ve AK Parti iktidarı süresince uğradığı aşındırma politikalarına karşı sivil bir çare, ulusalcı bir refleks olarak değerlendiren bir çalışma için bkz; Kabakcı Z. G., (2011). Neo-Kemalist bir hareket: Cumhuriyet mitingleri. Selçuk İletişim, 7(1), 96-112.

gündeme taşımıştır.²¹ Bu gergin gündem içinde, 27 Nisan 2007’de TBMM’de yapılan oylamada AK Parti’nin adayı Abdullah Gül 357 oy almış, CHP ise 367 şartını öne sürerek seçimin iptali yönünde Anayasa Mahkemesi’ne başvuruda bulunmuştur. Aynı gün Genelkurmay Başkanlığı’nın Türk siyasi tarihine “e-muhtıra”²² olarak geçecek bir basın açıklaması yapması ise gerginliği daha da tırmandırmıştır. Anayasa Mahkemesi’nin CHP’nin itiraz başvurusunu kabul etmesi sonrasında AK Parti, içinde bulunduğu meşruiyet krizini aşmak için erken genel seçim kararı almış ve 22 Temmuz 2007’de gerçekleşen seçimde yüzde 46,58 oranında oy alarak yeniden tek başına iktidar olmuştur.²³

AK Parti gerek Temmuz 2007 Genel Seçimlerinde gerekse 21 Ekim 2007 Referandumunda elde ettiği başarı ile güçlenirken 2008’de yeni bir meşruiyet krizi ile karşı karşıya kalmıştır. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, “laikliğe aykırı fiillerin odağı haline geldiği” iddiası ve kapatılması istemiyle AK Parti hakkında Anayasa Mahkemesi’nde dava açmıştır. Bu dava ile daha önce pek çok farklı görüşten partinin kapatıldığı Türkiye’de, ilk kez tek başına iktidar olan bir partinin kapatılması talep edilmiştir. Bu durum hem ulusal hem de uluslararası kamuoyunda yankı uyandırmıştır (Sevinç, 2008, s. 251). Konuyla ilgili kamuoyundaki yaygın görüş, meclis çoğunluğunu elinde bulunduran bir iktidar partisine yönelik böylesi bir davanın demokrasiyle bağdaşmadığı yönünde olmuştur. Muhalefet partileri de davayı siyasi sonuçları açısından vahim bir karar olarak eleştirmiştir. Anayasa Mahkemesi’nin partinin kapatılmaması yönünde karar aldığı bu dava daha sonra AK Parti tarafından “vesayetçi-seçkinler” ile

²¹ Anayasa’da belirtilen ve Cumhurbaşkanı seçilmek için gerekli nitelikli çoğunluk olan 367’nin yalnızca karar yeter sayısı değil, toplantı yeter sayısı olduğu ve oylamalara en az 367 kişinin katılması gerektiği, yoksa seçimin geçersiz olacağı görüşü kamuoyunda tartışılmaya başlanmıştır.

²² Genelkurmay Başkanlığı internet sitesinde Türk siyasi tarihine “e-muhtıra” olarak geçecek bir basın açıklaması yapmıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin cumhurbaşkanı seçiminde laikliğin tartışma konusu haline getirilmesinden duyduğu endişenin vurgulandığı bildiride, Genelkurmayın “laikliğin kesin savunucu” olarak gerek gördüğü takdirde sürece müdahale etmekten çekinmeyeceği açıklanmıştır.

²³ Genel Seçimlerden sonra, 28 Ağustos 2007’de Cumhurbaşkanlığı seçimleri de gerçekleştirilmiştir. TBMM’de yapılan oylamada AK Parti’nin Cumhurbaşkanı adayı Abdullah Gül üçüncü turda 339 oy alarak Türkiye’nin 11. Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Böylece Gül, TBMM tarafından seçilen son Cumhurbaşkanı olmuştur.

“milli irade” arasında yaşanan ve milli iradeyi temsil eden AK Parti’nin galip geldiği bir mücadele olarak anlatısallaştırılmıştır (Özşeker, 2017, s. 146-147).

AK Parti, yaşadığı meşruiyet krizlerinin ardından elde ettiği seçim başarıları ile halkın onayını almış ve her zamankinden daha güçlü bir parti görünümü kazanmıştır. Bu süreçle birlikte kuruluşunu izleyen ilk yıllarda siyasi kimliğini üzerine inşa ettiği muhafazakâr demokrat kimliğini pek fazla kullanmamaya başlamıştır. 2008’in ikinci yarısından başlayarak partinin liberal ve reformist kimliği de geri planda kalmaya başlamış; AB reform süreci konusundaki kararlılık ve demokratik reform süreci zayıflamış, liberal bir anayasa projesi rafa kaldırılmıştır (Özbudun ve Hale, 2010, s. 247). Bora (2017, s. 499), AK Parti’nin iktidarının ilk yıllarında “vesayetçi güç odakları” ile uzlaşma aradığını ve çatışmalardan kaçındığını; 2010 Anayasa Referandumu sonrasında ise kendisi tarafından “bürokratik oligarşi” olarak adlandırılan ordunun ve yargının gücünü kırarak hızla otoriterleştiğini öne sürmüştür.

Taşkın’a (2013, s. 12) göre, AK Parti zaten hiçbir zaman tam anlamıyla liberal bir parti olmamış, serbest piyasa ilkelerine bağlılığını dile getirse de partiye yakın “seçkinlerin ideolojik tercihleri ve iktisadi çıkarları lehine düzenlemeler yapan bir taraf” olmuştur. Öte yandan parti “sınırlı bir siyasi reform” anlayışı ile hareket etmiş, çoğunlukçu zihniyetini aşip ülkenin temel sorunlarının çözümü konusunda adım atmaktan kaçınmıştır. AK Parti, kendisini iktidara taşıyan kesimlerin sorunlarını çözme iradesi gösteremedikçe kendisini destekleyen kesimleri bir arada tutmak için popülist stratejilere daha çok başvurmuştur. Taşkın, AK Parti’nin bu yaklaşımını “muhafazakâr kültürcü popülizm” olarak adlandırmış ve “sessiz muhafazakârlar” ile “laik, Batıcılar” arasında kurulan bir ikilik üzerinden yürütülen bir tür popülizm olarak tanımlamıştır. Muhalif bir hareketin içinden çıkan, çevreden gelen bir siyasi parti olarak AK Parti, toplumda kendisini mağdur hisseden kesimlerde yarattığı umudu bu kesimlerin sorunlarını çözme iradesiyle buluşturamamıştır. Siyasi ve toplumsal sorunların çözümü gerçekleşmedikçe, seslendiği kitleyi bir arada tutma konusunda etkili olduğunu keşfettiği, toplumda çatışma yaratan kültürel sorunları öne çıkartan kültürcü bir popülist söylemi benimsemiştir (Taşkın, 2013, s. 13).

Popülizm, AK Parti ve lideri Erdoğan’ın siyaset anlayışlarının temel unsurlarından biri olmuştur. Halk ve seçkinler arasında yapılan keskin ayrıma dayalı bir “biz ve onlar” dikotomisi, milli iradeye yapılan abartılı göndermeler, muhalif kesimleri düşmanlaştıran

ve halkın karşısında konumlandırıan bir korku siyaseti, seçim ve referandum süreçlerini yüceltirken demokrasiyi çoğunlukçuluğa eşdeğer tutan ve iktidarın sınırsız yetkisini çoğunluğun iradesi üzerinden meşrulaştıran bir anlayış popülist söyleminin temel referans noktalarını oluşturmuştur. Erdoğan, “biz” tanımını millet üzerinden yapmış; kendisi ve partisini baskı görmüş dindarlar, yoksul kesimler ve çeşitli mağduriyetler yaşamış gruplar ile bir araya getiren bir mağdurlar cephesi yaratmıştır. “Mağdur olarak biz” cephesinin öne çıkan unsurlarından biri de “milletin/halkın değeri olarak din” olmuştur. Din, “biz” için ortaklık yaratırken, din temelli ahlak unsurları da bu kimliğin temel özellikleri olarak sunulmuştur. Dolayısıyla AK Parti’nin söyleminde halk; mağduriyet ve dindarlık üzerinden sınırları muğlak bir birliktelik olarak tanımlanmış, böylece halkın karşısında konumlandırılan “onlar” grubu için de muğlak ve geniş sınırların kullanılması kolaylaşmıştır (Koyuncu, 2014, s. 165, 321).

Erdoğan’ın söyleminde millet/halk olarak “biz”in karşısında, muhalif her kesimin içine dahil edilebileceği, açık uçlu bir “onlar” grubu bulunmaktadır. Türk’e göre, “esnek ve kuşatıcı bir düşman kavramsallaştırması” Erdoğan’ın siyasi anlayışının temel dinamiklerinden biri olmuştur. “Mağdur olarak biz” söylemi, politik rakipleri sürekli düşman olarak yaftalamayı ve yeni düşmanların icadını gerekli kılmış, düşman söylemi ise partinin siyasi yaklaşımına meşruiyet zemini yaratan “mağduriyet”in sürekliliğini sağlamıştır (Türk, 2014, s. 211, 293). Dolayısıyla mağduriyet retoriği, AK Parti tarafından iktidarını kurumsallaştırdığı ve giderek otoriterleştiği 2010 Anayasa Referandumu sonrası süreçte bile kullanılan söylemsel bir unsur olmuştur (Kalaylıoğlu, 2017, s. 90).

AK Parti ve Erdoğan tarafından “biz”in karşısına konumlandırılan en temel aktörlerden biri ise CHP’dir. Türk’e göre Erdoğan, CHP’yi diğer siyasi rakiplerinden farklı olarak bir yönetim felsefesi şeklinde ele almakta ve bu çerçevede eleştirmektedir. Erdoğan konuşmalarında CHP’yi Tek Parti dönemi uygulamaları ile özdeşleştirmekte ve “CHP zihniyeti” adlandırması ile geçmişten günümüze sürekliliği olan bir kötü yönetim anlayışı olarak etiketlemektedir. Erdoğan’ın söyleminde CHP; millete ve milletin değerlerine uzak, statükocu, elitist, istikrarsız, kriz ve yoklukla eş bir siyasi rakiptir ve düşmanlaştırılan diğer aktörlerle de her zaman bağlantı içindedir. Örneğin; Erdoğan, Mayıs 2013’te başlayan Gezi Parkı olayları ile ilgili bir konuşmasında “Şu anda Türkiye’deki Gezi olaylarının, benzeri olayların arkasında da maalesef CHP’nin

tahrikleri yatmaktadır, CHP'nin milletvekilleri yatmaktadır." sözleri ile protestoların nedeni olarak CHP'yi işaret etmiş ve "ülkemizi karıştırmaya yönelik bir çaba" içinde olduklarını öne sürmüştür. Düşman aktörler; marjinaler, çapulcular, bazı medya organları, Ergenekoncular, dış güçler, finans çevreleri, faiz lobisi gibi farklı kesimleri işaret eden adlandırmalarla çağrılırken aralarında ortak amaç etrafında bir araya geldikleri bir ittifak sisteminin varlığı da sık sık vurgulanmıştır (Türk, 2014, s. 242- 249).

Gezi Parkı protestoları, AK Parti'nin popülizminin ve otoriter bir milli irade anlayışının görünür hale gelmesi açısından önemli bir kırılma noktasıdır (Ateş, 2017, s. 121). İstanbul'da şehir merkezinde bulunan sınırlı yeşil alanlarından biri olarak kabul edilen Gezi Parkı'nın yıkılmasını protesto etmek amacıyla 28 Mayıs 2013'de Taksim Meydanı'nda başlayan eylemler, kısa süre içinde ülke çapında hükümet karşıtı protestolara dönüşmüştür. AK Parti, Gezi Parkı protestolarını halk kategorisinden dışladığı bir kesimin, "halk-olmayan"ın isyanı olarak değerlendirmiştir (Ateş, 2017, s. 117). AK Parti'nin protestolara karşı düzenlediği mitinglere "Milli İradeye Saygı" adını vermesi ve Erdoğan'ın 2011 Genel Seçimlerinde elde ettikleri yüzde 49,83'lük oy oranına atfen ülkenin yüzde 50'sini evlerinde zor tuttuklarını ifade etmesi de milli irade anlayışlarındaki anti-demokratik ve otoriter üslubun göstergesi olmuştur. Böylece çoğunluğun iradesi tarafından seçilen siyasal iktidarın kararlarının mutlaklığı ve tartışılmazlığı öne çıkarken, yurttaşların siyasal süreçlere katılımının kabul edilebilir tek meşru yolunun da seçimler olduğu varsayımı somutlaşmıştır (Ateş, 2017, s. 120, 121).

Sağ popülizmin temel referans noktalarından biri olan milli irade kavramı, AK Parti ve Erdoğan'ın siyasi yaklaşımlarının da kurucu unsurlarından biri olmuştur. Millet/halk kendisine yüklenen olağanüstü özellikler ile yüceltilirken, sağ duyunun her zaman toplumun genelinin iyiliğine yöneleceği, milletin çoğunluğunun isteklerinin toplumun genel çıkarları ile çatışmayacağı varsayılmıştır. Bu varsayım halk iradesinin yegâne temsilcisi olarak siyasal iktidarın eylemlerine de sınırsız bir meşruiyet sağlamıştır. Bora'ya göre Erdoğan, milli iradeyi savunma misyonu üzerinden bir kutuplaştırma stratejisi inşa etmiştir. Siyasi etkinliği ve demokrasiyi seçime indirgeyen milliyetçi-muhafazakâr demokrasi geleneğini izleyen Erdoğan, milli iradeyi ve onu temsil eden siyasal iktidarı demokrasinin en temel meselesi, "tavizsiz" sahip çıkılması gereken bir unsur olarak sunmuştur (Bora, 2017, s. 502).

Erdoğan'ın neredeyse bütün konuşmalarında referans verdiği millet ve millet iradesi kavramları hükümetin sürekli bir icraat içinde olmasına işaret eden “hizmet siyaseti” anlayışı ile de kolayca eklemellenmiştir. AK Parti, hizmet siyaseti anlayışı ile hizmet edilenin yani halkın iradesini kutsallaştırmış ve bu hizmetleri “millete duyulan aşk'ın bir uzantısı” olarak sunmuştur (Türk, 2014, s. 224). AK Parti'nin 2007 Genel Seçimlerinde kullandığı ve daha sonra uzun bir süre partinin temel söylemi olarak kabul edilen “Durmak Yok, Yola Devam” sloganı kesintisiz hizmet siyaseti anlayışının önemli göstergelerinden biridir. AK Parti'nin en önemli hizmet kalemlerinden biri olan yol, sözcüğün ilerlemeyi çağrıştıracak şekilde kullanılması ile hizmet siyasetini vurgularken aynı zamanda bu hizmetlerin durmaması için halkın AK Parti iktidarına “devam” demesi gerektiği mesajının da altını çizmektedir. Erdoğan'ın 23 Mart 2009 tarihli Düzce Mitinginde yaptığı bir konuşma yukarıda özetlenen hizmet siyaseti anlayışına örnek olarak gösterilebilir (Erdoğan, 2019b, s. 13):

Lütfen hatırlayınız... 1999 yılında iktidara gelen, DSP-MHP-ANAP Hükümeti'nin bu ülkenin umudunu nasıl söndürdüğünü lütfen hatırlayınız. [...] Bugün o Türkiye'den eser yok. Bugün o atmosferden eser yok. Bugün o karamsarlıktan, o umutsuzluktan eser yok. [...] Türkiye'yi oradan aldık, işte bu noktalara getirdik. Burada da durmuyoruz. Asla mola yok, asla teneffüs yok. Siz dur deyinceye kadar yola devam ediyoruz. Siz tamam deyinceye kadar: “Durmak Yok, Yola Devam, Durmak Yok Hizmete Devam” diyoruz.

Hizmet siyasetinin millete ve onun iradesine dayanması ölçüsünde kutsallaştırılması “Halka hizmet Hakk'a hizmettir” sözünde de somutlaşmaktadır. Türkiye'de merkez sağ partiler tarafından sıkça kullanılan bu söz, siyasetin görünenden daha büyük ve kutsal bir amaca hizmet etmesi anlayışına dayanmaktadır. Erdoğan, 2007 Genel Seçimleri için Rize'de yaptığı bir konuşmasında siyasetin “gönül işi” olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir (Erdoğan, 2019a, s. 235):

Siyaset kolay iş değil zor iş... Yan gelip yatanların yapabileceği bir iş değil. Ehli keyfin yapabileceği bir iş değil. Desteksiz atanların yapabileceği bir iş değil. Yüreğinde Türkiye sevdası olmayanların, milletin derdiyle dertlenmeyenlerin, dürüst olmayanların, halka hizmeti hakka hizmet bilmeyenlerin yapabileceği bir iş değil. Bir gönül işi siyaset...

Kutsal bir amaca sahip olan hizmet siyaseti için gereken özellikler sıralanırken aynı zamanda bu beceriye sahip olmayan muhalifler de olumsuz bir anlam alanı içinde inşa edilmişlerdir. Bu anlayış AK Parti tarafından 2015 Genel Seçimlerinde kullanılan “Onlar Konuşur AK Parti Yapar” sloganı açısından da geçerlidir. Bu açıdan hizmet siyaseti

söyleminin AK Parti tarafından “onlar”ı “biz”den ayırmak açısından oldukça kullanışlı bir araç olarak kullanıldığı görülmüştür. Muhalefeti “esersizlik siyaseti” ile suçlayan Erdoğan’ın söyleminde hizmet; kendisinden önceki siyasilerden, muhalefetten farkını ortaya koyan somut bir unsur olmuştur. (Türk, 2014, s. 226). Bunun yanı sıra kutsallaştırılan halka hizmet söylemi, muhalefetin iktidara yönelik eleştirilerinin doğrudan millete sunulan hizmetin engellenmesi girişimi olarak yorumlanmasını da kolaylaştırmıştır.

Popülizmin temel özelliklerinden biri olan; millet/halk iradesi ile seçimler arasında güçlü bir bağ kurma, seçimleri demokrasi ile eşdeğer tutma Erdoğan’ın konuşmalarında sıkça karşılaşılan söylemsel unsurlar arasında yer almıştır. Erdoğan, konuşmalarında özellikle seçim zaferlerini milli irade ile özdeşleştirmiştir. Seçimlerde elde edilen oy çokluğunu “milli irade” olarak adlandırmış, buna aracılık eden vatandaşları yani AK Partili seçmenleri de milletin ta kendisi olarak nitelemiştir (Doğanay, 2017, s. 129). Dolayısıyla milli irade söylemi, “otantik ve öz” bir millet tanımını da beraberinde getirmiştir. Erdoğan’ın ve AK Parti’nin muhafazakâr popülizminde karşılığını “benim milletim” sözleri ile bulan millet/halk; AK Parti’ye oy veren, Sünnî Müslüman ve Türklerden oluşan bir topluluk olarak inşa edilmiştir (Bora, 2017, s. 502).

2.3. Türkiye’de Sol Popülizm

Türkiye siyasetinde popülizm her ne kadar merkez sağ partilerle özdeşleştirilmiş olsa da özellikle 1970’li yıllarda, Ecevit’in CHP’si ve Devrimci Yol dergisi/hareketi üzerinden sol karakterli popülist hareketlerin ortaya çıktığı görülmüştür. Necmi Erdoğan’a göre Türkiye gibi toplumun önemli kısmının “sağ eğilimli” olduğu bir ülkede, geniş kitlelerin desteğini alan ve siyaseti etkileyecek bir güç haline gelen sol hareketler, popülist özellikler taşımaktadır. Bu açıdan popülizmin Türkiye’de merkez sağın yanı sıra Türk solu açısından da kilit bir öneme sahip olduğu savunulmuştur (Erdoğan, 1998, s. 23). Taşkın’a göre (2013, s. 60), 1970’lerde kitleselleşen sol popülizm, merkez sağ popülizmi yenme olasılığını gündeme getirmiştir. O tarihlere kadar siyasi başarısını köylülük siyaseti üzerinden kazanan merkez sağ, kentlileşme süreci karşısında bir kriz içine girmiş, demokratik sol popülizm ise kentlileşen işgünün desteğini kazanarak tarihsel bir fırsat yakalamış ancak başarılı olamamıştır. Zileli ve Özkaya ise 1970’ler popülizminin kolay yoldan iktidar olma düşüncesiyle kitlelere seslenen, sırtını geleneksel

kültüre dayanmış ve 1980 Darbesi ile birlikte etkisini büyük ölçüde kaybetmiş bir akım olduğunu savunmuşlardır (Zileli ve Özkaya, 2008, s. 1160). Çalışmanın bu kısmında Ecevit'in Ortanın Solu yaklaşımı ve Devrimci Yol Hareketi üzerinden Türkiye'de sol popülizmin özellikleri ele alınmıştır.

2.3.1. CHP, Ecevit ve Ortanın Solu: “Halk için Halkla Birlikte”

1970'lerde Bülent Ecevit liderliğindeki CHP'nin “ortanın solu” şeklinde formüle edilen yaklaşımı ile popülist bir çizgiye kaydığı iddia edilmiştir (Alper, 2008, s. 210; Ağtaş, 2008, s. 216; Erdoğan, 1998, s. 22-37; Keyder, 1995, s. 274). Ecevit ile özdeşleşen “ortanın solu” anlayışı aslında ilk kez 1965 seçimlerinden önce, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü tarafından dile getirilmiştir. İnönü, seçim öncesi Abdi İpekçi ile yaptığı bir söyleşide CHP'nin siyasi yelpazedeki yerini “ortanın solu” olarak tarif etmiştir (Ağtaş, 2008, s. 196). CHP, bu sloganla girdiği 1965 Genel Seçimlerinde büyük bir oy kaybı yaşamış, bu anlayış parti içinde de eleştirilmiş ve seçim yenilgisinin nedeni olarak gösterilmiştir (Çolak, 2016, s. 113). Muhafız partiler, Soğuk Savaş koşullarının da etkisi ile ortanın solu söylemini “Ortanın Solu Moskova Yolu” sloganıyla bir karşı kampanyaya dönüştürmüşlerdir (Bora, 2017, s. 575).

Ortanın Solu anlayışı seçim sonuçlarına ve eleştirilere karşın, Bülent Ecevit, Turhan Feyzioğlu ve Turan Güneş'in öncülüğünde savunulmaya devam etmiştir (Çolak, 2016, s. 114). 1965 Seçimleri sonrasında CHP, siyasî yelpazede konumunu belirlemek, aşırı sağ ve sol eğilimlere karşı barikat görevi görmek ve sosyal refah devleti anlayışını öne çıkaracak bir program öne sürmek amacıyla Ortanın Solu anlayışını savunmayı sürdürmüştür (Ağtaş, 2008, s. 199). Ayşe Güneş Ayata'ya göre (1995, s. 82), 1965 Seçimlerinden kısa bir süre önce, İsmet İnönü ve ekibi tarafından açıklanan “ortanın solu” anlayışı partinin ideolojisi ve programında bir değişimi gerektirmiyordu. Bu anlayış, partinin var olan görüşlerini 1961 Anayasası sonrası “moda olan” kavramlarla açıklıyor ve siyasi yelpazedeki konumunu ortanın solu olarak tanımlıyordu. Ancak bu kimlik tanımı ne seçmenlere ve parti örgütüne doğru şekilde anlatılabilmiş ne de muhalefetin komünizm propagandasıyla mücadele etmeyi başarabilmiştir.

Parti içi muhalefet tarafından seçim yenilgisinin nedeni olarak gösterilen ve rakip siyasilerce komünizm ile ilişkilendirilen Ortanın Solu anlayışı, seçimlerden bir yıl sonra, 1966'da Ecevit tarafından kaleme alınan “Ortanın Solu” adlı bir kitap ile tanıtılmıştır.

Kitapta anlayışın çıkış noktası, temel özellikleri, ilkeleri, sağ ve aşırı sol görüşler ile arasındaki farklılıklar açıklanmıştır. Böylece Ecevit hem siyasi rakiplerinin hem de kendi partisi içindeki muhalif grupların eleştirilerine yanıt vermeye çalışmıştır. (Ecevit, 1974, s. 73-79, 113-114). Bora'ya göre (2017, s. 576), Ecevit'in bu kitap ile Ortanın Solu için çizdiği ideolojik çerçeve, “devletçiliği popülist bir istikamete doğru ilerleten bir çerçeve” olmuştur.

Ecevit'e göre, Ortanın Solu halkı merkeze alan bir bakış açısıdır. Batılı anlamda demokratiktir, ulusal kalkınmanın ve sosyal adaletin gerektirdiği ölçüde devlet işletmeciliğini savunur; özel teşebbüse, mülkiyete, miras haklarına önem verir, diktatörlüğe varabilecek her türlü yönetim anlayışını reddeder. Ecevit, halkın “benim devletim” diyebileceği bir “halk devleti yönetimi” kurulmasının gerekliliğinden söz etmiştir (Ecevit, 1974, s. 43-44). Ayrıca Ecevit, halkı devlete küstüren yönetim anlayışının yarattığı tehlikelere değinmiştir. Ona göre, demokrasi ve toplum düzeni büyük bir tehlike altındadır. Toplumda varlıkların daha varlıklı, yoksulların daha yoksul olduğu bir uçurum vardır. Ezilen ve sömürülen kesimlerin bilinçlenmeleri ve bu uçurumun farkına varmaları durumunda radikalleşeceklerini, bu durumun ise toplumda şiddetli patlamalara, demokrasinin yıkılmasına neden olabileceğini öne sürmüştür. Ecevit halkın, toplum düzeninin ve demokrasinin kurtuluşunun bu hareketin başarıya ulaşmasına bağlı olduğunu savunmuştur: “Bu tehlikeleri önlemenin yolu, ortanın solu yoludur.” Hareketin başarıya ulaşması ise “halkı ezilmekten, devlet ve toplum düzenini çözülmekten, Cumhuriyet Halk Partisini erimekten korumanın gereği” olarak adeta bir zorunluluktur (Ecevit, 1974, s. 40-41, 49, 62).

CHP'nin 18 Ekim 1966 tarihli 18. Kurultay'ında Ortanın Solu anlayışı partinin resmi felsefesi olarak kabul edilmiş, kısa bir süre sonra da Bülent Ecevit CHP Genel Sekreteri olmuştur. Ecevit, bu dönemde CHP'nin yeni yöneliminin sözcüsü haline gelmiş ve bu süreç onu Mayıs 1972'de partinin liderliğine taşımıştır (Çolak, 2016, s. 114, 119). Ecevitli CHP, girdiği ilk seçim olan 1973 Genel Seçimlerini yüzde 33,3 oy oranı ile kazanmıştır. Seçim sonuçları incelendiğinde CHP'nin büyük şehirlerde yaşayan işçi sınıfının ve yoksul şehirli kesimin desteğini aldığı görülmüştür. CHP, özellikle Batı illerinde ve büyük şehirlerde oylarını artırmış; işçilerin yoğunlaştığı, düşük gelir gruplarının yaşadığı kenar mahallelerden ve gecekondu bölgelerinden oy almıştır. Öte yandan CHP, küçük köylülerin yaşadığı Ege, Marmara ve Trakya gibi tarım açısından

gelişmiş bölgelerdeki seçmenlerin de desteğini almıştır (Ayata, 1995, s. 82). Dolayısıyla Ecevitli CHP ile güçlenen demokratik sol popülizmin başarısı orta sınıfların, örgütlü işçilerin ve yoksulların verdiği desteğe ve kent dinamiklerini yakalamasına dayanmaktaydı (Taşkın, 2013, s. 60).

Necmi Erdoğan'a göre (1998), Ecevit'in söylemindeki birleştirici unsur popülizmdir. Ecevit söyleminde toplumu halk/halktan olmayan, ezen/ezilen karşıtlığında tanımlamakta, halka barışçı, dayanışmacı, eşitlikçi, uygar vb. üstün özellikler atfetmekte ve halkı yüceltmektedir. Halkı "bütün erdemlerin kaynağı" olarak gören bu anlayış Ecevit'in popülist söyleminin temelinde yer almıştır. "Halkçı Ecevit", "CHP artık Halk Partisi olmanın ötesinde halkın ta kendisidir." sloganlarında beliren de bu anlayışın ürünüdür (Erdoğan, 1998, s. 26, 31-32). Erdoğan, popülizmin pratiklerde maddileştiğini vurgulamış ve Ecevit'in giyimini, yaşam tarzını da bu bağlamda ele almıştır. Ecevit'in sade ve gösterişsiz yaşamının, mavi gömleğinin, kasketinin sol popülizmin cisimleşmiş hali olduğunu savunmuştur (Erdoğan, 1998, s. 27). Ecevit; maneviyatın, ahlakın gerçek sahibi olan halk tasavvuruyla sağa meydan okuyan bir popülist söylem inşa etmiştir (Bora, 2017, s. 577).

Ecevit, daha sonraları "demokratik sol"²⁴ olarak adlandırdığı ortanın solu yaklaşımının Türkiye'ye özgü olduğunu, Marksizm'den kaynaklanmadığını, anti-komünist olduğunu sıkça vurgulamıştır (Ecevit, 1974, s. 114). Ancak Erdoğan'a göre, Ecevit, anti-Marksist bir tutum sergilemesine karşın söyleminde Marksizme özgü (egemen sınıflar, üretim ilişkileri, altyapı/üst yapı vb.) kavramları sıkça kullanmıştır. Kemalizmin halkçılık, devletçilik ve devrimcilik ilkelerini kendi söylemi içinde yeniden formüle etmiş, korporatist anlayışı²⁵ ise bir kenara bırakmıştır (Erdoğan, 1998, s. 27-28).

²⁴ 1972'de Ecevit'in CHP Genel Başkanı seçilmesi ile ortanın solu yerine "demokratik sol" kavramı daha fazla kullanılmaya başlanmıştır. Demokratik sol kavramı 1974'te parti tüzüğüne, 1976'da parti programına girmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; M, Çolak (2016). *Karaoğlan: Bülent Ecevit*. İstanbul: İletişim Yayınları, s. 142-143.

²⁵ Korporatistizm; Fransız devriminden sonra Orta Avrupa'da ortaya çıkan, sınıfların loncalar biçiminde tanımlandığı ve devletin loncaları temsil eden bir organ olarak iktisadi yaşama sınırsız bir biçimde müdahale ettiği, iş çevreleriyle sendikalar arasındaki sınıf çatışmasını dengelenmeye çalıştığı ve özünde kapitalist sistemin korunduğu, sosyalizm ve sendikalizm karşıtı olan iktisadi bir sistemdir.

Ortanın Solu ile tanımlanan halkçılık anlayışı ile sınıflı toplum yapısının varlığı kabul edilmiş ve Kemalist halkçılıktan farklılaşmıştır. Sınıfların varlığı kabul edilirken sınıf mücadelesine karşı çıkılmış; sosyal adalet, sosyal güvence ve özgürlüklerden yana, serbest teşebbüsü temel özgürlüklerden biri olarak gören reformist bir anlayış savunulmuştur (Ayata, 1995, s. 82).

Ecevit, Tek Parti Dönemi CHP'sinin “halka rağmen halk için” anlayışını eleştirerek, onun yerine “halk için halkla birlikte” hareket edilmesi gerektiğini savunmuştur. CHP'nin imajını devlet partisinden halk partisine dönüştürmeye çalışmıştır (Erdoğan, 1998, s. 29). Emin Alper'e göre (2008, s. 205) Ecevit'in popülist söyleminin çıkış noktası da budur. Ecevit, 1960 Anayasasının demokratik ve toplumcu özelliklerinin halk tarafından anlaşılmamasından CHP'nin devlet partisi imajını ve cumhuriyetçi aydınların halktan uzak oluşunu sorumlu tutmuş ve popülist bir söylem geliştirerek bu durumu değiştirmeye çalışmıştır.

Özkan Ağtaş (2008, s. 216), Ortanın Solu anlayışının 1962-1976 döneminde Türkiye'de var olan popülist atmosfere CHP'nin verdiği yanıt olduğunu savunmuştur. Ortanın Solu, Ecevit'in söyleminde “Kemalist devletçilik ve halkçılık ilkelerinin sosyal devlet uygulamalarının garantörlüğünde solcu bir revizyona tabi tutulması” anlamında kullanılmıştır. Taşkın (2013, s. 60) ise süreç içinde Demokratik Sol olarak adlandırılan bu yaklaşımın; 27 Mayıs Darbesi sonrasında, eğitilmiş orta sınıfların, sürekli olarak sağ partilerin iktidara gelmesinden duydukları endişe ile merkez sağa karşı geliştirdikleri popülist bir yanıt olduğunu savunmuştur (Taşkın, 2013, s. 60). Çağlar Keyder'e göre, CHP 1960'lardan 1970'lerin sonlarına kadar, iktisadi büyümenin de etkisi ile popülist retoriği kullanmış ve popülizmi sağ siyasetin elinden almak amacıyla ortaya koyduğu Ortanın Solu anlayışı ile bu konuda başarılı olmuştur. Bu dönemde yapılan üç genel seçimde (1969, 1973, 1977) oy oranını giderek artırmış; 1977 Genel Seçimlerinde aldığı yüzde 41,4 oy oranı ile Türkiye siyasetinde sol (ya da kendisini solda tanımlayan) bir partinin aldığı en yüksek²⁶ oy oranına ulaşmıştır (Ecevit, 2011, s. 6-7). Popülizmin bu başarısı 1970'lerde iktisadi büyüme hızının yavaşlamasına kadar sürmüş ve 1980 askeri darbesi ile son bulmuştur (Keyder, 1995, s. 274, 275).

²⁶ Bu oran aynı zamanda CHP'nin çok partili dönemde almış olduğu en yüksek oy oranıdır.

2.3.2. Devrimci Yol Hareketi: “Tek Yol, Tek Seçenek Halkın Kendi İktidarındır!”

1970’lerde sol popülizme örnek gösterilen bir diğer oluşum ise radikal sosyalist bir hareket olan Devrimci Yol’dur. Devrimci Yol, THKP-C’nin devamı niteliğindeki siyasi çevrelerin, kendi aralarında yaşadıkları düşünce ayrılıkları sonucu oluşan siyasi bir harekettir (Türkmen ve Özger, 2013, s. 404). Devrimci Yol hareketi, adını ilk kez Kasım 1975’de yayınladıkları Devrimci Gençlik dergisi ile duyurmuş, daha sonra Devrimci Yol dergisi ile geniş kitlelere ulaşmıştır (Pekdemir, 2008, s. 744-746). Devrimci Yol hareketi, Nisan 1977’de yayınladıkları bir bildirge ile Türkiye ve Dünyada var olan koşullar çerçevesinde yapılması gerekenleri ve devrimci hareketin sorunlarının nasıl çözülmesi gerektiğini ortaya koymuştur (Türkmen ve Özger, 2013, s. 407-448). Hareketin temel amacı, bir proletarya partisinin kurulmasıdır. Bunun ön koşulu olarak, geniş halk kitleleri arasında, militan bir mücadele anlayışı ile örgütlü ve sistemli bir mücadele yürütülmesi gerektiği vurgulanmıştır (Türkmen ve Özger, 2013, s. 404).

Devrimci Yol hareketi tarafından çıkarılan ve kendisini “popüler, devrimci, militan” olarak tanımlayan Devrimci Yol Dergisi, 1 Mayıs 1977 tarihinde yayın hayatına başlamış ve Devrimci Yol bildirgesinde yer alan görüşlerin araştırılması, tartışılması amacıyla on beş günlük ya da aylık periyotlarla yayımlanmıştır. Dergide kuramsal konulara, okuyucu mektuplarına, polemik yazılarına, anı ve fotoğraflara yer verilmiştir (Alpat, 1998, s. 87-96). Devrimci Yol dergisi, 1975-80 yıllarını kapsayan dönemde, 150 binlik yayın dağıtımı ve yürüttükleri kampanyalarla geniş bir çevreyi harekete geçirme kabiliyeti kazanmış ve kitleleşmeyi başarmıştır (Kara, 2012, s. 38). Devrimci Yol’un kitleleşmesinde Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu’nun (Dev-Genç) “geride bıraktığı sempati mirasını” sahiplenmesi ve bu örgütün sahip olduğu federatif örgütsel yapılanmayı devralmasının da etkili olduğu görülmüştür. Bu yapı ile taban örgütlenmesi ve yerel inisiyatifleri güçlenmiş, halkın sorunları örgüt gündemini kolaylıkla belirleyebilmiş ve bu yapı hareketin popülist niteliğinin şekillenmesinde etkili olmuştur (Kara, 2012, s. 40). Temel örgütlenme biçimi olarak önerdikleri Direniş Komiteleri’nin halkın kendiliğinden ortaya çıkan direniş eğiliminden kaynaklandığını savunmuşlardır. Erdoğan’a göre, “devrimci halk iktidarının birer nüvesi” olarak tanımlanan Direniş Komiteleri karşı hegemonik bir niteliktedir (Erdoğan, 1998, s. 28, 29).

Erdoğan, Devrimci Yol’u geleneksel soldan farklı olarak popüler-demokratik bir eğilim olarak tanımlamıştır. Devrimci yol, sınıflar arası çelişkiyi kabul etmekle birlikte

“anti-faşist” bir kolektif iradenin yaratılması amacıyla farklı kesimleri aynı “direniş cephesi” etrafında birleştirmeyi amaçlamış bir harekettir (Erdoğan, 1998, s. 25-26). Devrimci Yol hareketi kısa sürede geniş halk kitlelerine ulaşmış ve Türkiye’de solun en kitlesel ve yaygın hareketi olarak nitelendirilebilecek bir destek görmüştür (Alpat, 1998, s. 87).

3. YÖNTEM: SÖYLEM TARİHSEL YAKLAŞIM

Çalışmanın bu bölümünde, haber söyleminde güç ilişkilerine ve ideolojik üretime odaklanmaya olanak tanıyan Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve onun alt dallarından biri olan, Ruth Wodak'ın öncülük ettiği Söylem Tarihsel Yaklaşım tanıtılmıştır. Söylem Tarihsel Yaklaşım'ın temel özelliklerine, çalışma ilkelerine ve söylemsel stratejilerine değinilmiş; haber metinlerinde, popülist söylemin çözümlenmesinde nasıl kullanıldığı açıklanmıştır. Daha sonra ise bu araştırmanın amacına uygun olarak verilerin toplanması, hazırlanması ve çözümlenmesinde kullanılmak üzere geliştirilen araştırma modeli ele alınmıştır.

3.1. Eleştirel Söylem Çözümlemesi

Haber söylemindeki güç ilişkilerine ve ideolojik üretime odaklanan eleştirel haber araştırmaları; kültürel çalışmalar, eleştirel dilbilim ve eleştirel söylem çözümlemesi/çalışmaları olmak üzere üç alanda yapılmaktadır (İnal, 1996, s. 45). Eleştirel haber araştırmalarının yapıldığı alanlardan biri olan Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESC), toplumsal ve siyasal alanda iktidarın, gücün, egemenliğin, eşitsizliğin söylem aracılığı ile inşasına, yeniden üretimine ve meşrulaştırılmasına odaklanan bir yaklaşımdır. ESC, söylemin görünen dilsel/biçimsel özelliklerinin ötesinde, ortaya çıktığı toplumsal bağlama yönelen, söylemde bulunan iktidar ilişkilerini açığa çıkarmaya çalışan disiplinler arası bir çalışma alanıdır. ESC, sosyal bilimlerin diğer disiplinlerinden farklı olarak egemen konuşmaların ya da metinlerin bazı biçimlerinin adaletsiz, ayrımcı olabileceği temel önermesi üzerine oturtulmuştur. Söylemsel adaletsizliklerin açığa çıkartılmasını sağlayacak ilkeleri formüle etmek de ESC'nin görevlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Teun Adrian Van Dijk'a göre, ESC'nin eleştirel yaklaşımının ayırt edici özelliği araştırmacıların kullandıkları yöntemden çok, sosyopolitik açıdan toplumsal eşitlik ve adalete olan bağlılıklarıdır (van Dijk, 2009, s. 63).

ESC; eleştirel dilbilim ve eleştirel göstergebilimden ortaya çıkmış, dil, söylem ve iletişim araştırmalarının sosyopolitik açıdan bilinçli ve karşıt bir yoludur. Tarihsel ve sistematik olarak eleştirel çalışmalar geleneğinin bir parçası olan ESC, sosyoloji, psikoloji, iletişim araştırmaları, hukuk literatürü ve siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerden, farklı kuramsal kaynaklardan beslenmektedir (van Dijk, 1995: 17-18). Bu

yaklaşımı göre söylem, toplumsal pratiğin bir formu olarak hem sözel hem yazılı unsurları kapsamaktadır (Fairclough ve Wodak, 1997, s. 55).

ESÇ, gücün egemen (elit) gruplar ve kurumlar tarafından kötüye kullanımının söylemsel koşullarına, bileşenlerine ve sonuçlarına odaklanan özel bir söylem çözümlemesi yaklaşımıdır. ESÇ söylemin toplumdaki rolünü incelerken, egemenlik ve eşitsizlik ilişkilerine ve bu ilişkilerin bir grubun üyeleri tarafından metin ve konuşma yoluyla nasıl yeniden üretildiğine ya da bunlara nasıl karşı çıkıldığına odaklanmaktadır (van Dijk, 1995: 18). Söylemi, söylemin toplumdaki işlevlerini ve toplumun söylem içinde özellikle eşitsizliği ve adaletsizliği ifade etme, sunma, meşrulaştırma ve yeniden üretme yollarını incelemektedir (van Dijk, 1995: 24).

ESÇ, Ocak 1991’de Amsterdam’da küçük bir sempozyum sonrasında bir grup akademisyenin bir araya gelmesi ile ortaya çıkmıştır. Amsterdam Üniversitesi’nin desteği ile Teun A. van Dijk, Norman Fairclough, Gunther Kress²⁷, Theo van Leeuwen ve Ruth Wodak iki gün boyunca söylem çözümlemesinin kuram ve yöntemlerini tartışmışlardır. Bu buluşma birbirinden farklı yaklaşımların karşılaştırılmasını ve tartışılmasını mümkün hale getirmiştir. Kuramsal yaklaşımlarının çerçevesini oluşturmak için diğer söylem çözümlemesi yaklaşımlarının kuram ve yöntemlerindeki farklılıkları ve benzerlikleri ortaya koymuşlardır (Wodak ve Meyer, 2015, s. 4).

Amsterdam toplantısından önce van Dijk’in editörlüğünü yaptığı ve 1990’da çıkarılmaya başlanan *Discourse&Society* dergisi ve “rastlantısal ya da zamanın ruhu tarafından” onunla eş zamanlı olarak yayımlanan, benzer araştırma hedeflerine sahip çalışmalar bulunmaktadır. Amsterdam toplantısı, farklı ülkelerdeki akademisyenler arasında ortak projeler ve iş birliği oluşturmaya yönelik kurumsal bir başlangıç olmuştur. 1993 tarihli *Discourse & Society* dergisi ise Amsterdam toplantısında ortaya konan yaklaşımların ve temel ilkelerin ilk somut çıktısı olmuştur. Yıllar içinde yapılan çalışmaların, konferansların, toplantıların, çıkarılan dergilerin sayısı artmış ve ESÇ kurumsallaşmış bir disiplin haline gelmiştir (Wodak ve Meyer, 2015, s. 4-5).

²⁷ Bu süreçte Gunther Kress ve daha sonra ESÇ alanında çalışan Ron Scollon farklı kuramsal çerçeveleri benimsemiş ve ESÇ’den ayrılmışlardır (Wodak ve Meyer, 2015, s. 4).

Bir yaklaşım olarak ESÇ'nin kendine özgü birtakım özellikleri vardır. Van Dijk, Fairclough ve Wodak'ın çalışmalarında sıkça sözü edilen bu özellikler zaman içinde sistematik hale getirilmiştir. Wodak ve Fairclough, Kress'in ESÇ anlayışına sahip çalışmalarda olması gereken özelliklere ilişkin hazırladığı listeyi geliştirerek, 10 temel ilke belirlemişlerdir (Wodak, 2002, s. 13). Buna göre;

- (1) ESÇ disiplinler arası bir yaklaşımdır, çünkü günümüz toplumlarının sorunları tek bir bakış açısından anlaşılamayacak kadar karmaşıktır.
- (2) ESÇ, belirli dilbilimsel unsurlara odaklanmak yerine soruna odaklanan, sorun odaklı bir yaklaşımdır. Araştırmanın öğeleri; ırkçılık, kimlik, toplumsal değişimler vb. gibi çok yönlü bir bakış açısından ele alınması gereken toplumsal sorunlardır.
- (3) Kuram ve yöntem açısından eklettik -yani, araştırma nesnesinin anlaşılması ve açıklanması için uygun/gerekli kuram ve yöntemleri birleştiren- bir yaklaşımdır.
- (4) Araştırma nesnesinin daha ileri çözümlenmesinde ve kuramsallaştırılmasında gerek duyulması halinde, alan araştırması ve etnografi çalışmaya katılmalıdır (Wodak, 2002, s. 14)²⁸.
- (5) ESÇ, abdüktif²⁹ (abductive) bir yaklaşımdır. Bu nedenle kuram ve ampirik veri arasında karşılıklı olarak gidip gelmek gerekmektedir.
- (6) Çeşitli türleri, konuları ve argümanları (topoi) inceleme, metinlerarası ve söylemlerarası ilişkileri araştırma sürecinde bunları birleştiren en önemli unsur "yeniden bağlamaştırma"dır. Çünkü post modern toplumlarda melez ve yenilikçi türler, zaman, kimlik ve mekân gibi kavramlarla ilgili yeni anlayışlar ortaya çıkmış, önemli değişimler yaşanmıştır.
- (7) ESÇ'de tarihsel bağlam, söylemlerin yorumlanması sürecine katılmaktadır.
- (8) Çözümleme kategorileri ve araçları, araştırmanın aşamalarına bağlı olduğu kadar, incelenen belli bir soruna uygun olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle ESÇ eklettik olduğu

²⁸ STY ile etnografinin birlikte kullanıldığı bir çalışma için bkz; Majstorović, D., & Mandić, M. (2011). What it Means to be a Bosnian Woman. Living with Patriarchy: Discursive Constructions of Gendered Subjects Across Cultures, 45, 81.

²⁹ Abdüktif (Heptengitmeli) Akıl Yürütme: Abdüktif akıl yürütmede öncül önermelerinin tümünün doğru olması durumunu en iyi açıklayan önermeye sonuç önermesi olarak ulaşılmaya çalışılır. Tümevarımlı akıl yürütmede olduğu gibi, düzgün bir abdüktif akıl yürütmede, öncül önermelerinin doğru olması sonuç önermesinin doğruluğunu zorunlu kılmaz. Örneğin, Kucağınızda ağlayan bir bebek varsa ve burnunuza pis bir koku geliyorsa, bebeğin altının temizlenmesi gerektiğini düşünürsünüz.

kadar pragmatiktir (Wodak, 2002, s. 14). ESÇ içindeki farklı yaklaşımlar farklı dilbilgisi kuramlarını kullanmaktadır ancak yine de büyük çoğunluğunun Halliday'ın *Dizgeci-İşlevsel Dilbilgisi* modelinden yararlandığı görülmektedir.

(9) Büyük kuramlar (grand theories) çalışmaya bir temel oluşturulması konusunda yardımcı olsa da orta ölçekli kuramlar (middle-range theories) çalışmanın amacına daha iyi hizmet etmektedir. Bu nedenle sorun odaklı bu yaklaşım, orta ölçekli kuramların kullanılmasını ve sınanmasını gerekli kılmaktadır.

(10) ESÇ'de araştırma ve uygulama amaçlanmaktadır. Sonuçlar ilk önce farklı alanlardaki uzmanlara açık hale getirilmeli, daha sonra ise belirli söylemsel ve toplumsal pratikleri değiştirmek amacıyla kullanılmalıdır (Wodak, 2002, s. 15).

Van Dijk ise Fairclough ve Wodak'tan alıntılanarak, ESÇ'nin temel ilkelerine şu şekilde yer vermiştir: (Fairclough ve Wodak, 1997, s. 271-280 Akt: van Dijk, 2003, s. 353).

- 1) ESÇ, toplumsal sorunları ele alır.
- 2) Güç ilişkileri söylemseldir.
- 3) Söylem, toplumu ve kültürü inşa eder.
- 4) Söylemin ideolojik bir işlevi vardır.
- 5) Söylem, tarihseldir.
- 6) Metin ve söylem arasında aracılendirilmiş (mediated) bir ilişki vardır.
- 7) Söylem çözümlemesi yorumlayıcı ve açıklayıcıdır.
- 8) Söylem, bir toplumsal eylem biçimidir.

Eleştirel söylem çözümlemesi yaklaşımı, haberde yer alan ideolojik unsurların dilin içine yerleşik olduğu ve kolayca görülemeyeceği noktasından hareket etmektedir. Haber söylemine yerleşmiş ideolojik unsurların ancak haber dilinin eleştirel bir şekilde çözümlenmesi ile ortaya konabileceği savunulmaktadır (Özer, 2001: 17; Özer, 2008: 400). Günümüzde ESÇ alanında çalışmalar yapan farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bu yaklaşımları birbirinden ayıran yalnızca araştırma sorularının farklı olması değildir. Bu yaklaşımlar ortak bir kuramsal çerçeveyi paylaşmakla birlikte, konumlanışları ve yöntemsel araçları ile birbirinden ayrılmaktadır. Wodak ve Meyer, bu çerçevede ESÇ içinde altı önemli yaklaşımı vurgulamışlardır. Bunlar: Teun A. van Dijk'ın Sosyobilşsel Yaklaşımı (Sociocognitive Approach), Fairclough'un Diyalektik İlişkisel Yaklaşımı (Dialectical-Relational Approach), Ruth Wodak ve M Reisigl'in Söylem-Tarihsel

Yaklaşımı (Discourse Historical Approach), Theo van Leeuwen'in Toplumsal Aktörler Yaklaşımı (Social Actors Approach), Gerlinda Mautner'in Bütüncü (Derlem) Dilbilim Yaklaşımı (Corpus Linguistics Approach) ve Siegfried Jäger ile Florentine Maier'in geliştirdikleri Dispozitif Çözümleme (Dispositive Analysis) olarak sıralanmıştır (Wodak ve Meyer, 2015, s. 25-27). Bunların dışında farklı araştırmacılar tarafından geliştirilmiş farklı yaklaşımlara da ulaşmak mümkündür. Bu çalışmada ise Ruth Wodak tarafından geliştirilen Söylem Tarihsel Yaklaşım (STY) kullanılacağı için çalışmanın bundan sonraki kısmında bir araştırma yöntemi olarak STY'ye odaklanılmıştır.

3.2. Söylem Tarihsel Yaklaşım'ın Yöntem Açısından Ele Alınışı

Söylem Tarihsel Yaklaşım (STY), Ruth Wodak, Rudolf de Cilia, Martin Reisigl, Karin Liebhart vb. dilbilimcilerin bir araya gelerek oluşturdukları bir ESÇ yaklaşımıdır. *Viyana Okulu* olarak da anılan bu yaklaşım ideolojik söylemin oluşumunda ve sürdürülmesinde tarihsel süreçlerin rolüne odaklanmakta ve söylemi arka plandaki tarihsel bilgidен yararlanarak ele almaktadır (Büyükkantarcıoğlu, 2012, s. 179).

Martin Reisigl (2017, s. 44), STY'nin tarihsel gelişimini dört döneme ayırmıştır. Buna göre; 1987-1993 yılları arası, yaklaşımın kuruluş dönemi olarak kabul edilmiştir. Yaklaşım, ilk kez Avusturya'da Kurt Waldheim'in 1986'daki başkanlık seçim kampanyasında kullandığı anti-semitik söylemin incelenmesi sırasında ortaya çıkmıştır. Wodak'a göre Yahudi karşıtı söylemdeki önyargının dilbilimsel göstergelerini incelerken tarihsel süreçlere odaklanmanın gerekliliği ortaya çıkmıştır. İki yıllık bir araştırma projesinin sonunda, sosyal bilimlerin çeşitli yaklaşımlarını bir çıkış noktası olarak, inceledikleri Avusturya örneğinde ulusal kimliğin söylemsel üretiminin ötesinde bir açıklama ve çözümleme yöntemi geliştirmişlerdir (Wodak, 2001, s. 70, 71). Proje ile STY'nin disiplinlerarasılık, verilerin/kuramların/yöntemlerin çeşitlenmesi (triangulation), bulguların pratik olarak uygulanması, takım çalışmasına yatkınlık gibi dört temel özelliği belirginleşmiştir. Öte yandan bu dönemde, yaklaşımın öncüleri tarafından, söylemin tarihsel boyutuna odaklanmayan doktor-hasta iletişimi, hukuk metinlerinin ve haber yayınlarının anlaşılabilirliği vb. araştırmalar da gerçekleştirilmiştir (Reisigl, 2017, s. 45).

1993-1997 yıllarını kapsayan ikinci dönem ise STY'nin Viyana'da kurumsallaştığı ve ESÇ içinde önemli yaklaşımlardan biri haline geldiği dönemdir. Bu

dönemde Romanya’da göçmenlere karşı ırkçı söylem, Avusturya’da ulusal kimlik söylemi vb. çalışmalar yapılmıştır. Avusturya ulusal kimliği üzerine yapılan araştırmanın sonucunda, 1999’da yayımlanan “The Discursive Construction Of National Identity (Ulusal Kimliğin Söylemsel İnşası)” adlı kitap STY’nin en etkili çalışması olarak kabul edilmektedir (Reisigl, 2017, s. 45). STY’nin üçüncü dönemi, 1997-2003 yılları arasında Viyana’daki *Söylem, Siyaset, Kimlik Araştırma Merkezi* yıllarını kapsamaktadır. Wodak tarafından kurulan bu merkez ile farklı konularda araştırma projelerine, yüksek lisans ve doktora sonrası araştırmacılara fon sağlanmıştır. Bu dönemde söylem, politika ve kimlik konusunu ulus-ötesi bağlamda ele alan altı araştırma projesi yürütülmüştür. Bu projelerin büyük kısmının odağında ise Avrupa Birliği (AB) yer almıştır (Reisigl, 2017, s. 46).

AB’ye yönelik ilgi STY’nin dördüncü ve son döneminde de devam etmiştir. 2004’te Wodak’ın Lancaster Üniversitesi’ne geçişi ile başlayan ve günümüze kadar süren dördüncü dönemde AB Anayasası tartışmaları, entegrasyon, ayrımcılık, göç söylemlerine odaklanılmıştır. Wodak, Lancaster’daki ekibi ile kimlik politikası, göç ve ayrımcılığın yanı sıra söylem ve siyaset arasındaki ilişkileri araştırmayı sürdürmüştür. Öte yandan bu dönemde, Wodak ve ekibi politikacıların günlük rutinlerini ve gündelik yaşantılarının medyadaki sunumunu araştırmıştır. Söylem katılımcılarının içsel yönelimlerini hesaba katan bu uygulamalı araştırma, etnografiyi STY’ye katma eğilimini göstermektedir (Reisigl, 2017, s. 47).

ESÇ geleneğinin bir parçası olan STY, diğer ESÇ yaklaşımları ile pek çok ortak noktayı paylaşmaktadır. Wodak, ESÇ için sıraladığı on temel özelliğin aynısını STY için de sıralamıştır. Buna göre; STY kuramda, çalışmanın kendisinde, çalışma ekibinde ve uygulamada görülebileceği gibi disiplinler arası, sorun odaklı, eklektik ve abdüktif bir yaklaşımdır. Yaklaşım, çeşitli türleri, konuları metinlerarası ve söylemlerarası ilişkileri araştırırken, tarihsel bağlamı her zaman söylemin ve metinlerin yorumlanması sürecine katmaktadır. Alan araştırması ve etnografinin çalışmaya katılması yararlı bulunmakta, orta ölçekli kuramların kullanılmasını ve sınanmasını gerekli kılmaktadır. Sonuçların belirli söylemsel ve toplumsal pratikleri değiştirmek amacıyla kullanılması amaçlanmaktadır (Wodak, 2001, s. 69-70).

Öte yandan, STY’yi diğer ESÇ yaklaşımlarından ayıran bazı özellikler de bulunmaktadır. Reisigl’a göre, STY öncelikle tarihsel bağlantıya verdiği önem ile diğer yaklaşımlardan ayrılmaktadır. İkinci olarak, geniş araştırma projelerinde diğer ESÇ

yaklaşımlarından daha sistematik olarak üçgenleme (triangulation) yöntemine başvurulmaktadır. Bu projelerde takım çalışmasının öne çıkması da bir diğer ayırt edici özellik olarak vurgulanmaktadır. Retorik kavramına ve argümanlaştırma çözümlemesine diğer ESC çalışmalarıdan daha çok önem verildiği de öne sürülmektedir. Reisigl'in vurguladığı bir diğer önemli ayırım da göstergebilim yaklaşımı açısından van Leeuwen ve Kress'in benimsedikleri Saussure geleneğinden çok, Charles Sander Pierce'in modeline yakın bir anlayışın benimsendiği yönündedir. Bunun yanı sıra, Fairclough'un tek yaklaşımlı söylem anlayışı yerine STY'nin çok yaklaşımlı bir söylem anlayışını benimsediği ifade edilmektedir. Son olarak Reisigl, STY'nin çalışmalarında Habermas ve Eleştirel Kuramın önemli bir rolü olmasına karşın postyapısalcı kuramlara yapılan göndermelerin diğer ESC yaklaşımlarına göre çok daha az olduğundan söz etmektedir (Reisigl, 2017, s. 49).

STY, söylemin dilbilgisel özelliklerinin yanı sıra tarihsel bağlamına odaklanmaktadır. Söylemi, soyutlamadan, ortaya çıktığı bağlamından koparmadan çözümlemeyi amaçlamaktadır. Tarihsel, örgütsel, siyasal konuların ve metinlerin incelenmesinde, tarihsel kaynaklardaki bilgi birikimi ile söylemsel olayların içine gömülü olduğu toplumsal ve siyasal alanların arka planlarını bütünleştirmeye çalışmaktadır. Bu yaklaşım kısaca söylemsel pratikleri içinde bulundukları tarihsel bağlamı dikkate alarak, toplumsal kuramla bütünleştirerek çözümlemektedir (Wodak, 2001, s. 65).

Wodak, söylemsel pratiklerin toplumsal olarak kurucu niteliğini vurgularken, bunu farklı şekillerde gerçekleştirebildiklerinden söz etmektedir. İlk olarak söylemsel pratikler belirli toplumsal koşulların ortaya çıkması ve üretilmesi konusunda belirleyici bir rol oynamaktadır. Bu, söylemin ırk, ulus, etnik kimlik vb. kolektif öznelere oluşturulmasında kurucu bir işleve sahip olduğu anlamına gelmektedir. İkinci olarak, söylemsel pratikler belirli bir toplumsal statükoyu sürdürme, yeniden üretme ya da meşrulaştırma işlevine sahiptir. Aynı zamanda söylemsel pratikler statükonun değiştirilmesine aracılık etme ve son olarak statükonun parçalanması ve yıkılmasına etki etme işlevlerine sahiptir (Wodak ve Reisigl, 2003, s. 385).

Wodak ve Meyer, STY'yi benimseyen araştırmalarda kullanılmak üzere üç aşamalı bir çözümleme stratejisi önermişlerdir (Reisigl ve Wodak, 2009, s. 93, 102). Buna göre, ilk aşamada belirli bir söyleme ait belirli içerikler (örneğin; ırkçı, antisemitik, milliyetçi veya etnik, dini içerikli) saptanmakta, yani söylemin hangi konu çevresinde

şekillendiği belirlenmektedir. İkinci aşamada bu söylemin hangi söylemsel stratejiler kullanılarak yapılandırıldığı keşfedilmektedir. Olumsuzlama, yüceltme, dışlama, meşrulaştırma, kaçınma, biz ve onlar ayrımı, soyutlama vb. stratejiler ideolojilerin dilsel iletişim düzlemine aktarılmadan önce zihinde nasıl kurgulandıklarını göstermektedir (Büyükkantarcıoğlu, 2006b, s. 108). Üçüncü aşamada ise söylemsel stratejilerin hangi somut dilsel araçlar ve biçimler kullanılarak aktarıldığı belirlenmektedir (Wodak ve Meyer, 2015, s. 29-30).

Reisigl ve Wodak, etkili bir STY için yinelenen adımlardan oluşan sekiz aşamalı bir araştırma tasarımı önermiştir. Bu aşamaların en iyi uygulama olanağını büyük ve disiplinler arası projelerde bulabileceğinden söz eden yazarlar, doktora tezi gibi kişisel bir projede de bu aşamaların kullanılmasının önemini vurgulamışlardır.³⁰ STY'nin uygulanması sırasında kullanılması önerilen araştırma aşamalarından ilki kuramsal bilgilerden yararlanmadır. Bu ilk aşamada araştırmacılara konuyla ilgili literatür taraması yapmaları, önceki araştırmaları incelemeleri ve bu araştırmaların sonuçlarını tartışmaları önerilmektedir. Bundan sonraki aşamada ise hazırlanan araştırma sorularına bağlı olarak veriler ve bağlamsal bilgi sistematik olarak toplanması gerekmektedir. Araştırmanın üçüncü aşaması verilerin çözümleme için hazırlanmasından oluşmaktadır. Araştırmacıların, verilerin hangi ölçütlere göre seçileceğini ya da azaltılacağını belirlemeleri ve verilerin düzenlenmesi ya da kayıtların deşifresi söz konusu ise bunları gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Dördüncü aşamada ise araştırma sorularına geri dönülerek, bu soruların ayrıntılarıyla tanımlanmaları ve çalışmaya ilişkin varsayımların formüle edilmesi önerilmektedir. Beşinci aşama olan nitel pilot çözümleme aşamasında araştırmada oluşturulan kategorilerin ve özel varsayımların test edilmesi gerçekleştirilmektedir. Bunu izleyen aşamada ise bütün verilerin kullanıldığı, büyük ölçüde nitel ve kısmen nicel yöntemlerle, ayrıntılı durum çalışması yapılmaktadır. Yedinci aşamada, çözümleme sonuçları yorumlanmakta ve bu doğrultuda eleştirinin formülasyonu gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın sekizinci ve son aşamasında ise ayrıntılı çözümleme sonuçlarından yola çıkılarak başka araştırmalarda uygulanabilecek öneriler sunulmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2009, s. 96).

³⁰ Reisigl ve Wodak, doktora tezinde yalnızca bir vaka incelemesi yapılmasının ve veri toplama aralığının kısıtlanmasının daha doğru olacağını vurgulamışlardır. (Reisigl ve Wodak, 2009, s. 96)

3.2.1. Söylem Tarihsel Yaklaşım'ın söylem stratejileri

STY'nin belirli bir söylemi ve onunla ilgili metinleri/konuşmaları vb. çözümlerken kullandığı beş temel strateji bulunmaktadır. Bir söylemin çözümlemesinde bu stratejilerden yalnızca biri kullanılabileceği gibi hepsi ya da birkaç tanesi de kullanılabilir. STY'nin stratejileri, incelenecek söylemde yanıt aranmak istenen beş sorudan yola çıkılarak geliştirilmiştir. Bu sorular şunlardır (Reisigl ve Wodak, 2009, s. 93, 94):

1. Kişiler, nesneler, olgular, olaylar, süreçler ya da eylemler dilbilimsel olarak nasıl adlandırılıyor?
2. Toplumsal aktörlere, nesnelere, olgulara/olaylara ve süreçlere hangi özellikler ve nitelikler atfediliyor?
3. Söz konusu söylemde hangi argümanlar kullanılıyor?
4. Adlandırmalar, nitelemeler ve argümanlar hangi bakış açısından sunulmaktadır?
5. İlgili sözler açıkça (yoksa örtük, dolaylı yoldan mı) ifade ediliyor mu? Pekiştirme ya da yumuşatma kullanılıyor mu?

Bu sorular, toplanan veriler üzerinden nitel bir araştırma yöntemiyle yanıtlanabileceği gibi derlem³¹ (corpus) tabanlı nicel araştırma yöntemleri kullanılarak da yanıtlanabilir (Reisigl, 2017, s. 52). Bu sorulardan yola çıkılarak geliştirilen söylemsel stratejiler, bu stratejilerin amaçları ve kullandıkları dilsel araçlar Tablo 3.1.'de sunulmuştur.

STY'nin ilk stratejisi olan adlandırma (nomination) toplumsal aktörlerin, olayların, süreçlerin dilbilimsel olarak nasıl adlandırıldıklarına odaklanan bir stratejidir. Reisigl ve Wodak (2001), kişileri ve grupları dilsel olarak aşağılayıcı, alçaltıcı şekilde adlandırmanın dilbilimsel ve retorik ayrımcılığın en temel ve basit biçimi olduğundan söz etmektedir. Onlara göre, bazen tek bir sözcük bile (örneğin; zenci sözcüğü) bir grubu ya da insanı aşağılamak için gerekli anlamı iletebilmektedir (Reisigl and Wodak, 2001, s. 45). Bu strateji temel olarak bir kavramı adlandırmak için başka bir kavramdan

³¹ Derlem (corpus), bir dili belirgin dilbilimsel ölçütlere göre örneklemek amacıyla, o dile ait yazılı ve sözlü metinlerden belirli standartlara göre seçilmiş ve düzenlemiş metin parçalarının bütünü olarak tanımlanmaktadır (McEnery vd. 2006: 4 Akt: Özkan, B. (2014). Türkiye Türkçesi Söz Varlığında Fiillerin Derlem Denetimi ve Derlem Tabanlı Sözlüğü. *Bilig*, s. 69, 171.)

yararlanma şeklinde özetleyebileceğimiz bir anlam aktarmasının ya da anlam değişmesinin varlığını ortaya çıkartmaya odaklanmaktadır.

Tablo 3.1. *Söylemsel Stratejilerin Seçimi (Reisigl ve Wodak, 2009, s.95)*

Söylemsel Strateji	Amaçlar	Araçlar
Adlandırma (nomination)	Toplumsal aktörlerin, nesnelerin, olguların, olayların ve süreçlerin söylemsel inşası	- Sınıflandırma araçları - Metafor - Ad aktarması - Kapsamlayış - İş/eylem belirtmek için kullanılan fiiller ve isimler
Yüklemleme (predication)	Toplumsal aktörlerin, nesnelerin, olguların, olayların, süreçlerin ve eylemlerin söylemsel niteliği (Ör. Az/çok, olumlu/ olumsuz yönde)	- Basmakalıp, olumlu/olumsuz özelliklerin atfedilmesi (Sıfatlar, ekler, edat öbekleri, bağıl cümleler, bağlantılı cümleler, mastar cümleleri, ortaç cümleleri vs.) - Metafor, ad aktarması, kapsamlayış, mübalağa, örtmece, kinaye, çağrışım
Argümanlaştırma (argumentation)	Bir iddiayı kanıtlamak/çürütmek, karşıdakini ikna etmek için önermeler yoluyla akıl yürütme (haklılaştırma ya da meşrulaştırma)	- Topos - Yanıltmaca/Safsata
Söylem temsili (discourse representation) ya da perspektiflendirme (perspectivization)	Söylemde konuşmacının/yazarın yaklaşımı, konumlanması, bakış açısı, konuya yakınlığı ya da uzaklığı	- Doğrudan ya da dolaylı konuşma - Tırnak işaretleri - Metaforlar
Pekiştirme veya Yumuşatma (intensification, mitigation)	İfadenin edimsel gücünü değiştirme, pekiştirme ya da yumuşatma	- Anlamı azaltan ya da artıran ekler - Teyit soruları (Soru-yanıt retoriği), iddia yerine soru sorma - Bulanık anlatım - Mübalağa - Ters/olumsuz deyim kullanma (Bir fikri tersinin olumsuz hali ile ifade etme)

STY'nin ikinci stratejisi olan yüklemleme (predication) ise toplumsal aktörlerin, nesnelerin, olguların, olayların, süreçlerin ve eylemlerin söylemsel niteliğine odaklanan bir stratejidir. Bunlar toplumsal aktörleri olumlu/olumsuz, az/çok, aşağılayıcı/yüceltici şekilde etiketlemeye, onları grup üyeleri olarak inşa etmeye yarayan stratejilerdir. Olumlu ya da olumsuz etiketlemede sıfatlardan, edat öbeklerinden, bağıl cümlelerden yararlanıldığı gibi adlandırma stratejisinde de üzerinde durulan anlam aktarmalarından

da yararlanılmaktadır. Aslında Reisigl ve Wodak (2001), adlandırma ve yükleme stratejisinin birbirlerinden net bir şekilde ayrılamayacağını hatta adlandırmanın bazı yükleme stratejilerinin özel bir biçimi olarak düşünülebileceğini ifade etmiştir.

Anlam aktarmaları, güçlü ve etkileyici anlatım için başvuru söz sanatları arasında yer almaktadır. Aktarmalarda bir kavram, onunla ilişkili başka bir kavramla anlatılmaya çalışılırken, gösterge de yeni bir anlam kazanmaktadır (Aksan, 2006, s. 62). Anlam aktarması (ya da değişmesi) genellikle mecaz ya da değişmece (trope) adı verilen söz sanatları ile yapılmaktadır. Mecaz, TDK tarafından bir sözcüğün ya da kavramın kabul edilenin dışında, başka anlamlara gelecek biçimde kullanılması olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2011, s. 1641). Yani, bir sözcüğün temel ve yan anlamları dışında yeni ve türetilmiş bir anlamda kullanılmasıdır. Bu açıdan her türlü mecaz, sözcüğün temel anlamına yapılan ek bir katkı olarak kabul edilmektedir.

Mecaz anlamdaki değişimler genellikle üç yöntemle gerçekleşmektedir: Metafor (eğretileme, metaphor), ad aktarması (düzdeğişmece, metonymy) ve kapsamlayış (synecdoche) (Günay, 2007, s. 72, 73). Bu üç mecaz türü aynı zamanda adlandırma stratejisinde en çok kullanılan dilsel araçlardır (Reisigl and Wodak, 2001, s. 45). Metafor, ad aktarması ve kapsamlayış olarak adlandırılan bu üç söz sanatı, sözcüğün temel anlamı ve mecazi anlamı arasında kurduğu ilişki bakımından birbirinden farklılık göstermektedir. Bu üç mecaz türü arasındaki ayrım “asıl anlamı (A), betilenmiş [mecazi] anlama (B) bağlayan ilişkinin mantıksal durumuna göre yapılabilmektedir.” (Günay, 2007, s. 73).

Metafor, yalnızca Türkçede değil, her dilde en yaygın kullanılan aktarma türüdür (Aksan, 2006, s. 62). Metaforik anlam iki kavramın gösterilenleri arasındaki benzerlik sonucunda oluşmakta ve iki kavram arasındaki karşılaştırma örtük şekilde yapılmaktadır. Birleşik sözcüklerin ve deyimlerin çoğunluğunda metaforik bir anlatım vardır. Metaforlar, anlatımı güçlü kılmak, somutlaştırmak, dinleyiciye ya da okuyucuya daha etkileyici şekilde aktarmak için başvuru yöntemlerdir (Günay, 2007, s. 74, 75). Burada anlamın aktarımı insandan doğaya, doğadan insana, doğadaki nesneler arasında olabileceği gibi soyut kavramların somut göstergelerle dile getirilmesi şeklinde özetlenebilecek somutlaştırma yolu ile de yapılabilmektedir. Örneğin, Türkçede bir dünya görüşünü, zihniyeti anlatmak ya da bu görüşü aşağılamak için somut bir kavram olan “kafa” sözcüğünden yararlanılarak “bu kafalar değişmedikçe...” ya da “bu kafa

yapısı değişmedikçe bu kurumda çalışmak çok zor.” şeklinde bir ifadenin kullanılması somutlaştırma yolu ile metafora başvurma konusuna örnek olarak gösterilebilir (Aksan, 2006, s. 66, 67).

Anlatımı güçlendiren, kolaylaştıran söz sanatlarından biri de ad aktarmasıdır (metonimi). Düzdeğişmece ya da mecazı-mürsel şeklinde de kullanılmaktadır. Ad aktarması, bir kavram yerine onunla ilgili başka bir kavramın kullanılması ya da birkaç sözcüğün eksiltilmesi ile gerçekleştirilen söz sanatıdır. Kavramlar arasında metafora olduğu gibi bir benzetme amacı yoktur. Ad aktarmasında iki kavram arasında ilgi, neden-sonuç ya da bağlantıya dayalı bir ilişki söz konusudur. İki kavram arasındaki ilişki birinin diğerini belirtmesine olanak sağlamaktadır (Günay, 2007, s. 79, 80). Örneğin, seçimlerden sonra gazetelerde sıkça görülen “Türkiye kararını verdi.” cümlesinde “Türkiye” sözcüğü, “Türkiye’de oy veren vatandaşlar” için kullanılmış, eksilteli bir anlatımla yapılmış bir ad aktarmasıdır. Yine benzer şekilde “Washington’dan sert açıklama” cümlesinde Washington sözcüğü ile uzamdan yola çıkılarak Başkanlık ya da Cumhurbaşkanlığı gibi bir kurumun belirtildiği bir ad aktarması söz konusudur.

Kapsamlayış (synecdoche) ise aralarında cins-tür, tüm-parça, çoğul-tekil vb. bakımlardan ilgi bulunan sözcüklerden birinin diğerinin yerine kullanılması ile oluşan bir başka söz sanatıdır. Kapsamlayışta parça ile bütün, içeren ile içerilen gibi ilişkilere dayanan bir anlam aktarımı söz konusudur. Dolayısıyla kullanılan kavram ile belirttiği nesne arasında bir zorunluluk ilişkisi bulunmaktadır (Günay, 2007, s. 85). Günay, kapsamlayış ve ad aktarması arasındaki ayrımın belirgin olmadığını vurgularken; Aksan ise kapsamlayış ad aktarmasının bir alt türü olarak ele almıştır (Aksan, 2006, s. 85; Günay, 2007, s. 86). Kapsamlayışın iki türü bulunmaktadır. Bunlardan ilki, bir nesneye ait parçanın bütün bir nesneyi anlatmak için kullanılması şeklinde gerçekleşen “bütünün yerine parçanın anılması”dır (pars pro toto). Diğer ise bir nesnenin tamamının, onun bir parçasını anlatmak için kullanılması şeklinde gerçekleşen “parça yerine bütünün anılması” (totum pro parte) yöntemidir. Örneğin; sinema yerine beyaz perde denildiğinde bütünü anlatmak için parçanın kullanıldığı görülmektedir. “Yaşar Kemal okuyorum.” cümlesinde Yaşar Kemal’in bir kitabı yerine yazarın adının kullanılması ise parçayı anlatmak için bütünün kullanımına örnektir.

STY’nin üçüncü stratejisi olan argümanlaştırma (argumentation) ise söylemde; toplumsal aktörlere, olaylara, süreçlere ya da eylemlere yönelik adlandırmaları ve

yüklemlemeleri içeren iddiaları haklı göstermek için hangi argümanların kullanıldığına odaklanan bir stratejidir. Bu stratejiyle, belirli kişilerin ya da sosyal grupların dışlanmasını, ayrımcılığa uğramasını, baskı altına alınmasını, sömürülmesini haklılaştırmak ve meşrulaştırmak için hangi argümanların ve argümanlaştırma şemalarının kullanıldığını ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2001, s. xiii). Argümanlaştırmanın temelleri klasik mantık ve retorik alanının konusu olan argümanlaştırma kuramına ve Aristoteles'in mantık üzerine yazdığı yazıların, ölümünden sonra derlenmesinden oluşan *Organon*'a kadar dayanmaktadır. Klasik mantık kuramına süreç içinde farklı araştırmacılar tarafından yöneltilen eleştiriler, argümanlaştırma kuramında yeni yaklaşımları ortaya çıkarmıştır. Bunlardan biri de Stephen Toulmin'dir. Toulmin, klasik mantığın akıl yürütme ve geçerlilik anlayışına karşı çıkmış, bir çıkarımın geçerliliği için sunduğu evrensel ilkeleri reddetmiş ve formel mantığın sınırlı olduğunu savunmuştur (Çalışkan, 2018, s. 101). Wodak, STY içinde formüle ettiği argümanlaştırma stratejisinde genel olarak klasik mantığa eleştirel bir yaklaşım getiren Stephen Toulmin'in modelinden yararlanmıştır (Wodak, 2015, s. 51).

Argümanlaştırma kuramından STY'ye uyarlanan önemli unsurlardan biri de *topos* (Çoğ. *Topoi*) (Latince, Loci; İngilizce, Topic) kavramıdır. Eski Yunancada “yer, toprak, ülke, memleket” anlamlarının yanı sıra “bir konuşmanın (söylevin) konusu veya içeriği” anlamına gelmektedir (Çelgin, 2011, s. 661). STY'nin argümanlaştırma stratejisi içindeki en önemli dilsel araç, öne sürülen argümanın amacını tanımlayan *topos*'tur (Wodak ve Meyer, 2001, s. 73-74). STY'nin kullandığı *topos* kavramı Toulmin, Manfred Kienpointner ve Sara Rubinelli'nin çalışmalarından uyarlanmıştır (Wodak, 2015, s. 51). *Topos*, argümanın nasıl ve nerede aranacağına dair bilgi veren arama formülleri ve argümandan sonuca geçişi garanti eden garanti belgeleridir (Kienpointner'dan akt: Wodak, 2015, s. 51). *Topos*, söylemde öne sürülen argümanların çıkış noktası, zeminidir. Söylemi inşa edenin, kendi bakış açısını savunmak için argüman aradığı, ona bakış açısını destekleyici argümanlar sağlayan yerdir (Çalışkan, 2018, s. 46-47). Kısaca *topos*, söylemde öne sürülen argümanı kanıtlamak/çürütmek için kullanılan araçlardan biridir.

Wodak ve Meyer (2001, s. 74-77), Avusturya'da göçmenlerle ilgili yaptıkları bir araştırmada, incelenen argümanlarda karşılaşılan *topoi* listesini paylaşmışlardır. Wodak, “The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean (Korkunun Siyaseti:

Sağ Kanat Popülist Söylemler Ne Anlama Geliyor?)” başlıklı kitabında ise özel olarak sağ popülist söylemde kullanılan *topoi* listesine yer vermiştir.

Söz konusu liste Tablo 3.2.’de sunulmuştur.

Tablo 3.2. Sağ Popülist Söylem için Seçili Topoi Listesi (Wodak, 2015, s. 53)

Topoi	Gerekçe
Halk Toposu (Topos of people)	Eğer halk belirli bir eylemi destekliyorsa, o eylem gerçekleştirilmelidir. (ya da tersi)
Yarar veya Avantaj Toposu (Topos of advantage or usefulness)	Belirli bir ilgili bakış açısına göre bir eylem yararlı olacaksa, o eylem yapılmalıdır.
Yararsızlık veya Dezavantaj Toposu (Topos of uselessness or disadvantage)	Bir kararın öngörülen sonuçları gerçekleşmeyecekse, o karar reddedilmelidir.
Tehlike veya Tehdit Toposu (Topos of danger or threat)	Belirli tehlikeler veya tehditler varsa, bunlara karşı bir şeyler yapılmalıdır.
Yük veya Ağırlık Toposu (Topos of burden or weighing down)	Bir kişi, kurum veya ülke belirli sorunlarla yükümlüyse, bu yükleri azaltmak için harekete geçilmelidir.
Finans Toposu (Topos of finance)	Belirli bir durum veya eylem çok para harcıyor veya gelir kaybına neden oluyorsa, bu maliyetleri azaltan veya kaybı önleyen eylemler yapılmalıdır.
Gerçeklik Toposu (Topos of reality)	Gerçeklik olduğu gibi olduğu için belirli bir eylem/karar yapılmalıdır.
Sayılar Toposu (Topos of numbers)	Sayılar belirli bir bakış açısını kanıtlarsa/kanıtlamazsa, belirli bir eylem yapılmalı/yapılmamalıdır.
Kurtarıcı Toposu (Topos of saviour)	Eğer X nedeniyle tehlike bekleniyorsa ve A bizi geçmişte kurtardıysa, A yine bizi kurtarabilir.
Tarih Toposu (Topos of history)	Çünkü tarih belirli eylemlerin belirli sonuçları olduğunu öğretir, belirli bir durumda belirli bir eylem yapılmalı veya yapılmamalıdır.

Bu çalışmada, yukarıdaki tabloda verilenler dışında, Wodak ve Meyer (2001)’in önceki çalışmalarında sözünü ettikleri *topoi* de göz önüne alınmış ve metinlerde hangilerinin kullanıldığı saptanmıştır.

STY’de argümanlaştırma stratejisinde kullanılan araçlardan bir diğeri de safsata³² (fallacy)dır. Temelleri Aristoteles’in *Sofistçe Çürütmeler* eserine kadar uzanan safsatalar, iddiayı haklı çıkartmak için yapılan yanlış akıl yürütmelerdir. Diğeri bir değışle; rasyonel ve akla uygun argümanlaştırma kurallarını ihlal eden argümanlaştırma şemalarıdır. Safsatalar, biçimsel (formal) ve serbest (informal) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Buna göre; argümanın yanlış bir öncüle dayanarak geçersiz sayıldığı safsatalara biçimsel safsata, anlamsal olarak yanıltma niyeti ile ortaya çıkması durumunda oluşanlara ise serbest safsata adı verilmektedir (Uyar, 2019, s. 16).

Reisigl (2008, s. 118), bir argümanda akla uygun bir argümanlaştırma şemasının (yani topos) mı yoksa onun yanıltıcı bir benzerinin (safsata) mı kullanıldığını çözümlemenin imkânsız olmasa da oldukça zor olduğunu vurgulamıştır. Reisigl ve Wodak, rasyonel müzakereye uygun bir argümanlaştırma ile stratejik, ikna amaçlı, manipülatif girişimler arasındaki ayrımın soyut ve kuramsal bir ayrım olduğunu savunmuşlardır. Özellikle manipülatif niyetin oldukça nadiren açıkça iletilildiğini, “hiç kimse doğrudan insanın kafasına bakama[yacağı]” için en fazla dolaylı olarak tanınabileceğini öne sürmüşlerdir. Dolayısıyla topos ve safsataları birbirinden kesin olarak ayırmanın her zaman mümkün olamayacağını vurgulamışlardır. Yazarlar, bu noktada rasyonel ve yapıcı tartışmalara yönelik literatürdeki kurallara³³ vurgu yaparak,

³² Orhan Hançerlioğlu’nun Felsefe Sözlüğü’nde yanıltmaca (fallacy) şu şekilde tanımlanmıştır: “Başkasını yanıltmak için doğru olmadığı bilinerek yapılan uslamla ve çıkarsama. Türk Dil Kurumunca yayımlanan Felsefe Terimleri Sözlüğünde bilgililik (Os. Safsata, Mugalata; Fr. Sophisme, Al. Trugschluss, Fangschluss; İng. Sophism, Fallacy) deyiimi, yanıltmaca deyiimiyle dile getirilmiştir.” Hançerlioğlu, O. (1976). Felsefe Ansiklopedisi: Kavramlar ve Akımlar, C. 7, Ankara: Remzi Kitabevi, s. 221.

³³ Yazarlar, Frans H. van Eemeren ve Rob Grootendorst tarafından geliştirilen pragma-diyalektik yaklaşımın akılcı tartışmalara yönelik on kuralını şu şekilde sıralamışlardır: Tartışma özgürlüğü, gerekçe sunma zorunluluğu, rakibin önceki söyleme doğru referans verme zorunluluğu, olaylara dayanma zorunluluğu, örtülü önermelere doğru referans verme zorunluluğu, ortak başlangıç noktasına saygı, akla uygun argümanların ve argümanlaştırma şemalarının kullanımı, mantıksal geçerlilik, tartışma sonuçlarını kabul etme, açık ifade ve doğru yorum. Bu kuralların yapıcı bir tartışmanın ötesinde, müzakereci bir demokrasi modelinin temelini oluşturacak bir söylem etiğı açısından da önemli olduğunu vurgulamışlardır. Irkçılık, etnik ayrımcılık, cinsiyetçilik vb. ayrımcılık biçimlerinin söylem temelli meşrulaştırmasını ve ayrımcı önyargıları çözümlemek isteyen birinin, sözü edilen kuralların birçok ihlaline rastlayacağını savunmuşlardır (Reisigl ve Wodak, 2001, s. 70-71).

bu kuralların akla uygun olanı ayırt etmeye olanak tanıyacağını altını çizmişlerdir (Reisigl ve Wodak, 2001, s. 70).

Wodak ve Richardson, “The impact of visual racism: Visual arguments in political leaflets of Austrian and British far-right parties (Görsel Irkçılığın Etkisi: Avusturya ve İngiliz Aşırı Sağ Partilerin Siyasi Broşürlerinde Görsel Argümanlar)” başlıklı çalışmalarında, sağ popülist retorikte sıkça karşılaşılan safsatalardan söz etmişlerdir (Richardson ve Wodak, 2009, s. 49-50). Reisigl (2008, s. 117) da Avusturya örneğinde, sağ popülist retoriğe odaklandığı çalışmada popülist argümanlaştırmanın merkezinde yer alan safsatalara değinmiştir. Söz konusu çalışmalarda adı geçen safsatalar, İngilizce karşılıkları ve Türkçe açıklamaları ile birlikte Tablo 3.3’de verilmiştir:

Tablo .3.3. Sağ Popülist Söylemde Yaygın Olarak Kullanılan Safsatalar

Latince	İngilizce	Açıklamalar ³⁴
<i>Argumentum ad baculum</i>	Appeal to fear	Tehdit/korkuya başvurma safsatası Bir fikrin ya da iddianın doğru olduğuna ikna etmek için tehdit ve korkutmaya başvurmak
<i>Argumentum ad hominem</i>	Argument against the person	Adam karalama safsatası Argümanın kendisini değil, öne süren kişiyi hedef alarak argümanın yanlışlığını ispatlamaya çalışmak, itibarını sarsmak
<i>Argumentum ad populum or pathetic fallacy</i>	Appeal to common belief	Çoğunluğa (ortak tutuma) başvurma safsatası Bir fikrin ya da iddianın doğru olduğuna ikna etmek için çoğunluğun ortak düşüncesinin bu olduğunu/olmadığını öne sürmek, çoğunluğun benimsediğinin doğru olduğunu ileri sürmek
<i>Argumentum Ad Verecundiam</i>	Appeal to Authority	Bir bilen safsatası Bir iddianın doğruluğunun kabulü için otoriteye başvurma. Otorite figürlerinin veya uzmanların saygınlığını kötüye kullanarak, bir fikri kabul ettirmek için iddia ile ilgisiz bir konuda otoritenin görüşlerine dayanarak doğruluk iddiasında bulunma

³⁴ Wodak ve Richardson ile Reisigl’in söz ettiği safsataların Türkçe açıklamaları Tevfik Uyar’ın “Safsatalar” adlı kitabından alınmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz; Uyar, T. (2019). Safsatalar: Günlük hayatta sıklıkla yapılan yanlış akıl yürütmeleri. İstanbul: Destek Yayınları.

STY'nin dördüncü stratejisi olan söylem temsili (discourse representation) ya da perspektiflendirme (perspectivization) ise söylemde; toplumsal aktörlere, olaylara, süreçlere ya da eylemlere yönelik adlandırmaların, yüklemlemelerin ve sunulan argümanların hangi perspektiften dile getirildiğine odaklanan bir stratejidir. Söylemde konuşmacının ya da yazarın konuya yaklaşımı, uzak/yakın olarak konumlanması, bakış açısı, neleri dahil ettiği ya da dışarıda bıraktığı bu başlık altında değerlendirilmektedir. Bu stratejide doğrudan ya da dolaylı konuşmalara, tırnak işaretlerine ya da metafor gibi dilsel araçlara dikkat edilmektedir (Reisigl ve Wodak, 2009, s. 93-95). Söylem temsili ya da perspektiflendirme; konuşmacının/yazarın söylemdeki katılımını, görüşlerini söylemsel akış içinde konumlandırmasını ifade etmektedir. Ayrımcı olayların, söylemlerin raporlanması, tanımlanması ya da anlatılması gibi durumlarda bu stratejinin örneklerine rastlanabilir.

Söylem temsili, bir söylem içinde anlamı temsil etme ve iletişimde bulunma sürecine katılımı ifade etmektedir. Konuşmacı/yazar, doğrudan konuşma, dolaylı konuşma ya da serbest dolaylı konuşma yoluyla ırkçı, cinsiyetçi vb. bir söylemi temsil edebilmektedir. Dolaylı konuşma genellikle bir uzaklaşma göstergesi olarak kabul edilirken, doğrudan ve serbest dolaylı konuşma ise konuşmacının katılımını ifade etmekte ve dinleyici/okuyucu katılımını çağrıştırmaktadır. Katılım, aynı zamanda metindeki ya da söylemdeki ısrarlı yinelemelerle de ifade edilebilmektedir. Sözcüklerin, sözcük gruplarının, belirli ifadelerin ya da uzun söylem dizilerinin yinelenmesi şeklinde görülebileceği gibi jest ve mimikler gibi sözel olmayan yüz ifadeleriyle kendini gösterebilmektedir (Reisigl ve Wodak, 2001, s. 83).

Reisigl, popülist grup kimliği kurmak amacıyla kullanılan iki perspektiften söz etmiştir. Bunlardan biri gözlemcinin tıpkı solucan gibi nesnelere aşağıdan yukarı bakmasını ifade eden “solucan bakışı” (worm’s eye view) perspektifidir. Yazar, gücü elinde bulunduran “yukarıdakiler” yani iktidara karşı, halk tarafından yapılan bir gözlemi ifade etmesi anlamında, muhalif popülist retorik tarafından sıkça kullanılan bir perspektif olduğunu ifade etmiştir. Bir grup kimliği inşa etmek için popülist tarafından kullanılan bir başka perspektif ise “biz” perspektifidir. Solucan bakışı perspektifinde olduğu gibi “aşağıdakiler” ile “yukarıdakiler” ve “dışarıdakiler” arasına mesafe koymakta ve onlara karşı siyasi olarak birlikte hareket edilmesi vurgusunu içermektedir. Yazar, muhalif popülist retorik için tipik olarak nitelediği bu perspektiflerin Avusturya

örneğinde, iktidardaki popülistler tarafından da kullanıldığını saptamış ve bunu dikkat çekici bir bulgu olarak not etmiştir (Reisigl, 2008, s. 112).

STY'nin beşinci ve son stratejisi olan pekiştirme ya da yumuşatma (intensification or mitigation) ise söylemde; toplumsal aktörlere, olaylara, süreçlere ya da eylemlere yönelik adlandırmaların, yüklemlemelerin ve argümanların hafifletilmesinde ya da güçlendirilmesinde hangi dilsel araçların kullanıldığına odaklanan bir stratejidir. Pekiştirme ya da yumuşatma, ayrımcı ifadelerin anlamının yumuşatılmasında kullanılabileceği gibi ırkçı, antisemitik vb. ayrımcı söylemlere yönelik eleştirilerin hafifletilmesinde ve ciddiyetinin azaltılmasında da kullanılabilmektedir (Reisigl ve Wodak, 2001, s. 85). STY'de pekiştirme ve yumuşatma stratejisinin çözümlenmesinde başvurulmuş belirli dilsel araçlar bulunmaktadır. Bunlar; küçültme ve yüceltme sözcükleri, teyit sorusu, dilek kipleri, muğlak ifadelerin kullanımı, doğrudan iddia etmek yerine soru-yanıt retorik kullanma, atasözleri ve deyimlerden yararlanma, bir fikri olumsuzla ifade etme şeklinde sıralanmaktadır. Bu strateji ile söylemde öne sürülen ifadenin keskinlik derecesini etkileyecek (söylemi pekiştirecek ya da yumuşatacak) ve dinleyicinin/okuyucunun bakış açısını değiştirebilecek bir dilsel araç kullanılıp kullanılmadığına odaklanılmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2009, s. 93-95).

STY'nin beş stratejisi içinde; adlandırma, yüklemleme ve argümanlaştırma stratejileri göç, çokkültürlülük, yabancılar karşıtlığı, ırkçılık, milliyetçilik, etnisizm gibi ayrımcı ve dışlayıcı söylemlerin çözümlenmesinde kullanılırken; söylem temsili/perspektiflendirme ve pekiştirme/yumuşatma stratejileri ise bu konularla sınırlı olmayan ve her türlü söyleme uygulanabilen stratejilerdir. Ancak ayrımcı ve dışlayıcı söylemlerin ikna gücünün artırılmasında sıkça kullanıldıkları da gözden kaçırılmamalıdır. İlk üç strateji, söylemi inşa edenin söyleme katılımını ifade eden, görüşlerini söylemsel akış içinde konumlandıran stratejilerdir. Son iki strateji ise konuşmacının ya da yazarın öne sürdüğü iddianın kesinlik derecesini belirlemek, dinleyici/okuyucu üzerindeki ikna edici etkisini artırmak amacıyla kullanılmaktadır (Reisigl ve Wodak, 2001, s. 81).

3.2.2. Söylem Tarihsel Yaklaşım ve popülizm

STY'nin çalışma alanı oldukça geniştir. Yoğunlaştığı konuların başında ise ayrımcılık gelmektedir. Irkçılık, milliyetçilik, yabancı düşmanlığı, islamofobi, cinsiyet ayrımcılığı gibi konularda çok sayıda söylem çözümlemesi bulunmaktadır. Bunun dışında; göç, sığınma, dil politikaları , söylem ve kimlik (ulusal ve uluslar üstü / Avrupa kimliği, dilsel kimlik), söylem ve tarih (ör. ulusal sosyalizm, faşizm, anma, eser inceleme tarihi, siyasi tarih), medya söylemi (ör. geleneksel medya, sosyal medya), söylem ve ekoloji (ör. iklim değişikliği) çeşitli sosyal kurumlardaki iletişimsel engeller (ör. hastaneler, mahkemeler, resmi makamlar, akademik dil, medya) ya da örgütsel iletişim (ör. Avrupa Birliği kurumları) STY'nin yoğunlaştığı belli başlı çalışma alanlarıdır (Reisigl, 2017, s. 48). Son dönemde STY içinde önem kazanan bir araştırma konusu da Avrupa'da yükselen sağ kanat popülizmdir. Başta Wodak olmak üzere, Reisigl, Richardson, Khosravini ve Mral, Janussek ve Forchtner STY perspektifiyle sağ kanat popülizm üzerine çalışmalar yürüten araştırmacılar arasında sayılabilir.³⁵

Richardson ve Wodak, “Görsel ırkçılığın etkisi: Avusturya ve Britanya’da aşırı sağ partilerin siyasi broşürlerindeki görsel öğeler” başlıklı çalışmalarında argümanlaştırma kuramı, görsel dilbilgisi ve STY’yi birleştirerek, her iki ülkede sağ kanat popülist partilerin seçim afişlerini ve broşürlerini incelemişlerdir. Makalede, ayrımcı ve dışlayıcı uygulamaların söylem yoluyla hazırlandığı, meşrulaştırıldığı ve her tür ayrımcı/dışlayıcı siyasi söylemin temelinde “biz ve onlar” ayrımı oluşturacak dilsel stratejilerin yer aldığı öne sürülmüştür (Richardson ve Wodak, 2009, s. 46). Biz ve onlar

³⁵ Sözü edilen çalışmaların ayrıntılı künyesi şu şekildedir: Reisigl, M. (2007). The dynamics of right-wing populist argumentation in Austria. In F.H. van Eemeren, J.A. Blair, C.A. Willard and B. Garssen (Eds.), Proceedings of the sixth conference of the international society for the study of argumentation, pp. 1127–1134. Amsterdam: Sic Sat 2007/International Center for the Study of Argumentation. Richardson, J. E. and Wodak, R. (2009). The impact of visual racism: Visual arguments in political leaflets of Austrian and British far-right parties. *Controversia* 6(2), pp. 45–77. Wodak, R., Khosravini, M. and Mral, B. (eds.) (2013). Right-wing populism in Europe: Politics and discourse. London/New York: Bloomsbury. Wodak, R. and Forchtner, B. (2014). Embattled Vienna 1683/2010: Right-wing populism, collective memory and the fictionalisation of politics. *Visual Communication* 13(2), pp. 231–255. Wodak, R. (2015). The politics of fear: What right-wing discourses mean. London: Sage.

ayırımının oluşturulması için ise ikna edici söylemsel unsur olarak “kendini olumlu, ötekini olumsuz sunma” (positive self and negative other presentation) stratejilerinin kullanıldığı ifade edilmiştir. STY’nin kullandığı beş strateji ile kendini haklı gösterme, olumlama, ötekini ise olumsuz sunma yoluyla kurulan söylemi çözümlemenin mümkün olduğu vurgulanmıştır (Richardson ve Wodak, 2009, s. 47-48).

Wodak, 2015’te yayımlanan “The Politics of Fear: What Right-Wing Populist Discourses Mean (Korkunun Siyaseti: Sağ Kanat Popülist Söylemler Ne Anlama Geliyor?)” başlıklı kitabında, sağ kanat popülist partilerin Avrupa ve çevresinde kazandıkları seçim başarılarının nedenlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Sağ kanat popülist partilerin seçim başarılarının arkasındaki söylemsel unsurları açığa çıkartmayı amaçlamıştır. Bu partilerin mikro-siyasetleri ile ilgilenirken, ideolojilerini ve günlük siyasetteki dışlayıcı ve ayrımcı söylemlerini nasıl ürettiklerini anlamak için seçim kampanyalarına, poster ve broşürlerine, medyada yer alan konuşmalarına odaklanmıştır (Wodak, 2015, s. 2).

Wodak, sağ kanat popülist partilerin farklı özellikleri, gelenekleri, milliyetçi geçmişleri ve gündemleri olmasına karşın her koşulda görülebilecek iki ortak özelliği olduğundan söz etmektedir. Bunlardan ilki, etnik/dinsel/dilsel siyasi bir azınlığı yaşanan felaketlerin/sorunların günah keçisi olarak gösterme ve “biz” olarak adlandırılan ulusun ya da halkın karşısında bir tehdit olarak algılamadır. Biz ve onlar ayrımı ile “onlar”ın bir tehdit olarak yorumlanması ve araçsallaştırılması ise kendisini “korku siyaseti” (politics of fear) şeklinde göstermektedir. Wodak’ın “cehalet küstahlığı” (arrogance of ignorance) olarak adlandırdığı ikinci özellik ise aydınlanma öncesi düşünceye geri dönüşü ifade edecek şekilde sağduyuya vurgu yapılması ve aydın düşmanlığının desteklenmesidir (Wodak, 2015, s. 2).

Wodak’a göre korku, sağ kanat popülizmin durmadan hatırlattığı ve meşrulaştırıcı bir araç olarak kullandığı söylemsel bir unsurdur. Sağ kanat popülistler korkuyu inşa ederken, aynı zamanda bununla mücadele etmek için de basit ve kesin çözümler, “günah keçileri” sunmaktadır. Avrupa için bu günah keçileri kimi zaman Yahudiler, Müslümanlar, sosyalistler kimi zaman Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler, elitler ya da medya olmaktadır. Sağ kanat popülistler tarafından, ortak bir paydaya seslenecek şekilde inşa edilen bu korku siyasetinin retoriksel ve iletişimsel araçlarını anlamak ve açıklamak son derece önemlidir (Wodak, 2015, s. 4). Bu noktada medya ve popülizm arasında

kurulan bağ önemlidir. Wodak ve Reisigl’a göre, medyanın mantığı ile popülizmin mantığı arasında yakın bir ilişki vardır (Reisigl, 2017, s. 47). Wodak’a göre sağ kanat popülistler medya ve haber çerçevelerini akılcıca kullanarak, skandal yaratma ve dramatizasyondan yararlanarak medya gündeminde çok daha fazla yer almakta ve bu durum söz konusu partilerin başarılarına olumlu yönde etki etmektedir (Wodak, 2015, s. 11).

3.3. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada medya popülizmi adı verilen fenomeni kavramsallaştırmak ve 24 Haziran 2018 Genel Seçimleri örneğinde, Birgün ile Yeni Akit gazeteleri özelinde, haber söyleminde kullanılan popülist söylemsel stratejileri ortaya koymak amacıyla iki aşamalı bir araştırma modeli tasarlanmıştır.

Birinci aşama; çalışmanın önceki bölümlerinde kuramsal çerçevesi çizilen medya popülizmi yaklaşımının Türkiye’de haber medyası açısından söz konusu olup olmadığını, Türkiye’de medya popülizminden söz edilip edilemeyeceğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu aşama için “24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri” sürecinde Türkiye’de 31 ulusal gazetede yayımlanan seçim konulu yazılar derlenmiştir. Elde edilen verilerin araştırma için uygun hale getirilmesi ve azaltılması amacıyla Jager ve Walgrave (2007)’in bir iletişim çerçevesi olarak “dar popülizm” yaklaşımından yararlanılmıştır. Bu çerçevede Jager ve Walgrave’in metinlerin kodlanması ile ilgili ölçütleri ile bu çalışma sırasında Türkiye’ye özgü olarak saptanan ölçütler kullanılarak haber başlıkları üzerinde tarama gerçekleştirilmiştir. Bu tarama sonucunda popülist unsurlar barındırdığı belirlenen haber başlıkları saptanmış, bunların hangi gazetelerde yoğunlaştığı ve medya popülizminin her iki boyutuna ilişkin haber üretimi yapıp yapılmadığı ortaya konmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında ise haber medyasında, popülist söylemin inşasında kullanılan popülist söylemsel stratejileri ortaya koymak amacıyla bir önceki aşamada oluşturulan veri setinin içinden karşıt görüşleri temsil ettiği düşünülen Birgün ve Yeni Akit gazeteleri seçilmiştir. Bu aşamada her iki gazetenin seçim konulu haberleri yeniden incelenmiş, Jager ve Walgrave’in (2007, s. 322-324) “geniş popülizm” olarak adlandırdıkları, popülizmin diğer kurucu unsurları olan düzen karşıtlığı, anti-elitizm ve homojenleştirme/dışlama gibi unsurları içerdiği saptanan haberler de söylem çözümlemesine eklenmiştir. Belirlenen haberler ve köşe yazıları Ruth Wodak’ın Söylem

Tarihsel Yaklaşımı çerçevesinde çözümlenmiş ve gazetelerin popülist söylemin inşasında ve yeniden üretiminde kullandıkları dilsel araçlar saptanmıştır.

3.3.1. Birinci Aşama: Araştırma verisinin toplanması ve “dar popülizm” yaklaşımına göre hazırlanması

Araştırma verisinin toplanmasında Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Kütüphanesi’nin aboneliği olduğu, PRNet Medya Takip Şirketi’nin elektronik veri arşivinden yararlanılmıştır. Çalışmanın zaman aralığı, Yüksek Seçim Kurulu (YSK) tarafından ilan edilen seçim takvimine göre belirlenmiştir. Bu çerçevede seçimlerin başlangıç ve bitiş tarihlerinden birer hafta öncesi ve sonrası esas alınarak çalışmanın zaman aralığı 23 Nisan-30 Haziran 2018 tarihlerini kapsayan 69 günlük bir süre ile sınırlı tutulmuştur. PRNet’in M-Suite adlı medya ve veri takip yazılımı kullanılarak, 23 Nisan 2018- 30 Haziran 2018 aralığında “seçim” anahtar sözcüğü ile Türkiye’deki günlük ulusal gazeteler seçilerek tarama yapılmıştır. Yapılan tarama gazetelerin kendisi ile sınırlı tutulmuş, ekler taramaya dahil edilmemiştir. PRNet’te yapılan tarama sonucunda; 31 gazeteden, seçim sözcüğünü içeren toplam 29,948 haber ve köşe yazısına ulaşılmıştır.

Tablo 3.4 Seçim Konulu Haberlerin ve Köşe Yazılarının Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete Adı	Toplam Haber Sayısı	Köşe Yazısı Sayısı
Cumhuriyet	1649	437
Milliyet	1426	380
Bir Gün	1458	265
Yeni Şafak	1374	420
Haber Türk	1335	390
Yeni Akit	1311	385
Sözcü	1252	392
Sabah	1232	513
Aydınlık	1183	311
Hürriyet	1155	362
Akşam	1136	230
Türkiye	1031	275
Yeni Birlik	1023	147
Milat	1016	277
Karar	989	286
Ortadoğu	967	187
Star	926	345

Tablo 3.4 (Devam) Seçim Konulu Haberlerin ve Köşe Yazılarının Gazetelere Göre Dağılımı

Diriliş Postası	907	187
Posta	863	189
Vatan	843	115
Yeni Asya	826	260
Millî Gazete	816	306
Yeni Asır	780	82
Dünya	733	241
Takvim	608	218
Doğru Haber	600	130
Güneş	594	78
Önce Vatan	568	93
Korkusuz	538	118
Dokuz Sütun	532	46
Şok	277	19
Toplam	29948	7684

Buna göre, Türkiye’de günlük ulusal gazeteler içinde seçim konusunda en çok haber ve köşe yazısını Cumhuriyet (1649) yayımlamıştır. Cumhuriyet’i sırasıyla Milliyet (1426), Bir Gün (1458), Yeni Şafak (1374), Haber Türk (1335) ve Yeni Akit (1311) gazeteleri takip etmiştir. Seçim konusunda en az haber ve köşe yazısı ise içeriklerinde siyasal konulara az yer veren Şok gazetesinde (277) yayımlanmıştır.

Toplanan verinin sistematik bir şekilde azaltılarak çözümlemeye uygun hale getirilmesi, araştırma sorularına ve çalışmanın amacına uygun olarak hazırlanabilmesi için Jager ve Walgrave (2007)’in “Populism as Political Communication Style: an Empirical Study of Political Parties’ Discourse in Belgium (Siyasal İletişim Tarzı Olarak Popülizm: Belçika’daki Siyasi Partilerin Söylemleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma)” başlıklı makalelerinde kullandıkları yaklaşımdan yararlanılmıştır.

Jager ve Walgrave, popülizmi bir iletişim tarzı olarak ele aldıkları çalışmalarında nicel olarak ölçülebilir bir popülizm yaklaşımı ortaya koymuşlardır. Yazarlar, popülist söylemi ölçmek için popülizm literatüründe araştırmacıların sıkça vurguladıkları üç ortak özellikten yola çıkarak bazı kategoriler geliştirmişlerdir. Bu ortak özelliklerden ilki popülist söylemin kendini meşrulaştırmak için halka başvurmasıdır. Diğerleri ise seçkin karşıtlığı ile halkı içsel farklılıkları olmayan, monolitik bir grup olarak kabul etmesidir. Jager ve Walgrave bu ortaklıklardan yola çıkarak popülizm kavramını “dar” (thin) ve “geniş” (thick) olmak üzere iki farklı şekilde ele almışlardır (2007, s. 322).

Dar popülizm, popülizmin ilk unsuru olan halka başvurmayı içeren, halk adına konuşmayı sağlayan bir iletişim çerçevesidir. Buna göre, popülist bir aktör (siyasetçi, parti, bir toplumsal hareket ya da gazeteci) halkın endişelerini önemsediyini, halkın çıkarlarını savunmak istediğini ifade etmekte ve gerçek halkın ne olduğunu bildiğini iddia etmektedir. Popülist aktörler konuşmalarında genellikle halk, vatandaşlar, seçmenler vb. sözcüklere ağırlık vermektedir. Yazarlara göre, dar popülizm kavramsallaştırması, popülizmin pejoratif ve otoriter çağrışımlarından sıyrılmış, siyasi bir “rengi” olmayan hem sağ hem sol kanat ile bütünleşebilen ve basitçe halk desteğini harekete geçirmek, seçmenlere ulaşmak için kullanılan bir iletişim tekniği olarak algılanmalıdır. Ayrıca dar anlamıyla popülizm, halka referans verme anlamında popülizmin varlığı için asgari bir gereklilik olarak anlaşılmalıdır. Geniş popülizm ise halka referansın yanı sıra popülizmin diğer kurucu unsurları olan düzen karşıtlığı, anti-elitizm ve homojenleştirme/dışlama unsurlarını da içermektedir (2007, s. 322-324).

Jager ve Walgrave, dar popülizmin konuya ilişkin genel bir çerçeve sunmasından yola çıkarak, bu kavramı tanımlamak için “boş kabuk” (empty-shell) benzetmesini kullanmışlardır. Geniş popülizmin içeriğini dolduracağı bu çerçevenin gerekli metinlerin seçimine yardımcı olacak operasyonel bir araç olarak kullanılabileceğinden söz etmişlerdir. Jager ve Walgrave metinlerin kodlanması ile ilgili olarak aşağıdaki ölçütleri belirlemişlerdir (2007, s. 339);

1. Uzun bir referans terimleri listesinden kaçınmak için sözcükler, sözlük anlamlarının ötesinde cümle içinde kullanıldıkları anlama göre kodlanmalıdır.
2. Halkı ya da halkın bir kesimini referans gösteren bir sözcüğün güçlü bir popülizm göstergesi olarak kabul edilmesi için halkı ya da söz konusu kesimi (örn: seçmenler, tüketiciler) ayrılmaz bir bütün olarak nitelmesi gerekmektedir.
3. Kamuoyu, (siyasal) katılım, demokrasi vb. sözcükler cümle içinde “halkın iradesi” anlamında kullanılmışsa dolaylı olarak halkı işaret ettikleri şeklinde kodlanmalıdır.
4. Bir nüfus kategorisine işaret etmek için sıfat olarak kullanılan isimler kodlanmamıştır. Örneğin; Belçikalı Flor Van Noppen, 42 yaşında ve serbest çalışan bir girişimci.
5. Özel yaşamla ilgili bir metinde geçen referans terimleri kodlanmamalıdır. Özel yaşamın harekete geçirici etkisinin kısıtlı olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmada, niceliksel açıdan fazla olan araştırma verisinin azaltılması için bir iletişim çerçevesi olarak dar popülizm kavramsallaştırmasından yararlanılmıştır. Bu amaçla Jager ve Walgrave’in metinlerin kodlanması ile ilgili ölçütleri temel alınmıştır. Ancak Türkiye’de popülizmle ilgili literatürden yola çıkıldığında, İngilizce “the people” sözcüğünün Türkçe karşılığının yalnızca “halk” sözcüğü olmadığı; popülist söylemde

halka doğrudan ve dolaylı olarak işaret eden farklı sözcüklerin bulunduğu saptanmıştır. Bu çerçevede literatürden yararlanılarak; medya popülizmine ilişkin çözümlemelerde kullanılacak olan, doğrudan ve dolaylı olarak halkı işaret eden anahtar sözcükler Tablo 3.5’teki şekilde belirlenmiştir:

Tablo 3.5. Medya Popülizmi Çözümlemesinde Kullanılan Anahtar Sözcükler

Halkı İşaret Eden Sözcükler	
Doğrudan	Dolaylı olarak
Halk Millet, Ulus Vatandaş/Yurttaş/Seçmen Türkiye	Milli irade Demokrasi Sandık Sağduyu/aklı selim (ortak akıl)

Bunun yanı sıra Jager ve Walgrave’in metin kodlamada kullandıkları ölçütlere ek olarak bu çalışmaya özgü bazı ölçütler de belirlenmiştir. Öncelikle yukarıdaki tabloda yer alan anahtar sözcükleri içinde barındıran ya da bu sözcüklerden türemiş farklı anlamdaki sözcükler (örn: millet/milletvekili, halk/hanehalkı, ulus/uluslararası vb.) kodlamadan çıkartılmıştır. İkinci olarak, haber başlıkları konuya uygunluk açısından incelenmiş ve anahtar sözcükleri barındıran ancak 24 Haziran 2018 Seçimleri ile ilgili olmayan yazılar kodlama dışında bırakılmıştır.³⁶ Üçüncü olarak, Türkiye sözcüğü Türk milleti/halkı anlamında kullanıldığı durumlarda anahtar sözcük olarak kabul edilmiştir. Bunun dışında; devleti nitelemek için kullanılmışsa (Örn: “Türkiye-AB üyelik müzakerelerinde son gelişmeler”), sözcük bir kurumun adının içinde geçiyorsa (Örn: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası) ya da coğrafi anlamda kullanılmışsa (“Facebook Türkiye’deki kullanıcılarını uyardı.”) kodlama dışında bırakılmıştır.

Teun Adrian van Dijk (1983; 1988a; 1988b)’a göre, haber başlıkları haber metninden türetildikleri için haberi temsil etmektedir. Bu çalışmada da haber başlıklarının

³⁶ Özellikle araştırma verisinin toplandığı tarih aralığında, başka ülkelerde ya da başka alanlarda çok sayıda seçim yapıldığı saptanmıştır (Örn: Fenerbahçe Spor Kulübü Başkanlık Seçimleri, Paraguay ve Venezuela Devlet Başkanlığı Seçimleri, Irak Meclis Seçimi vb.). Bu seçimleri konu alan gazete yazıları kodlama dışında bırakılmıştır.

haberi temsil ettiği varsayımından yola çıkılmış ve 31 gazeteden elde edilen 29,948 haber ve köşe yazısı başlığı, yukarıda sıralanan ölçütler ve anahtar sözcükler ile taranmıştır. Bu tarama ile her bir gazetede popülist unsurlar barındıran başlıklar belirlenmiştir. Gazetelerin popülizmle ilişkili bulunan haber ve köşe yazısı başlıklarının sayıları Tablo 3.6’da verilmiştir.

Tablo 3.6. Gazetelerin Popülizmle İlgili Haber ve Köşe Yazısı Başlık Sayıları

Sıra	Gazete adı	Haber ve köşe yazısı sayısı
1	Yeni Akit	73
2	Sabah	69
3	Yeni Asya	62
4	Milat	61
5	Haber Türk	59
6	Akşam	56
7	Ortadoğu	54
8	Star	54
9	Yeni şafak	54
10	Bir Gün	48
11	Diriliş Postası	48
12	Cumhuriyet	47
13	Yeni Birlik	47
14	Sözcü	47
15	Milliyet	47
16	Milli Gazete	41
17	Hürriyet	39
18	Yeni Asır	38
19	Türkiye	36
20	Aydınlık	35
21	Dokuz Sütün	34
22	Güneş	29
23	Karar	28
24	Posta	25
25	Dünya	23
26	Doğu Haber	22
27	Korkusuz	20
28	nce Vatan	17
29	Vatan	14
30	Takvim	13
31	şok	7
	Toplam	1247

Başlıklar üzerinde yapılan tarama sonucunda, popülizmle ilgili olduğu belirlenen toplam 1247 yazıya ulaşılmıştır. Gazete bazında bakıldığında popülist unsurlar barındırdığı belirlenen en çok haber başlığının Yeni Akit (73)’te yer aldığı grlmştir. Onu sırasıyla Sabah (69), Yeni Asya (62), Milat (61) ve Haber Türk (59) gazeteleri izlemiştir. Tarama sonucu popülizmle ilişkili bulunan haber başlıkları medya kaynaklı

popülizm ve medya aracılı popülizm olmak üzere, medya popülizminin her iki boyutu açısından da incelenmiştir. Bu çerçevede 493 haberin medya kaynaklı popülizm, 754 haberin ise medya aracılı popülizm boyutuna dahil olduğu saptanmıştır.

Gazetelerin medya kaynaklı ve medya aracılı popülizm boyutunda yer alan haber ve köşe yazılarına ilişkin bulgular Tablo 3.7 ve Tablo 3.8’de verilmiştir.

Tablo 3.7. Medya Kaynaklı Popülizm Boyutundaki Haber ve Köşe Yazısı Başlık Sayıları

No.	Gazete adı	Haber ve köşe yazısı sayısı
1	Sabah	34
2	Akşam	29
3	Yeni Asya	27
4	Yeni Akit	26
5	Star	26
6	Yeni Şafak	26
7	Milli Gazete	26
8	Sözcü	24
9	Diriliş Postası	23
10	Milat	21
11	Cumhuriyet	20
12	Türkiye	20
13	Birgün	18
14	Hürriyet	17
15	Milliyet	16
16	Aydınlık	16
17	Güneş	15
18	Haber Türk	14
19	Yeni Asır	13
20	Dünya	11
21	Ortadoğu	10
22	Yeni Birlik	10
23	Posta	8
24	Doğru Haber	7
25	Korkusuz	7
26	Önce Vatan	7
27	Takvim	7
28	Karar	5
29	Vatan	5
30	Şok	3
31	Dokuz Sütun	2
	Toplam	493

Başlıklar üzerinde yapılan inceleme sonucunda, gazetelerin medya kaynaklı popülizm boyutunda yer alan haber ve köşe yazıları belirlenmiş ve toplam 493 yazıda popülist söylemin medya tarafından üretildiği saptanmıştır. Gazeteler bazında

bakıldığında, medya kaynaklı popülizm boyutunda olduğu belirlenen en çok haber başlığının Sabah (34)'ta yer aldığı görülmüştür. Onu sırasıyla Akşam (29), Yeni Asya (27), Yeni Akit (26) ve Star (26) gazeteleri izlemiştir.

Tablo 3.8. Medya Aracılı Popülizm Boyutundaki Haber ve Köşe Yazısı Başlık Sayıları

No.	Gazete adı	Haber ve köşe yazısı sayısı
1	Yeni Akit	47
2	Haber Türk	45
3	Ortadoğu	44
4	Milat	40
5	Yeni Birlik	37
6	Sabah	35
7	Yeni Asya	35
8	Dokuz Sütun	32
9	Milliyet	31
10	Birgün	30
11	Star	28
12	Yeni Şafak	28
13	Akşam	27
14	Cumhuriyet	27
15	Diriliş Postası	25
16	Yeni Asır	25
17	Sözcü	23
18	Karar	23
19	Hürriyet	22
20	Aydınlık	19
21	Posta	17
22	Türkiye	16
23	Milli Gazete	15
24	Doğru Haber	15
25	Güneş	14
26	Korkusuz	13
27	Dünya	12
28	Önce Vatan	10
29	Vatan	9
30	Takvim	6
31	Şok	4
	Toplam	754

Yapılan inceleme sonucunda, gazetelerin toplam 754 haber ve köşe yazısının medya aracılı popülizm boyutunda yer aldığı saptanmıştır. Gazeteler bazında bakıldığında, medya aracılı popülizm boyutunda olduğu belirlenen en çok haber başlığının Yeni Akit (47)'te olduğu görülmüştür. Onu sırasıyla Haber Türk (45), Ortadoğu (44), Milat (40) ve Yeni Birlik (37) gazeteleri izlemiştir.

Yukarıdaki tablolardan da anlaşılacağı gibi Türkiye’de ulusal gazetelerin 24 Haziran 2018 Seçimleri sürecinde, medya popülizminin her iki boyutu üzerinden de haber üretimi yaptıkları saptanmıştır. Medya popülizminin medya kaynaklı ve medya aracılı popülizm boyutlarının haber başlıkları üzerinde nasıl değerlendirildiğinin daha iyi anlaşılabilmesi için Tablo 3.9’de haber örnekleri verilmiştir.

Tablo 3.9. Medya Popülizmine İlişkin Örnek Haberler ve Köşe Yazıları

Gazete	Tarih	Başlık	Tür	Medya popülizmi boyutu	Açıklama
Akşam	01.06.2018	Bana İcazeti Halkım Verdi	Haber	Medya aracılı popülizm	Gazete, siyasetçinin açıklamasını başlığa taşımıştır.
Aydınlık	29.04.2018	Halkına Güvenen Aday	Haber	Medya kaynaklı popülizm	Gazete, halkın sesi olma iddiasıyla sıradan bir kişinin görüşlerini başlığa taşımıştır.
Birgün	24.05.2018	AKP’liler Dalga Geçiyor Olan Halkın Cebine Oluyor	Haber	Medya kaynaklı popülizm	Gazete, başlığı editöryal süreçler içinde oluşturmuştur.
Cumhuriyet	14.06.2018	Halk Zihniyetinize Neşter Vuracak	Haber	Medya aracılı popülizm	Gazete, siyasetçinin açıklamasını başlığa taşımıştır.
Doğru Haber	07.06.2018	Halkımızın Gönlü Hûda Par’a Acık	Haber	Medya aracılı popülizm	Gazete, siyasetçinin açıklamasını başlığa taşımıştır.
Sabah	18.06.2018	Halka Hizmet Bizim İşimiz	Haber	Medya aracılı popülizm	Gazete, siyasetçinin açıklamasını başlığa taşımıştır.
Sabah	04.05.2018	Milletim Bunların Oyununa Gelmez	Köşe yazısı	Medya kaynaklı popülizm	Erdal Şafak’a ait köşe yazısı. Gazetenin yayın çizgisiyle uyumlu kişisel görüşlerini içermektedir.
Yeni Şafak	03.06.2018	Halkı Tehdit Etti	Haber	Medya kaynaklı popülizm	Gazete, siyasetçinin açıklaması üzerine yorum yapmıştır.
Yeni Şafak	21.06.2018	Vatandaş Uсталık İstiyor	Sokak söyleşi	Medya kaynaklı popülizm	Gazete, halkın sesi olma iddiasıyla sıradan kişilerin görüşlerine başvurmuştur.

3.3.2. İkinci Aşama: Eleştirel söylem çözümlemesinde kullanılan kategorilerin oluşturulması

Bu çalışmada haber söyleminde yer alan popülist unsurların ortaya çıkartılmasında Ruth Wodak’ın Söylem-Tarihsel Yaklaşımı’ndan yararlanılmış ve yaklaşımın söylemsel stratejileri (adlandırma, yükleme, savlama/tartışma,

çerçeveleme ve pekiştirme/yumuşatma) kullanılmıştır. Çözümlemede, yazarın/konuşmacının söyleme katılımını ifade eden ve söylem içinde konumlandırıran adlandırma ve yükleme stratejilerine ağırlık verilmiştir. Popülist söylem, halk ve diğerlerinin karşıtlığına dayalı bir ikilik üzerinden şekillendiği için adlandırma ve yükleme stratejileri, “gerçek halk” ve “diğerlerinin” söylemsel inşasında hangi dilsel araçlardan yararlanıldığını ortaya koyması açısından son derece önemli bulunmuştur.

Popülizmin iç ve dış grupları olarak adlandırabileceğimiz “gerçek halk” ve onun dışında kalan tüm grupları kapsayacak şekilde genişletilebilecek “diğerleri” söylemsel olarak inşa edilmektedir. Bu grupların kimlikleri, diğer tüm toplumsal kimlikler gibi dilbilimsel ve göstergebilimsel sistemler aracılığıyla üretilmekte, çoğaltılmakta, bazen değiştirilmekte ve bazen de tahrip edilmektedir (Cillia vd., 1999, s. 153). Popülist söylemde halkı popüler bir ittifak içinde bir araya getirmek ve bu ittifakı bir arada tutabilmek için dilsel araçlardan yararlanılmaktadır. Bu araçlar dilsel olarak inşa edilen kolektif öznelerin inşasında kullanılmakta, insanların bireyselliklerini göz ardı eden, farklılaşmamış, bir örnek, homojen toplulukların söylem düzeyinde yaratılmasına hizmet etmektedir (Reisigl and Wodak, 2001, s. 56).

van Dijk (1998), ideolojilerin temel sosyo-ekonomik, politik ve kültürel çıkarlarımızı yansıtan grup şemaları üzerinden açıklanabileceği varsayımından yola çıkarak “Biz ve Onlar” arasındaki karşıtlık üzerinde şekillenen bir kutuplaşma şemasından söz etmektedir. Grupların kendileri ve diğerleri hakkındaki karşıtlıklar üzerinden ideolojik bir imaj inşa ettikleri bu şemada, kutuplaşmış temsiller sosyal düzenin temsilleridir. Bunlar; bizim kim olduğumuz, neyi temsil ettiğimiz, neyin daha iyi ya da daha kötü olduğuna inandığımız, savunduklarımız ve bunlara karşı çıkan, çıkarlarımızı tehdit eden ‘düşmanlarımız’ ile ilişkilerimizin temsilleridir (1998: s. 68-70). van Dijk, biz ve onlar adı altında, iç ve dış grupların söylemsel inşası sırasında ideolojik yeniden üretimin iki önemli ilkesine başvurulduğundan söz eder. Bunlar; anlamsal temsilde bilginin varlığı/yokluğu ve çıkarlar doğrultusunda bilginin vurgulanması ya da gizlenmesidir. van Dijk’ın “İdeoloji dörtgeni” (ideological square) olarak adlandırdığı bu strateji kendini olumlu ötekini ise olumsuz sunma mantığına dayanmaktadır. İdeoloji dörtgeni dört adımdan oluşmaktadır:

1. “Biz” hakkında olumlu olan bilgileri ifade edin/vurgulayın.
2. “Onlar” hakkında olumsuz olan bilgileri ifade edin/vurgulayın.
3. “Onlar” hakkında olumlu olan bilgileri bastırın/vurgulayın.

4. “Biz” hakkında olumsuz olan bilgileri gizleyin/vurguyu kaldırın.

Popülist söylemde iç ve dış gruplar oluşturulurken en sık başvurulan dilsel araçlardan biri “Biz” kişi zamiridir. Popülist söylemde “Biz” genellikle “gerçek halk”ı nitelemek için “ulusal biz” anlamında kullanılmaktadır. Konuşmacı ya da yazar biz zamiri ile doğrudan popülizmin temel karakteristiklerinden biri olan halk adına, halkın çıkarları adına konuşma eylemini gerçekleştirmektedir. Biz zamiri dışında, iç grubu oluşturmak için kullanılan farklı adlandırmalarla da (örn: Milletimiz, halkımız, yurttaşlarımız) grup içi benzerlikler ve olumlu özellikler vurgulanmakta, bunların grup üyelerinin tamamının sahip olduğu özellikler olduğu kabulü ile grup içi aynılık öne çıkartılmakta; olumsuz özellikler ise yumuşatılmakta ya da gizlenmektedir. İç grubun inşası, o özelliklere sahip olmadığı düşünülen dış grubun da benzer bir homojenlik içinde inşa edilmesini sağlamaktadır. Dış grubun adlandırılmasında kullanılan “onlar” kişi zamiri, popülist söylemde en sık başvurulan bir diğer dilsel araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Onlar zamiri veya “gerçek halk”ın karşısında konumlandırılan gruba ilişkin kullanılan farklı adlandırmalarla dış grup olumsuz özelliklerin vurgulandığı, olumlu özelliklerin gizlendiği ya da göz ardı edildiği bir süreç içinde inşa edilmektedir. Richardson ve Wodak (2009) iç ve dış grupların inşasında olumlu benlik ve diğerinin olumsuz sunumu stratejilerinin kullanımının zorunlu olduğunu belirtmişlerdir.

Bu çerçevede, gazetelerin iç ve dış grup inşasında kullandığı adlandırmaları saptamak için haberler ve köşe yazılarından oluşan metinlerde “Kişiler, nesneler, olgular, olaylar, süreçler ya da eylemler dilbilimsel olarak nasıl adlandırılıyor?” sorusuna yanıt aranmıştır. Gazetelerin iç grubu tanımlamak, farklı toplumsal grupları “Biz” çatısı altına dahil etmek ve bunların dışında kalan kesimleri de “onlar” çatısı altında toplamak için kullandıkları adlandırmalar belirlenmiştir. Adlandırmaların metafor, ad aktarması ve kapsamlayış gibi dilsel araçların yanı sıra özel isim kullanımıyla da gerçekleştirildiği görülmüştür.

İç grubu nitelemek için kullanılan adlandırmalar 7, dış grubu nitelemek için kullanılan adlandırmalar ise 9 kategoriye ayrılmıştır.

İç grup adlandırma kategorileri

1. Genelleştirilmiş temsil iddiası ile toplumsal kimliklere referansla yapılan adlandırmalar

2. Var olan düzene referans ile yapılan adlandırmalar
3. Siyasi partilere referans ile yapılan adlandırmalar
4. Siyasi ittifaka referans ile yapılan adlandırmalar
5. Siyasi liderlere referans ile yapılan adlandırmalar
6. Tarihi, kültürel ve dini referans ile yapılan adlandırmalar
7. Sivil toplum ve meslek örgütlerine referans ile yapılan adlandırmalar

Dış grup adlandırma kategorileri

1. Öteki kimliklere referans ile yapılan adlandırmalar
2. Var olan düzene referans ile yapılan adlandırmalar
3. Siyasi partilere referans ile yapılan adlandırmalar
4. Siyasi ittifaklara referans ile yapılan adlandırmalar
5. Siyasi liderlere referans ile yapılan adlandırmalar
6. Tarihi, kültürel ve dini referans ile yapılan adlandırmalar
7. Sivil toplum ve meslek örgütlerine referansla yapılan adlandırmalar
8. Uluslararası aktörlere referans ile yapılan adlandırmalar
9. Suç ve suçlulara referans ile yapılan adlandırmalar (“Onlar”ı kriminalize edecek şekilde suç ve suçlularla ilişkilendirme ve itibarsızlaştırma)

İç grup için kullanılan ilk kategori etnik, ulusal vb. aidiyeti öne çıkartmak amacıyla genelleştirilmiş temsil iddiasıyla toplumsal kimliklere referansla yapılan adlandırmalardır. Popülist söylemin temelinde yer alan “gerçek halk” mitine karşılık gelecek pek çok adlandırma (Örneğin; halkımız, yüce milletimiz, Türkiyemiz vb.) bu kategoride yer almaktadır. Bu kategorinin dış gruptaki karşılığı ise öteki kimlere referans ile yapılan adlandırmalardır. Halkın karşısında konumlandırılan bütün toplum kesimleri, “ortak düşmanlar” bu kategoride yer almaktadır.

İkinci kategoride var olan düzene referansla yapılan adlandırmalar yer almıştır. Bu kategori her iki grupta da yer almaktadır. Bu kategoride yer alan adlandırmalar iç ve dış grupların siyasi iktidar/rejim ile ilişkisini ya da siyasi atmosfer içindeki konumunu ortaya koymaktadır. Var olan düzene referansla yapılan adlandırmaların en belirgin örnekleri popülist söylemin muhalif kesimler tarafından kullanıldığı durumlarda ortaya çıkmaktadır. Düzen karşıtlığı popülist söylemin temel karakteristiklerinden biridir.

Özellikle kriz ve belirsizlik dönemlerinde muhalif kesimler tarafından düzeni eleştirmek için sıkça başvurulan bir söylem unsurudur. Düzeni eleştirirken düzenin aktörlerinin dış grup içinde yer aldığı adlandırmalar (Örneğin; düzen sözcüleri, egemen güçler, saray rejimi) popülist söylem açısından önemli örneklerdir. Kamu kurumları, medya, akademi, hukuk sistemi vb. konulardaki adlandırmalar da bu kategoride yer almaktadır.

Üçüncü kategoride ise siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalar yer almaktadır. Her iki grupta da yer alan bu kategoride parti kimliğinin ve tüzel kişiliğinin önemli bir parçası olan ve partileri birbirinden ayırt etmemizi sağlayan parti adı, amblem ve rumuz (parti adı kısaltması) gibi unsurlar ve bunlardan yola çıkılarak türetilen adlandırmalar yer almaktadır. Gazeteler bu kategoride genellikle partinin özel ismini ve rumuzunu kullanmışlardır. Ancak bazı durumlarda parti adlarının metefor ve ad aktarması vb. dilsel araçlarla olumlu (Örneğin; AKP Kadın Kolları için “AK Kadınlar”) ya da olumsuz (Örneğin; Cumhuriyet Halk Partisi için “Cehenneme Hazırlama Partisi”) bir adlandırma için de kullanılabildiği saptanmıştır. Bunun yanı sıra gazetelerin parti tüzüklerinde yer verilen resmi rumuzlar (kısaltmalar) dışında kısaltmaları kullandıkları görülmektedir. Türkçede kuruluş, ülke, kitap, dergi vb. kısaltmalar her sözcüğün ilk harfinin büyük olarak yazılmasıyla elde edilmektedir. Bu kural göz önüne alındığında bir partinin adı kısaltılırken parti tüzüğünde belirtilen kısaltma yerine Türkçe kurallarına uygun bir kısaltma tercih edilebilir. Ancak bu kuralın her parti için uygulanmadığı bir durum söz konusu olduğunda bunun ideolojik bir tavır olduğu düşünülmelidir. Örneğin; Yeni Akit, İYİ Parti için partinin tüzüğünde belirtilen İYİ Parti kısaltmasını değil, İP kısaltmasını kullanmakta; Adalet ve Kalkınma Partisi için ise Türkçe kısaltma kurallarını işletmeyerek parti tüzüğünde yer alan AK Parti kısaltmasını tercih etmektedir. Bu durumun ideolojik olduğu ve gazetenin siyasi çizgisiyle bağlantılı olduğu düşünülmektedir.

Dördüncü kategoride ise seçim ittifaklarına referansla yapılan adlandırmalar bulunmaktadır. İç ve dış grup adlandırmalar için de kullanılan bu kategori her iki grubun da siyasi iklimini somutlaştırması açısından oldukça önemlidir. Beşinci kategoride ise siyasi lidere referansla yapılan adlandırmalar vardır. Bu kategori iç grup açısından “gerçek halk adına konuşan” siyasi lideri/liderleri öne çıkartması açısından önemlidir. Dış grup için ise karşılanmayan toplumsal taleplerin ve memnuniyetsizliğin kaynağı olarak kimin ya da kimlerin işaret edildiğini ortaya koymaktadır.

Altıncı kategoride tarihi, kültürel ve dini referansla yapılan adlandırmalar yer almaktadır. İç grupla özdeşleştirilmeye çalışılan tarihsel figürlere, kişilere, olaylara ya da dış grupla özdeşleştirilmek istenen tarihi, kültürel ya da dini düşman figürlerine referansla yapılan adlandırmalar bu grupta yer almaktadır. İç ve dış grup adlandırmaları içinde en belirgin örnekleri dini ve tarihi referansla yapılan adlandırmalar ile karşımıza çıkmaktadır. Örneğin; Kuvayi Milliye iç grubu Haçlı dünyası, Haçlı zihniyeti dış grubu adlandırmak için kullanılan adlandırmalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yedinci kategoride ise sivil toplum ve meslek örgütlerine referansla yapılan adlandırmalar bulunmaktadır. Bu kategori iç grubun inşasında kullanılmış ancak dış grubun inşasında kullanılmadığı görülmüş, bu nedenle bu kategori gazetelerin dış grup inşalarında incelemeye alınmamıştır.

Çalışmada dış grup için kullanılan iki kategoride daha bulunmaktadır. Bunlarda ilki uluslararası örgütlere referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategoride yer alan adlandırmalar uluslararası aktörleri, iç gruba ve iç grubun değerlerine yönelik bir tehdit unsuru olarak inşa etme amacı taşımaktadır. Bu aktörler “gerçek halk”ın karşısında yer alan bir dış öteki olarak güvenilir ve mücadele edilmesi gereken düşman figürleridir. Uluslararası aktörler kimi zaman doğrudan halkın karşısında konumlandırılırken kimi zaman da “içerideki düşmanların dışarıdaki uzantıları” olarak inşa edilmektedir. Dış grup için kullanılan dokuzuncu ve son kategori ise suç ve suçlulara referans ile yapılan adlandırmalardan oluşmaktadır. Bu kategoride “onlar”ı suç ve suçlularla ilişkilendirmek, kriminalize etmek ve itibarsızlaştırmak amacıyla yapılan adlandırmalar yer almakta; iç grubun karşısındaki ortak düşman figürü bu adlandırmalarla inşa edilmektedir.

4. BİRGÜN VE YENİ AKİT GAZETELERİNDE MEDYA POPÜLİZMİNE YÖNELİK ÇÖZÜMLEME

Bu bölümde, Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin ilk seçimi olan 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sürecinde, Birgün ve Yeni Akit gazetelerinde yayımlanan ve popülist unsurlar barındırdığı saptanan seçim konulu haberler ve köşe yazıları Söylem Tarihsel Yaklaşım (STY) çerçevesinde çözümlenmiştir. Bu çözümlemelerde Ruth Wodak’ın adlandırma, yükleme, argümanlaştırma, perspektiflendirme ve pekiştirme/yumuşatma adını verdiği söylemsel stratejiler ve bunlara karşılık gelen dilsel araçlar kullanılmıştır. Seçim konulu haberler ve köşe yazıları STY’nin söylem stratejileri açısından incelenmiş ve çözümler gazetelerde iç ve dış grupların inşası bağlamında gerçekleştirilmiştir.

4.1. Birgün’de Haber ve Köşe Yazılarında Kullanılan Popülist Söylemsel Stratejilerin Çözümlenmesi

Çözümleme için Birgün’de yer alan seçim konulu haberler değerlendirilmiş; 22 köşe yazısı, 40 haber ve 1 sokak söyleşi olmak üzere popülist unsurlar barındırdığı saptanan 63 metin STY çerçevesinde incelenmiştir. Söz konusu haberlerin ve köşe yazılarının ayrıntılı listesi EK-1’de verilmiştir.

İnceleme sonucunda metinlerde “biz ve onlar” kutuplaşma şeması üzerinden olumlama/olumsuzlama, yüceltme, dışlama, meşrulaştırma vb. stratejilerle iç ve dış gruba dahil edilen toplumsal aktörler belirlenmiştir. İç ve dış grubu oluşturan toplumsal aktörlerin, olayların, süreçlerin nasıl adlandırıldıklarını ortaya koymak amacıyla metinlerde “Kişiler, nesneler, olgular, olaylar, süreçler ya da eylemler dilbilimsel olarak nasıl adlandırılıyor?” sorusuna yanıt aranmıştır. Metinlerde adlandırmaların saptanmasından sonra söz konusu toplumsal aktörlerin, nesnelerin, olayların olumlu ya da olumsuz hangi özellikler ile nitelendiği belirlenmiştir. Bu adlandırmaların ve nitelendirmelerin hangi argümanlaştırma şemaları ile sunulduğu, görüşlerin pekiştirilmesinde ya da yumuşatılmasında hangi araçların kullanıldığı saptanmıştır. Böylece Birgün gazetesinde “gerçek halk” ve onun karşısında konumlandırılan kesimlerin nasıl inşa edildiği ortaya konmuştur.

4.1.1. Birgün’de iç grubun inşasında kullanılan söylemsel stratejiler

Birgün’de popülist unsurlar barındırdığı saptanan 63 metin incelendiğinde iç grubun inşasında; olumlu özellik yükleme, yüceltme, meşrulaştırma vb. gibi stratejilerden yararlanıldığı görülmüştür. Haber ve köşe yazılarında kimi zaman özel isim kullanımına başvurulurken kimi zaman metafor, ad aktarması ve kapsamlayış gibi dilsel araçlardan yararlanılarak oluşturulan yeni adlandırmalara yer verilmiştir. Birgün gazetesinin iç grubun inşasında kullandığı adlandırmalara ilişkin bulgular Tablo 4.1.’de sunulmuştur. Yüklemler ile ilgili detaylı tablolar ise EK-2’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Birgün’de İç Grup için Kullanılan Adlandırmalar

Biz/ Bizler	
Genelleştirilmiş temsil iddiasıyla toplumsal kimliklere referansla yapılan adlandırmalar (Milliyetçi, ulusal referanslar)	Halk/-lar/-ımız
	Yurttaş/-lar/-ımız
	Hepimiz
	Millet/-imiz
	İnsanlarımız, ülke insanları
	Türkiye, Türkiye halkları/Türkiye toplumu
	Çocuklar/-ımız
	Gençler/Genç seçmenler
	Kadınlar/-ımız
	80 milyon, Milyonlar/milyonlarca işçi,
	İşçi/-ler/-imiz
	İnsanlarımız
	Emekçi/-ler
	Yüz binler, On binler, Binler
	Seçmen/-ler
	Tüm Toplumsal Kesimler
	Toplumsal muhalefet
	Devrimciler
	Ulus/-umuz
	Ülke/-miz
	Vatandaş/-larımız
	Sol/sol ve seküler seçmen
	Sosyalistler
	Solun tüm renkleri
Var olan düzene referansla yapılan adlandırmalar (Var olan rejime, medyaya vs.)	İktidardan bunalmış milyonlar
	Ezilenler

Tablo 4.1. (Devam) Birgün’de İç Grup için Kullanılan Adlandırmalar

Biz/ Bizler	
Siyasi partilere referans ile yapılan adlandırmalar	CHP, CHP'liler, CHP'li belediyeler
	HDP
	Halkın Kurtuluş Partisi
	ÖDP
	EMEP (Emek Partisi)
	TKP
	Muhallifler/muhallif güçler, Muhalefet/muhalefet partileri
Siyasi ittifaka referans ile yapılan adlandırmalar	Halk ittifakı
	Millet İttifakı
	Millet ittifakı ve HDP için oy kullananlar
	İttifak
Siyasi liderlere referans ile yapılan adlandırmalar	Kemal Kılıçdaroğlu, CHP lideri Kılıçdaroğlu, Kılıçdaroğlu
	Muharrem İnce, CHP’nin Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce
	Selahattin Demirtaş, Demirtaş
	Meral Akşener
	Canan Kaftancıoğlu
Tarihi, kültürel ve dini referans ile yapılan adlandırmalar (Tarihi kişiler, figürler, gruplar, olaylar)	(saptanmadı)
Sivil toplum ve meslek örgütlerine referans ile yapılan adlandırmalar	DİSK
	Halkevleri
	KESK (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu)
	LGBTİ Derneği
	Meslek grupları
	Sendikalar
	TMMOB (Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği)
	TTB (Türk Tabipleri Birliği)
	Adalet ve Uzlaşma İttifakı
	Adil Seçim Platformu
	Birleşik Haziran Hareketi/Haziran Hareketi (HAZİRAN)
	Birleşik metal-iş
	Bu Düzen Değişmeli Platformu
	Devrimci Gençlik Dernekleri

İç grubu oluşturan ve “Biz” çatısı altına dahil edilen toplumsal aktörlere ilişkin çözümlemede ilk kategori genelleştirilmiş temsil iddiasıyla toplumsal kimliklere

referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategori aynı zamanda geniş toplum kesimlerini bir araya getirmeye olanak sağladığı için popülizm açısından en belirleyici olan adlandırma kategorisidir. Birgün'ün bu kategoride halk(-ımız), yurttaşlar(-lar), millet(-imiz), insanlarımız vb. gibi iç gruba dahil edilmek istenen geniş toplum kesimlerini kapsayıcı, genellenebilir adlandırmaları kullandığı görülmüştür.

Birgün'de geliştirilmiş temsil iddiasıyla yapılan adlandırmaların en belirginini “halk” sözcüğü ve bu sözcükle türetilen adlandırmalardır. Gazetede popülist unsurlar barındıran 63 metnin 33'ünde iç grubun inşasında “halk” sözcüğünün kullanıldığı saptanmıştır. Bu açıdan “halk”, gazetenin geniş toplum kesimlerini popüler bir ittifak altında bir araya getirmek için en sık kullandığı adlandırma olmuştur. Halk sözcüğü kimi zaman iyelik eki ile konuşmacı/yazar tarafından sahiplik belirtilerek “halkımız” şeklinde kullanılmıştır. Gazetede “halk” sözcüğünün popülist söylemin temel unsuru olan *gerçek halk* mitine karşılık gelecek şekilde hem medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan, siyasetçilerin seçimle ilgili konuşmalarını konu edinen haberlerde hem de medyanın kaynaklık ettiği popülizm boyutunda yer alan haber ve köşe yazılarında kullanıldığı saptanmıştır. Örneğin; Muharrem İnce'nin açıklamalarına yer verilen ve medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan 17 Haziran 2018 tarihli “Bu bir seçim değil, dip dalgası” başlıklı haberde halk sözcüğü popülist söylemin “gerçek halk” mitine uygun şekilde kullanılmıştır.

Halkın iktidardan rahatsızlığına işaret eden CHP'nin Cumhurbaşkanı Adayı Muharrem İnce, “Bu bir seçim değil, bu bir dip dalgası, halk hareketi; geliyor, geliyor” ifadelerini kullandı. [...] İnce, “Vatandaşlar arasında ayırım yapmayacağız. Mutlu, huzurlu bir Türkiye olacak. 16 yıldır millete yalan söylediler. Haram yediler mi? Haksızlık yaptılar mı? Sahte belge düzenlediler mi? Bunların hepsini yaptılar.

İnce, konuşmasında iç grubu halk, vatandaşlar ve millet sözcükleri ile adlandırmıştır. İç grubun karşısına ise halka yalan söyleyen, haram yiyen, haksızlık yapan, sahte belge düzenleyen bir onlar grubu konumlandırılmıştır. İnce, halkı iktidardan rahatsız bir topluluk olarak nitelemiş, halkı tanımlayan niteliklerin tüm üyeleri tarafından paylaşıldığı varsayımına dayalı bir *tanım toposuna* başvurmuştur. Ayrıca halkın iktidardan duyduğu rahatsızlığın bir halk hareketine dönüştüğünü öne sürmüştür. İnce, konuşmasında 24 Haziran Seçimlerinin önemini vurgulamak için “Bu bir seçim değil, bu bir dip dalgası” ifadesini kullanmıştır. Bu ifade ile 24 Haziran Seçimlerinin diğer seçimlerden farklı olduğunu vurgulamak istemiş ve seçim vesilesiyle ortaya çıkan

hareketi nitelemek için “dip dalgası” metaforunu kullanmıştır. Dip dalgası, denizde depremlemlerin yol açtığı, dipten deniz yüzüne ulaşan ve çevresine doğru hızla yayılan ve kıyılara doğru büyük dalgalara yol açan bir dalga türünü ifade eden, coğrafi bir terimdir. Bu terim siyasi söylem içinde ilk olarak Attila İlhan tarafından 2000’li yıllarda toplum içinde, tabandan yükselen ulusalcı hareketleri nitelemek için kullanılmıştır (İlhan, 2005, s.20). İnce’nin de bu metaforu Attila İlhan’ın kullandığı anlamda, toplumun derinlerinde yükselen, ulusalcı bir halk hareketini nitelemek için kullandığı düşünülmüştür.

Gazetede iç grubun inşasında halk sözcüğünün kullanıldığı ve medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda değerlendirilen bir başka haber de 29 Nisan 2018 tarihli “Halk Vergilerle Yoksullaştırılıyor” başlığını taşımaktadır. Haber, CHP’nin eski milletvekillerinden biri olan Umut Oran’ın vergilerle ilgili raporunu konu edinmektedir.

Yurttaşların sabah yüzünü yıkarken bile güne 4 vergi ödeyerek başladığını ifade eden CHP’li Oran, yurttaşlara, ağır vergi düzenine 24 Haziran seçimlerinde son verilmesi çağrısı yaptı. AKP döneminde halkın adaletsiz dolaylı vergilerle soyulduğunu ifade eden CHP’li Umut Oran, “Gelin bu soygun düzenine, ‘altta kalanın canı çıksın’ anlayışına bir son verelim” dedi.

Haberde iç grubu adlandırmak için halk sözcüğünün yanı sıra yurttaş(-lar), vatandaş sözcükleri de kullanılmış ve iç grup ağır bir vergi düzeninde yaşayan, adaletsiz vergi sistemi nedeniyle soyulan, “altta kalan” mağdur bir topluluk olarak nitelenmiştir. AK Parti ise getirdiği ağır vergi düzeni ile halkı soyan bir iktidar partisi olarak halkın karşısında konumlandırılmıştır. Bu konumlandırmalar ile haberde egemen çevreleri, siyasi iktidarı niteleyen *yukarıdakiler* ile sıradan halkı, “sokaktaki adam”ı niteleyen *aşağıdakiler* karşıtlığına dayalı bir perspektif kullanıldığı saptanmıştır. Muhafif popülist retorik tarafından sıkça kullanılan ve “solucan bakışı” (worm’s eye view) olarak da adlandırılan bu perspektif, *yukarıdakilere* yani iktidara karşı *aşağıdakilere* yani halka sıkıntıları birlikte üstlenme ve dayanışmaya başvurma çağrısı yaparken iç ve dış grup arasındaki ayrımı keskinleştirmektedir. Haberin devamında “Yandaş sermaye gruplarının yüzlerce milyar liralık vergi borçlarını bir kalemde silen AKP, ağır vergilerle halkın belini büktü” sözleri ile AK Parti’nin yanı sıra “yandaş sermaye grupları” olarak adlandırılan bir kesim de dış grup içine dahil edilmiştir. Haberde eleştirilen vergi sistemini örneklendirmek için “Yurttaş Mehmet” olarak adlandırılan kurgusal bir karakter kullanılmıştır.

Yurttaş Mehmet, ‘yaz saati’ uygulamasına son verilmesi nedeniyle karanlıkta kalkıp işe gitmek zorunda olduğu için lambanın düğmesine bastığı anda, tükettiği elektriğin

faturasında; tüketim bedeli ile birlikte yüzde 18 KDV, yüzde 5 Elektrik (Belediye) Tüketim Vergisi, yüzde 2 TRT Payı, yüzde 1 Enerji Fonu işlemeye başlıyor. [...] İşe gitmek için arabasının kontağını çeviren yurttaş Mehmet, benzin yerine vergi yakmaya başlıyor.

“Yurttaş Mehmet”, yazarın eleştirisini formüle ederken yararlandığı, halkın içinden gelen, okuyucuya “içinizden biri” mesajını veren ve halktan biri olarak onu temsil eden sıradan bir vatandaşdır. Biz perspektifini güçlendirmek için kullanılan kurgusal Yurttaş Mehmet karakteri ve iç grubun yaşadığı mağduriyeti basit bir şekilde örneklendirerek anlatımı güçlendirmektedir. Halktan biri olan Yurttaş Mehmet ile okuyucu arasında, bireyi bütüne ait kılacak bir özdeşlik kurulurken, popülist söylem açısından belirleyici olan halk adına ve halkın çıkarları adına konuşma unsuruna başvurulmaktadır.

Birgün’de “halk” sözcüğünün siyasetçilerin konuşmalarından aktararak kullanıldığı bir başka örnek de 6 Haziran 2018 tarihli “Bu Halk Çözümünden Barıştan Vazgeçmedi” başlıklı haberdır. Haberde Erdoğan’ın Diyarbakır mitinginde kullandığı “Kürt sorunu yoktur” ifadesi ve HDP’nin Eş Genel Başkanları Sezai Temelli ve Pervin Buldan’ın konuyla ilgili açıklamalarına yer verilmiştir.

Temelli, “24 Haziran’da bu iktidardan kurtulacağız. Bu ülkeye, bu onurlu halka, bu topluma çok zulüm ettiniz. Bu halk çözüm için, barış için her türlü zulme katlandı ama asla barıştan ve çözümden vazgeçmedi. Bu güzel ülkemize barışın gelmesi için bu iktidardan kurtulmamız gerekiyor” diye konuştu.

Temelli, konuşmasında halk ve iktidar arasında kurduğu karşıtlık üzerinden “biz ve onlar” ikiliği yaratmıştır. Söz konusu ikilikte “bu ülke, bu halk, bu toplum, güzel ülkemiz” adlandırmalarıyla iç grup inşa edilirken karşısına “bu iktidar” olarak adlandırılan bir onlar grubu konumlandırılmıştır. Temelli’ye göre siyasi iktidar, halka zulmetmekte ve varlığı ile barışın gelmesine engel olmaktadır. İç grubu oluşturan halk ise onurlu, kendisine zulüm edilen, barış ve çözüm isteyen, barıştan ve çözümden vazgeçmeyen bir toplumsal birliktelik olarak nitelenmiştir. Temelli, iç grup adına konuşurken ve iç grup kimliğini yüceltirken “onurlu olmak” gibi kalıp yargılar üzerinden bir benzerlik yaratmıştır. Böylece, halkın kararlarının doğru olduğu varsayımına dayalı bir *halk toposuna* ve iç gruba ilişkin sıraladığı özellikler ile bu özelliklerin grubun tüm üyeleri tarafından paylaşıldığı varsayımına dayalı bir *tanım toposuna* başvurmuştur. Temelli iç grubun özelliklerini sıralarken sadece iç grubu tanımlamakla kalmamıştır. İç grubun her bir üyesini tanımladığı varsayılan kalıp yargılar aynı zamanda bir farklılaştırma stratejisi olarak karşıtlar arasındaki farka da işaret etmektedir (Reisgl, 2002:

162). Dolayısıyla Temelli iç grubun benzersizliğini vurgularken onun özelliklerine sahip olmayan dış grubu da inşa etmektedir.

Gazetenin Edime Cezaevi'nde bulunan HDP Cumhurbaşkanı adayı Selahattin Demirtaş ile avukatlar aracılığıyla gerçekleştirdiği 13 Mayıs 2018 tarihli “24 Haziran'ı Demokrasi Zaferine Dönüştüreceğiz” başlıklı söyleşide ise halk sözcüğünün farklı bir kullanımına rastlanmaktadır. Demirtaş, kendisine yöneltilen “Cumhurbaşkanlığı seçimleri ikinci tura kalırsa ve siz ikinci turdaki iki isimden biri olursanız şansınızı nasıl görüyorsunuz?” sorusuna “Kesinlikle ben kazanırım. Çünkü Türkiye halklarının tamamından destek alacak söylem ve politikaları biz savunuyor olacağız.” sözleri ile karşılık vermiştir. Demirtaş, iç grubun inşasında “Türkiye halkları” şeklinde bir adlandırmaya yer verirken, kendisini ve partisini biz zamiri ile adlandırmış ve iç grubun çıkarlarını savunan söylem ve politikalar ürettiklerini öne sürmüştür. Türkiye halkları adlandırması HDP Eş Genel Başkan Pervin Buldan tarafından da kullanılmıştır. 28 Mayıs 2018 tarihli “AKP’siz bir Türkiye olacak” başlıklı haberde bu kullanımın örneği bulunmaktadır.

İzmir’de düzenlenen mitingde konuşan Buldan, İzmir’deki listelerinde hem Afrikalı hem Karadenizli adaylarının bulunduğunu söyledi ve “Türkiye halkları kazanacak. Bu gemi İzmir Limanı’na yanaşacak. O geminin içinden Demirtaş çıkacak. Figen Yüksekdağ çıkacak. İdris Baluken çıkacak. O geminin içinden bütün kadınlar çıkacak” ifadelerini kullandı.

Buldan, İzmir’de düzenlenen mitingdeki konuşmasında geniş bir toplum kesimini temsil etme iddiasında olduklarını vurgulamak için parti listelerinde Afrikalı ve Karadenizli adayların da yer aldığını ifade etmiş ve iç grubu nitелеmek için “Türkiye halkları” adlandırmasını kullanmıştır. Bu, HDP’nin Türkiye’de yaşayan farklı toplum kesimlerini, kimliklerini ve kültürel farklılıklarını gözeterek kucaklayan bir parti olduğunu vurgulamak için parti programında da kullanılan bir adlandırmadır (http-7). Ancak bu adlandırma farklı toplum kesimlerini bir çatı altında toplamak isterken halkın inşasında etnik kimliği kurucu bir unsur olarak öne çıkartmaktadır. Böylece halk ortak bir geçmiş ve gelecek etrafında toplanmış insanlar topluluğu olarak değil, ortak bir etnik kimliği paylaşanlardan oluşan bir birliktelik olarak inşa edilmektedir. Dolayısıyla bu adlandırma temelinde Türkiye’de yaşayan farklı etnik grupların farklı halklar olduğu varsayımını barındırmakta ve birleştirici değil, ayrıştırıcı bir özellik sergilemektedir. HDP’den yapılan doğrudan alıntılar dışında, gazetenin medyanın kaynaklık ettiği

popülizm boyutunda yer alan haber ve köşe yazılarında ise Türkiye halkları adlandırmasına rastlanmamıştır.

Birgün’de “halk” sözcüğü medya kaynaklı popülizm boyutunda yer alan haber ve köşe yazılarında da popülist söylemin *gerçek halk* anlayışına uygun şekilde kullanılmıştır. 24 Mayıs 2018 tarihli “AKP’liler Dalga Geçiyor Olan Halkın Cebine Oluyor” başlıklı haber bu türden bir kullanıma örnektir.

Türk Lirası bir günde yüzde 5 değer kaybetti. Hükümet yetkilileri halen isin şakasında gözüküyor. Oysa bu değer kaybı, halkın gündelik hayatına doğrudan yansiyacak. Sanayide kullanılan malzemelerin büyük bir kısmı dövizle yurtdışından ithal edildiği için üretilen mallar pahalalanacak. Halk bu ürünleri zamlar nedeniyle alamayacak. Dövizle kira ödeyen esnaf batacak. Şirketler döviz borçlarını ödeyemedikleri için tasarruf tedbirlerine girecek. 2001’de olduğu gibi işsizlik artacak.

Haberde var olan düzenin eleştirisinde ekonomik kriz teması kullanılmış, halk ve hükümet arasında bir karşıtlık kurulmuştur. Toplum içinde tüm kesimlerin ekonomik krizden etkileneyeceği düşüncesi iç grubu oluşturan halk, esnaf, şirketler vb. örneklerle açıklanmıştır. Halkın, gündelik yaşamında ekonomik krizden etkileneyeceği, bazı ürünleri satın alamayacağı ve 2001’de olduğu gibi işsiz kalacağı, esnaf ve şirketlerin de ya batacağı ya da küçülmeye gideceği öne sürülmüştür. Haberde öne sürülen iddiaların açıklanmasında, olumsuz sosyoekonomik sonuçlara odaklanan *finans toposunun* ve bu sonuçların yaratacağı tehlikelere işaret eden *tehdit toposunun* yer aldığı bir argümanlaştırma şeması kullanılmıştır. Ekonomik krizin ve yaratacağı tehlikelerin sorumlusu olarak ise dış grupta konumlandırılan hükümet yetkilileri ve başlıkta vurgulanan AKP’liler gösterilmiştir. Dış grup, haberin başlığında ve spotunda yer verilen ifadelerle ekonomik sorunları ciddiye almamak, halkla alay etmek gibi olumsuz özellikler ile yüklenmiştir. Ancak bu özelliklerin gerekçesi haber metni içinde açıklanmamıştır. Haberde iç grubun inşasında ekonomik kriz teması, herkesi ilgilendiren bir endişe, bir ortaklık zemini olarak kullanılmış, hükümet kılıcı rolü itibariyle söz konusu olumsuzlukların sorumlusu olarak gösterilmiş (*sorumluluk toposu*), böylece siyasi iktidar ve halk arasındaki güç ilişkisi vurgulanmıştır.

Gazetede 20 Mayıs 2018 tarihinde yayımlanan “Seçime Giderken Halkın Gündemi” başlıklı sokak söyleşisinde de benzer bir halk anlayışı söz konusudur.

Seçim atmosferine girilen ülkede mitingler yapılmaya başlandı, siyasiler bir kez daha vaatlerini sıralamaya başladı. Peki, halk seçimle ilgili ne düşünüyor? Daha önce mikrofon

uzatılmayan meslek gruplarıyla seçim sürecini, ülkenin durumunu ve bunların hayatlarına yansımaları konuştuk. Yurttaşlar, seçimin demokratik bir ortamda geçeceğine inanmıyor ve 'ekonomik olarak dar boğazdayız, geçinemiyoruz' diyor.

Haberde iç grup oluşturulurken “halk ve yurttaşlar” adlandırmaları kullanılmış ve iç grubun karşısına parti belirtilmeksizin “siyasiler”den oluşan bir dış grup konumlandırılmıştır. Haberde “Daha önce mikrofon uzatılmayan meslek grupları”ndan kişilere seçim süreci ve ülkenin durumuna ilişkin görüşleri sorulmuş ve bu kişilerden gelen yanıtlar “halk seçimle ilgili ne düşünüyor?” çerçevesi içinde haberleştirilmiş ve söyleşi “yurttaşların görüşü” şeklinde bir genelleme ile sunulmuştur. Halk aynı görüşleri paylaşan ve ortak hareket eden bir toplumsal birliktelik olarak inşa edilmiştir. Öte yandan söyleşi yapılan kişilerin halkın içinde, halktan biri oldukları varsayımı ile popülist söylem açısından belirleyici olan halk adına ve halkın çıkarları adına konuşma unsuruna başvurulmuştur. Haberin argümanlaştırma şemasında, halkın verdiği siyasi kararların doğru olduğu varsayımına dayalı bir *halk toposunun* ve onu tanımlayan niteliklerin tüm üyelerce paylaşıldığı varsayımına dayalı bir *tanım toposunun* kullanıldığı saptanmıştır. İç grubu oluşturan halk ve yurttaşlar; siyasetçilere güvenmeyen, seçimin güvenliğinden endişe duyan, ekonomik sorunlar yaşayan ve düzenden rahatsız bir topluluk olarak resmedilmiştir. Dolayısıyla siyasal sisteme ve iktidara duyulan güvensizlik söylemin inşasında önemli bir unsur olarak kullanılırken, gazete kendisini güvenilir siyasi aktörlerin karşısında halkın temsilcisi olarak konumlandırmıştır.

Birgün’de medya kaynaklı ettiği popülizm boyutunda yer alan 24 Mayıs 2018 tarihli “Çare Sol, Çare Halktır” başlıklı köşe yazısında da popülist söylemin *gerçek halk* mitine uygun bir halk inşası söz konusudur.

24 Haziran, memleketi, demokrasiyi, laikliği ve toplumsal huzuru kazanmak için bir milat olmasa da bir fırsattır. AKP-MHP blokuna karşı birleşik mücadele ile geçit vermemeliyiz. Tek çare soldur. Tek çare halkın siyasete ve yönetmeye aktif katılımıdır.

Turan Eser imzalı köşe yazısında iç grup, halk ve Sol’dan oluşurken, karşısında AKP ve MHP ittifakından oluşan bir dış grup konumlandırılmıştır. Halk, var olan siyasi elitler ile mücadele etmenin, demokrasi, laiklik ve toplumsal huzuru geri kazanmanın tek çaresi (*halk toposu*) olarak gösterilmiştir. Yazar, biz ve onlar karşıtlığını halk ve güç bloku arasındaki ikilik şeklinde inşa etmiştir. Yazar, köşe yazısının bir başka bölümünde halkı nitelemek için “biz” zamirini kullanmıştır.

Biz parçalı ve dağınık kaldıkça kaybediyoruz. Oysa hep birlikte ‘buna dur diyecek’ güçteyiz. Uçurumun önündeki çare biziz. Uçurumdan geri dönecek, bu topraklarda huzuru sağlayacak ve toplumsal barışı yeniden inşa edecek çareye sadece sol akıl ve sol vicdan sahiptir. Memleketi sağa teslim eden her politik manevra, yine halka ve memlekete ve sola zarardır.

Eser, yazısında biz zamirini “halk olarak biz” anlamında kullanmış ve “biz”e toplumsal barışı ve huzuru inşa etme yeteneği yüklemiştir. Popülizmin temel unsurlarından biri olan halk adına konuşma unsuruna başvuran yazar, halkı ortak hareket etmesi gereken bir toplumsal birliktelik olarak sunmuştur. İç grubun inşasında “sol akıl ve sol vicdan” vurgusu ile sol dünya görüşünü iç grup ile özdeşleştirmiş, sağ ise dış grup içinde konumlamıştır. Ayrıca sağ siyaseti halk, memleket ve sol için zararlı bir görüş olarak nitelemiştir. Yazar, iç grubun inşasında “biz”i “onlar”dan ayıran temel özellik, bizi oluşturan ve ortaklığı kuran temel unsur olarak solun evrensel değerlerine referans vermiştir.

“Biz” zamiri popülist söylemde iç grubun inşasında kullanılan önemli adlandırmalardan biridir. Bu adlandırma aynı zamanda bir grup kimliği oluşturmaya yönelik önemli stratejilerden biri olan “biz perspektifi”ni söyleme eklemektedir. “Halk olarak biz” anlamında kullanıldığında ise bir yandan halk adına konuşmanın örneklerini sunarken diğer yandan belirli kalıp yargılar üzerinden iç grubun aynılığını vurgulamaktadır. Böylece kendisine yüklenen özelliklerin her bir üyesini karakterize ettiği düşünülen, ortak bir zihniyete sahip ve ortak değerleri benimsemiş bir iç grubun inşasına hizmet etmektedir. Birgün’ün 2 Mayıs 2018 tarihli “Şimdi Sıra Sandıkta” başlıklı haberinde biz zamirinin bu türden bir kullanımının örneği bulunmaktadır. 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü’ne ilişkin kutlamaların yer aldığı haberde DİSK Genel Sekreteri Arzu Çerkezoğlu’nun konuşmasından alıntılara da yer verilmiştir.

Yüzbinleri selamlayan Çerkezoğlu, “Demokrasiden eşitlikten, adaletten yana olanlar, 'Bu ülke bizimdir' diyenler, 'Bu ülkenin bütün güzelliklerini biz üretiyoruz' diyenler hoş geldiniz” dedi. [...] Çerkezoğlu, sözlerini şöyle sonlandırdı: “Biz bu ülkenin gerçek sahipleriyiz. Milyonlarız. Halkını satanların korkusu hiçbir şeye benzemez. Korktukları başlarına gelecek. Hep birlikte söz verelim. Bu güzel memleketi diktatörlük sevdalılarına bırakmayacağız. Söz veriyoruz. Güzel günler göreceğiz.”

Çerkezoğlu, konuşmasında iç grubu adlandırmak için “biz, halk, milyonlar” sözcüklerini kullanmıştır. Çerkezoğlu, “Biz bu ülkenin gerçek sahipleriyiz” ve “Bu ülke bizimdir” ifadelerini kullanarak iç grup inşasında popülist söylemin temel unsurlarından biri olan

“gerçek halk” mitine başvurmuştur. İç grubu, ülkenin bütün güzelliklerini üreten, adalet, demokrasi ve eşitlikten yana olanlar olarak tanımlamıştır. Konuşmada halk olarak “biz” vurgusu ile *halk toposuna* başvurulmuştur. Ayrıca argümanlaştırma şemasında “biz”e ilişkin özelliklerin tanımlandığı ve sıralanan özelliklerin grubun her bir üyesini eşit olarak karakterize edeceği varsayımına dayanan bir *tanım toposu* kullanmıştır. Dış grup konuşmada açıkça tanımlanmamış ancak “diktatörlük sevdalıları” olarak adlandırılmış ve iç grubun karşısında konumlandırılarak “bu ülkenin gerçek sahipleri” kategorisinden dışlanmıştır. Çerkezoğlu, bizi inşa ederken “Demokrasiden eşitlikten, adaletten yana olanlar” sözleri ile solun evrensel değerlerini iç grup kimliğinin inşasında ortaklık kuran bir özellik olarak vurgulamıştır. Öte yandan iç grubun geniş bir toplum kesiminden oluştuğunu vurgulamak amacıyla hem haber metninde hem de Çerkezoğlu’nun konuşmasında “yüzbinler, milyonlar” gibi sözcüklerden de yararlanılmıştır.

Biz zamiri ile popülist söylemde halk adına konuşmanın dışında bir siyasi hareket ya da siyasi parti tarafından “gerçek halkın temsilcisi” olma iddiası ile de kullanılabilmektedir. Gazetenin 25 Nisan 2018 tarihli HDP Eş Genel Başkanı Sezai Temelli’nin açıklamalarına yer verdiği “7 Haziran’da yarım kalmıştı, 24 Haziran’da tamamlanacak” başlıklı haberi bu kullanıma örnektir.

[...] Bizler savaş karşıtları, emek demokrasi güçleri bizler Newroz’da 1 Mayıs’ta yan yana gelenler bu işe 24 Haziran’da son vereceğiz.” Temelli, “Seçime kendi adayımızla gireceğiz, emek ve demokrasi güçlerinin sesi olacağız. Türkiye partisi olduğumuz için Türkiye adayı ile gireceğiz. Biz hakikatin sesiyiz. Güçlü adayla gireceğiz. 7 Haziran’dan çok daha güçlü bir şekilde parlamentoda olacağız” dedi.

Temelli, partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmasında iç grubu biz zamiri ile adlandırmış ve iç gruba savaş karşıtlığı, emek ve demokrasi güçlerini temsil etme, “hakikatin sesi” olma gibi birtakım olağanüstü özellikler yüklemiştir. Temelli, iç grubun inşasında farklı toplumsal grupları “biz” çatısı altına dahil etmek, geniş bir ittifak yaratmak amacıyla partisini “Türkiye partisi”, cumhurbaşkanı adaylarını ise “Türkiye adayı” olarak nitelemiştir. İç grup inşasında biz zamirinin “gerçek halkın temsilcisi” olma iddiası ile kullanımına bir başka örnek ise 25 Nisan 2018 tarihli “Diktatörleri Yolcu Edip Demokrasi Getireceğiz” başlıklı haberdır.

“Biz geniş bir ittifakı, geniş bir birlikteliği sağlamak zorundayız” diyen Kılıçdaroğlu, bütün siyasi partilerin liderlerine şu sözlerle seslendi; “Biz her türlü özveride bulunmaya hazırız. Türkiye’nin aydınlığa çıkması için her türlü özveride bulunuyoruz. Biz ülkemizi seviyoruz.

Kendi ülkemizde huzur içinde yaşamasını istiyoruz. Biz, üniversiteleri susturulan değil bilgi üreten bir Türkiye istiyoruz. Biz, vatandaşın korku içinde olduğu bir Türkiye değil, caddesinde, evinde barkında huzur içinde korkusuzca yaşamasını istiyoruz. Biz bunları istiyoruz. Demokrasi için kimler bir araya geliyorsa biz orada olmak zorundayız. Biz önce 301'i aşacağız, sonra yüzde 60 ile cumhurbaşkanlığını alacağız.”

Medya aracılı popülizm boyutunda yer alan haber, CHP Lideri Kılıçdaroğlu'nun partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmayı konu edinmektedir. Kılıçdaroğlu, konuşmasında iç grubu biz zamiri ile adlandırmış ve halkın temsilcisi olma iddiası ile “biz” adına bazı talepleri sıralamıştır. Bu tür kullanımlarda biz ve onlar adlandırmaları söz konusu siyasi partiyi destekleyenler ve onun karşısında yer alanlar şeklinde özetlenebilecek bir ikiliğe denk düşmektedir. Ancak Kılıçdaroğlu, konuşmasında “biz” ile yalnızca kendi temsil ettiği siyasi partiyi değil, benzer talepleri olan diğer siyasi partileri de kapsayan geniş bir ittifakı hedeflediğini “Biz geniş bir ittifakı, geniş bir birlikteliği sağlamak zorundayız” sözleri ile ifade etmiştir. İç grup, özveride bulunan, ülkesini seven, huzur içinde yaşamak isteyen, demokrasi için bir araya gelen bir birliktelik olarak (*tanım toposu*) inşa edilmiştir. Öte yandan Kılıçdaroğlu, iç grup adına, nasıl bir Türkiye istediklerini dile getirirken olması arzu edilen durumun olumlu tasviri ile karşıtı arasındaki farkı da vurgulamaktadır. Bu fark düzene yönelik bir eleştiri ve halkın karşılanmamış taleplerine vurgu içermektedir.

Birgün'de genelleştirilmiş temsil iddiasıyla toplumsal kimliklere referansla yapılan adlandırmalardan biri de millet sözcüğüdür. Haber ve köşe yazıları incelendiğinde “millet” sözcüğünün medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan haberlerde popülist söylemin temel unsuru olan *gerçek halk* mitine karşılık gelecek şekilde kullanıldığı saptanmıştır. Ayrıca millet sözcüğünün yalnızca medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan haberlerin başlıklarında kullanıldığı; medya kaynaklı popülizm boyutunda yer alan haber ve köşe yazılarının başlıklarında ise bu sözcüğe yer verilmediği görülmüştür. Gazetenin Muharrem İnce'nin açıklamalarına yer verdiği 21 Haziran 2018 tarihli “Millete Hesap Vereceğim” başlıklı haberi millet sözcüğünün bu türden kullanımına örnektir.

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesiyle Mersin'de yurttaşlara hitap eden İnce, şu ifadeleri kullandı; “Bakın size anlatayım parayı nereden bulacağımı. 16 yılda Kamu İhale Kanunu'nu 186 kere değiştirdiler. Bu ne demektir biliyor musunuz? Çaldılar, çaldılar. Ben çalmayacağım, kasa para dolacak. Bu 16 yılda Suriyelilere 40 milyar dolar harcadılar, ben harcamayacağım, millete vereceğim o parayı. Çünkü Suriyeliler barış ortamında memleketine dönecek. Peki

başka nereden bulacağım? 2 milyar dolar Sarayda harcadık, milletin isteğiyle cumhurbaşkanı olduğumda o Sarayı gençlere bilim merkezi olarak vereceğim. Şatafat olamayacak, lüks olmayacak ve milletin parasını har vurup harman savurmayacağım. Hesap vereceğim size hesap.”

Medya aracılı popülizm boyutunda yer alan haber, Muharrem İnce’nin seçilmesi durumunda gerçekleştireceği vaatleri konu edinmektedir. İnce, iç grubun adlandırılmasında millet ve siz sözcüklerini kullanmış, düzenden duyulan memnuniyetsizliği vurgulamış fakat iç gruba belirgin özellikler yüklememiştir. İnce, dış grubun inşasında ise açıktan bir adlandırmaya gitmeden, “onlar” zamirini gizli özne olarak kullanmış ve dış grubu hırsızlıkla suçlamıştır. İnce, vaatleri ile düzenin yarattığı eşitsizliklere dikkat çekerken, iç grupta özdeşlik yaratmak için halkın karşılanmamış taleplerini kullanmıştır. Öte yandan İnce, “milletin isteğiyle cumhurbaşkanı olduğumda” sözleri ile siyasi eylemin meşruiyet zemini olarak milleti işaret etmiştir. Bunlara ek olarak gazetenin haberin sunumunda iç grubu adlandırmak için “yurttaş” sözcüğünü tercih ettiği, İnce’nin açıklamalarının aktarıldığı kısımlar dışında millet sözcüğüne yer vermediği görülmüştür. Birgün’ün iç grubun adlandırılmasında millet sözcüğünü “gerçek halk” mitine karşılık gelecek şekilde kullanmaktan kaçındığı, haber yazım sürecinde bilinçli olarak millet yerine yurttaş ya da halk sözcüklerini tercih ettiği öne sürülebilir. Gazetenin 18 Haziran 2018 tarihli “Halkın Gücü Yanımızda” başlıklı haberi bu türden bir kullanıma örnektir.

Dersim ve Elazığ’da yurttaşlara seslenen İnce, "Türkiye'nin hali içler acısı. Hâkimi, Danıştay üyesi, kaymakam, hepsi bir yerde onların yanında. Onların yanında devletin gücü var, bizim yanımızda milletin gücü var" dedi.

Muharrem İnce’nin açıklamalarını konu edinen haberde İnce’nin “Onların yanında devletin gücü var, bizim yanımızda milletin gücü var” sözleri haber başlığına taşınırken millet yerine halk sözcüğü tercih edilmiş ve haberde “Halkın Gücü Yanımızda” başlığı kullanılmıştır. Birgün haber metninde ise iç grubu adlandırırken “yurttaş” sözcüğünü tercih etmiştir.

Birgün’de millet sözcüğünün siyasetçilerin konuşmalarından aktararak kullanıldığı bir başka örnek ise CHP Genel Başkan Yardımcısı Bülent Tezcan’ın açıklamalarına yer verilen 26 Mayıs 2018 tarihli “CHP’nin sloganı: Artık tamam millet için geliyoruz” başlıklı haberdur.

Tezcan, CHP'nin seçim sloganının “Artık tamam millet için geliyoruz” olduğunu açıkladı. Tezcan, Cumhurbaşkanı kampanyası sloganının ise "Hepimizin cumhurbaşkanı" olduğunu dile getirdi. [...] Öte yandan CHP'nin seçimlerde kullanacağı broşürlerde 5 başlık adı altında hazırlanacak. 'Hak, hukuk, adalet' başlığında hazırlanacak broşürde, 'OHAL gidecek adalet gelecek' ifadeleri kullanılacak. 'Eğitim' başlığında ise 'Fırsat eşitliği sağlanacak, eğitimde adaletsizlik son bulacak' vaati yer aldı. CHP'nin broşürlerinde kullanacağı 'Ekonomi' başlığında ise aile sigortası projesinden bahsedilecek. Partinin bir diğer başlığı ise 'Toplumsal barış' olacak. 'Dış Politika' başlığı altında, 'Maceracı dış politika bitecek, akılcılık ve tutarlılık hâkim olacak, Türkiye'nin itibarı onarılacak' ifadesi yer aldı.

Haberde, Tezcan'ın partisinin kampanya sloganı ve beş başlık altında toplanan seçim vaatleri ile ilgili açıklamalarına yer verilmiştir. CHP'nin “Millet için geliyoruz” sloganında millet sözcüğünün “gerçek halk” mitine uygun şekilde kullanıldığı görülmüştür. Ayrıca CHP popülist söylem açısından belirleyici olan gerçek halkın temsilcisi olma unsurundan yararlanmıştır. Seçim vaatlerinde düzenin eleştirisi (Örneğin, “Türkiye'nin itibarı onarılacak” ifadesi, Türkiye'nin saygınlığını kaybettiği ön kabulüne dayanmakta ve düzenin eleştirisi olarak nitelenmektedir.) ve halkın karşılanmamış taleplerine yapılan vurgu da popülist söylem açısından öne çıkan unsurlardır.

Birgün'de millet sözcüğünün haber başlığında kullanıldığı bir başka haber de yine CHP'nin seçim sloganı ile ilgilidir. 25 Mayıs 2018 tarihli “Slogan: Millet için Geliyoruz” başlığını taşıyan haberde “CHP, 24 Haziran'daki seçimlerde kullanacağı slogan ve logosunu belirledi, CHP, seçim döneminde 'Millet İttifakına' da vurgu yaparak, “Millet için geliyoruz!” sloganını kullanacağı belirtildi.” ifadesi kullanılmıştır. Birgün'de 22 Haziran 2018'de yayımlanan “‘Millet’in Yol Haritası Belli” başlıklı haberde de millet sözcüğü iç grubu tanımlamak için değil, Millet İttifakı'nı işaret etmek amacıyla, tırnak içinde kullanılmıştır.

Birgün'de iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden ikincisi var olan düzene referansla yapılan adlandırmalardır. Düzen karşıtlığı popülist söylemin muhalif kesimler tarafından kullanıldığı durumlarda söylemin temel karakteristiklerinden biri olarak ortaya çıkmaktadır. İç grubun inşasında var olan düzen ile karşıtlık içinde ve düzenden duyulan rahatsızlığa referans verilerek oluşturulan adlandırmalar bu kategoride yer almaktadır. Birgün'de iç grubun inşasında var olan düzene referansla yapılan adlandırmalara bakıldığında “ezilenler, iktidardan bunalmış milyonlar” vb. gibi düzen ve halk arasındaki güç ilişkisini vurgulayan adlandırmaların kullanıldığı görülmektedir. Gazetede 7 Haziran 2018 tarihinde

yayımlanan İbrahim Özden Kaboğlu imzalı “Halk neyi oylayacak? 3: İhanet ve yurtseverlik” başlıklı köşe yazısında bu türden bir adlandırmanın örneklerine rastlanmaktadır. Kaboğlu, yazısında iç ve dış grubu “ezilenler” ve “ezenler” karşıtlığı içinde konumlandırmıştır.

Bu nedenle, 24 Haziran’da yapılacak seçim, devleti, kişi ve partiye indirgeyen anlayış ile ‘hukuk kuralları bütünü’ olarak ‘devlet tüzel kişiliği’ arasındaki tercih şeklinde bir ayrışmayı yansıtacak. Anayasal kuralları hiçe sayarak, Cumhurbaşkanı’ndan sözcüsüne kadar, Başbakan’ından -bakanlığı ile ilgili adı sanı duyulmayan bakanına kadar, ‘Cumhur İttifakı’ için ‘resmi seferberlik’ yapanlar ile medyanın, görüşlerine, 24 saatte kaç dakika yer verdiği hesabını yapmak durumunda kalan ‘Millet İttifakı’ arasında yapılacak; kısacası, ‘ezenler’ ve ‘ezilenler’ arasında.

Kaboğlu, 24 Haziran Seçimlerinin tarafları olarak Cumhur İttifakı ve Millet İttifakı arasında bir karşıtlık kurmuş, bu karşıtlığı ezenler ve ezilenler arasındaki bir mücadele olarak betimlemiştir. Bu karşıtlıkta Millet İttifakı tarafından temsil edilen ezilenler; devleti bir kamu tüzel kişiliği olarak gören ve medyanın görüşlerine yer vermediği bir topluluk olarak tanımlanmıştır. Cumhur İttifakı’nın temsil ettiği ezenler ise devleti, kişi ve parti ile özdeşleştirme, Anayasal kurallara önem vermeme ve seçimler için devletin olanaklarını kullanma gibi olumsuz özelliklerle ilişkilendirilmiştir. Yazar, “ezilenler” adlandırması ile AK Parti ve Cumhur İttifakı ile temsil edilen “ezenler” cephesinin karşısına, var olan düzende talepleri karşılanmamış her kesimden insanın katılabileceği bir düzen mağdurları cephesi yaratmıştır. Böylece ezen olarak adlandırılan siyasi iktidar halkı mağdur eden olumsuz eylemlerin doğrudan faili olarak gösterilmiş (*sorumluluk toposu*) ve siyasi iktidar ile halk arasındaki güç ilişkisi vurgulanmıştır. Kaboğlu’nun yazısında kurduğu ezenler ve ezilenler karşıtlığına dayalı argümanlaştırma şemasının muhalif retorik tarafından kullanılan “solucan bakışı” perspektifi ile uyumlu olduğu ve iç/ dış grup ayrımını keskinleştirdiği söylenebilir.

Birgün’de var olan düzene referansla yapılan adlandırmaların örneklerine Güven Gürkan Öztan imzasıyla 23 Nisan 2018 tarihinde yayımlanan “Kaybetseler de gitmezler diyenlere prim vermeyin” başlıklı köşe yazısında rastlanmıştır.

Baskın seçim dayatmasının kitlelerde şok etkisi yaratarak Hayır’ın ilerici ucu olarak tanımladığım gücün önünü kesmek istediği aşikâr. Çünkü umudu, direnci örgütleyerek iktidardan bunalmış milyonlara “Başarabiliriz” mesajını veren politik özne orada. Gaza boğuldu, işinden oldu, soruşturmalara, davalara maruz kaldı ama inatla mücadeleye devam ediyor. İktidarın bu kadar kısa sürede toparlanamayacağını düşündüğü devrimci-ilerici

politik hat 1 Mayıs'ta meydanları dolduracak ve ardından iktidarın sandık kuşatmasını demokratik tüm yöntemleri kullanarak geriletecek.

Öztan, yazısında biz ve onlar ayrımını halk ve iktidar arasındaki karşıtlık üzerinden inşa etmiştir. Siyasi iktidar ve halk arasındaki çatışma temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanması teması üzerinden işlenmiştir. Bu çatışma içinde siyasi iktidar hem dolaylı olarak hem de doğrudan olumsuz eylemlerin sorumlusu olarak gösterilmiştir. Kitlelere seçimi dayatmak, sandığı kuşatmak, yaptırım gücü ve toplum üzerindeki tahakkümü vurgulanmıştır. İç grubu oluşturan aktörler ise yazar tarafından “Hayır’ın ilerici ucu”, “iktidardan bunalmış milyonlar” ve “devrimci-ilerici politik hat” olarak adlandırılmıştır. Yazar, bu adlandırmalarla iç grup içinde iki farklı özne pozisyonu belirlemiştir. Buna göre, “Hayır’ın ilerici ucu” ve “devrimci-ilerici politik hat” olarak adlandırılan kesimler; iktidara karşı direnci örgütleyen, pasif toplum kesimlerinin itici gücü olan, meydanları doldurarak sivil toplumda politikleşen ve iktidarın baskılarına demokratik yöntemlerle karşılık veren, inatla mücadele eden aktif özne konumundadır. Yazar tarafından “iktidardan bunalmış milyonlar” olarak adlandırılan kesim ise düzenden memnun olmayan ancak onunla mücadele etmeyen, iktidarın değişmesi yönünde umudu olmayan ancak iç grupta yer alan aktif özne pozisyonundaki aktörler tarafından harekete geçirilebilecek pasif bir özne pozisyonunda inşa edilmiştir.

Birgün’de iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden üçüncüsü ise siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalardır. Gazetenin hangi partileri iç grup içine dahil ettiği, parti kimliğinin önemli bir parçası olan parti adının ve parti adının kısaltması gibi unsurların nasıl kullanıldığı bu kategoride değerlendirilmektedir. Birgün’ün iç grubun inşasında ana muhalefet partisi CHP ile muhalefet partilerinden HDP’yi merkeze aldığı saptanmıştır. Bunun yanı sıra ÖDP, EMEP ve TKP gibi partilere de yer verdiği görülmüştür. Haber ve köşe yazıları incelendiğinde gazetenin iç gruba dahil ettiği partilerin özel isimlerini ve parti tüzüklerinde belirttikleri resmi kısaltmalarını kullandığı saptanmıştır. Birgün’ün 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü’ne ilişkin kutlamalara yer verdiği 2 Mayıs 2018 tarihli “Şimdi Sıra Sandıkta” başlıklı haberinde iç gruba dahil edilen siyasi partiler sıralanmıştır. Haberde gazete “ülkenin dört bir yanında” 1 Mayıs’ı kutlayan emekçiler, “AKP’ye karşı sesini yükseltenler” ve “Solun tüm renkleri”nden oluşan bir “gerçek halk” inşa etmiş ve haber içeriğinde halk adına konuşma unsurundan yararlanmıştır. Haberde, siyasi

yelpazenin solunda olduğu kabul edilen siyasi partilerden ve yurttaşlardan oluşan bir iç grup inşa edildiği saptanmıştır.

Sabahın erken saatlerinde yurttaşlar Maltepe'ye doğru harekete geçti. CHP, HDP ve HAZİRAN'ın da aralarında olduğu parti ve demokratik kitle örgütleri üyeleri, Maltepe'ye yürüyüş gerçekleştirerek geldi. Büyük bir coşkuya ve katılıma sahne olan yürüyüşte 24 Haziran'daki baskın seçime yönelik talepler de dile getirildi.

Yurttaşlar, CHP, HDP, Haziran, demokratik kitle örgütleri üyelerinden oluşan iç grup; coşkulu, seçimleri baskın seçim olarak gören ve taleplerini dile getirmekten çekinmeyen bir birliktelik olarak sunulmuştur. Gazete, i grubun farklı kesimlerden oluşan aktörleri arasında özdeşlik yaratmak için 24 Haziran Seçimleri ve halkın karşılanmamış talepleri temasını bir ortaklık zemini olarak kullanmıştır. İ grubun aktörlerinden CHP ve HDP ise yurttaşlarla birlikte yürüyüş yapan, onlarla harekete geçen iki siyasi parti olarak tanımlanmıştır. Haberin ilerleyen kısımlarında “CHP ve HDP teşkilatları Maltepe'ye yoğun katılımları ile dikkat çekti. İki parti de seçim öncesinde geniş bir kitleyle alanda sözlerini söyledi.” ifadesi ile her iki partinin de geniş bir toplum kesimini temsil ettikleri vurgulanmıştır.

CHP ve HDP gerek parti faaliyetleri gerekse temsilcilerinin açıklamaları ile Birgün'ün haberlerinde ve köşe yazılarında kendilerinden sıkça söz edilen siyasi aktörlerdir. Gazetenin bazı haberlerinde farklı görüşlerin temsilcisi olan bu iki siyasi partiyi bir birliktelik içinde sunduğu görölmektedir. Birgün'de CHP ve HDP arasında kurulan birliktelikte “AK Parti'ye karşı halkın yanında olma” temasının özdeşlik yaratan bir unsur olarak kullanıldığı saptanmıştır. 25 Haziran 2018 tarihli “AKP'li Vekil için Seçmeni Uzaklaştırdılar” başlıklı haberde sözü edilen durumun örneklerinden biridir.

İzmir'de Buca Kuruçeşme'de bulunan Müşerref Mahmut Tınas Ortaokulu'nda özel harekât polisleri ve 30 kişi eşliğinde oy kullanarak sandıkları gezen AKP'li Milletvekili Mahmut Atilla Kaya [...] kendisinin fotoğraf çekinme isteğini reddeden sandık görevlilerine de “Siz kimsiniz” diyerek saldırmak istedi. [...] AKP'li Kaya ve polis grubuna ‘seçim çalışması yapar gibi’ gezemeyeceğini hatırlatan seçmen de Emniyet Müdürü'nün talimatıyla tarafından okul bahçesinden çıkarıldı. CHP ve HDP avukatları ile okul sorumlusu duruma müdahale için tutanak tutarken seçmen uzun namlulu silahlarla sandıktan uzaklaştırıldı.

Haberde AK Parti Milletvekili Mahmut Atilla Kaya, özel harekât polisleri ve 30 kişilik bir grupla oy kullanan, yetkisi olmadığı halde sandıkları gezen ve kendisiyle fotoğraf çektirmek istemeyen sandık görevlilerini azarlayan ve onlara saldıran bir

siyasetçi olarak halkın karşısında konumlandırılmıştır. Haberde, polisler ve kalabalık bir grup eşliğinde oy kullanmaya gelen, “halk”a “siz kimsiniz” diyen Kaya’nın, AK Partili bir milletvekili olarak halktan kopuk ve uzak oluşu vurgulanmıştır. Öte yandan haberde Kaya’nın seçim yasaklarına uymadığı, yasalara uygun davranmadığı vurgusuyla *yasa ve haklar toposunun*, kendisi uyaran kişilere karşı ise sahip olduğu yetkileri kötüye kullandığı vurgusu ile *istismar toposunun* kullanıldığı görülmüştür. Haberde dış grubun karşısında ve halkın yanında konumlandırılan CHP ve HDP ise duruma müdahale eden, mağdur edilen seçmenin hakkını arayan, yasalara aykırı hareket eden iktidar güçlerinin karşısında duran siyasi aktörler olarak konumlandırılmıştır. Gazetenin 24 Mayıs 2018 tarihli “Sandık oyunları bitmek bilmiyor” başlıklı haberinde de benzer bir temada söz konusudur.

Doğu ve Güneydoğu illerinin valileri ve il seçim kurulları, Yüksek Seçim Kurulu'ndan (YSK) sandık birleştirme ve taşımanın yanı sıra bazı seçim bölgelerinde seçmen listelerinin adres esas alınmadan karma yapılması isteminde de bulunmaya başladı. CHP ve HDP'nin YSK temsilcileri, listelerin karma yapılması durumunun tehlikesine dikkat çekti.

Haberde, Doğu ve Güneydoğu bölgesinin bazı illerinde valilerin ve il seçim kurullarının sandık birleştirme, taşıma ve seçmen listelerinin karma yapılması yönündeki talepleri ve bu taleplerin tehlikeleri konu edilmiştir. Haberde, CHP ve HDP'nin YSK temsilcilerinin görüşlerine başvurularak, sözü edilen taleplerin sakıncaları anlatılmıştır. Seçmenlerin yani iç grubun çıkarlarını koruma iddiasında olan gazete yalnızca bu iki partinin temsilcilerinin uzmanlıklarına başvurmuş ve görüşlerine yer verilmiştir. Böylece CHP ve HDP, siyasi iktidarın halk aleyhine faaliyetlerine karşı halkın çıkarlarını savunan, bu temelde ortaklaşan siyasi partiler olarak iç grup içinde konumlandırılmıştır.

Birgün iç grubun inşasında halk ve iktidar bloğu arasındaki karşıtlık temelinde, geniş bir halk ittifakı yaratmayı amaçlasa da muhalif partilerin tümünü iç gruba dahil etmekten kaçınmıştır. Özellikle siyasi iktidarın karşısında yer alan sağ kanat siyasi partilerin, gazetenin seçim sürecinde üzerinde fazla durmadığı aktörler oldukları saptanmıştır. Gazete, Millet İttifakı'nın üyesi olan İYİ Parti ve Saadet'i olumlu ya da olumsuz bir anlam alanında inşa etme çabasına girmemiş, yalnızca her iki partinin de Millet İttifakı içinde yer aldıklarını belirterek siyasi iktidarın karşısında konumlandırmıştır. Bunun dışında haberlerde bu partilere ilişkin adlandırma ve yüklemlemeler oldukça sınırlı bulunmuş hatta gazetenin haberlerde her iki partiye de çok az yer vererek iç ve dış grupların dışında tutmak istediği sonucuna ulaşılmıştır. Gazetenin,

24 Haziran 2018 tarihli “İşlem TAMAM sıra sandıklarda” başlıklı haberi bu tür kullanıma örnektir.

Yurttaşlar, bu seçimde 550 yerine 600 milletvekili için oy kullanacak. Seçime AKP, CHP, HDP, HÜDAPAR, İYİ Parti, MHP, Saadet Partisi ile Vatan Partisi katılıyor. BBP'nin adayları AKP, DP'nin adayları ise İYİ Parti listelerinden seçime giriyor. AKP ve MHP “Cumhur İttifakı” CHP, İYİ Parti, Saadet Partisi ise “Millet İttifakı” adı altına oy pusulasında yer alıyor.

Haberde, 24 Haziran Seçimlerine katılacak siyasi partiler ve yapılan seçim ittifaklarında hangi partinin hangi ittifakta yer aldığı açıklanmıştır. İyi Parti ve Saadet de habere bu çerçevede konu olmuşlardır. Gazetenin partilerle ilgili herhangi bir yükleme yapmadan, partilerin resmi adlarını (AK Parti dışında) ve parti tüzüklerinde belirttikleri resmi kısaltmalarını kullandığı görülmüştür.

İç grupta yer alan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden dördüncüsü ise seçim ittifaklarına referansla yapılan adlandırmalardır. Birgün’ün bu kategoride en çok kullandığı adlandırmaların Millet İttifakı olduğu görülmüştür. Millet İttifakı kimi zaman kendi adı ile kimi zaman Millet kısaltması ile kullanılmıştır. İbrahim Özden Kaboğlu’nun 14 Haziran 2018 tarihinde yayımlanan “Halk neyi oylayacak? 4: Yönetimden kaçanlar ve hesap verebilir yönetim isteyenler” başlıklı köşe yazı bu tür kullanıma örnektir.

Cumhuriyet Türkiye’si, (2. Dünya Savaşı dahil) hiçbir zaman son 16 yılda sürüklendiği bunalımlar zinciri ile karşılaşmamıştı. Hukuk ve Cumhuriyet düşmanlığı, bunda belirleyici olmuş olsa da, bu ayrı bir yazının konusu. Bu kadarı bile, 24 Haziran ve büyük bir olasılıkla 8 Temmuz’da neyi oylayacağımız konusunda fikir verici: Cumhur İttifakı: Hiçbir haklı nedeni olmadığı halde ‘ani seçim’ kararı alan ve hiçbir zaman hesap vermeyen bir yönetim için oy anlamına geliyor. Millet İttifakı: Hesap verebilir bir yönetim vaadi ile yola çıkan partilere oy vermek demek.

Kaboğlu, biz ve onlar ikiliğini Cumhur ve Millet İttifakları üzerinden kurduğu yazısında Millet İttifakı’nın hesap verebilir bir yönetim anlayışı ile eşdeğer olduğuna vurgu yapmıştır. Millet İttifakı’nın karşısında yer alan Cumhur İttifakı ise hesap vermeyen bir yönetim anlayışının temsilcisi olarak nitelenmiştir. Ayrıca “son 16 yıl” vurgusu ile var olan siyasi iktidar hukuk ve cumhuriyet düşmanlığı, ülkeyi bunalıma sürükleme gibi olumsuz özelliklerle yüklenmiştir. Böylece Cumhur İttifakı sorumluluklarını yerine getirmeyen (*sorumluluk toposu*) bir iktidar odağı olarak

kodlanmıştır. Millet İttifakı ise kötü özelliklere sahip ötekinin karşısında, olumlu bir anlam alanında inşa edilmiştir.

Öte yandan gazetede Millet İttifakı'nın resmi adı yerine siyasi iktidarın karşısında ve halkın yanında olduğunu çağrıştıracak farklı adlandırmaların ve yüklemlerin de kullanıldığı görülmüştür. Gazetenin, CHP Bursa Milletvekili Orhan Sarıbal'ın seçimlerle ilgili açıklamalarına yer verdiği 23 Haziran 2018 tarihli "24 Haziran'da ülkenin geleceğini oynayacağız" başlıklı haberi bu tür bir kullanıma örnektir.

Gezi'den Adalet yürüyüşüne, Muharrem İnce'ye sahte siyasi ittifaklar değil sokağın ittifakı, vatandaşın ortaklaşan isyanı ve hak talebi büyüyor. [...] Haziran size iyi gelmiyor. Acıların, mağdurların, yoksulların, emeğin ve vicdanın ittifakı sizi gönderecek. Yaşasın kardeşlik, yaşasın eşitlik ve özgürlük.

Orhan Sarıbal, biz ve onlar ikiliğini halk ve iktidar bloku arasındaki karşıtlık üzerinden kurmuş ve bu karşıtlıktaki güç ilişkisini vurgulamıştır. Sarıbal, 2013 Gezi Parkı Eylemleri ve 2017'de CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu öncülüğünde başlayan Adalet Yürüyüşü'ne gönderme yaparken, Muharrem İnce'nin adaylığını bu muhalif eylemler ile bağlantılı şekilde sunmuştur. Sarıbal, Millet İttifakı'nı nitelemek için "sokağın ittifakı" ve "Acıların, mağdurların, yoksulların, emeğin ve vicdanın ittifakı" adlandırmalarını kullanmıştır. Sarıbal'ın açıklamasında bu tür adlandırmalar ve "sokağın ittifakı" gibi nitelermeler ile *aşağıdakiler/yukarıdakiler* karşıtlığına dayalı bir perspektif kullandığı saptanmıştır. "Sokağın ittifakı" halkın ortak isyanının ve taleplerinin bir yansıması olarak nitelenmiş ve "siz", "sahte siyasi ittifaklar" şeklinde adlandıran Cumhur İttifakı'nı gönderecek bir güç olarak konumlandırılmıştır. Böylece popülist söylem açısından belirleyici olan halkın içinden gelme ve halk adına konuşma unsurlarına başvurulmuştur. Öte yandan Sarıbal, "Yaşasın kardeşlik, yaşasın eşitlik ve özgürlük" sözleri ile iç grubun inşasında solun evrensel değerlerine de vurgu yapmıştır.

İç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden beşincisi de siyasi liderlere referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategoride dikkat edilen unsur popülist söylemi üreten ya da ona konu olan siyasi liderin ne şekilde adlandırıldığı ve lidere hangi niteliklerin yüklendiğidir. Birgün'de iç grupta dikkat çeken siyasi liderlere bakıldığında Kemal Kılıçdaroğlu, Muharrem İnce ve Selahattin Demirtaş'ın gerek haberlerde gerekse köşe yazılarında öne çıktığı görülmektedir. Gazete, liderlerden bahsederken kimi zaman adlarını ve soyadlarını (Ör. Muharrem İnce) kimi

zaman yalnızca soyadlarını (Ör. Demirtaş) kullanmıştır. Bunun yanı sıra liderler, var olan görevleri (Ör. CHP Lideri Kılıçdaroğlu, CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu) ya da Cumhurbaşkanı adaylıkları (Ör. CHP'nin Cumhurbaşkanı Adayı Muharrem İnce, HDP'nin Cumhurbaşkanı Adayı Selahattin Demirtaş) vurgulanarak adlandırılmıştır. Haberlerde, liderlerden söz edilirken diğer siyasetçilerin konuşmalarından yapılan doğrudan alıntılar dışında ise sayın sıfatının kullanımına rastlanmamıştır. Gazetenin, 28 Mayıs 2018 tarihli ve Güven Gürkan Öztan imzalı “Kimse seçmene gözdağı vermeye kalkmasın” başlıklı köşe yazısında da bu türden adlandırmalar saptanmıştır.

İnce, Erdoğan'ın beklediğinden çok daha çetin ceviz çıktı. Referandum öncesinde Hayır mitingleri yapan İnce, teri üstünde bir siyasetçi olarak yandaşları madara ederek yeni mevziler kazanıyor. 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimi öncesinde Demirtaş nasıl HDP'lilerin dışında önemli bir kesimin keyifle takip ettiği bir siyasetçi olduysa İnce de CHP'li seçmeni aşan bir enerjiyi şimdiden kendinde topladı. Kibir yerine özgüven, hamaset yerine halkçılık, tehdit yerine umut İnce'nin üslubunda öne çıkan hususlar. Ülkenin sorunları ve çözüm önerileri üzerine her geçen gün daha fazla bilgi sahibi olduğu da bir gerçek.

Öztan, Muharrem İnce ve Selahattin Demirtaş'tan söz ederken her iki liderin de soyadını kullanmıştır. İki liderin de geniş toplum kesimlerince desteklendiklerini iddia eden Öztan, Demirtaş ve İnce'nin partiler üstü liderler oldukları temasını kullanarak aralarında bir ortaklık yaratmıştır. Öte yandan halk ve iktidar bloğu ikiliğinde İnce ve Erdoğan'ı bir karşıtlık içinde konumlandırmış ve İnce'ye özgüven, halkçılık, umut, ülke sorunları üzerine bilgi sahibi olma gibi özellikler yüklemiştir. Karşısına ise kibir, hamaset, tehdit gibi özellikleri sıralamış ve dolaylı olarak bu özellikleri Erdoğan'a yüklemiştir. Öztan, yazının devamında, “Haksız bir biçimde hapiste tutulan Demirtaş mesajlarıyla iktidar sözcülerinden daha çok konuşuluyor. İnce, kah traktör sırtında kah tahta başında gittiği her yerde söylediği her sözle dikkatleri üstüne çekiyor.” sözleri ile İnce ve Demirtaş'ın gündemi belirleme güçlerine de dikkat çekerken, Demirtaş'ın haksız şekilde hapiste tutulduğunu belirterek (*adalet toposu*), onu haksızlığa uğrayan ve iktidar tarafından mağdur edilen siyasi bir aktör olarak inşa etmiştir.

Demirtaş'ın haksız tutukluluğu teması, Birgün'de Selahattin Demirtaş ile ilgili haber ve köşe yazılarında sıkça vurgulanmıştır. Gazetenin 13 Mayıs 2018 tarihli ve “24 Haziran'ı Demokrasi Zaferine Dönüştüreceğiz” başlıklı haberinde de Demirtaş muhabir tarafından “4 Kasım 2016 tarihinde tutuklanarak Edirne Cezaevi'ne gönderilen ve o tarihten bu yana özgürlüğünden mahrum bırakılan” bir Cumhurbaşkanı adayı olarak

nitelenmiştir. HDP Eş Genel Başkan Pervin Buldan'ın partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmayı konu edinen 9 Mayıs 2018 tarihli “Manifestoyu Halk Yazacak” başlıklı haberde de bu temanın kullanımının örneği bulunmaktadır. Buldan, konuşmasında HDP ve Demirtaş'ı “Bu iktidardan kurtulmanın yolu” olarak nitelemiş ve Demirtaş'ın tutukluluğunu eleştirmiştir.

“Böyle bir haksızlığı böyle bir hukuksuzluğu asla kabul etmediğimizi ifade ediyoruz. Sayın Demirtaş'ın Cumhurbaşkanlığı adaylığı kesinleştiği andan itibaren Demirtaş özgürlüğüne kavuşmalı seçmenleriyle el ele omuz omuza bu süreci tamamlamalı. Bu haksızlığın hukuksuzluğun bir an önce oradan kaldırılmasını talep ediyoruz. Kendinize güveniyorsanız, korkmuyorsanız Sayın Demirtaş'ı serbest bırakın, meydanlara çıksın, onunla yarışın.”

Demirtaş haksızlığa ve hukuksuzluğa uğrayan, özgürlüğü elinden alınan, özgürlüğüne kavuşması gereken bir lider olarak nitelenmiştir. Öte yandan Pervin Buldan, iktidarın Demirtaş'ın siyasi başarısından korktuğunu ima ederek, kendisini bu nedenle serbest bırakmadıklarını ve kendilerine güveniyorlarsa serbest bırakmaları gerektiğini ifade etmiştir. Buldan'ın bu ifadesi bir yandan yargının siyasi iktidarın kontrolü altında olduğu eleştirisini içermekte, diğer yandan ise serbest bırakma çağrısını iktidara yaparak bu durumu meşrulaştırmaktadır.

Birgün'de iç grubu temsil eden siyasi liderlerden Muharrem İnce'ye ilişkin yüklemlemelerde ise halkın içinden gelen, halk çocuğu vb. “içinizden biri” temasının kullanıldığı saptanmıştır. Gazetenin, 17 Haziran 2018 tarihli “Bu bir seçim değil, dip dalgası” başlıklı haberi bu temanın kullanımının örneklerinden biridir. Muharrem İnce'nin açıklamalarına yer verilen haberde İnce, halk ve iktidar bloku ikiliğinde Erdoğan ile kendisini bir karşıtlık içinde konumlandırmıştır.

Cumhurbaşkanı adayları saraylarda yaşayan adam olmayacak. Millet GDO'lu ürün yerken o saray bahçesinde beslenen bıldırcınların yumurtalarını yiyor. O artık sizden biri değil. Artık sizi unuttu. Halk çocuğu olan benim, milletin evladı olan benim. Erdoğan artık beyaz Türk, artık saraylı. Senden biri değil. Senden biri olan benim.

İnce; iç grubun adlandırılmasında millet, halk, sen sözcüklerini kullanmış ve kendisini iç grubun aktörleri ile özdeşleştirerek “halk çocuğu”, “milletin evladı” vb. şekillerde adlandırmış ve karşısına da Erdoğan'ı konumlandırmıştır. Erdoğan; saraylarda yaşayan, halktan uzak, halktan biri olmayan, “beyaz Türk” olarak tanımlanmıştır. İnce, Erdoğan'a yönelik yüklemlemeleri ile onu olumsuz bir anlam alanında inşa ederken, yarattığı ikilikle de kendisini tanımlamıştır (*tanım toposu*). Bu karşıtlıkta İnce, saraylarda değil halkın

içinde yaşayan, oradan gelen, halka yakın, halkın çocuğu olma gibi özelliklerle gerçek halkın temsilcisi olarak inşa edilmiştir. İnce, popülist söylemin belirgin unsurlarından biri olan gerçek halkın temsilcisi olma iddiasını “O artık sizden biri değil. [...] Senden biri değil. Senden biri olan benim.” sözleri ile de açıkça dile getirmiştir.

Birgün’de iç grupta dikkat çeken bir diğer siyasi lider de Kemal Kılıçdaroğlu’dur. Kılıçdaroğlu haberlerde genellikle CHP Lideri, CHP Genel Başkanı olarak adlandırılmış, Cumhurbaşkanı adayı olmaması nedeniyle kendisine diğer liderlerden daha az yer verilmiştir. Gazete’nin 4 Nisan 2018 tarihli “Ulusal Egemenliğe Çocuklar Sahip Çıktı” başlıklı haberinde Kılıçdaroğlu, Erdoğan ile gerginlik yaşayan ve siyasi iktidarı eleştiren bir aktör olarak yer almıştır.

Meclis Genel Kurulu’ndaki 23 Nisan Özel Oturumu AKP ile muhalefet partileri arasındaki gerilime sahne oldu. Meclis Başkanı İsmail Kahraman’ın yönettiği, AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın da katıldığı özel oturumda ilk gerginlik CHP Lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nun Meclis’in yetkilerinin gasp edilmesini eleştirmesiyle başladı. “[...] Bu Meclis’in yetkilerini birileri el kaldırarak başkasına devredemez. Sizin çocuklarınıza bırakacağınız tek adam rejimi kurma mirası son derece yanlıştır. Sizler yetkilerinizi başkalarına devredebilirsiniz ama bu Meclis’in yetkilerini hiçbir makam, hiçbir kişi başka makama veremez ve devredemez” dedi.

Haberde Kılıçdaroğlu’nun Meclis Genel Kurulu’ndaki konuşmasında, meclisin üstünlüğüne ve yetkilerinin devredilemezliğine yaptığı vurgu ve “Meclis’in yetkilerinin gasp edilmesi” iddiası öne çıkmıştır. Kılıçdaroğlu, konuşmasında AK Parti milletvekillerine yönelik öne sürdüğü, yetkilerini kötüye kullanma iddiası ile *istismar toposuna*; TBMM’nin varlığına yönelen bir tehdit olduğu iddiası ile de *tehdit toposuna* başvurmuştur. Öte yandan haberde açıkça belirtilmese de Kılıçdaroğlu’nun meclisin üstünlüğüne yaptığı vurgunun öne çıkartılmasıyla kendisinin demokratik bir lider olarak olumlu bir anlam alanı içinde inşa edildiği saptanmıştır. Kılıçdaroğlu, Erdoğan’ı tek adam rejimi kurmakla suçlayan, siyasi iktidarı eleştiren, siyasi iktidarla gerginlik yaşayan bir lider olarak mücadele içinde tasvir edilmiştir.

Birgün’de iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden altıncısı ise tarihi, kültürel ve/veya dini referansla yapılan adlandırmalardır. Bu adlandırmalar iç grup için tarihi, kültürel ya da dini figürlere, kişilere, olaylara referansla bir ortaklık yaratma amacına hizmet etmektedir. Biz ve Onlar ayrımında, “Biz”i “Onlar”dan ayırt etmek için ortak bir geçmişe, kültüre ya da değerlere

referans verilmektedir. Birgün’de incelenen haber ve köşe yazılarında dini, tarihi ya da kültürel özelliklerin vurgulandığı adlandırmaların kullanılmadığı saptanmıştır.

Birgün’de iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden yedincisi ise sivil toplum ve meslek örgütlerine referansla yapılan adlandırmalardır. Birgün’de halk ve iktidar bloku arasındaki karşıtlığın inşasında bazı sivil toplum ve meslek örgütleri toplumsal muhalefetin bir parçası olarak iç grup içinde yer almıştır. Birgün’de haber ve köşe yazıları incelendiğinde iç gruba dahil edilen sivil toplum ve meslek örgütlerinde iktidar karşıtlığı belirgin bir unsur olarak öne çıksa da sivil topluma katılımı destekleyen, farklı demokratik talepleri vurgulayan bir söylem içinde ele alındıkları görülmektedir. İç gruba dahil edilen örgütlere bakıldığında DİSK, KESK, TTB (Türk Tabipleri Birliği) gibi meslek örgütlerinin yanı sıra Birleşik Haziran Hareketi ve 24 Haziran Seçimleri sürecinde muhalefet partileri ve çeşitli sivil toplum kuruluşlarının katılımıyla kurulan Adil Seçim Platformu gibi oluşumlar da yer almaktadır. Gazetede Hayri Kozanoğlu imzasıyla 2 Haziran 2018 tarihinde yayımlanan “Yıkıma Karşı Halktan Yana Çözüm Önerileri” başlıklı köşe yazısı sivil toplum ve meslek örgütlerinin iç grubun içinde yer aldığı örneklerden biridir.

Dizinin bu bölümünde çözüm önerilerini tartışmaya açacağız. [...] giderek kötüleşen ekonomik koşullar karşısında nasıl direnilebileceği, toplumun önünde hangi alternatifler bulunduğu konusundaki tartışmalara katkıda bulunmayı amaçlıyoruz. [...] Birleşik Haziran Hareketi’nin “Krizden Çıkış İçin Emegün 10 Çözümü”, DİSK’in “AKP Döneminde Emek Raporu” ve Birleşik Metal-İş’in “Manifesto’sunu” aşağıdaki satırlara da yer yer esin kaynağı oluşturan doğru yolda atılmış adımlar şeklinde değerlendiriyoruz.

Kozanoğlu, köşe yazısında ekonomik kriz temasını işlemiştir. Kötüleşen ekonomik koşulları başlıkta “yıkım” olarak adlandıran Kozanoğlu, yazısında halkın “giderek kötüleşen ekonomik koşullar karşısında nasıl direnilebileceği[ni]” açıklamayı ve önerilerde bulunmayı amaçladığını ifade etmiştir. Yazar, tavsiyelerini “halktan yana çözüm önerileri” olarak adlandırırken, esin kaynağı olarak Birleşik Haziran Hareketi, DİSK ve Birleşik Metal-İş’in çalışmalarını referans göstermiştir. Dolayısıyla kendisi ile birlikte yazısında adı geçen örgütleri halkın yanında yer alan, onun çıkarlarını savunan, toplumsal aktörler olarak konumlandırmıştır.

Birgün’de iç gruba dahil edilen sivil toplum örgütlerine referansla yapılan adlandırmaların bir örneğine de 14 Mayıs 2018 tarihinde yayımlanan “HAZİRAN yola çıktı, halk ittifakı kuruldu” başlıklı haberde rastlanmıştır. Birleşik Haziran Hareketi

tarafından 24 Haziran Seçimlerine ilişkin düzenlenen toplantıyı konu edinen haberin spotunda “HAZİRAN'ın Ankara'daki TAMAM etkinliğinde ‘halk ittifakı’ kuruldu, HAYIR dalgasını büyütme kararı alındı. İlk eylem havuz medyasına karşı yapılacak.” ifadesine yer verilmiştir.

HAZİRAN adına konuşan Fatih Yaştı [Yaşlı], 24 Haziran seçimlerine ilişkin 'Memleket için sorumluluk çağrısı' metnini okudu. Çağrıda, "Seçimlerde AKP-MHP blokunun zayıflatılması için aktif bir mücadele içerisinde olacağız. Tek adam rejimine karşı HAYIR dalgasını örgütleyeceğiz” denildi.

Haberin spotunda Birleşik Haziran Hareketi öncülüğünde gerçekleştirilen organizasyonda farklı kesimlerin bir araya gelmesinden yola çıkılarak bir halk ittifakının kurulduğu belirtilmiştir. Haber metninde ise halk ittifakının kime karşı oluşturulduğu açıkça tanımlanmıştır (*tanım toposu*). Böylece haberde halk ve iktidar bloku arasındaki güç mücadelesi üzerinden bir ikilik yaratılmış ve bu ikilikte AKP-MHP bloku halk ile bir karşıtlık içinde konumlandırılmıştır. Haberde, Birleşik Haziran Hareketi ve ona katılan toplum kesimleri de iç grup içinde yer almıştır. Haberin genelinde HAZİRAN kısaltması ile adlandırılan Birleşik Haziran Hareketi “memleket için” halk adına, iktidar bloğu ile mücadele eden, tek adam rejimine karşı çıkan ve muhalif kesimleri bu ortaklık içinde örgütleme iddiasındaki bir toplumsal aktör olarak inşa edilmiştir. Gazetenin 27 Mayıs 2018 tarihli “Yurttaşlar KapatGitsin yasağını protesto etti” başlıklı haberinde de Birleşik Haziran Hareketi’ne halkın temsilcisi olma özelliğinin yüklendiği görülmektedir.

Kartal Heykeli önünde şarkılar eşliğinde protesto gerçekleştiren yurttaşlar, "Yasaklar sizin, parklar bizim. Kapat Gitsin" yazılı pankart açtı. Okunan basın açıklamasında "Medyanın tek sesliliğine, halkın haber alma hakkının gasp edilmesine karşı halk kürsüsünü kuracağımız etkinlik, 'seçim yasakları' bahane edilerek keyfi bir şekilde engellendi" denildi.

Haber, Hareket’in düzenleyeceği bir etkinliğin ilçe kaymakamlığı tarafından iptal edilmesi ve buna gösterilen tepkileri konu edinmiştir. Haberde öne sürülen iddialarda iktidarın yerel düzeydeki yetkilisi olan kaymakamlık aracılığıyla iktidarın yetkisini kötüye kullandığına işaret edilmiş ve *istismar toposuna* başvurulmuştur. Öte yandan bu vurgu ile aynı zamanda iktidarın, halkın anayasal haklarını kullanmasına engel olduğu ve haksızlığa uğradığı iddiaları ile beslenen bir *adalet toposundan* da yararlanılmıştır. Haberde halk ve güç bloğu karşıtlığı biz ve onlar (siz) ikiliği üzerinden inşa edilmiştir. İktidar yasaklarla, keyfi uygulamalarla ve halkın hakkının gasp edilmesi ile ilişkilendirilmiştir. Yasaklara yapılan vurgu ile halk ve iktidar arasındaki güç ve yaptırım

ilişkisi vurgulanmıştır. Haberde, Birleşik Haziran Hareketi adına açıklama yapan İrem Yıldırım'ın sözlerine yer verilirken, Yıldırım'ın açıklamaları popülist söylemin belirgin unsurlarından biri olan halk adına konuşma temasını yansıtmaktadır.

Yasağın keyfi olduğunu vurgulayan Yıldırım, şunları ifade etti: "Milyonların ses verdiği TAMAM iradesinin ardından ortaya çıkan ve 1 haftadır memleketin dört bir yanında, meydanlarda, parklarda yapılan 'Kapat Gitsin' buluşmaları, yurttaşların medyanın tek sesliliğine yönelik isyanı haline geldi. Yükselen tepki sadece Türkiye'de değil dünyada da yankı buldu.

Yıldırım'ın açıklamasında iç grup için ortaklık yaratan unsurun iktidar karşıtlığı olduğu saptanmıştır. İktidar karşıtlığında birleşen toplum kesimleri iç gruba dahil edilerek yurttaşlar, milyonlar ve halk sözcükleri ile adlandırılmıştır. İç grubun büyüklüğünü vurgulamak ve argümanı güçlendirmek için “milyonlar” adlandırması ile *sayılar toposunun* (*topos of numbers*) kullanıldığı görülmüştür. İç grup, iktidarın politikalarından rahatsızlık duyan, irade gösteren, tepki gösteren, isyan eden ve tepkisi yalnızca Türkiye’de değil dünyada da duyulan aktif bir toplumsal özne olarak inşa edilmiştir.

Birgün’de iç grupta referans verilen sivil toplum örgütlerinden bir diğeri de Adil Seçim Platformu’dur. Gazetenin 25 Haziran 2018 tarihli “Hırsızlığa karşı halk birleşti” başlıklı haberinde Adil Seçim Platformu, seçim sürecinde yaşanabilecek haksızlıklara karşı halk tarafından oluşturulmuş bir platform ve halkın temsilcisi olarak inşa edilmiştir.

Adil Seçim Platformu Koordinatörü Egemen Aldoğan, BirGün’e ihlallere ilişkin değerlendirmeler yaptı. Aldoğan, "HDP, CHP, Saadet 'Partisi ve İYİ Parti başta olmak üzere çeşitli siyasi partiler ve 12 sivil toplum kuruluşundan temsilcinin destek verdiği bir platform olduk ve seçimin tüm aşamalarını takip ettik. İhlal iddiaları çok ciddiydi ve bunları değerlendirmeye aldık. Her seçim dönemi olan bu ihlalleri görünür kılmaya çalıştık" dedi.

24 Haziran Seçimlerinin ertesi günü yayımlanan haberin spotunda “Türkiye'nin dört bir yanında birçok seçim ihlali yaşandı. Yurttaşlar sandıkları terk etmedi, yapılan ihlaller büyük tepki çekti.” sözleri ile seçim sürecinde yapıldığı iddia edilen usulsüz işlemlere dikkat çekilmiştir. Adil Seçim Platformu’nun farklı siyasi partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinden oluştuğu vurgulanarak, siyasi iktidarın karşısında farklı kesimlerden muhaliflerin oluşturduğu bir halk bloku olarak konumlandırılmıştır. Platform’un seçim sürecinde üzerine düşen görevi yerine getirdiği, ihlalleri görünür kıldığı ifade edilerek kendisine olumlu özellikle yüklenmiştir. Haberin argümanlaştırma

şemasında, seçim güvenliğine ve dolayısıyla demokratik sistemin işleyişine yönelik tehlikelerin vurgulandığı bir *tehdit toposundan* faydalanılmıştır.

4.1.2. Birgün’de dış grubun inşasında kullanılan söylemsel stratejiler

Gazetenin popülist unsurlar barındırdığı saptanan 63 metni incelenmiş ve gazetenin dış grubun inşasında; olumsuz özellik yükleme, dışlama, suçlama, düşmanlaştırma vb. gibi stratejilere başvurduğu saptanmıştır. İç gruba dahil edilmeyen, “gerçek halk”tan dışlanan kesimler bir araya getirilirken metafor, ad aktarması ve kapsamlayış gibi dilsel araçlardan yararlanılmıştır. Birgün’de dış grubun adlandırılmasında özel isimlerden, onlar zamirinden yararlanıldığı ve grup üyelerinin olumsuz nitelikler yüklenerek yeniden adlandırıldıkları belirlenmiştir. Dış grubun inşasında kullanılan adlandırmalar Tablo-4.2.’de sunulmuştur. Yüklemler ile ilgili detaylı tablo ise EK-3’te verilmiştir.

Tablo 4.2. *Birgün’de Dış Grup için Kullanılan Adlandırmalar*

O/ Onlar (Bunlar, Siz)	
Öteki kimliklere referans	Ezenler, Bu zihniyet, Sağcılar
Var olan düzene referans	Düzen/bu düzen
	Tek adam rejimi, Saray Rejimi, OHAL rejimi
	Saray/Saray kanadı
	Medya, Yandaş medya, Havuz medyası
Siyasi partilere referans	AKP, AKP iktidarı, iktidar partisi, iktidar cephesi
	MHP
Siyasi ittifaklara referans	Cumhur ittifakı, AKP-MHP ittifakı, AKP-MHP bloku
	İktidar bloku, Faşizm bloku, Şer ittifakı
Siyasi liderlere referans	Recep Tayyip Erdoğan, Erdoğan, RTE
	AKP lideri ve Cumhurbaşkanı Erdoğan
	AKP’li Cumhurbaşkanı Erdoğan
	Bay Recep, Recep Bey
	Devlet Bahçeli, Bahçeli
Tarihi, kültürel ve dini referans	(yok)
Uluslararası aktörlere referans ile yapılan adlandırmalar	ABD emperyalizmi, Batı emperyalizmi, ABD-NATO hattı
Suç ve suçlulara referans	Sokak çeteleri ve organize suç örgütleri

Dış gruba dahil edilen toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden birincisi karşıt grupların keyfi inşasına olanak tanıyan, genelleştirilmiş temsil iddiasıyla öteki kimliklere referansla yapılan adlandırmalardır. Bu adlandırmalar sınırlarının açık olması dolayısıyla iç gruptan dışlanan her kesimi kapsayabilir ve genişletilmeye müsaittir. Gazetenin, dış grup için kullandığı bu adlandırmalar ve yüklemlemeler hangi toplum kesimlerinin olumsuz özelliklerle ilişkilendirdiğini ve “gerçek halk”tan dışlandığını göstermesi açısından önemlidir. Birgün’de dış grubun inşasında kullanılan adlandırmaları ve yüklemlemeleri içeren iddiaların meşrulaştırılmasında muhalif popülist retorikte sıkça başvurulan “solucan bakışı” perspektifinin kullanıldığı saptanmıştır. Halk ve iktidar bloku arasındaki mesafeye ve güç ilişkisine vurgu yapan “ezenler/ezilenler” (yukarıdakiler/ aşağıdakiler) ikiliği üzerinden şekillenen bu perspektif iktidar blokuna karşı birlikte hareket edilmesine yönelik bir çağrıyı da içermektedir.

Birgün’de haberlerde ve köşe yazılarında toplumsal eşitsizliklere yol açtığı düşünülen siyasi aktörler “gerçek halk” ile karşıtlık içinde konumlandırılmış ve bu karşıtlığa uygun, genellenebilir sözcüklerle adlandırılmıştır. Bu çerçevede dış grubun adlandırılmasında “ezenler, yandaşlar, siyasiler” vb. gibi sözcüklerden yararlanıldığı görülmüştür. Gazetenin köşe yazarlarından İbrahim Özden Kaboğlu’nun 7 Haziran 2018 tarihli “Halk neyi oylayacak? 3: İhanet ve yurtseverlik” başlıklı köşe yazısı “ezenler/ezilenler” ikiliğinin kullanımına örnektir.

Bu nedenle, 24 Haziran’da yapılacak seçim, devleti, kişi ve partiye indirgeyen anlayış ile ‘hukuk kuralları bütünü’ olarak ‘devlet tüzel kişiliği’ arasındaki tercih şeklinde bir ayrışmayı yansıtacak [...] ‘Cumhur İttifakı’ için ‘resmi seferberlik’ yapanlar ile medyanın, görüşlerine, 24 saatte kaç dakika yer verdiği hesabını yapmak durumunda kalan ‘Millet İttifakı’ arasında yapılacak; kısacası, ‘ezenler’ ve ‘ezilenler’ arasında. [...] Adalet, İçişleri ve Ulaştırma bakanlarının, Türkiye’nin geleceğinin oylanacağı çifte seçime giden yolda istifa etmemeleri de, ‘ezen’ ve ‘ezilen’ ayrımını derinleştiriyor.

Kaboğlu, yazısında siyasi iktidarı temsil eden kişileri, kurumları ve ittifakı dış gruba dahil ederken, bu toplumsal aktörlerin oluşturduğu güç blokunu “ezenler” olarak adlandırmıştır. Kaboğlu, seçim öncesi devletin tüm imkanlarını kullanan iktidar blokunun, seçim sürecinde de bu gücü kullanmaya devam ettiğini (*istismar toposu*) belirtmiştir. Yazar, bu gücün seçim sürecinde istifa etmeyen bakanlar tarafından kullanılma ihtimalinin seçim güvenliğine yönelik bir tehdit olduğunu iddia etmiştir.

Kaboğlu'nun köşe yazısında kullandığı “ezenler/ezilenler” ikiliğine dayalı argümanlaştırma şeması, *yanlış ikilem safsatası (false dilemma)* adı verilen bir hatalı akıl yürütmeye başvurulduğunu da göstermektedir. Buna göre, 24 Haziran Seçimlerinin devleti partiye indirgeyen bir anlayış ile devleti hukuk kuralları bütünü olarak gören bir anlayış arasında, “kısacası, ‘ezenler’ ve ‘ezilenler’ arasında” yapılacağını iddia etmiştir. Bu hatalı akıl yürütme ile seçime katılan siyasi partiler ve ittifaklar arasındaki karmaşık siyasi görünüm basitleştirilerek, iki seçeneği olan bir soruna dönüştürülmüştür.

Birgün’de dış grubun inşasında öteki kimliklere referansla kullanılan adlandırmalardan bir diğeri de “zihniyet” sözcüğü ile yapılmaktadır. Siyasi iktidarın ve onun kurumlarının, politikalarının nitelenmesinde kullanılan bu sözcük var olan sistemden duyulan rahatsızlıkları ve karşılanmamış taleplerin sorumlusunu işaret etmek için kullanılmaktadır. Güven Gürkan Öztan’ın 23 Nisan 2018 tarihli “Kaybetseler de gitmezler diyenlere prim vermeyin” başlıklı köşe yazısında siyasi iktidar ve kurumları olumsuz eylemlerin sorumlusu olarak, doğrudan kılıcı rolünde gösterilmiş ve genel bir ifadeyle “bu zihniyet” olarak adlandırılmıştır.

Baskın seçim tercihi mevcut oligarşik siyasetin genetiğinden çıkarılmış bir karar. “İstikrar” derken memleketi üç senede üç genel seçime ve bir darbe girişimine mahkûm eden bu zihniyetin 24 Haziran’da “Geçinemiyoruz” feryadını yükselten emekçilere, kadınlara, gençlere hiçbir vaadi ve yararı yok!

Öztan, yazısında iç gruba emekçileri, kadınları ve gençleri dahil ederken, karşısına “oligarşik siyaset” ve “bu zihniyet” sözcükleri ile adlandırılan bir dış grup konumlandırmıştır. Bu çerçevede, küçük bir zümrenin çıkarlarına hizmet eden bir yönetim anlayışına sahip olan “bu zihniyet”; sürekli seçim kararı alan, darbe girişimlerini engelleyemeyen, ekonomik sıkıntılar yaşayan işçilerin, kadınların ve gençlerin çıkarlarını gözetmeyen, onlara yönelik herhangi bir vaadi olmayan bir güç odağı olarak olumsuz özelliklerle nitelenmiştir. Zihniyet sözcüğü kullanılarak yapılan benzer bir adlandırma gazetenin HDP Eş Genel Başkanı Pervin Buldan’ın partisinin grup toplantısındaki konuşmasını konu edinen 9 Mayıs 2018 tarihli “Manifestoyu Halk Yazacak” başlıklı haberinde de yer almaktadır.

24 Haziran’da hem AKP düşecek hem de enflasyon düşecek. Siz gidince her şey düzelecek. Tüm ülkeyi karanlığa çeviren, kendisinden olmayana yaşam hakkı tanımayan bu faşizan zihniyetle 24 Haziran’da hesaplaşmak HDP’nin en asli görevlerinden biridir. Bu iktidardan

kurtulmanın yolu HDP ve Selahattin Demirtaş etrafında oluşturulacak toplumsal kenetlenmeden geçmektedir.

Buldan, konuşmasında “AKP, siz, bu iktidar” adlandırmaları ile siyasi iktidarı merkeze alan bir onlar grubu oluşturmuş, siyasi iktidarın da bir parçası olduğu ancak onunla sınırlı kalmayan, daha geniş bir anlayışa atıfta bulunarak “bu faşizan zihniyet” adlandırmasını kullanmıştır. Bu faşizan zihniyet adlandırması ile AK Parti’nin başını çektiği, ülkeyi sıkıntıya sokan, farklı kimliklere varlık hakkı tanımayan ve seçimler yoluyla hesaplaşılması gereken bir toplum kesimi işaret edilmiştir. Ekonomik kriz temasının da işlendiği köşe yazısında siyasi iktidar ülkedeki olumsuzlukların sorumlusu olarak gösterilmiş (*sorumluluk toposu*) ve iktidarın değişmesi halinde tüm olumsuzlukların düzeleceği (*yarar toposu*) iddia edilmiştir.

Birgün’de karşıt grupları nitelemek için kullanılan adlandırmalardan biri de “Onlar” ve “Bunlar” zamirleridir. Genellenebilir adlandırmaların belirgin örneklerinden biri olan onlar zahirinin Birgün’de en çok siyasi iktidarı nitelemek için kullanıldığı görülmüştür. Haberler incelendiğinde onlar sözcüğünün haber başlıklarında yer almadığı, yalnızca haber metinlerinde kullanıldığı saptanmıştır. Gazetenin 12 Mayıs 2018 tarihli “Ülkenin tüm varlıklarını satanlardan sıkıldık” başlıklı haberi, onlar zahirinin bu türden kullanımına örnektir. Haberin girişinde “Ülkenin varlıklarını hızla, haraç mezat satmayı sürdüren hükümet, seçime az bir süre kala Erzurum ve Erzincan şeker fabrikalarını da özelleştirdi.” ifadesiyle iktidarın özelleştirme politikası eleştirilmiştir. Haberin devamında ise CHP Genel Başkan Yardımcısı Veli Ağbaba’nın açıklamalarına yer verilmiştir.

24 Haziran seçimlerinin ardından şeker fabrikalarını tekrar gerçek sahiplerine, emekçilere, pancar üreticilerine vereceklerini kaydeden Ağbaba, “Onlar fabrikaları özelleştiriyor, biz kamulaştıracamız. Şeker gibi stratejik bir ürünü elden çıkaranlara, Türkiye’yi uluslararası kartellerin pazarı haline getirip, yerli üreticiye sırt dönenlere halkımız 24 Haziran’da gerekli dersi verecektir” ifadelerini kullandı.

Ağbaba, açıklamasında siyasi iktidar ve halk karşıtlığı üzerinden “biz ve onlar” ikiliğine dayalı bir perspektif kullanmıştır. Buna göre; fabrikalarının gerçek sahipleri olan emekçiler, üreticiler ve halktan oluşan iç grubun karşısında olumsuz özelliklerle inşa edilen ‘onlar’ yer almaktadır. Onlar; fabrikaları gerçek sahiplerinden alıp özelleştiren, ülkenin stratejik ürünlerini satan, halka sırtını dönen, halkın zararına ve hatalı ekonomi politikaları uygulayan bir grup (*tanım toposu*) olarak tanımlanmıştır. Halk ise “onlar”a

seçimler yoluyla ders verecek bir özne olarak yüceltilmek istenirken, tepkisini seçimde gösterebilen, eylem alanı seçimle sınırlı bir toplumsal özne olarak inşa edilmiştir.

Birgün’de “onlar” zamirinin siyasi ötekiyi tanımlamak için kullanıldığı bir başka örnek de 18 Haziran 2018 tarihli “Halkın gücü yanımızda” başlıklı haberdur. Muharrem İnce’nin açıklamalarının yer aldığı haberde, İnce’nin onlar zamirini siyasi iktidarı nitelemek için kullandığı saptanmıştır.

Hâkimin milletvekili adaylarıyla esnaf ziyareti yaptığını, Danıştay yesinin kendisi aleyhinde mesaj attığını, kaymakamın milletvekili adayının mikrofonunu tuttuğunu hatırlatan CHP’nin Cumhurbaşkanı Adayı Muharrem İnce, “At izi it izine karıştı, devlet kt” dedi. Dersim ve Elâzığ’da yurttaşlara seslenen İnce, “Türkiye’nin hali iler acısı. Hâkimi, Danıştay yesi, kaymakamı, hepsi bir yerde onların yanında. Onların yanında devletin gücü var, bizim yanımızda milletin gücü var” dedi.

İnce, konuşmasında “biz ve onlar” ikiliğini halk ve devlet karşıtlığı üzerinden kurmuştur. İnce’nin açıklamasında “onlar” zamiri ile adlandırılan dış grup, devletin gücünü yanına alan ve olanaklarını kendi çıkarları için kullanan bir toplum kesimi olarak olumsuz özelliklerle tanımlanmıştır. Böylece, tanımlanan niteliklerin tüm üyeler tarafından paylaşıldığı varsayımına dayalı bir *tanım toposu* ile iktidar partisinin yetkilerini kötüye kullandığı varsayımına dayalı bir *istismar toposu* kullanılmıştır. Bu çerçevede halkın karşısında konumlandırılan AK Parti’nin devlet yönetimi ile özdeşleşmesi ve devlet görevlilerinin AK Parti adına hareket eder hale gelmesi eleştirilmiştir. İnce, sistemin iyiye kötüden ayıramayacak kadar karıştığını ve devletin ktğn ne sürmüştür.

Birgün’de “bunlar” zamirinin de en çok iktidar bloku anlamında, AKP ve MHP ittifakını nitelemek için kullanıldığı saptanmıştır. 12 Haziran 2018 tarihli “AKP-MHP Bloku Cumhur İttifakı Değil Faşizm Blokudur” başlıklı haberde, DP Başkanlar Kurulu yesi Alper Taş’ın “AKP-MHP bloğu, geçmişin güncellenmiş halidir. Bunları yenmemiz lazım. Tabi ki bunları yenince memlekette devrim olmayacak; ancak, Türkiye’nin aydınlık ve zgr geleceği için siyasi İslami rejimi yenmek elzemdir.” açıklamalarının yer aldığı kısımda bu türden bir adlandırmanın örneğine rastlanmaktadır. Taş, dış grupta konumlandırığı Cumhur İttifakı’nı nitelerken AKP-MHP bloğu ve faşizm bloku dışında bunlar zamirini de kullanmıştır. Taş, bunlar adlandırmasını “siyasi İslam rejimi” ile ilişkilendirmiş ve halkın yenmesi gereken bir toplumsal grup olarak tanımlamıştır. Halk ile bunlar arasındaki karşıtlık yenmek fiili ile ifade edilmiş, aralarındaki ilişki üstün

gelmek üstüne kurulu bir mücadele biçiminde betimlenmiştir. Gazetenin 20 Mayıs 2018 tarihli “Seçime giderken halkın gündemi” başlıklı sokak söyleşisinde de bunlar zamiri var olan iktidarı adlandırmak için kullanılmıştır.

Yaşar Kaya, 52 yaşında, hurdacı: Ben uzun zamandır hurdacılık yapıyorum. Son bir senedir işlerimiz çok düştü. Ekonominin çok kötü olduğunu buradan anlayabiliyorum. Ben daha önceki dört dönemde de AKP'ye oy verdim ama bu seçimde onlara oy vermeyeceğim. Bu yoklukta üniversitede çocuk okutmaya çalışıyorum ama onun da işe girip girmeyeceği bile belli değil. Artık bu durumun değişmesi gerekiyor. Bu yaşta bu kadar çalışmaktan çok yoruldum. Rahat bir hayat benim de hakkım. Belli ki bunlar gitmeden bu mümkün değil. Üç çocuğum da evlilik yaşında ama cesaret edip evlenemiyorlar. Bu pahalılıkta insanlar nasıl evlenecek. O kadar çalışmama çabalamama rağmen hiçbir çocuğuma gelecek hazırlayamadım. Bu seçimden bu adaletsizliğin kalkmasını bekliyorum.

Haberde, “Daha önce mikrofon uzatılmayan meslek grupları”ndan kişileri temsilen Yaşar Kaya isimli bir vatandaşla söyleşi yapılmıştır. Gazete Kaya'ya halkın içinden geldiği, halktan biri olduğu varsayımı ile halkı temsilen söz hakkı vermiştir. Bu açıdan konuşmacının kendisi tarafından değil, gazete tarafından popülist söylemin belirleyici unsurlarından biri olan halk adına konuşma unsuruna başvurulduğu görülmüştür. Kaya, kötü ekonomik koşulların yaşamında yarattığı olumsuzlukları sıralarken, ekonomik krizin sorumluluğunu geçmişte oy verdiği AK Parti'ye yüklemiş (*sorumluluk toposu*) ve seçimden beklentisinin adaletsizliğin kalkması olduğunu belirterek adaletsizliğin nedeni olarak iktidar partisini (*adalet toposu*) işaret etmiştir. Kaya, konuşmasında AK Parti için “AKP, onlar ve bunlar” adlandırmalarını kullanmıştır. Bu çerçevede “Bunlar”, kendisine önceden oy verilen ancak yarattığı ekonomik kriz nedeniyle insanlarda gelecek kaygısı yaratan, var olan olumsuzlukların sorumlusu ve varlığı ile ekonominin olumlu yönlü değişimine engel olan bir aktör olarak resmedilmiştir.

Dış grubun inşasında toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden ikincisi var olan düzene referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategori popülist söylemin temel unsurlarından biri olan düzen karşıtlığına karşılık gelmektedir. Özellikle toplumlar kriz ve belirsizlik dönemlerinden geçerken, popülist söylemin muhalif kesimlerce üretildiği durumlarda var olan düzenin halkın çıkarlarını gözetmediği, halkın gereksinimlerine yanıt vermediği teması üzerinden düzen ve halk bir karşıtlık içinde konumlandırılmaktadır. Bu söylemde düzeni olumsuz bir anlam alanı içinde inşa etmek için var olan düzene ve düzenin aktörlerine referansla adlandırmalar yapılmaktadır.

Birgün’de yayımlanan haberler ve köşe yazıları incelendiğinde var olan düzene ve düzenin aktörleri olarak siyasi iktidara, rejime, kamu kurumlarına, medyaya, akademiye ve bürokrasiye referansla çok sayıda adlandırma yapıldığı saptanmıştır. Birgün’de kullanılan adlandırmalardan ilki, doğrudan düzen sözcüğü ile yapılan adlandırmalardır. Gazetenin 27 Mayıs 2018 tarihli “Yurttaşlar KapatGitsin Yasağını Protesto Etti” başlıklı haberi bu kategoriye ilişkin örnek haberlerden biridir. Haberde Birleşik Haziran Hareketi’nden İrem Yıldırım isimli temsilcinin açıklamalarına yer verilirken, Yıldırım’ın açıklamalarında var olan düzene referansla yapılan adlandırmalar saptanmıştır.

“Valisi, kaymakamı, kolluk gücü ve mahkemeleriyle bir ve aynı olan bu yasadışı düzenin son bulacağı günler yakındır. Asla ve asla bu yasadışı düzene teslim olmayacağız. [...] Kader diyerek yoksulluğun, iş cinayetlerinin gerçek nedeninin sermaye düzeni olduğunu gizleyenler, her gün her saat söylenen yalanın taşıyıcısı olanlar bu siyasal İslamcı düzenin temsilcileriyle birlikte yıkılıp gidecekler. Hiç kimsenin kuşkusu olmasın bu talan ve sömürü düzenini, riyakarlığın sesi olan bu havuz medyasını, sahipleriyle birlikte tarihin çöplüğüne göndereceğiz. Ve en sonunda, hep birlikte, bu gerici, emperyalizme göbeğinden bağımlı işbirlikçi zihniyete de TAMAM diyerek bu soygun düzenini bir daha geri gelmemek üzere kapatacağız!”

Yıldırım’ın konuşmasında halk ve düzen bir karşıtlık içindedir. Devletin yerel düzeydeki temsilcilerinden kolluk güçlerine, yargı organlarından medyaya ve sermaye sahiplerine geniş bir kesim düzene dahil edilmiş ve dış grup içinde konumlandırılmıştır. Düzen için “yasakçı düzen”, “sermaye düzeni”, “siyasal İslamcı düzen”, “talan ve sömürü düzeni”, “soygun düzeni” gibi farklı adlandırmaların kullanıldığı saptanmıştır. Bu adlandırmalar ile düzenin halk üzerindeki yaptırım gücü vurgulanırken ideolojik olarak İslamcı, ekonomik olarak ise kapitalist olduğu belirtilmiştir. Yıldırım, konuşmasında düzeni olumsuz bir anlam alanında inşa etmek için ona birtakım özellikler yüklemiştir. Buna göre düzen; yasadışı, yoksulluğun ve işçi ölümlerinin gerçek nedenini gizleyen, yalanın taşıyıcısı, riyakâr, gerici, emperyalizmle iş birliği içinde olan bir güç odağı olarak inşa edilmiştir. Düzenin karşısında yer alanlar ise bu düzene teslim olmayacak, bu düzeni yıkacak, onu tarihin çöplüğüne gönderecek ve bu düzeni geri dönüşü olmayacak şekilde değiştirecek olan halktır.

Birgün’de var olan düzene referansla yapılan adlandırmalardan bir diğeri ise rejime atıfla yapılan adlandırmalardır. Gazetenin haber ve köşe yazıları incelendiğinde var olan düzenin “tek adam rejimi, saray rejimi, OHAL rejimi” gibi adlandırmalarla

nitelendiği görülmektedir. Gazetede 15 Mayıs 2018 tarihinde yayımlanan, Turan Eser imzalı “Tek adam değil, halk iradesi” başlıklı köşe yazısında bu türden bir adlandırmaya başvurulduğu saptanmıştır. Turan Eser, köşe yazısında “biz ve onlar” ikiliğini halk ve siyasi iktidar arasındaki karşıtlık üzerinden kurmuştur.

AKP iktidarı, tam da bu nedenle demokratikleşmeye ve siyasal özgürlüklere karşıdır. Hem siyasal alanın, hem de medyanın kuşatılması boşuna değildir. Dincilik, milliyetçilik, güvenlik, yargı ve ekonomi üzerinden gerçekleşen çok yönlü kuşatma, tek adam rejimin araçlarıdır. AKP'nin hedefi belli; ister Halifelik, ister Hilafet deyin, amaç tek adamlık rejimi kurmaktır.

Eser, yazısında halkın karşısında yer alan, dış gruba dahil edilen aktörleri AKP iktidarı, AKP ve tek adam rejimi sözcükleri ile adlandırmış ve AK Parti'nin nihai amacının Türkiye’de tek adam rejimi kurmak olduğunu öne sürmüştür. Yazısında tek adam rejimini demokratikleşmeye ve siyasal özgürlüklere karşı, siyasetin ve medyanın diğer aktörlerle bağlantısını kesen; dini, milliyetçiliği, yargıyı, ekonomiyi kullanarak toplumu kuşatan bir düzen olarak tanımlamıştır. Yazının devamında ise var olan düzeni tanımlamak için kullandığı tek adam rejimine başka özellikler de yüklemiştir.

Tek adam rejiminde, ilkelere, evrensel değerlere ve toplumcu siyasete yer yoktur. "Milli ve Yerli ittifak" siyaseti budur. Farklı kimlikleri, eşit haklar ve eşit yurttaşlık temelinde buluşturmak yerine, "etnik ve din milliyetçiliği" çimentosuyla betonlaştırmak ister. Hak değil itaat isterler. Çoğulculuğu değil çoğunlukçu kimlik rejimini temel alırlar.

Eser’e göre AK Parti ve MHP’nin söylemlerinde kendi siyasi çizgilerini ve ittifaklarını nitelemek için kullandıkları “Milli ve yerli” ifadesi tek adam rejimi anlayışını yansıtmaktadır. Buna göre tek adam rejimi, evrensel değerleri ve insanı merkeze alan siyaset anlayışını dışlamakta, farklı kimlikleri görmezden gelmekte, etnik ve dini kimlikleri kullanarak toplumu ayırtırmakta, çoğulcu değil çoğunlukçu bir yaklaşımı temel almaktadır. Eser, anti-demokratik özellikler yüklediği düzenin değişmesi içinse halka referansta bulunmuştur. Bu çerçevede “24 Haziran’da tüm toplumsal kesimler ‘Cumhur İttifakı’ karşısında kazanacak bir umudu örgütleyebilir.” sözleri ile farklı toplum kesimlerine iktidar karşıtlığı ortaklığında bir araya gelme çağrısında bulunmuştur.

“Tek adam rejimi” adlandırmasının kullanıldığı örneklerden biri de 26 Mayıs 2018 tarihli “Ya demokrasi ya diktatörlük” başlıklı haberdır. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun, Birgün ile yaptığı görüşmeyi konu edinen haberde, “tek adam rejimi”

adlandırması Kılıçdaroğlu tarafından düzen için değil, siyasi iktidarın seçimle değişmemesi halinde oluşacak yeni düzen için kullanılmıştır.

Bu seçim Türkiye açısından son derece önemli. Seçimde iki seçenek var, demokrasi ya da tek adam rejimi diktatörlük. İkisinden birinden yana tavır konulacak. Halkımızın demokrasiden yana tavır koyacağına, tek adam rejimini kabul etmeyeceğine inanıyorum. Seçime giden süreçte toplumun önüne demokrasiyi nasıl güçlendireceğimizi, ülkenin içinde bulunduğu sorunların nasıl aşılacağına dair çözümlerimizi ortaya koyacağız.

Kılıçdaroğlu, halk ve iktidar arasında bir karşıtlık kurmuş ve siyasi iktidarı tek adam rejimi ve diktatörlük ile nitelemiştir. Halkın seçimlerde partiler ya da seçim ittifakları arasında değil, diktatörlük ve demokrasi arasında bir tercihte bulunacağını öne sürerken dolaylı olarak Cumhuriyet İttifakı'nı diktatörlükle, Millet İttifakı'nı ise demokrasi ile ilişkilendirmiştir. Kılıçdaroğlu'nun konuşmasında kullandığı “demokrasi ve diktatörlük” ikiliğine dayalı argümanlaştırma şeması, *yanlış ikilem safsatasına (false dilemma)* dayalı bir hatalı akıl yürütmeye başvurulduğunu göstermektedir. Kılıçdaroğlu, seçimleri iki seçenekli bir soruya dönüştürerek, halkın gerçekte siyasal partiler arasında değil, kendisinin sözünü ettiği bu iki seçenek arasında bir seçim yapacağını öne sürmüştür. Öte yandan Kılıçdaroğlu'nun hitap ettiği kitleye iddiasının doğruluğunu kabul ettirmek amacıyla, korku unsurundan yararlandığı, bu açıdan argümanlaştırma şemasında yanlış akıl yürütmelerden biri olan *korkuya başvurma safsatası (Argumentum ad baculum)* başvurduğu saptanmıştır.

Birgün'de 14 Mayıs 2018 tarihli ve “HAZİRAN yola çıktı, halk ittifakı kuruldu” başlıklı haberde de düzen karşıtlığı “tek adam rejimi” adlandırması ile ifade edilmiştir. Haberde Birleşik Haziran Hareketi'nin 24 Haziran Seçimlerine ilişkin toplantısında açıklanan “Memleket için sorumluluk çağrısı” metninden kesitlere yer verilmiştir.

Demokratik bir dönüşüm sadece Parlamento içindeki güçlere bırakılarak gerçekleştirilemez. Tek adam rejiminden kurtulmak ancak emekçi halkın, ilerici güçlerin örgütlü ve birleşik mücadelesiyle mümkün olabilir. Seçimler nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın yarınlara daha büyük umutla bakabilmemizin asıl güvencesi halkın öz gücüne dayanan birleşik mücadelesidir. Bu bilinç ve sorumlulukla tek adam rejimine karşı HAYIR dalgasını örgütleyeceğiz.

Metinde “biz ve onlar” ikiliği halk ve güç bloku karşıtlığı üzerinden inşa edilmiştir. “Tek adam rejimi” olarak adlandırılan var olan düzenin değişmesi için iç grubu oluşturan halk aktif mücadeleye çağrılmıştır. Halkın aktif bir toplumsal özne olarak örgütlenmesi

ve “tek adam rejimi” ile birleşik bir mücadele içine girmesi gerektiği vurgulanmıştır. Öte yandan metnin devamında “Dinci gerici rejime karşı yükselen itiraz, HAZİRAN tarafından sokak sokak, mahalle mahalle sahiplenilecek” ifadesi ile var olan düzen dincilik ve gericilik ile ilişkilendirilerek adlandırılmıştır.

Birgün’de rejim sözcüğü kullanılarak var olan düzene referansla yapılan adlandırmalardan bir diğeri ise “OHAL rejimi”dir. Bu adlandırma Türkiye’de 15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi sonrası ilan edilen ve iki yıl süren Olağanüstü Hal (OHAL) dönemine referansta bulunmaktadır. Devletin olağan hukuk kuralları ile üstesinden gelemeyeceği afet, ayaklanma, savaş gibi olağandışı bir durumla karşılaşması halinde başvurduğu istisnai bir yönetim biçimi (Esen, 2008: 8) olan OHAL, Temmuz 2016’dan başlayarak 3’er ay aralıklarla 7 kere uzatılmış ve toplamda 2 yıl sürmüştür. 24 Haziran Seçimlerinin de OHAL koşulları altında yapılıyor olması muhalif kesimlerce eleştirilen konulardan biri olmuştur. Birgün’de 29 Nisan 2018’de yayımlanan “Emek düşmanlarına iki hayır birden” başlıklı haber bu tür bir kullanıma örnektir. Haberde, CHP Genel Merkezi’nin il örgütlerine gönderdiği ve 1 Mayıs İşçi Bayramı konulu genelgeden söz edilmektedir. Genelgede, OHAL “hayatın her alanına müdahale etmenin aracı” olarak tanımlanırken, Türkiye’de 22 aydır devam eden bu sürecin demokrasiye, özgürlüklere, insan haklarına zarar verdiği vurgulanmıştır. Haberde, OHAL koşullarının en çok etkilediği kesim olarak ise “işçi ve emekçiler” gösterilmiş ve CHP Genel Başkan Yardımcısı ve Emek Büroları Koordinatörü Veli Ağbaba’nın yazılı açıklamasına yer verilmiştir.

İşçilerin evrensel ve anayasal hakkı olan grevler, erteleme adı altında yasaklanıp, her türlü demokratik hakları yok sayılmaktadır. OHAL KHK'larının işçilere karşı kullanıldığı alenen itiraf edilirken, OHAL rejiminde 6 grev hukuksuz bir şekilde yasaklanmıştır.

Ağbaba’nın açıklamasına göre işçiler, hükümet tarafından demokratik hakları yok sayılan, hukuksuzluğa maruz kalan dolayısıyla iktidarın yaptırım gücü ile mağdur ettiği toplumsal bir gruptur. OHAL ve OHAL rejimi ise demokratik hakları yok sayan, işçilerin grev hakkını hukuksuz bir şekilde yasaklayan, işçilerin aleyhine sonuçlar doğuracak Kanun Hükmünde Kararnamelerin çıkarıldığı, anti-demokratik ve yasa dışı bir düzendir. Bu çerçevede açıklamada, demokratik hakların yok sayılması vurgusuyla *yasa ve haklar toposunun*, iktidarın keyfi OHAL düzenlemeleri ile sahip olduğu yetkileri kötüye kullandığı vurgusu ile *istismar toposunun* kullanıldığı görülmüştür.

Var olan düzenin OHAL üzerinden eleştirisine bir başka örnek de CHP Bursa Milletvekili Orhan Sarıbal'ın açıklamalarına yer verilen 23 Haziran 2018 tarihli “24 Haziran'da ülkenin geleceğini oylayacağız” başlıklı haberdır.

Bu OHAL ortamında tek adamın iktidarı ve saltanatı uğruna önce bir referandum ve Anayasa değişikliği şimdi de zamansız, sebepsiz bir erken seçim dayatması ile karşı karşıyayız. Bir yanda devletin bütün olanaklarını kullanan, OHAL ve KHK sopsıyla muhalefeti susturmaya çalışan, yandaş medyasıyla bizleri hedef gösteren saray kanadı; öte yanda da halk, yani bizler varız.

Sarıbal, “tek adamın iktidarı ve saltanatı”, “saray kanadı” olarak adlandırdığı siyasi iktidar ile “halk” ve “bizler”i bir karşıtlık içinde konumlandırmıştır. İktidarın OHAL koşullarında aldığı erken seçim kararını eleştirmiş ve iktidarı devletin bütün olanaklarını kullanmakla suçlamıştır. Sarıbal, OHAL ve KHK'leri iktidarın muhalefet üzerinde baskı kurmak amacıyla kullandığı bir sopya benzetmiştir. Açıklamanın devamında Sarıbal, siyasi iktidarın OHAL'i kendi çıkarları için kullandığı düşüncesini vurgulamak için “Kalıcı OHAL rejimi istiyorlar. Bu düzen kalıcı olsun istiyor. Yalnızca kendi sevdikleri, yozlukları, sığılıkları ile yaşamak istiyorlar.” ifadelerini kullanmıştır.

Dış grubun inşasında kullanılan adlandırma kategorilerinden üçüncüsü ise siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalardır. Birgün'de yer alan haber ve köşe yazıları incelendiğinde AK Parti ve MHP'nin dış gruba dahil edildiği görülmüştür. Bu iki siyasi partiden iktidar partisi olan AK Parti'nin gazetesinin seçim konulu haberlerinde merkezi bir konuma sahip olduğu söylenebilir. Gazete, biz ve onlar karşıtlığını halk ve siyasi iktidar ikiliği üzerine kurmuş ve AK Parti'yi iç grubun karşısında bir güç odağı olarak konumlandırmıştır. AK Parti, uzun yıllar iktidarda kalan ve iç grubun yaşadığı mağduriyetlerin sorumlusu bir siyasi figür olarak inşa edilmiştir. MHP ise AK Parti ile yapmış olduğu ittifak çerçevesinde dış gruba dahil edilmiştir. Gazetede yer alan haber ve köşe yazıları incelendiğinde MHP'nin bu ittifaktan bağımsız, siyasi bir figür olarak ele alınmadığı saptanmıştır.

Gazetenin, 6 Haziran 2018 tarihli “Bu Halk Çözümünden Barıştan Vazgeçmedi” başlıklı haberinde AK Parti'ye yönelik adlandırma ve yüklemlerin örnekleri yer almaktadır. Haberde, HDP Eş Genel Başkanlarından Sezai Temelli'nin açıklamalarından yapılan doğrudan alıntılarda AK Parti yalancı ve yüzsüz olarak nitelendirilmiştir.

"Sıra AKP'ye geldi. Çözüldün gidiyorsun, seni artık kimse kurtaramaz. Bu savaş politikalarından da vazgeçin, gidiyorsanız edebinizle gidin. [...] Hani bunların 3 ysi var ya;

"yasaklar, yolsuzluk, yoksulluk". Bunlarla mücadele edeceğiz diye geldiler, yoksulluk her evde. OHAL ile yönetiliyoruz, yolsuzluk olmayan kamu kurumu yok. Ben onlara 2 y daha veriyorum; bir yalan, iki yüzüzlük. Yalancısınız yüzüzsünüz" dedi.

Temelli, AK Parti'yi nitelerken AKP, sen ve siz (gizli özne) adlandırmalarını kullanmıştır. Temelli, konuşmasında AK Parti'yi savaş politikası yürüten, vaatlerini gerçekleştiremeyen bir parti olarak nitelemiş ve her evdeki yoksulluğun, kamu kurumlarındaki yolsuzlukların ve OHAL yönetiminin sorumlusu (*sorumluluk toposu*) olarak göstermiştir. Öte yandan Temelli, AK Parti'ye insana özgü olumsuz kişilik özellikleri yükleyerek kişileştirmeye başvurmuş ve partiyi utanmaz anlamına gelen yüzsüz ve yalan söylemeyi huy edinme anlamında yalancı olarak nitelemiştir. Turan Eser'in 24 Mayıs 2018 tarihli "Çare Sol, Çare Halktır" başlıklı köşe yazısında ise AK Parti güvenilmez bir siyasi aktör olarak inşa edilmiştir.

Toplum kutuplaştırıldıkça, insanlar birbirine güven duyamaz hale geldi. Çünkü AKP, önce güvenmeyi ve komşuluğu öldürdü. Güven, AKP içinde de öldü. Birlikte yola çıktıkları "dava arkadaşlarına" bile güvenmiyorlar. Artık o "kutlu yolda birlikte ıslanmıyorlar. " Kurbanlarını sadece muhalefetten değil, "metal yorgunluk" diyerek kendi içlerinde de seçiyorlar.

Turan Eser, AK Parti’yi toplumu kutuplaştıran, halk arasında komşuluğu öldüren, günah keçileri yaratan bir siyasi aktör olarak nitelemiş ve halkın güven duygusunu kaybetmesinin sorumlusu (*sorumluluk toposu*) olarak AK Parti’yi işaret etmiştir. AK Parti, üyelerinin birbirlerine güvenmediği, kendi içinde de güven problemi yaşayan bir parti olduğu vurgulanmıştır. Yazar, AK Parti içinde yaşandığını iddia ettiği anlaşmazlıkları parti tarafından uzun süre seçim kampanyalarında kullanılan “Her Şey Seni Hatırlatıyor” adlı şarkının sözlerine gönderme yaparak ifade etmiştir. Eser, şarkının “Beraber yürüdük biz bu yollarda, Beraber ıslandık yağın yağmurda” sözlerine referansla artık AK Parti üyelerinin “birlikte ıslanmadıkları”nı vurgulamıştır.

Gazetede yer alan haberler incelendiğinde, dış grupta konumlanan partilerden söz edilirken kimi zaman parti isimlerinin tam halinin kimi zamansa kısaltmalarının kullanıldığı görülmüştür. Gazete, AK Parti'den söz ederken Türkçede kısaltmalarda her sözcüğün ilk harfinin büyük olarak yazılması kuralını kullanmış ve partiyi AKP olarak adlandırmıştır. Gazetenin, bu kuralı yalnızca AK Parti için kullanması (Örneğin İYİ Parti için İP kısaltmasını değil, partinin tüzüğünde belirtilen kısaltmayı tercih etmesi), diğer partileri parti tüzüklerinde kabul edilen kısaltmaları ile adlandırması dikkat çekicidir. Gazetenin, AKP kısaltmasını kullanması ile ilgili durumun iki istisnası bulunmaktadır.

Bunlardan ilki gazetenin köşe yazarlarından İbrahim Özden Kaboğlu'nun köşe yazıdır. Kaboğlu'nun köşe yazılarında gazetenin genel kullanımından farklı olarak AK Parti'yi parti tüzüğünde beyan edilen şekli ile adlandırdığı görülmüştür. Kaboğlu'nun 7 Haziran 2018 tarihli ve “Halk neyi oylayacak? 3: İhanet ve yurtseverlik” başlıklı köşe yazısında da bu durumun örneklerine rastlanmaktadır.

AK Parti'nin beş döneme yayılan iktidarında, ‘Türkiye Cumhuriyeti’ veya ‘Türkiye Devleti’ olarak, ‘kurumlar kurumu örgüt’ olarak ‘devlet tüzel kişiliği’ arka plana atıldı. Hep kişi ve parti beklentileri öne çıktı. Bu nedenle, 24 Haziran’da yapılacak seçim, devleti, kişi ve partiye indirgeyen anlayış ile ‘hukuk kuralları bütünü’ olarak ‘devlet tüzel kişiliği’ arasındaki tercih şeklinde bir ayrışmayı yansıtacak.

Kaboğlu, AK Parti'nin uzun bir süredir iktidarda olduğunu vurgulamış ve onu devlet tüzel kişiliğini geri plana atan, kişileri ve parti kimliğini öne çıkartan bir iktidar partisi olarak tanımlanmıştır. Yazar, AK Parti'yi devlet ile partiyi ve kişileri özdeşleştiren bir anlayışın temsilcisi olarak devlet tüzel kişiliğinin karşısında konumlandırmıştır. Gazetede AK Parti kısaltmasının kullanımının ikinci istisnası ise MAK Araştırma Şirketi'nin sahibi Mehmet Ali Kulat ile yapılan söyleşiyi konu edinen haberdır. 4 Mayıs 2018 tarihli “İktidarın vaatleri seçmeni artık heyecanlandırmıyor” başlıklı haberde hem AK Parti hem de AKP kısaltmalarının partiyi adlandırmak için kullanıldığı saptanmıştır. Söyleşinin konuğu olan Kulat, partiyi adlandırmak için AK Parti kısaltmasını kullanırken, muhabir soru sorduğu kısımlarda gazetenin yayın çizgisine uygun olarak AKP kısaltmasını kullanmıştır. Öte yandan Kulat, AK Parti'yi adlandırmak için iktidar sözcüğünden türetilen adlandırmalara başvurmuştur.

24 Haziran seçimlerine az bir zaman kala, anketler sürecin iktidar partisi aleyhine işlediğini gösteriyor. MAK Araştırma Başkanı Mehmet Ali Kulat, seçimin şu an itibarıyla ikinci tura kalacağını belirtiyor. Kulat şunları söylüyor: “İktidar cephesi kesenin ağzını açsa da şu ana kadar bu verilenler sokakta özel bir heyecan yapmış gibi durmuyor.”

Mehmet Ali Kulat, AK Parti'den söz ederken partinin yönetme gücünü elinde bulundurmasından yola çıkarak onu nitelemek için “iktidar partisi” ve “iktidar cephesi” gibi adlandırmaları kullanmıştır. Kulat, AK Parti'yi seçim süreci aleyhinde işleyen ve anketlere göre başarısız olabilecek, seçimler için bol para harcayan ancak halkta bir heyecan yaratamayan bir parti olarak nitelemiştir. Birgün’de AK Parti’den söz edilirken iktidar sözcüğünden türetilen iktidar kanadı, iktidar cephesi, iktidar siyasetçileri, AKP iktidarı vb. adlandırmaların sıkça kullanıldığı saptanmıştır. Ancak bu tür adlandırmalar

yalnızca AK Parti için değil, AK Parti ve MHP tarafından kurulan Cumhur İttifakı'nı nitelemek için de kullanılmıştır. Bu açıdan gazetenin dış grupta yer alan siyasi partileri ve bu partilerin oluşturduğu seçim ittifakını bir özdeşlik içinde ele aldığı söylenebilir.

Bu çerçevede Birgün'de dış grubun inşasında seçim ittifaklarına ilişkin adlandırmalarda en çok Cumhur İttifakı'na referans verildiği saptanmıştır. Gazete, AK Parti ve MHP tarafından kurulan ve daha sonra BBP'nin katıldığı Cumhur İttifakı'ndan söz ederken ittifakın resmi adını ve "AKP-MHP ittifakı", "AKP-MHP koalisyonu", "AKP-MHP Bloku" gibi adlandırmaları kullanmıştır. Gazete kimi zaman da bu ittifakı AK Parti ve onun sahip olduğu yaptırım gücü ile özdeşleştirerek "iktidar bloku" ya da "faşizm bloku" gibi adlandırmalara yer vermiştir. Örneğin; Turan Eser, "Çare Sol, Çare Halktır" başlıklı köşe yazısında AK Parti ve MHP'nin oluşturduğu Cumhur İttifakı'nı "AKP-MHP bloku" olarak adlandırmış ve halkın karşısında konumlandırmıştır.

24 Haziran, memleketi, demokrasiyi, laikliği ve toplumsal huzuru kazanmak için bir milat olmasa da bir fırsattır. AKP-MHP blokuna karşı birleşik mücadele ile geçit vermemeliyiz. Tek çare soldur. Tek çare halkın siyasete ve yönetmeye aktif katılmasıdır. Solu, sağa teslim etmek değil, Türkiye'yi bu halen getiren anlayışın, merkezinde sağ ve İslamcı siyaset olduğunu, Türkiye'ye solun tek çare olduğu anlatılmalıdır.

Eser, halk ve güç bloku arasındaki karşıtlığı vurguladığı köşe yazısında AK Parti ve MHP'yi halkın birleşerek mücadele etmesi gereken bir birlik olarak tanımlamıştır. Yazar, "demokrasi, laiklik ve toplumsal huzur" gibi değerleri halkın AK Parti ve MHP'ye karşı mücadele ederek kazanabileceği değerler olduğunu öne sürmüştür. Bu açıdan yazar örtük olarak bu değerlerin var olan düzende bulunmayan, Cumhur İttifakı'nın sahip olmadığı değerler (*tanım toposu*) olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla yazar tarafından dış grubu sözü edilen değerlerin yokluğu ile niteleyen, karşıtlar arasındaki farka işaret eden bir farklılaştırma stratejisinin kullanıldığı görülmektedir.

Gazetede Güven Gürkan Öztan imzasıyla yayımlanan 25 Haziran 2018 tarihli "25 Haziran Türkiye'sinde umudu kaybetmemek" başlıklı köşe yazısında ise AK Parti ve MHP tarafından kurulan ittifakı "iktidar bloku" olarak adlandırılmıştır.

16 yıllık AKP iktidarı en büyük gücünü tek başına yönetme kabiliyetinden alıyordu. AKP bir başka partiye muhtaç olmamak adına her türlü hamleye başvurdu. Hatta 7 Haziran sonuçlarını yok sayıp seçimi tekrar ettirme yoluna dahi gitti. Ancak 24 Haziran seçimleri yeni bir gerçekliği karşımıza çıkarmış durumda. Erdoğan Saray'da oturma vizesini alsa da partisi parlamentoda üstünlüğü kaybetmiştir. 300 vekilin altında kalınması Erdoğan için

mevzi kaybıdır. Bu haliyle AKP, Bahçeli'nin MHP'sine mahkûm olmuştur. MHP ideolojik – politik gücünün ötesinde bir nüfuz alanına ulaşmıştır. Bahçeli iktidar blokunun sözcüsü olmanın ötesinde siyasi ikbal beklemektedir.

Özta, 24 Haziran Seçim sonuçlarını değerlendirdiği yazısında AK Parti'den gücünü tek başına iktidar olmaktan alan ve bunu kaybetmemek için her yola başvurabilecek hırslı bir siyasi aktör olarak söz etmiştir. Erdoğan'ın Cumhurbaşkanı seçilmesini ise “Saray'da oturma vizesi” alma şeklinde ifade ederek küçümseyici bir benzetme kullanmıştır. Öte yandan AK Parti'nin parlamentoda üstünlüğünü kaybettiği, Bahçeli ve MHP'ye “mahkûm olduğu” vurgusu ile AK Parti'nin güç kaybı içinde olduğu öne sürülmüştür. Gazetenin 12 Haziran 2018 tarihli “AKP-MHP Bloku Cumhur İttifakı Değil Faşizm Blokudur” başlıklı haberinde ise Cumhur İttifakı birtakım olumsuz nitelikler yüklenerek “faşizm bloku” olarak adlandırılmıştır. Haber kullanılan başlık, Birleşik Haziran Hareketi'nin düzenlediği bir forumda konuşan ÖDP Başkanlar Kurulu üyesi Alper Taş'ın ifadesinden doğrudan alıntılanmıştır.

Taş, 24 Haziran'ın önemini şu cümlelerle anlattı: "AKP-MHP bloğu cumhur ittifakı değil, faşizm bloğudur. Bu, 1950'lerin toplumu kutuplaştıran vatan cephesi ve 1970'lerin ülkeyi iç savaşa sokan milliyetçi cephe anlayışıdır. AKP-MHP bloğu, geçmişin güncellenmiş halidir. Bunları yenmemiz lazım. Tabi ki bunları yenince memlekette devrim olmayacak; ancak, Türkiye'nin aydınlık ve özgür geleceği için siyasal İslama rejimi yenmek elzemdir.

Taş, dış grupta konumlandığı Cumhur İttifakı'nı nitelerken “AKP-MHP bloğu”, “faşizm bloğu”, bunlar ve “siyasal İslam rejimi” adlandırmalarını kullanmıştır. İç grup ise “Bunları yenmemiz lazım.” cümlesinin yüklemesindeki şahıs ekinden anlaşıldığı gibi gizli özne olan “biz” kişi zamiri ile adlandırılmıştır. Taş, iç ve dış grupları halk ve güç bloğu arasındaki karşıtlık üzerinden konumlandırmış ve “biz” vurgusu ile halk adına konuşma unsuruna başvurmuştur. Taş, Cumhur İttifakı ile DP tarafından kurulan Vatan Cephesi³⁷ ve 1975-1977 yıllarında TBMM'de sağ kanat partilerin oluşturduğu, Milliyetçi

³⁷ Vatan Cephesi, DP iktidarı tarafından 1957 Genel Seçimleri sonrası azalan halk desteğini ve partiye katılımları artırmak, siyasi açıdan içinde bulunduğu sıkıntılara bir çözüm bulmak amacıyla kurulan, DP'ye bağlı bir oluşumdur. Vatan Cephesi girişimi, DP'nin güç kaybında olduğunu fark ederek muhalefet partilerinin iş birliğine karşı iktidarını korumak amacıyla oluşturduğu bir girişim olarak değerlendirilmekte ve toplumsal kutuplaşmaya neden olduğu düşünülmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mervener Tuzak, Vatan

Cephe³⁸ adı verilen koalisyon hükümetleri arasında bir bağlantı kurmuş, Cumhuriyet İttifakı'nın bu anlayışların güncel bir versiyonu olarak onlara benzediğini öne sürmüştür. Buna göre, Cumhuriyet İttifakı da sağ kanat partilerin kurduğu bir ittifak olarak Vatan Cephesi ve Milliyetçi Cephe gibi toplumu kutuplaştıran ve ülkeyi iç savaşa sokabilecek bir anlayışı temsil etmektedir. Taş, konuşmasının devamında “Devrimcilik, somut durumların somut tahlilini yapmaksa, bugünün devrimciliği, sandığa gidip AKP-MHP faşizmine hayır demekten geçiyor” sözleri ile ittifakı bir kez daha faşizmle ilişkilendirerek adlandırmış, iç grup içinse sandık metonimisini kullanarak oy verme çağrısında bulunmuştur.

Birgün'de dış grubun inşasında Cumhuriyet İttifakı'na referansla yapılan adlandırmalardan biri de Fikri Sağlar'ın 1 Mayıs 2018 tarihli ve “Vatandaş kesip biçiyorlar” başlıklı köşe yazısında yer almaktadır. Sağlar, Cumhuriyet İttifakı'nı nitelemek için “şer cephesi” ve “şer ittifakı” adlandırmalarını kullanmıştır.

AKP/MHP şer cephesi, son günlerde CHP'nin demokrasi adına yapmış olduğu hamleyi hazmedemiyor. Havuz medyası aracılığıyla 15 demokrasi savaşçısı CHP'li milletvekiline ağza alınmayan sözler söyletiyor. [...] Şaşkın AKP ve morali bozulan şer ittifakı (şanslı erkekler ricali!), 15'ler girişimini cahilce Güneş Motel olayına benzetiyor...“Yavuz hırsız, ev sahibini bastırır” misali, Güneş Motel'den bahsedenler önce kendi yaptıklarına bakmalı!..

Fikri Sağlar, köşe yazısında Cumhuriyet İttifakı için Arapça kökenli şer sözcüğünü kullanarak onu olumsuz bir anlam alanı içinde inşa etmiştir. Öte yandan sıklıkla Cumhuriyet İttifakı tarafından muhalif kesimleri nitelemek için kullanılan “şer cephesi” gibi bir adlandırmayı Cumhuriyet İttifakı'nın kendisi için kullanmış olması da dikkat çekicidir. Bu

Cephesinin Kuruluşu ve Faaliyetleri (12 Ekim 1958- 27 Mayıs 1960), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi, İstanbul: 2018.

³⁸ Milliyetçi Cephe hükümetleri, TBMM'de 1975 ve 1977 yıllarında sağ kanat partiler tarafından kurulan koalisyon hükümetlerine verilen addır. 1975'teki ilk koalisyon Adalet Partisi (AP), Milli Selamet Partisi (MSP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP) arasında oluşturulmuştur. Bu koalisyon Birinci Milliyetçi Cephe Hükümeti olarak da adlandırılmaktadır. İkinci koalisyon ise Adalet Partisi, Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi arasında oluşturulmuştur. Bu koalisyon da İkinci Milliyetçi Cephe hükümeti olarak adlandırılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Soner Dursun (2018). Türk Siyasal Hayatında Milliyetçi Cephe Hükümetleri (1975-1977). 21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(20), 425-440.

çerçeve de AKP/MHP şer cephesi, AKP ve şer ittifakı, havuz medyası adlandırmaları ile oluşturulan dış gruba; hazımsız, şaşkın, morali bozuk, ağza alınmayacak sözler söyleyen, cahil gibi insana özgü olumsuz özellikler yüklenmiştir. Sağlar, yazısında İYİ Parti'nin TBMM'de grup kurabilmesi ve 24 Haziran Seçimlerine katılabilmesi için 15 CHP milletvekilinin partilerinden istifa ederek İYİ Parti'ye katılmaları olayını demokrasi için yapılan bir girişim olarak nitelemiş; CHP'li vekilleri "15 demokrasi savaşçısı" olarak adlandırmıştır. Böylece iç grup demokrasi için savaşıyor, mücadele eden bir toplumsal birliktelik olarak inşa edilirken, karşıtı olan "AKP/MHP şer cephesi"ne ise dolaylı olarak anti-demokratik özellikler yüklenmiştir.

Sağlar'ın köşe yazısında dış grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden beşincisi olan siyasi liderlere referansla yapılan adlandırmalara ilişkin örneklerle de rastlanmaktadır.

Özellikle AKP Gn. Bşk., "Kendisinin siyaset yasağını kaldıran" ve Siirt'ten milletvekili olması yolunu açan CHP'nin demokrasi adına yaptığı girişimi unutuyor!..Bilindiği gibi AKP, gerçekleri yok saymakta ustadır!.. AKP'nin genetiği iyilik üzerine oturmamıştır. CHP, herhalde RTE'den vefa beklemiyor ve nankörlük etmesini de doğal karşılıyor olmalı!..

Sağlar, Erdoğan'ı "AKP Gn. Bşk" ve "RTE" olarak adlandırmış, Erdoğan'ın adını ya da soyadını kullanmamıştır. Öte yandan Erdoğan'ı AK Parti Genel Başkanı olarak niteleyerek Cumhurbaşkanı kimliğini görmezden gelmiştir. Yazar Erdoğan'a kendisi için yapılan iyilikleri unutma ve nankörlük gibi olumsuz birtakım özellikler yüklemiştir. Dış grupta konumlandığı AK Parti'yi ise gerçekleri yok sayan ve özünde iyilik barındırmayan bir parti (*tanım toposu*) olarak nitelemiştir. Sağlar, CHP'yi Erdoğan'ın siyasi kariyerinde yolunu açan, demokrasi için fedakârlık yapan bir parti olarak vurgulamış ve bir kez daha iç grubu demokrasi ile ilişkilendirmiştir.

Siyasi liderlere referansla yapılan adlandırmalarda dış gruba liderlik eden ya da ettiği düşünülen kişilerin kim olduğuna ve bu kişilerden nasıl söz edildiğine bakılmaktadır. Birgün, liderlerden söz ederken bazen adlarını ve soyadlarını, bazen yalnızca soyadlarını, bazen de görev unvanlarını ve parti genel başkanı kimliklerini kullanmıştır. Birgün'de dış grupta konumlandırılan siyasi liderlere bakıldığında en çok Recep Tayyip Erdoğan'a yer verildiği görülmüştür. Cumhuriyet İttifakı içinde MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin Erdoğan ile kıyaslandığında oldukça az sayıda habere konu olduğu, BBP Genel Başkanı Mustafa Destici'ye ise incelemeye dahil edilen haberler

içinde yer verilmediği saptanmıştır. Haberlerde Recep Tayyip Erdoğan'dan söz edilirken en çok kullanılan adlandırmanın “Erdoğan” olduğu görülmüş, liderin adı ve soyadının birlikte kullanımına ise oldukça az rastlanmıştır. Erdoğan'ın görevlerine atıfta bulunan adlandırmalarda parti liderliği ve devlet başkanlığı görevleri “AKP Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı” ya da “AKP Lideri ve Cumhurbaşkanı Erdoğan” şeklinde birlikte kullanılmıştır. Ancak bu kullanımların önemli bir kısmında parti genel başkanı kimliği öne yazılarak vurgulanmıştır. Gazetenin 9 Mayıs 2018 tarihli “Erdoğan Tamam mı devam mı dedi, Türkiye Tamam dedi” başlıklı haberinde bu türden bir kullanıma rastlanmaktadır.

AKP Lideri ve Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Milletim 'Tamam' derse çekiliriz" deyince sosyal medya ayağa kalktı. Bir milyonu aşkın tweet atılan 'TAMAM' başlığı dünya zirvesine yerleşti. Erdoğan'ın sözlerine Cumhurbaşkanı adayları da Twitter'da yanıt verdi.

Haberde, Erdoğan'ın parti genel başkanlığı ve devlet başkanlığı görevleri vurgulanırken, halka referans veren “Milletim 'Tamam' derse çekiliriz” ifadeleri doğrudan alıntı yapılarak paylaşılmıştır. Erdoğan'ın sözlerinin sosyal medyada büyük ilgi gördüğü ve bu sözler üzerine kullanıcılar tarafından “bir milyonu aşkın” “Tamam” paylaşımı yapıldığı belirtilmiştir. Böylece gazete, Erdoğan'ın siyasetten çekilmesi gerektiği konusunda halkın görüş birliği içinde olduğunu (*halk toposu*) vurgulamıştır. Haberin iç sayfadaki devamında da “Erdoğan duymak istedi, yüz binler 'tamam' dedi” başlığı kullanılarak bu yöndeki görüş birliği sayısal çoğunluk üzerinden pekiştirilmiştir.

Birgün'de Erdoğan'a ilişkin adlandırmalardan biri de “AKP'li Cumhurbaşkanı Erdoğan”dır. Erdoğan'ın partili bir cumhurbaşkanı³⁹ olduğu vurgusunu içeren bu adlandırma onun tarafsız ve tüm halkı kucaklayan bir devlet başkanı olmadığı imasını içermektedir. Gazetenin, 23 Nisan 2018 tarihli “Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir” başlıklı haberinde bu türden bir kullanıma rastlanmaktadır.

³⁹ Türkiye'de Cumhurbaşkanının partiler-üstü olması gerektiğine ilişkin anlayış 2017 Anayasa değişikliği ile terk edilmiştir. Erdoğan, Ağustos 2014'de Cumhurbaşkanı seçildikten sonra var olan Anayasa hükümleri çerçevesinde AK Parti'den istifa etmiştir. 16 Nisan 2017 Anayasa değişikliğine ilişkin halk oylaması sonrası ise Cumhurbaşkanının partisiyle ilişkisini kesme zorunluluğunun kaldırılması üzerine partisine geri dönmüş ve yeniden AK Parti Genel Başkanlığına seçilmiştir.

OHAL KHK'leri ile işlevsiz hale getirilen TBMM'nin 98'inci kuruluş yıldönümü ve Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na seçim tartışmalarıyla girildi. AKP'li Cumhurbaşkanı Erdoğan, 23 Nisan mesajında erken seçim vurgusu yaparken CHP'liler, "Cumhuriyet'e sahip çıkacağız" mesajlarını paylaştı.

Haber, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı ve TBMM'nin 98. Kuruluş yıldönümü dolayısıyla Meclis'te yapılan konuşmaları konu edinmektedir. Haberin girişinde olağanüstü hâl sürecinde çıkartılan ve yargı denetimi dışında bırakılan KHK'lerin Meclis'i işlevsizleştirdiği (*istismar toposu*) öne sürülmüştür. Haberde Erdoğan, "AKP'li Cumhurbaşkanı" olarak adlandırılmış ve tarafsız olmadığı vurgulanmıştır. 23 Nisan mesajında erken seçim vurgusu yapan Erdoğan'ın karşısına ise "Cumhuriyet'e sahip çıkma" mesajı veren CHP'li milletvekilleri konumlandırılmıştır. Gazetenin 14 Mayıs 2018 tarihli "HAZİRAN yola çıktı, halk ittifakı kuruldu" başlıklı haberinde de "AKP'li Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın 'Milletimiz tamam derse o zaman kenara çekiliriz' sözlerinin ardından çığ gibi büyüyen TAMAM' tepkilerinin ilk buluşması dün Ankara'da gerçekleşti." ifadesinde görüldüğü gibi Erdoğan, partili bir Cumhurbaşkanı olarak nitelendirilmiştir.

Erdoğan'la ilgili farklı bir adlandırmaya ise Kılıçdaroğlu'nun partisinin grup toplantısında yaptığı konuşmayı konu edinen 25 Nisan 2018 tarihli "Diktatörleri Yolcu Edip Demokrasi Getireceğiz" başlıklı haberde rastlanmıştır.

"Konuşmamdan çok rahatsız oldular. Rahatsızlıkları üzerine de Grup Başkanvekili'miz onlara cevap verdi ama yukarıda oturan Bay Recep bundan büyük bir alınganlık göstermiş. Ne diyor Özgür Özel için? 'Ben aşağıda olsaydım, ona sadece ağzının payını değil, ona verilmesi gereken dersin büyüğünü verirdim.' Recep Bey, sen zaten oraya layık değilsin ki senin yerin aşağısı."

Kılıçdaroğlu, konuşmasında Erdoğan'ı muhalefetin konuşmasından rahatsız olan, alıngan, bulunduğu konumu hak etmeyen biri olarak nitelemiştir. Kılıçdaroğlu, TBMM'deki oturum sırasında Erdoğan'ın üst katta oturması ile Cumhurbaşkanlığı görevi arasındaki ilişkiyi kullanarak Erdoğan'ın "yukarıda" oturmayı hak etmediğini, o göreve layık olmadığını ifade etmiştir. Kılıçdaroğlu, Erdoğan'ı nitelemek için alaycı bir dille, günlük konuşmada sık başvurulmayan bir hitap şekli olan "Bay Recep" adlandırmasını kullanmıştır. Kılıçdaroğlu'nun, Erdoğan'ın kendisi için alaycı bir üslupla kullandığı "Bay Kemal" adlandırmasına benzer şekilde "Bay Recep" ve "Recep Bey" adlandırmalarını kullanması ise dikkat çekici bir unsur olarak görülmüştür. Bu adlandırmalar dışında

Birgün’de dış grupta yer alan liderleri önemsizleştirmek, küçümsemek, aşağılamak amacıyla alaycı lakapların ya da gazete tarafında türetilen yeni adlandırmaların kullanılmadığı saptanmıştır.

Birgün’de dış gruba dahil edilen siyasi liderlerden biri de Devlet Bahçeli’dir. İncelenen haber ve köşe yazılarında adlandırmaların MHP Genel Başkanlığı kimliği vurgulanarak yapıldığı ve en çok “Bahçeli” adlandırmasına yer verildiği görülmüştür. İbrahim Özden Kaboğlu, 14 Haziran 2018 tarihli “Halk neyi oylayacak? 4: Yönetimden kaçanlar ve hesap verebilir yönetim isteyenler” başlıklı köşe yazısında Bahçeli’yi 2002’den 2018’e “sahnedeki kalmayı ‘başaran’ bir parti başkanı” olarak nitelemiştir.

Türkiye, kuşkusuz 2002’den çok farklı ortam ve koşullarda. Değişmeyen ise, sahnede kalmayı ‘başaran’ bir parti başkanının benzer tutumları. [...] Bahçeli’nin dağıttığı Ecevit Hükümeti, seçimleri anayasal gereklilikler doğrultusunda düzenledi. Seçim kampanyasının tarafsızlığı için Adalet, İçişleri ve Ulaştırma Bakanları görevlerinden çekildi. Böylece Bahçeli, üç partiyi birlikte ‘ipe götür’müş oldu. Ya şimdi? Bahçeli, önce, Cumhur İttifakı yoluyla kendini ve partisini güvence altına aldı.

Kaboğlu, yazısında Bahçeli’nin 2002’den günümüze, Türkiye’nin değişen koşullarına karşı siyasette önemli bir rol oynadığından söz etmektedir. Yazar, Bahçeli’nin sahnede kalmayı başardığından söz ederken, başarı sözcüğünü içerdiği olumlu anlamın tersi yönde kullandığını ima edecek şekilde tırnak içine almıştır. Yazıda Bahçeli, 2002’de yaptığı seçim çağrısı ile Ecevit Hükümeti’ni dağıtan, kendi partisi de dahil hükümet ortağı olan üç partinin (DSP, MHP ve ANAP) seçim barajının altında kalmasına neden olan bir siyasi lider olarak tasvir edilmiştir. Kaboğlu, Bahçeli’nin çağrısı ile yapılan erken seçim sonucunda DSP, MHP ve ANAP’ın barajın altında kalması ve Meclis’e girememesini idam ile özdeşleştirerek, Bahçeli’nin bu üç partiyi “ipe götürdüğünü” ifade etmiştir. Günümüzde ise Bahçeli’nin AK Parti ile ittifak yaparak kendisini ve partisini güvence altına aldığını öne sürmüştür. Bahçeli’ye ilişkin adlandırma ve yüklemlerin yer aldığı bir başka örnek ise gazetenin köşe yazarlarından Güven Gürkan Öztan’ın 25 Haziran 2018 tarihli “25 Haziran Türkiye’nde umudu kaybetmemek” başlıklı köşe yazısıdır.

Ancak 24 Haziran seçimleri yeni bir gerçekliği karşımıza çıkarmış durumda. [...] Bu haliyle AKP, Bahçeli’nin MHP’sine mahkûm olmuştur. MHP ideolojik – politik gücünün ötesinde bir nüfuz alanına ulaşmıştır. Bahçeli iktidar blokunun sözcüsü olmanın ötesinde siyasi ikbal beklemektedir.

Öztan, seçim sonuçlarını değerlendirdiği yazısında Bahçeli ile partisi arasında tam bir özdeşlik kurmuş ve MHP'yi "Bahçeli'nin MHP'si" olarak tanımlamıştır. Yazıda AKP ve MHP arasında bir mecburiyet ilişkisi olduğunu, MHP'nin bu durumu avantajına çevirerek kendi siyasi potansiyeli ile ulaşamayacağı bir güce eriştiğini, normal şartlarda sahip olamayacağı bir etki alanına ulaştığını savunmuştur. Bahçeli'yi ise "iktidar blokunun sözcüsü" olarak adlandırmış ve kendisinin daha yüksek bir makamı hedeflediğini ima etmiştir. Dış grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden altıncısı olan tarihi, kültürel ve dini referansla yapılan adlandırmalar "Onlar"ı "Biz"den ayırt etmek için kullanılmaktadır. Birgün'de dini, tarihi ya da kültürel farklılıkları vurgulamak için bu tür bir adlandırmanın kullanılmadığı saptanmıştır.

Popülist söylemde dış grubun söylemsel inşasında kullanılan adlandırma kategorilerinden yedincisi uluslararası aktörlere referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategoride yer alan uluslararası aktörler, iç gruba ve iç grubun değerlerine yönelik bir tehdit unsuru olarak ele alınmaktadır. Bunlar "gerçek halk"ın karşısında yer alan bir dış öteki olarak güvenilirmez ve mücadele edilmesi gereken düşman figürleridir. Birgün'de dış grup içinde konumlandırılan uluslararası aktörlerin "ABD emperyalizmi", "Batı emperyalizmi" ve "ABD-NATO hattı" şeklinde adlandırıldıkları saptanmıştır.

Gazetenin 14 Mayıs 2018 tarihli "HAZİRAN yola çıktı, halk ittifakı kuruldu" başlıklı haberinde bu türden bir adlandırmaya rastlanmıştır. Haberde, Birleşik Haziran Hareketi'nin Ankara'daki etkinliğinde açıkladığı 10 kurucu ilkeye yer verilmiştir. Bunlardan "Bağımsızlık" başlığını taşıyan üç numaralı kurucu ilkede "Ülkemiz ABD emperyalizminin yörüngesinden çıkarılmalı. Askeri, ekonomik ve siyasi bağımlılık ilişkilerine son verilmeli" ifadelerine yer verilmiştir. Bu ifade ile Türkiye, "ülkemiz" sözcüğü ile sahiplik belirtilerek adlandırılmış ve ABD emperyalizmi olarak adlandırılan dış öteki ile bağımlılığa dayalı bir karşıtlık içinde konumlandırılmıştır. Bu ilkeye göre, ABD emperyalizmi Türkiye'de var olan düzeni etkisi altına almış, askeri, ekonomik ve siyasi yönden düzeni kendisine bağımlı kılmıştır. Emperyalizme referansla yapılan bir başka adlandırma ise gazetenin Ankara'nın Çankaya ilçesi Belediye Başkanı Alper Taşdelen ile yaptığı söyleşiyi konu edinen 6 Haziran 2018 tarihli "Halkın yararına proje üretiyoruz" başlıklı haberinde bulunmaktadır. Haberde Taşdelen'in "Ankara bu ulusun bağımsızlığı ve birliği adına kutsal sayılacak bir kent. Biz Batı emperyalizmini ilk kez

yenmiş ve tüm mazlum milletlere örnek olmuş bir ülkeyiz.” sözlerine yer verilmiştir. Bu çerçevede “Batı emperyalizmi” iç grubun bağımsızlığının karşısında yer alan, tüm mazlum milletler için bir tehdit oluşturan tarihi bir düşman figürü olarak inşa edilmiştir.

ABD’nin dış grup içinde konumlandırıldığı bir başka örnek ise Güven Gürkan Öztan’ın 23 Nisan 2018 tarihli “Kaybetseler de gitmezler diyenlere prim vermeyin” başlıklı köşe yazısında bulunmaktadır. Öztan, iktidarın erken seçim kararını değerlendirdiği yazısında içerideki rakipler ile dışarıdaki düşmanlar arasındaki iş birliği temasına başvurmuş ve bir dış öteki olarak “ABD-NATO hattı” adlandırmasını kullanmıştır.

Kararın ardında nicedir yazdığımız sebeplerin yanı sıra egemen güçler arası bir pazarlık olduğu şüphesiz. İçeride MİT, TSK, yandaş sermaye dışarıda ABD-NATO hattı bu kirli pazarlık içinde yeni pozisyonlar alıyor. Baskın seçim tercihi mevcut oligarşik siyasetin genetiğinden çıkarılmış bir karar.

Öztan, erken seçim kararını “baskın seçim” olarak adlandırmış ve bu kararın “egemen güçler” olarak adlandırdığı aktörler arasında yapılan pazarlık sonucunda alındığını öne sürmüştür. Öztan, yazının devamında bu aktörleri içeride “MİT, TSK, yandaş sermaye” ve dışarıda “ABD-NATO hattı” olarak tanımlamıştır. Var olan düzeni tanımlarken, siyasi iktidarın küçük bir grubun elinde olduğu yönetim şeklini ifade eden oligarşi sözcüğünden yararlanmıştır. Var olan düzenin kurumları ile uluslararası aktörlerin iş birliğini gelecekteki stratejik pozisyonları ile ilişkilendirmiş, aralarındaki ilişkiyi “kirli” bir pazarlık olarak tanımlamıştır.

Dış grubun söylemsel inşasında kullanılan adlandırma kategorilerinden sonuncusu suç ve suçlulara referansla yapılan adlandırmalardır. Suç ve suçluları dış grup içinde konumlandırmak ya da dış grupta konumlandırılan toplumsal aktörleri suç ve suçlularla ilişkilendirerek itibarsızlaştırmak için kullanılan adlandırmalar bu kategoride yer almaktadır. Gazetede Güven Gürkan Öztan imzasıyla yayımlanan 28 Mayıs 2018 tarihli “Kimse seçmene gözdağı vermeye kalkmasın” başlıklı köşe yazısında dış grupta konumlandırılan toplumsal aktörlerin suç ve suçlularla ilişkilendirilmesine ilişkin bir örnek bulunmaktadır.

İktidar gündem üstünlüğünü ele geçirebilmiş değil. [...] O nedenle durumdan vazife çıkaran birileri ekranlarda talim yaptıkları silahlardan, ormana gömdükleri mühimmattan bahsediyor. Saadet Partisi adayına yapılan saldırıda gördüğümüz gibi çeteler sokaklarda gözdağı vermeye kalkıyor. Bahçeli, Çakıcı ziyaretiyle ve af ısrarıyla kendince 24 Haziran mesajı iletiyor.

Kimse seçmene gözdağı vermeye kalkmasın, fiili durum yaratarak halkın iradesine ipotek koymaya heveslenmesin. Haziran direnişlerinde, Hayır kampanyasında, Adalet yürüyüşünde yer alan milyonlar halk egemenliğine sahip çıkacak.

Öztan; iç grubu halk, seçmen, milyonlar sözcükleri ile adlandırmış ve karşısına iktidar, “durumdan vazife çıkaran birileri”, sokak çeteleri, Bahçeli, Çakıcı vb. aktörlerden oluşan bir dış grup konumlandırmıştır. Öztan, sokak çeteleri ve organize suç örgütü lideri Alaattin Çakıcı ile iktidar ve Bahçeli arasında bağlantı kurarak, dış grubun seçim sürecinde halk üzerinde korku yaratmayı amaçladığını, halkı korkutmaya çalıştığını ileri sürmüştür. Yazar, siyasi iktidarı ve ittifak içinde olduğu siyasi partiyi illegal yapılanmalar ile ilişkilendirerek var olan iktidara duyulan güvensizlik temasını kullanmış ve bu aktörleri halkın çıkarlarını değil kendi çıkarlarını düşünen güvenilmez aktörler olarak inşa etmiştir.

4.2. Yeni Akit’te Haber ve Köşe Yazılarında Kullanılan Popülist Söylemsel Stratejilerin Çözümlemesi

Yeni Akit’in seçim konulu haberleri incelenmiş; 32 köşe yazısı, 7 Okur Postası ve 62 haber olmak üzere içinde popülist unsurlar barındırdığı saptanan 101 metin STY çerçevesinde çözümlenmiştir. Söz konusu haberlerin ve köşe yazılarının ayrıntılı listesi EK-4’te verilmiştir.

Metinlerde öncelikle “biz ve onlar” kutuplaşma şeması üzerinden olumlu sunum/olumsuz sunum, yüceltme, dışlama, meşrulaştırma vb. stratejilerle hangi toplumsal aktörlerin iç gruba hangilerinin ise dış gruba dahil edildiği ortaya konmuştur. Yeni Akit’in iç ve dış grup inşasında kullandığı adlandırmaları saptamak için haberler ve köşe yazılarında “Kişiler, nesneler, olgular, olaylar, süreçler ya da eylemler dilbilimsel olarak nasıl adlandırılıyor?” sorusuna yanıt aranmıştır. Daha sonra ise iç ve dış grupta yer alan toplumsal aktörlere, nesnelere, olgulara, olaylara ve süreçlere olumlu ya da olumsuz hangi özelliklerin atfedildiği belirlenmiş ve böylece gazetenin kullandığı yüklemlemeler saptanmıştır. İncelenen haberlerde, adlandırma ve yüklemeleri içeren iddiaları haklı göstermek için hangi argümanların ne amaçla (*topos*) kullanıldığı ve yanlış bir akıl yürütmeye dayalı olup olmadıkları (*safsata*) belirlenmiştir. Haberler ve köşe yazılarının hangi bakış açısından sunulduğu ve ifadelerde okuyucunun bakış açısını etkilemeye yönelik (pekiştirme ya da yumuşatma) dilsel araçların kullanılıp kullanılmadığı ortaya konmuştur.

4.2.1. Yeni Akit'te iç grubun inşasında kullanılan söylemsel stratejiler

Popülist unsurlar barındırdığı saptanan 101 metin incelendiğinde, gazetenin iç grubun inşasında; olumlu özellik yükleme, yüceltme, meşrulaştırma vb. gibi stratejilerden yararlandığı görülmüştür. Gazete, farklı toplumsal grupları “Biz” çatısı altına dahil etmek ve geniş bir toplum kesimini popüler bir ittifak içinde bir araya getirmek için kimi zaman metafor, ad aktarması ve kapsamlayış gibi dilsel araçları kullandığı adlandırmalara yer verirken kimi zamansa özel isim kullanımına başvurmuştur. Yeni Akit'te iç grup için kullanılan adlandırmalar **Tablo 4.3**'te verilmiş, yüklemler ile ilgili detaylı tablo ise EK-5'te sunulmuştur.

Tablo 4.3. Yeni Akit'te İç Grup için Kullanılan Adlandırmalar

Biz/ Bizler	
Genelleştirilmiş temsil iddiasıyla toplumsal kimliklere referans ile yapılan adlandırmalar (Milliyetçi, ulusal, patriyotik referanslar)	Millet, Milletim(-iz), Aziz Milletim(-iz), Yüce Milletimiz
	Tek Millet, Bu Millet, Büyük Millet, Türk Milleti
	Halk, Halkım(-iz), Türk Halkı
	Vatandaşlarımız
	Devlet / Devletimiz
	Türkiye(-miz), Güzel Türkiyem, Yeni Türkiye
	Büyük Türkiye, Güçlü Türkiye, Güçlü ve Büyük Türkiye,
	Ülke / Ülkemiz
	Kardeşlerim / Kardeşlerimiz
	80 Milyon, Coşkulu Kalabalık
	Vatan(-ımız)
	Anadolu, Bu Topraklar
	Bu Toprakların Gerçek Sahipleri ve Savunucuları
	Toplumumuz, İnsanımız, Gençler (-imiz)
	Seçmen
	Millet Sevdalıları
	Anadolu Çocukları
Var olan düzene referans ile yapılan adlandırmalar	Devlet-Millet (Bütünleşmesi), Devlet-Millet İttifakı
	Millet ve Devlet İş birlikteliği
Siyasi partilere referans ile yapılan adlandırmalar	AK Parti
	Ak Kadınlar
	AK Parti sevdalıları, bizim parti
	Milli ve Yerli Bakanlar
	MHP, Milliyetçi Ülkücü Hareket BBP, Hüdapar

Tablo 4.3. (Devam) Yeni Akit'te İç Grup için Kullanılan Adlandırmalar

Siyasi ittifaklara referans ile yapılan adlandırmalar	Cumhur İttifakı
	Milli Cephe, Milli Kadrolar
	Milli ve Yerli Akil İnsanlar
	Milli ve Yerli Cephe
Siyasi liderlere referans ile yapılan adlandırmalar	Recep Tayyip Erdoğan, Erdoğan, Tayyip Erdoğan, Sayın R. Tayyip Erdoğan, Sayın Erdoğan
	Cumhurbaşkanımız, Cumhurbaşkanı Erdoğan
	Cumhurbaşkanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan
	AK Parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan
	Halkın cumhurbaşkanı
	Tayyip Kaptan ve AK ekibi
	Tayyip liderimiz
	Türkiye'nin lideri
Tarihi, kültürel ya da dini referans ile yapılan adlandırmalar (Tarihi kişiler, figürler, gruplar, olaylar)	Birinci TBMM
	Kuvayı Milliye, Kuvayı Milliye'nin Temsilcisi
	Osmanlı İmparatorluğu, Osmanlı, Osmanlı Torunları
	Turgut Özal
	Necmettin Erbakan, Rahmetli Erbakan Hocamız
	Adnan Menderes / Menderes
	Atalarımız, Dedelerimiz
	Müslüman Halk(ımız), Müslüman Toplum
	Müslümanlar, Dünya Müslümanları, Müslüman Kardeşlerimiz
	Müslüman Dindar Kamuoyu, Mütedeyyin Kesim
	Mümin, Mümin Kardeşlerimiz, Mücahit Kardeşlerimiz
	Tüm Dindar İnsanlar
	İslam Ülkeleri, İslam Devletleri, İslam Coğrafyası
	İslam Dünyası, İslam Milleti, İslamiyet, Dinimiz
	İslam Ümmeti, Ümmet, Ümmet Coğrafyası, Ümmet Temsilcileri
	Filistin Direniş Hareketi Hamas
	İhvan-ı Müslimin
	Mazlum milletler, mazlumlar ve çaresizler, İslam Coğrafyasının Mazlum Müslümanları
	Kardeş Türk İslam Coğrafyası
	Gazi ve Şehit Aileleri, Milli Direnişin Gazileri, 15 Temmuz Şehit Aileleri
	20. Asrın Müslüman Türk Evlatları
	Allah'ın Dostları
	İman Edenler
	Dünya Müslüman Alimleri Birliği

Sivil toplum ve meslek örgütlerine referansla yapılan adlandırmalar	MÜSİAD

İç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırmalardan popülizm açısından en belirleyici olanı genelleştirilmiş temsil iddiasıyla toplumsal kimliklere referansla yapılan adlandırmalardır. Yeni Akit’te bu adlandırmaların en belirgin örneklerinden birinin “**millet**” olduğu görülmüştür. Gazetede popülist unsurlar barındırdığı saptanan 101 metin incelendiğinde, 53’ünde iç grubun adlandırılmasında “millet” sözcüğüne başvurulduğu görülmüştür. Dolayısıyla gazetenin bir halk ittifakı yaratmak için en sık kullandığı adlandırmanın “millet” olduğu söylenebilir. Sözcük kimi zaman kendisine getirilen iyelik ekleri ile konuşmacı/yazar tarafından sahiplik belirtilerek (ör. milletimiz) kimi zaman da yüceltme amacı taşıyan sıfatlarla birlikte (ör. yüce milletimiz, büyük millet, aziz milletimiz vb.) kullanılmıştır. Millet sözcüğünün gazete tarafından halk, ulus vb. sözcüklerden daha çok tercih edilmesi (hatta incelenen haberlerde ulus sözcüğünün hiç kullanılmamış olması) gazetenin siyasi çizgisi ile yakından ilişkili bulunmuştur.

Millet, Güncel Türkçe Sözlük tarafından “Çoğunlukla aynı topraklar üzerinde yaşayan, aralarında dil, tarih, duygu, ülkü, gelenek ve görenek birliği olan insan topluluğu, ulus” olarak tanımlanmaktadır. Ancak Arapça kökenli bu sözcük 20. yüzyıla kadar “din, şariat, bir din ve mezhepte bulunanlar topluluğu, cemaat” anlamlarında kullanılmıştır. Osmanlı Devleti de millet sözcüğünü farklı dini toplulukları ifade etmek için kullanmış, egemenliği altındaki topraklarda yaşayan toplulukları din, mezhep esasına göre farklı milletler olarak tanıyan ve adına “Millet Sistemi” denilen yönetsel bir yaklaşım geliştirmiştir. Sözcüğün ulus kavramıyla eş anlamlı olarak Fransızca kökenli “nation” kavramının yerine kullanılması ise 20. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu çerçevede İslamcı muhafazakâr çizgide yayın yapan Yeni Akit’in “gerçek halk”ı nitelemek için “millet” sözcüğünü daha sık tercih etmesinin halkı dini bir cemaat olarak inşa eden yaklaşımıyla yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Yeni Akit’te yer alan haberler incelendiğinde “millet” sözcüğünün popülist söylemin temel unsuru olan *gerçek halk* mitine karşılık gelecek şekilde hem haber başlıklarında hem de metin içinde kullanıldığı görülmüştür. Örneğin Başbakan Yardımcısı ve Hükümet Sözcüsü Bekir Bozdağ’ın açıklamalarına yer verilen, medyanın aracılık ettiği popülizm kategorisine giren 24 Mayıs 2018 tarihli “Bu Millet Kuklayı da

Kuklacıyı da Biliyor” başlıklı haberde millet sözcüğü popülist söylemin “gerçek halk” anlayışına uygun şekilde kullanılmıştır:

Dolarla oynayarak milletin cebine, millete zarar verecek sonuçlar ortaya koyarak, bu seçimin sonuçlarını değiştireceğini düşünenler varsa aldanyorlar. **Millet** oyunu gördü, oyuncuyu da gördü. Millet kuklayı da gördü, kuklacıları da gördü. **Onlara** fırsat ve izin vermeyecektir. Allah'ın izniyle 24 Haziran yeni bir gün olacağı gibi yeni bir dönemin de başlangıcı olacaktır.

Bozdağ'ın konuşmasında millet, kendisine zarar vermeye çalışan ancak kimliği açıkça ifade edilmemiş bir “onlar” grubu ile karşıtlık içinde konumlandırılmıştır. Bu karşıtlık içinde millet, kendisine zarar vermeye çalışanları (oyuncular, kuklacılar, kukla, onlar) gören, tanıyan, onların planlarının farkında olan ve buna fırsat vermeyecek kolektif bir topluluk olarak üstün özelliklerle tanımlanmış ve yüceltilmiştir. Konuşmada ortaya konan argümanların meşrulaştırılmasında, halka yönelik bir tehdidin varlığı ve halkın bu tehdidin önlenmesine yönelik bir eylemi (onlara fırsat ve izin vermeyerek) desteklediği iddiasının kullanıldığı, dolayısıyla hem *halk toposuna* hem de *tehdit toposuna* başvurulduğu görülmüştür.

Yeni Akit'in Adalet Bakanı Abdülhamit Gül'ün açıklamalarına yer verdiği 11 Haziran 2018 tarihli “24 Haziran'da Manşeti Milletimiz Atacak” başlıklı haberde ise millet bu kez kimliği açıkça vurgulanmış bir onlar grubu ile karşıtlık içinde konumlandırılmıştır:

Adalet Bakanı Abdülhamit Gül, "Batı ülkelerinde demokrasiden nasibini almamışlar Erdoğan aleyhine manşet atıyor" dedi. Gül, "Esas manşeti 24 Haziran'da sandıklarda milletimiz atacak. 'Erdoğan bir daha kazandı' diyecek" şeklinde konuştu.

Gül'ün açıklamasında millet, “demokrasiden nasibini almayan” Batı ülkeleri ile karşıtlık içinde konumlanmıştır. Öte yandan halk bir seçmen topluluğu olarak değerlendirilmiş, seçimde oy vermesi gereken siyasi lider açıkça ifade edilerek iç grup kimliği siyasi tercihleri konusunda yönlendirilmeye ve siyasi kimliğinin sınırları güçlendirilmeye çalışılmıştır. Milletin “esas manşeti 24 Haziran'da sandıklarda” atacağına dile getirilmesi ise popülist söylemde halk iradesi ve seçimler arasında kurulan güçlü bağın bir göstergesi olarak değerlendirilmiştir. Milletin seçmen olarak yüceltildiği, seçim yoluyla son sözü söyleyen, nihai karar verici mercii olduğu bu anlayış aslında bireyi seçmene, siyaseti ise seçime indirgemekte ve sivil toplumda siyasete alan tanımayan bir yaklaşıma işaret etmektedir.

26 Haziran 2018’de Yavuz Bahadıroğlu tarafından kaleme alınan “Büyük milletim oylarıyla mesaj verdi” başlıklı köşe yazısında da millet, seçmen rolü itibariyle yüceltilmiş, iyiyi kötüden doğruyu yanlıştan ayırt edebilme yetisine sahip, sabırlı ve olgun bir topluluk olarak nitelenmiştir.

Yine de çok şükür, milletimiz, ekranlar arasında siyasi terör estirenleri, dünyalıklarını bağırıp çıkarak kazananları fazla ciddiye almıyor (aklı başında yorumcuları tenzih ederim). Farklı parti mensuplarına müsamaha ve hoşgörü ile bakıyor. Demokratik bir sabır içinde sandığa gidip oyunu kullanıyor. Seçim sonuçlarını da baş tacı ediyor. . . Bu hep böyle oldu. Milletimiz oyunu her zaman büyük bir demokratik olgunluk, derin bir sabır ve tevekkül içinde kullandı. Mesajlarını daima oylarıyla verdi.

Medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen köşe yazısına göre millet; sabır gösteren, göz yuman, boyun eğen (tevekkül), sırası geldiğinde “sandığa gidip” oyunu kullanan, kendisini “daima” seçimde oy kullanarak ifade eden ve seçim sonuçlarını sorgulamayarak “baş tacı” eden bir toplumsal birlikteliktir. Bahadıroğlu’nun yazısında, halk adına konuşma unsuruna başvurduğu, halkın desteklediği/yaptığı eylemin doğru olduğu varsayımı ile argümanını *halk toposu* üzerinde şekillendirdiği görülmüştür. Ayrıca halkın seçim sonuçlarına saygılı olduğunu ifade ederken kullandığı “Bu hep böyle oldu” ifadesiyle seçmen davranışlarında, bu yönde tarihsel bir devamlılık olduğunu (*tarih toposu*) vurgulayarak anlatımını güçlendirmiştir.

Yeni Akit’in 30 Nisan 2018’de Okur Postası köşesinde yer alan “Milletin Gönülündeki Başkan, Sayın Erdoğan’dır.” başlıklı yazıda da millet yine seçmen rolü itibariyle yüceltilmiştir. Buna göre millet, siyasi tecrübesi olan, düşüncelerini seçimlerde dile getiren ve farklı özellikleri ile iç grubun karşısında konumlanmış bir “onlar” grubuna “dersini” verecek bir topluluk olarak resmedilmiştir.

Sayın Erdoğan’a karşı muhalif sesler çıkarmasına eşlik eden bazı yazarlara ve siyasi partilere, feraset ehli olan milletimiz, siyasi tecrübesini konuşturmak suretiyle sandık yoluyla batılı şom ağızlara ve siyasi geleceklerini Erdoğan düşmanlığına bağlayan ilkesiz siyasetçilere, derslerini verecektir. [...] Sayın Erdoğan’ı kazandırmamak için eski filmleri yeniden kurgulayarak sahneye koyanları milletimiz sandıkta affetmeyecektir.

Gazetenin Okur Postası köşesinde bir okur tarafından kaleme alınan ve medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen yazı, gazetenin yayın çizgisi ile paralel bir yaklaşıma sahiptir. Yazıda “feraset ehli” olarak tanımlanan milletin karşısında “batılı şom ağızlar” ve “siyasi geleceklerini Erdoğan düşmanlığına bağlayan ilkesiz siyasetçiler”den

oluşan bir “onlar” grubu konumlandırılmıştır. Millet seçimler yoluyla ders veren, yapılanları affetmeyerek tepkisini seçimde oylarıyla gösteren, dolayısıyla eylem alanı seçimle sınırlandırılmış bir toplumsal özne olarak inşa edilmiştir. Seçime katılma eylemi ise bir anlam aktarmasıyla (metonimi) “sandık” sözcüğü kullanılarak ifade edilmiştir. Millet ve onlar karşıtlığı esas olarak Erdoğan’ı destekleyenler ve Erdoğan’a muhalefet edenler ekseninde oluşturulmuştur. Metinde, seçimlerin önemini vurgulamakta ve yüzeyde demokratik bir görünüm sergilenmektedir. Ancak derin anlamda muhaliflere yönelik ötekileştirici bir söylem, çoğulcu değil çoğunlukçu bir yaklaşım söz konusudur. Ayrıca milletin “sözünü sandıkta söyleyen” bir aktör olarak inşası siyasete katılımı seçim ve referandum ile sınırlayan, oy verme ile eşdeğer gören bir anlayışı normalleştirirken, sivil toplumda politikleşmenin göz ardı edilmesi anlamına gelmektedir.

Yeni Akit’te genelleştirilmiş temsil iddiasıyla toplumsal kimliklere referansla yapılan adlandırmalardan bir diğeri de “halk” sözcüğüdür. Halk, popülist söylemde iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan önemli adlandırmalardan biridir. Halk, farklı toplumsal grupları bir araya getirmek, farklılıkları değil benzerlikleri vurgulamak ve onu ortaklıklar üzerinden yeniden inşa etmek için kullanılmaktadır. Yeni Akit’in AK Parti Denizli Milletvekili Şahin Tin’in açıklamalarına yer verdiği 20 Haziran 2018 tarihli “Ege Bölgesi halkı oynanan oyunların farkında” başlıklı haberinde halk doğru ve yanlış gören, her şeyin farkında olan, ülkesinin milli çıkarlarının bilincinde bir topluluk olarak tanımlanmaktadır:

“Şunu gönül rahatlığıyla söyleyebilirim ki; Halkımız, Cumhuriyet’in ülkesinin bekası noktasında kaçınılmaz bir birliktelik, bir zaruret olduğunun idrakindedir. Oynanan oyunların farkındadır. Türkiye’nin bekasının milli kadroların yönetimde olmasına bağlı olduğunu milletimiz çok net görmektedir. Halkımızın sandıktaki tercihleri de bu yönde olacak, 16 yıldır olduğu gibi yetkiyi yine ehline, güvenilir kadrolara teslim edeceklerdir.”

Milletvekili Şahin açıklamasında halka birtakım üstün özellikler yüklemiştir. Halk “oynanan oyunların farkındadır.” Ülkesinin “bekası”nı düşünmekte, siyasi arenada yaşananları görmekte ve seçimlerde oyunu buna göre kullanmaktadır. Tin’in halk tanımına dahil ettiği topluluk 16 yıldır seçimlerde oyunu ehil ve güvenilir olarak tanımlanan AK Parti’ye vermiştir. 2018 seçimlerinde de Türkiye’nin bekası için tercihini Cumhuriyet İttifakı’ndan yana kullanacaktır. Tin, bu yaklaşımı ile siyasi görüşlerine göre toplumun bazı kesimlerini halk kategorisine dahil etmekte, dolayısıyla bu görüşte olmayan kesimleri halk kategorisinin dışında bırakmaktadır. Buna göre; Cumhuriyet

İttifakı'na, AK Parti'ye oy veren seçmen halk olarak kabul edilirken, muhalif partilere oy veren seçmen ise metinde sözü edilmese de halk kategorisinin dışında bırakılmıştır. Öte yandan Tin; halkın görüşlerini, farkındalıklarını, gözlemlerini ve seçmen olarak siyasi tercihlerini bilme iddiası ile halk adına konuşmaktadır. Tin'in açıklamasının temelinde, "halk belirli bir siyasi karar veriyorsa, o karar doğrudur." varsayımına dayalı bir *halk toposunun* yer aldığı görülmektedir. Öte yandan "Türkiye'nin bekasının milli kadroların yönetimde olmasına bağlı olduğu" ifadesi ile hem Türkiye'nin varlığına yönelik bir tehdide işaret edilerek *tehdit toposu* hem de bu tehdide karşı bir güç olarak "milli kadrolar" gösterilerek *kurtarıcı toposu* işlenmiştir.

Popülist söylemin belirleyici unsurlarından biri olan halk adına konuşmanın temelinde; halktan biri olma, halkın içinden gelme ve onun dilinden anlama gibi varsayımlar yer almaktadır. Gazetenin, AK Parti Balıkesir Milletvekili Adayı Dr. Mustafa Canbey ile yapılan bir söyleşiye yer verdiği 11 Haziran 2018 tarihli ve "Anadolu'nun Kalbi Erdoğan'la Atıyor" başlıklı haberinde de benzer bir yaklaşım söz konusudur. Söyleşinin girişinde yer alan ve muhabir tarafından kaleme alınan "Seçime günler kala halka samimi olarak dokunan kendisine inandıran adayların 25 Haziran'da yüzleri gülecek. Halkımız artık somut icraatlara ve samimi tavırlara bakıyor." ifadeleri halk adına konuşmanın tipik bir örneğidir. Gazetenin, medya kaynaklı popülizm türünde yer alan 27 Nisan 2018 tarihli "Sola Kuyruk Olanı Millet Affetmez" başlıklı haberi, haberin alt başlığında kullanılan "İhanet edeni halk siler atar" ve "Abdullah Gül'ün sol zihniyete kuyruk olması durumunda halk tarafından silineceği belirtiliyor." ifadeleri de halk adına konuşma unsuruna örnek olarak verilebilir.

Popülist söylemde halk adına konuşmanın bir yansıması da söylemi kuran tarafından halkın aynı siyasi görüşü paylaşan ve ortak hareket eden bir toplumsal birliktelik olarak inşa edilmesidir. Yeni Akit'te bu yaklaşım halkın iktidar partisi ve onun içinde bulunduğu seçim ittifakı ile özdeşleştirilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Gazetenin 19 Haziran 2018 tarihli "Akdeniz Halkının Tercihi İstikrar" başlıklı haberinde halk adına konuşma unsuru, halkın siyasi tercihlerini bilme iddiası bağlamında gerçekleşmiştir.

24 Haziran seçimlerini Akit'e değerlendiren Akdeniz Bölgesi milletvekili adayları, "Halkın Cumhuriyet İttifakı'na büyük bir teveccühü var. Diğer partileri arazide göremiyoruz. Halkın tercihi istikrardan yana. AK Parti hem cumhurbaşkanlığı hem milletvekili seçiminde büyük oranda oy alacaktır" dediler.

Haberde halk, Cumhuriyet İttifakı'na yakınlık ve sempati duyan, siyasi tercihini de istikrardan yana kullanacak bir topluluk olarak (*halk toposu*) inşa edilmiştir. Halk adına konuşma argümanı ise *istikrar toposu* üzerinde şekillendirilmiştir. İstikrar, var olan düzenin sürekliliği ve devamı anlamında AK Parti ile ilişkilendirilmiştir. Haberin devamında AK Parti Isparta Milletvekili Adayı Süreyya Sadi Bilgiç'in açıklamalarına yer verilirken, halkın AK Parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'a duyduğu yakınlık demokrasi ile bağlantılı olarak yeniden vurgulanmıştır.

AK Parti Isparta Milletvekili Adayı Süreyya Sadi Bilgiç, "Isparta halkı geçmişte olduğu gibi demokrasinin yanında duruyor. Sayın Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve AK Parti'ye olan büyük teveccüh büyük oranda devam ediyor. Büyük Isparta mitinginde Isparta halkı söylenmesi gerekeni söyledi. Bugüne kadar en büyük en coşkulu miting gerçekleştirildi. Bu yansımada Türkiye'ye bir ışık tutacağına inanıyorum" şeklinde konuştu.

Haberde halk adlandırması bazı yerlerde toplumun geneli için kullanılırken bazı yerlerde ise Akdeniz halkı, Adana halkı, Antalya halkı vb. gibi bir bölgede ya da şehirde yaşayanları nitelemek için kullanılmıştır. Halkın "Türk halkı" gibi makro ya da "Akdeniz halkı" gibi mikro ölçekte ele alınışı, ona yüklenen niteliklerde bir farklılık yaratmadığı gibi genellikle bir bölge halkının tercihlerinin ülke genelinin bir yansıması olacağı varsayılmıştır. Bilgiç, Isparta mitinginin "Türkiye'ye ışık tutacağı[1]" öne sürerken bu varsayımdan yararlanmıştır. Ayrıca, Isparta halkının "geçmişte olduğu gibi" bugün de AK Parti'yi destekleyeceğini ifade etmiş ve seçmen davranışlarında, bu yönde tarihsel bir devamlılık olduğunu (*tarih toposu*) ima etmiştir.

Popülist söylemde halk adına konuşmanın belirgin örneklerine iç grup için "Biz" zamirinin kullanıldığı durumlarda rastlanmaktadır. Biz zamiri ile yapılan iç grup inşasında ortak bir geçmişi ve geleceği paylaştığı varsayılan insanları bütüne ait kılmak amacıyla içsel aynılık vurgulanmaktadır. Bu vurgu yapılırken kullanılan argümanlarda halk olarak "biz" teması işlenirken *halk toposuna*, "biz" tarafından paylaşılan özellikleri tanımlayan ifadelerle *tanım toposuna*, ortak tarihsel geçmişe ve kültüre yapılan vurgular ile *tarih toposu* ve *kültür toposuna* başvurulduğu görülmektedir. Ayrıca bu tür söylem, popülist retorik için tipik olarak nitelenen "Biz perspektifi"nin grup kimliğinin inşasında kullanımını da örneklemektedir.

Yeni Akit'in medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda değerlendirilen 12 Mayıs 2018 tarihli "Bizleri Geleceğe Gençler Taşıyacak" başlıklı haberi konuya örnektir.

Rabia işareti yaparak tek millet, tek bayrak, tek vatan ve tek devlet ifadelerini gençlerle tekrarlayan Erdoğan, konuşmasına şöyle devam etti: “Biz 81 milyon tek milletiz, niye? Bizi yaradan Allah öyle emrediyor da onun için. Bizde ayrımcılık yok dedik ya Türk’üyle, Kürt’üyle, Laz’ıyla, Çerkez’iyle, Gürcü’süyle, Abaza’sıyla, Roman’ıyla, Boşnak’ıyla, Arnavut’uyla, 81 milyon tek millet.”

Erdoğan’ın, partisinin Gençlik Kolları Kongresi’nde yaptığı konuşmasından alıntılara yer verilen haberde, “Biz” zamiri “millet olarak biz” anlamında kullanılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yerine bir anlam aktarmasıyla “81 milyon” sözcüğüne yer verilmiş ve ülkenin bütün vatandaşları iç gruba dahil edilmiştir. Erdoğan, konuşmasında kendi siyasetlerinde ayrımcılığı yer olmadığı görüşünü, farklı etnik grupların adlarını “Türk, Kürt, Laz, Çerkez, Gürcü, Abaza, Roman, Boşnak, Arnavut” şeklinde tek tek sıralayarak güçlendirmiştir. Bu unsurları bütüne ait kılan ortaklık ise dini kimlik üzerinden yaratılmış, biz olmanın gerekçesi “Allah’ın emri” ile açıklanmıştır. Dini kimliğin iç grup için paylaşılan bir ortaklık olarak ele alınmasıyla *tanım toposundan* yararlanılmış ve iç gruba din temelli bir meşruiyet zemini sağlanmıştır.

İç grup inşasında biz zamirinin kullanımına bir başka örnek de 14 Haziran 2018 tarihli ve Hüseyin Öztürk imzalı “Yerli ve Milli Türkiye’nin Lokomotifi Konya” başlıklı köşe yazısıdır. Medya kaynaklı popülizmin örneğini sunan Öztürk’ün yazısında biz zamirini “halk olarak biz” anlamında kullandığı ve halk adına konuştuğu görülmektedir.

Yalnız bedenleri topraklarımızda, ruhları Batılıların tekelinde olan muhalefetin ve hamilerinin göremediği bir hakikat var ki, o da şudur: Bu toprakların gerçek sahip ve savunucuları olan "Çarıklı Erkânı Harp Halkımız", "İstiklal ve İstikbal ruhuyla" bunlara tahrip fırsatı vermeyecektir. Biz "Kible medeniyetine mensup bir milletiz". Tartışmasız ve alternatifsiz olarak; "devlet, millet, vatan ve din" merkezli inanç temelimizi sahiplenmiş kadrolar, AK Parti ve MHP'dedir.

Öztürk, iç grup için “biz, halkımız, millet” adlandırmalarını kullanmıştır. İç gruba yüklediği “bu toprakların gerçek sahip ve savunucuları” nitelemesiyle iç grup inşasında popülist söylemin temel unsurlarından biri olan “gerçek halk” mitine başvurduğu görülmüştür. Böylece iç gruba dahil edilmeyen ve “bu toprakların gerçek sahipleri” olarak görülmeyen muhalefet de halk kategorisinden dışlanmıştır. Öztürk, “halk olarak biz”i inşa ederken “Kible medeniyetine mensup olma” nitelemesi yaparak dini kimliği de içsel aynılığı vurgulayan bir özellik olarak kullanmıştır. Öztürk, iç grubun karşısına “içerideki ve dışarıdaki ötekiler” olarak da adlandırabileceğimiz muhalefeti ve “Batılıları” konumlandırmıştır. Ayrıca yazarın, iç grubu “Kible medeniyeti” ve dış grubu

“Batılılar” ile adlandırırken söyleminde Doğu-Batı karşıtlığı perspektifinden yararlandığı saptanmıştır. Öztürk’ün köşe yazısında dikkat çeken bir başka unsur da halk için kullandığı “Çarıklı Erkânı Harp” (doğru yazımı TDK: çarıklı erkânıharp) ifadesidir. Bu deyim TDK’ye (2011, s. 497) göre, köylünün kurnazlığını ve uyanıklığını ifade etmek amacıyla, şaka yollu kullanılan bir nitelemedir. Öztürk’ün köşe yazısının bağlamı içinde değerlendirildiğinde, yazarın bu nitelemeyi halkı yüceltmek için olumlu bir anlamda kullanmış olabileceği düşünülmektedir.

Popülist söylemde biz zamiri halk adına konuşmanın dışında “gerçek halkın temsilcisi” olarak bir siyasi hareketin ya da partinin adı yerine de kullanılabilir. Bu tür kullanımlarda biz ve onlar adlandırmaları söz konusu siyasi partiyi destekleyenler ve onun karşısında yer alanlar şeklinde özetlenebilecek bir ikiliğe denk düşmektedir. Gazetenin 8 Haziran 2018 tarihli Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Mersin ve Hatay’da yaptığı konuşmalara yer verilen “Bütün İşleri Yakmak Yıkamak ve Sökmek” başlıklı haberi bu kullanıma örnektir.

Erdoğan, Mersin’deki mitinginde, “Biz, Türkiye’yi büyüteceğiz, zenginleştireceğiz, istihdamı artıracacağız, yatırımları çoğaltacağız” diyoruz, onlar ise ‘yıkacağız’ diyor, ‘satacağız’ diyor, ‘işten atacağız’ diyor, ‘apolet sökeceğiz’ diyor” şeklinde konuştu.

Erdoğan’ın konuşmasında biz olarak adlandırdığı AK Parti ve Cumhuriyet İttifakı’dır. Konuşmasında halkın gerçek temsilcisi olan biz; ülkeyi büyütme, zenginleştirme, istihdamı artırma, yatırımları çoğaltma gibi olumlu eylemlerle ifade edilirken, diğerleri yıkmak, satmak, işten atmak vb. olumsuz davranışlarla ilişkilendirilmiştir. Bir partinin ya da seçim ittifakının halkın gerçek temsilcisi olarak inşası diğer partilerin ya da ittifakların keyfi olarak gerçek halktan dışlanması anlamına gelmektedir. Yukarıdaki örnekte de “onlar” olumsuz bazı davranışlarla ilişkilendirilmiş, yapılan olumlu icraatların varlığının ve devamının önündeki bir engel olarak tanımlanmış ve bütünden dışlanmaları için meşru bir zemin yaratılmaya çalışılmıştır.

Popülist söylemde çok sık karşılaşılan söylemsel unsurlardan biri de millet ya da halk olarak adlandırılan toplumsal öznenin seçimler ve oy verme davranışı ile yüceltilmesidir. Popülizmde siyasal seçimlere olağanüstü nitelikler yüklenmesi, seçimlerin ve seçmenin kutsanması esasında genel irade ve seçimler arasında kurulan bağlantı ile ilişkilidir. Çoğunluğun iradesinin, yani genel iradenin toplumun genelinin iyiliğine ve kamunun çıkarına yöneleceği varsayılmaktadır. Bu varsayım da çoğunluğun

iradesi tarafından seçilen siyasal iktidara genel iradenin tek temsilcisi olarak meşru bir eylem alanı sağlamaktadır. Türk siyasetinde “milli irade” kavramsallaştırması ile karşımıza çıkan ve DP, AP, ANAP çizgisinde, merkez sağ partiler tarafından takip edilen milli irade anlayışı halkın egemenliğine vurgu yaparken, halkı homojen ahlaklı bir bütün olarak görür (Çarkoğlu vd., 2022, s. 337).

Yeni Akit gazetesinin de milli irade kavramına haber ve köşe yazılarında yer verdiği ve kavramı medya popülizminin her iki boyutu açısından da kullandığı görülmüştür. Medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda değerlendirilen, 6 Mayıs 2018’de yayımlanan ve Başbakan Binali Yıldırım’ın konuşmasını konu edinen “Yıldırım: Biz Hep Milleti Dinledik” başlıklı haber, kavramın kullanımının örneklerinden biridir.

“Artık kesintisiz demokrasiden, hukuk devletinden, milli iradeden geriye asla dönüş yok. Bir kez daha milletimizin önüne gidiyoruz, onların desteğine sahibiz. Başkaları çatısız kalmış olabilir ama AK Parti, en sağlam çatıyla seçime gidiyor. Bizim çatımızı millet çatmıştır. Millete güvenen açıkta kalmaz. [...] Darbecilere, kumpasçılara, vesayetçilere fırsat vermedik. Hiçbir zaman millete rağmen, milleti yok sayarak siyaset yapmadık. Milletin gücünün üzerinde güç tanımayan AK Parti teşkilatı bugün 10 milyon üzerinde üyeye sahip, yalnızca Türkiye’nin değil dünyanın en güçlü siyasi hareketidir.”

Başbakan Yıldırım’ın konuşmasında argümanını milletin/halkın desteklediği/yaptığı eylemin doğru olduğu varsayımı ile *halk toposu* üzerinde şekillendirdiği görülmüştür. Yıldırım; demokrasi, hukuk devleti ve milli irade kavramlarına vurgu yaparak geriye dönüş olmadığını ifade etmiştir. Açıklamanın tamamı değerlendirildiğinde de Yıldırım’ın “geriye dönüş” ile anlatımını güçlendirirken, Türkiye siyasetinin hangi dönemini kastettiği tam olarak anlaşılamamaktadır. Ancak “bundan böyle” anlamına gelen “artık” sözcüğü düşüldüğünde 2018 Seçimleri ile fiili olarak uygulamaya konacak yeni Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini kastettiği ve bu sistemden asla geri adım atılmayacağını ifade ettiği söylenebilir. Yıldırım, konuşmasında muhalefet partilerini ve Cumhurbaşkanı adaylarını “başkaları” olarak adlandırırken, “darbeciler, kumpasçılar, vesayetçiler” olarak adlandırdığı ötekileri iktidarları tarafından eyleme geçme fırsatı verilmemiş kesimler olarak dış gruba dahil etmiştir.

Binali Yıldırım konuşmasında milli irade vurgusu yaparken aynı zamanda AK Parti teşkilatı (Biz) ve millet arasında da güçlü bir bağ kurmuş ve parti olarak “millete rağmen, milleti yok sayarak” siyaset yapmadıklarını ifade etmiştir. “Millete rağmen siyaset yapmama” vurgusu küçük bir zümrenin halkın taleplerinden çok, halk adına

yararlı olacağını düşündükleri politikaları, tepeden inmeci bir yaklaşımla uygulamaya koydukları seçkinci/elitist bir anlayışın eleştirisi niteliğindedir. Tarihsel olarak Fransız Devrimi ve Jakoben Parti'ye dayanan “halka rağmen halk için” anlayışı Türk siyasal yaşamında Cumhuriyet'in kurucu kadrosu ve Tek Parti dönemi CHP'siyle ilişkilendirilmiş; hatta bir dönem, CHP tarafından küçük bir ekleme ile “halk için, halk adına, halka rağmen” şeklinde kullanılan bir slogan olmuştur. Konuşmada millete rağmen, milleti yok sayarak siyaset yapmama ve milletin gücünün üzerinde güç tanımama vurgusu ile açıkça dile getirilmeyen bir özelliğin (seçkincilik/elitizm) dış gruba atfedildiği ve “biz”i “onlar”dan ayırt etmek için kullanıldığı söylenebilir.

Milli irade/halk iradesi kavramının kullanımına bir başka örnek de medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen, 27 Haziran 2018 tarihli ve Mehmet Koçak imzalı “Demokrasimiz Taçlandı, ‘Yeni Sistem’ İkinci Defa Tescillendi” başlıklı köşe yazısıdır. Koçak'ın “Milli İradeye İtiraz Edilmez” alt başlığı altındaki görüşleri popülist söylemde halk iradesi ve seçimler arasında güçlü bir bağ kurma ve seçimleri kutsama temasına örnek niteliğindedir.

Demokrasilerde her şey tartışılır ve konuşulur. Ancak, sandığa yansıyan halk iradesine itiraz edilmez. Çünkü; millet kararını tercihleriyle ortaya koymuştur. Tüm siyasilerin milli iradeye saygı duyması demokratik bir temayül açısından bir mecburiyet olduğu gibi, bir erdemlik ve de siyasi ahlakın bir gereğidir. Artık seçim sürecindeki gerginlikleri, kırılganlıkları bir kenara bırakıp ülkemiz için çalışmalıyız. Şimdi ise halkın güvenini alan sayın Erdoğan'ın oluşturacağı hükümetin, ülkemizin bütün meselelerinin halli için çalışmalara bir an evvel başlamasıdır. Türk milleti, bu güven ve desteğin sorumluluğunun bilincinde hareket edilerek Milli birlik ve beraberlik ruhu içinde gayretli çalışmalar başlatılmasını arzu etmektedir.

Koçak, yazısında argümanını *halk toposu* üzerinde şekillendirmiş ve halkın iradesine itiraz edilemeyeceğini, milletin tercihiye saygı duyulması gerektiğini vurgulamıştır. Koçak'ın yazısında yüzeyde, demokrasiye ilişkin olumlu özelliklerin vurgulandığı demokratik bir görünüm olmasına karşın, metin içinde çoğulcu değil çoğunlukçu bir anlayışa yer verilmiştir. Koçak'ın seçimlerle demokrasiyi eşdeğer tutma, seçimlerin, seçim sonuçlarının kutsanması ve seçim sonucunda ortaya çıktığı varsayılan “milli irade”nin yüceltilmesi gibi popülist söylemin iktidar odaklarında üretildiği durumlarda karşılaşılan birtakım temaları da kullandığı saptanmıştır.

Milli irade ya da halk iradesi olarak da adlandırılan “genel irade” kavramı çoğunluğun iradesinin her zaman toplumun genelinin iyiliğine yöneleceği, çoğunluğun

çıkarlarının toplumun genelinin çıkarlarıyla örtüşeceği varsayımına dayanmaktadır. Ancak bu anlayış siyaset bilimi açısından da tartışmalıdır. Siyaset bilimci Münici Kapani, milli iradeyi sosyal gerçeklikle ilgisi bulunmayan bir yapıntı ve fiksiyon olarak tanımlamış ve seçimler sonunda ortaya çıkanın ne milli irade ne de genel irade olduğunu “sadece seçimde oy kullanmış olan seçmen çoğunluğunun siyasal tercihi” olabileceğini ifade etmiştir (Kapani, 2015: 87, 88).

Yeni Akit gazetesinde millet ve halk sözcükleri ve sözcüklerin “Aziz milletimiz, büyük millet, İslam milleti, Türk milleti ve yüce milletimiz” ya da “Türk halkı, Müslüman halkımız, bölge halkı” gibi farklı kullanımları ile yapılan yüklemlemelere bakıldığında genel olarak “sağduyulu, her şeyi gören, olgun, cefakâr, inanç merkezli değer yargılarından vazgeçmeyen, vatanına bayrağına devletine milletine ve dinine sahip çıkan, hainlere ve düşmanlara ders veren, tehdit edilemeyen, oyunları gören ve bozan, feraset ehli, milli ve yerli” olarak nitelendirildiği görülmektedir. Ali Erkan Kavaklı’nın medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen, 28 Haziran 2018 tarihli ve “Milletin Feraseti ve Bekleyen Eğitim Hamleleri” başlıklı köşe yazısında bu yüklemlemelerin örneklerine rastlanmaktadır. Seçimlerin ardından kaleme alınan ve seçim sonuçlarının değerlendirildiği köşe yazısı “Milletimize helal olsun. Seçimde içerdeki hainlere, dışardaki düşmanlara mükemmel bir ders verdi.” sözleri ile başlamaktadır. Yazar, milletin iç ve dış düşmanları sezerek, 24 Haziran seçimlerinde buna göre hareket ettiğini öne sürmekte ve tasavvufta akıl ve maneviyatın birleşimi olarak kabul edilen “feraset” sözcüğü ile milletin sezgisini, sağduyusunu yüceltmektedir.

24 Haziran seçimlerinde millet ağzının payını verdi. Milletın seçtiğı lidere “diktatör” diyen Le Point de şamarı yedi. “Müminin ferasetinden korkunuz, o Allah’ın nuruyla bakar” buyurur Peygamberimiz (sav). Milletın feraseti müthiş. [...] “Bu asil Türk Milleti ihtiyarıyla Halk Partisi’ni katiyen getirmeyecek” diyen Üstat Bediüzzaman, milletimizin basiretine vurgu yapmıştı. (Emirdağ Lahikası 2, s.206) . [...] Milletimizin ferasetine bir kere daha hayran oldum. [...] Aziz milletimiz, İslam ve Türkiye düşmanlarına mükemmel bir ders verdi. FETÖ’cülerı koruyup kollayan, HDP’yi parlatan, CHP’yi destekleyen Amerika ve Avrupa istihbaratlarına “Osmanlı tokadı” patlattı.

Yazar, milleti feraset sahibi, hayranlık uyandıran, düşmanlara ders veren bir toplumsal özne olarak inşa etmiş; milletin verdiği kararların doğru olduğu varsayımına dayalı bir *halk toposu*nu kullanmıştır. Yazar, argümanlarını “aziz milletimiz” ve “İslam ve Türkiye düşmanları” karşıtlığında bir çatışma perspektifi üzerine inşa etmiştir.

Çatışma perspektifi köşe yazısının genelinde kullanılmış; seçimler millet olarak adlandırılan iç grup ile hainler ve düşmanlardan oluşan bir dış grup (İslam ve Türkiye düşmanları, FETÖ’cüler, HDP, CHP, Amerika ve Avrupa istihbaratları) arasındaki üstünlük mücadelesi biçiminde ele alınmıştır. Bu bakış açısından seçimler, demokrasinin temel bir unsuru olarak değil, milletin “içerdeki hainlere, dışardaki düşmanlara” ders vermesini sağlayan bir araç olarak öne çıkmıştır. Yazar, temsil ettiği söylemi ortaya koymak ve bakış açısını güçlendirmek için önce Hz. Muhammed’in bir hadisine, daha sonra ise Said Nursi’den bir alıntıya yer vermiştir.

Kavaklı, seçim sonuçlarını da çatışma perspektifinden ele almış, milletin üstünlüğünü “Osmanlı tokadı” tarihsel referansı ile vurgulamıştır. Osmanlı askerleri tarafından silahsız kalınması durumunda başvurulacak bir dövüş türü olarak kabul edilen Osmanlı tokadı; deyim olarak da “sert ve etkili bir biçimde uyarmak; bir kimseye üstünlüğünü kabul ettirmek” anlamlarına gelmektedir. Yazarın seçim sonuçlarını hem tarihsel hem de askeri bir referans içeren Osmanlı tokadı ile açıklaması, seçimleri millet ve düşmanları arasındaki bir mücadele hatta bir savaş olarak inşa etme çabasının bir başka göstergesi olarak kabul edilmiştir. Öte yandan Kavaklı’nın seçim sonuçlarını AK Parti ve Cumhur İttifakı’nın zaferi olarak değil de milletin iç ve dış düşmanlar karşısındaki zaferi olarak ele alması, iç grup kimliğinin inşasında millet ve parti özdeşliği temasının kullanıldığının göstergesi olarak değerlendirilmiştir.

İç grubun inşasında millet ve parti özdeşliği kurma, Yeni Akit’in haber ve köşe yazılarında sıkça karşılaşılan bir söylemsel unsurdur. Özellikle millet ve halk ile ilgili yüklemlemelerde “biz”i “diğerleri”nden ayırt etmek için ortak bir siyasi görüş etrafında toplandıkları varsayımı kullanılmaktadır. Haber ve köşe yazılarında milletin/halkın tamamı tarafından benimsendiği varsayılan ortak siyasi görüş sıkça vurgulanmakta ve millet/halk iktidar partisi ve lideri ile özdeşleştirilmektedir. Yavuz Bahadıroğlu’nun 27 Haziran 2018 tarihli “Bu Millet Muhteşem Bir Millet” başlıklı köşe yazısında da seçim sonuçları üzerinden halk ve siyasi iktidar arasında bir özdeşlik kurulduğu görülmüştür. Yazıda iç grubun adlandırılmasında millet ve halk sözcükleri kullanılmış ve iç grup olumlu özelliklerle yüklenmiştir:

Halkımız, siyaset dışı odakların siyasete müdahale etme, dışarıdan gazel atma, sorumluluk almadan yetki kullanma, kısacası toplum mühendisliği yapma hevesinde olanların hevesini kursağında bıraktı... Bu mantıkla oluşturulan Paralel Yapıya ve her türlü teröre, teröriste müthiş bir reddiye çekti [...] Algi operasyonlarına, yönlendirici kamuoyu yoklamalarına,

dedikodulara, iftiralara ve isnatlara göre değil, somut verilere göre hareket ettiğini, iktidar partisi karşısında "Husumet Cephesi" oluşturulmasını onaylamadığını, itibarsızlaştırma oyunlarına gelmediğini, hükümetin kalkınma hamlelerinden memnun olduğunu bildirdi...

Köşe yazısında halk, yazar tarafından “Husumet Cephesi” olarak adlandırılan bir “onlar” grubu ile karşılıklı konumlandırılmıştır. Yazara göre “Husumet Cephesi” toplum mühendisliği yapma hevesinde olan, terör ile ilişkili, algı operasyonu yapan ve iktidar partisine muhalif bir bloktur. Halk ise karşısına konumlandırılan bu bloğun hevesini kursağında bırakan, dedikodu ve iftiralara göre değil, somut verilere göre hareket eden bir birliktedir. Halk, iktidar partisine muhalefet eden siyasi oluşumları onaylamamakta ve hükümetin politikalarından memnuniyet duymaktadır. Dolayısıyla bir kez daha belirli bir siyasi görüşü paylaşan insanlar halk kategorisine dahil edilirken, tercihini muhalif partilerden ya da diğer seçim ittifakından yana kullanmış toplum kesimleri halk kategorisinden dışlanmıştır.

11 Haziran 2018’de Pazartesi Sohbetleri adlı köşede yayımlanan ve medyanın aracılık ettiği popülizm türündeki “Anadolu’nun Kalbi Erdoğan’la Atıyor” başlıklı söyleşi de iç grubun ortak bir siyasi görüş etrafında toplandığı varsayımının örneklerinden biridir. Yazıda; halkın verdiği siyasi kararın doğru olduğu varsayımına dayalı bir *halk toposu* ile onu tanımlayan niteliklerin tüm üyeleri tarafından paylaşıldığı varsayımına dayalı *tanım toposu* kullanılmıştır.

(Muhabir) AK Parti'nin yaptığı devrimleri halkımız nasıl yorumluyor?

(AK Parti Balıkesir milletvekili adayı Mustafa Canbey) Milletimiz AK Parti'nin yaptığı hizmetlerin farkında. 16 yıldan bu yana Türkiye'nin dört bir tarafında büyük hizmetler yapıldı. Her alanda önemli projeler hayata geçirildi. Halkımız zaten son derece vefakâr bir halk. Bu hizmetlerin devam etmesini istiyor, özellikle önümüzdeki dönemde Türkiye'nin daha fazla büyümesini daha fazla güçlenmesini istiyor ve bunun da Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'la olacağını farkında...Milletimiz Cumhurbaşkanımıza güveniyor.

Yazıda iç grubu oluşturan toplumsal aktörlerin adlandırılmasında halk sözcüğünün yanı sıra “milletimiz” ve “insanımız” sözcükleri de kullanılarak anlam pekiştirilmiştir. Halk, ülkesinin büyümesi ve gelişmesi için ortak bir siyasi görüşü benimseyen, AK Parti’nin hizmetlerinin farkında olan, onu takdir eden, iktidarının sürmesini isteyen ve Recep Tayyip Erdoğan'a güvenen bir toplumsal birliktelik olarak resmedilmiştir. Canbey, halk ve AK Parti arasında kurduğu bağlantı ile toplum ve iktidar partisi arasında bir özdeşlik yaratırken, millet/halk ile muhalefet partilerini bir karşıtlık içinde

konumlandırmış; dolayısıyla muhalif partileri destekleyen toplum kesimleri bu kategorinin dışında bırakılmıştır.

Millet/halk ve muhalefet arasında yaratılan karşıtlığa dayalı bir perspektif, Yeni Akit tarafından sıkça kullanılmaktadır. Bu perspektif ile sunulan argümanlar kimi zaman tarihi olaylara ve kişilere referans verilerek, doğrudan aktarmalar ve anekdotlarla pekiştirilmektedir. Özellikle Tek Parti Dönemi’nde, CHP’nin uyguladığı bazı politikalara yapılan referanslar ile millet ve muhalefet karşıtlığı perspektifi desteklenmektedir. Bu açıdan Yeni Akit’te iç grup kimliğinin inşasında CHP’nin kurucu bir “öteki” olarak önemli bir işlev gördüğü söylenebilir. Millet ve muhalefet partileri arasındaki karşıtlık perspektifi ve konuya ilişkin örnek haberler dış grubun inşasının açıklandığı bir sonraki başlıkta ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Yeni Akit’te de millet/halk ve parti özdeşliği teması ile ilgili bir başka örnek, 4 Mayıs 2018’de yayımlanan ve medyanın aracılık ettiği popülizm türündeki “Adayımız Milletin Adamı” başlıklı haberdır.

“Millet iradesi için en güçlü şekilde yönetimin oluşmasını sağlayacağız. Birileri mikroskopa cumhurbaşkanı aramaya devam etsin. Bizim adayımızı milletimiz çoktan belirledi, bizim adayımız milletin adaydır, bizim adayımız milletin adamıdır. Hayırlı, uğurlu olsun. Allah yar ve yardımcımız olsun.”

Başbakan Binali Yıldırım’ın açıklamalarını içeren haberde iç grup kimliği “biz, bizim adayımız, milletimiz” sözcükleri ile ifade edilmiş ve iç grubun ortak bir görüş etrafında toplandığı *tanım toposu* işlenmiştir. Dış grup kimliğinin temsilinde ise genel bir ifadeye başvurulmuş ve dolaylı olarak henüz Cumhurbaşkanı adaylarını açıklamayan muhalefet partilerini kastedecek şekilde “birileri” adlandırması kullanılmıştır. Yıldırım, partisinin Cumhurbaşkanı adayı Recep Tayyip Erdoğan’ın halktan büyük bir destek aldığını ifade etmek amacıyla kendisinin millet tarafından belirlenen bir aday olduğunu dile getirmiştir. Yıldırım, söylemde temsil edilen bakış açısını “Allah yar ve yardımcımız olsun” ifadesi ile ortaya koyarken, kullandığı dini referans ile iç grubun inşasında dini kimliğin önemini de vurgulamıştır.

Yeni Akit’te dini referanslar, halk ve millet ile ilgili yüklemlemelerde de öne çıkan unsurlardan biridir. İslam dini, milli kimliğin doğal bir unsuru olarak kabul edilmekte; milleti oluşturan topluluğun inanç temelli yapısı vurgulanmakta ve ona yüklenen çeşitli niteliklerle pekiştirilmektedir. Medya kaynaklı popülizm boyutunda yer

alan, 24 Nisan 2018 tarihli ve Hüseyin Öztürk imzalı “Milletimiz Erken Seçime Hazır” başlıklı köşe yazısı bu duruma örnektir.

Yerli ve milli bir geleceğe karşı ihanet ittifakı, Haçlılara kölelik etmektir. Biz toplum olarak büyük bir milletiz. İnanç merkezli değer yargılarımızdan taviz vermeden, tarih boyunca her türlü meşakkatin altından kalkmışız.

Öztürk; iç grup inşasında biz, büyük millet adlandırmalarını kullanırken, iç grubu yerli ve milli olan, dini inancını yaşamının merkezine koyan ve bunlardan taviz vermeyen, her türlü zorluğun altından kalkan bir birliktelik (*tanım toposu*) olarak tanımlamıştır. İç grubun karşısında ise Haçlılara kölelik eden ve ihanet içinde olan bir dış grup yer almaktadır. Öztürk’ün inşasında, iç grup yerli, milli ve inançlı olanla eşdeğer kabul edilirken, diğerleri “Haçlılara kölelik” ve ihanet ile suçlanarak hem millettten hem de dini inançtan dışlanmıştır. Öztürk’ün 22 Haziran 2018 tarihli “Haçlılar Dağlarımıza Haç Dikme Derdinde” başlıklı köşe yazısı da benzer özellikler göstermektedir.

Bu seçim bir “Hilal” ve “Haç” tercihidir. Bu gerçeği muhalefete destek veren Batılı ülke büyükelçilerinin ilişkileri anlatmaktadır. [...] Bu seçim, binlerce yıl içinde; “kanın, imanın, duyguların” birleşmesi ile yoğrulan ve ortak değer yargılarının haz ve elemiini beraber tadan, birbirinden haberi yokken de birbiri gibi olan “amentüsü sağlam milletimizin” “Yerli ve Milli Türkiye” seçimi olacaktır.

Öztürk, 24 Haziran Seçimlerini çatışma ve inanç perspektifinden ele almış ve seçimleri “haç ve hilal” arasındaki bir mücadele olarak betimlemiştir. Hilal, 11. yüzyıldan başlayarak İslamiyet’in sembolü olarak kabul edilirken, tarihsel olarak Hristiyanlığın sembolü olan Haç ile bir karşıtlık içinde kullanılmıştır (http-8). Yazar da köşe yazısında bu tarihsel karşıtlıktan yararlanmış, iç ve dış grupların inşasında haç ve hilal kavramları üzerinden çatışma perspektifini din temelli bir ikilikle inşa etmiştir. Böylece seçimleri adeta iki din arasında yaşanan bir mücadele, dinler savaşı şeklinde sunmuştur. Köşe yazısında hilal ile sembolize edilen iç grup inanç özellikleriyle öne çıkartılmış; iç grubu oluşturan topluluğun benzerliği ve homojenliği “birbiri gibi olma” vurgusu ile işlenmiş ve yazarın görüşleri tüm üyelerin bu özellikleri paylaştıkları varsayımına dayalı *tanım toposu* üzerinde şekillenmiştir. Öte yandan dini referanslara yüklemlerle de başvurulmuştur. Millet, “İslamiyetin temel inançları olan Allah'a, onun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan geldiğine inanma” anlamına gelen amentü sözcüğü kullanılarak, inançlı olma anlamında “amentüsü sağlam” şeklinde nitelenmiştir (TDK, 2011, s. 114). İç grubun inşasında inanç

perspektifinin kullanıldığı bir başka örnek de 24 Mayıs 2018 tarihli “Bu Millet Son Kale” başlıklı haberdır.

Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu, “Türkiye'nin önünü kesmek isteyenlerin bir hesabı varsa Allah'ın da bir hesabı var. Allah'ın yardımı bizimle beraber, bu milletle beraber. Çünkü bu millet, özellikle gönül coğrafyamızın son kalesi, son gücü” dedi. Niğde ve Aksaray'da temel atma ve açılış törenlerine katılan Bakan Eroğlu, Niğde Ömer Halisdemir Meydanında vatandaşlara fidan dağıttı. Seçimlere değinen Bakan Eroğlu şunları dile getirdi: “Millet şunu bilecek, vatan, millet aşkıyla çok tecrübeli, çalışkan, gayretli, dik duran bir lider gerekir. Bütün bu özellikler Recep Tayyip Erdoğan'da var. Artık söz sizde aziz milletim. 24 Haziran bir parti seçimi değil, özellikle devletimizin bekası, milletimizin istiklali ve istikbalinin meselesidir.”

Medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda değerlendirilen haberde, Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu'nun konuşmasına yer verilmiştir. Eroğlu, konuşmasında “biz, millet, bu millet, aziz milletim ve vatandaşlar” adlandırmaları ile iç grubu oluşturmuş; karşısına ise “Türkiye'nin önünü kesmek isteyenler”den oluşan, adlandırılmamış bir düşman grubu konumlandırmıştır. Bu karşıtlıkta, İslam inancına göre kâinatta var olan her şeyi yaratan tek ve yüce bir varlık olan Allah'ın da milletin yanında yer aldığı, millete yardım edeceği öne sürülmüştür. Böylece iç grubun “gerçek halk” olarak meşruiyeti aşkın bir kaynağa referans verilerek güçlendirilmiştir. Eroğlu, açıklamasında, seçimlere olağanüstü nitelikler yüklerken bu seçimlerin “bir parti seçimi” olmadığını vurgulamış ve seçimleri devletin bekası ile ilişkilendirmiştir. Seçmenlerin bir partiye değil, Türkiye'nin varlığına ve geleceğine yönelik oy vereceklerini iddia etmiştir. Eroğlu'nun argümanı bir iddianın doğruluğunu kabul ettirme amacıyla, korku unsuruna başvurarak yapılan yanlış akıl yürütmelerden biri olan korkuya başvurma safsatasına örnektir.

Yeni Akit'te iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden ikincisi var olan düzene referansla yapılan adlandırmalardır. Düzen karşıtlığı popülist söylemin temel karakteristiklerinden biridir. Ancak popülist söylem iktidara yakın odaklarda üretildiğinde var olan düzen iç grupla ilişkilendirilmekte, düzen ile halk arasında bir uyum olduğu vurgulanmakta ve düzene olumlu özellikler atfedilmektedir. Yeni Akit'te iç grubun inşasında var olan düzene referansla yapılan adlandırmalar “devlet-millet bütünleşmesi”, “devlet millet ittifakı”, “millet ve devlet iş birlikteliği” şeklindedir. Bu adlandırmalarda millet sözcüğü “gerçek halk” anlamında kullanılırken siyasi iktidar ya da hükümet yerine devlet sözcüğü kullanılmaktadır.

Nurettin Veren’in medya kaynaklı popülizm boyutunda yer alan, 16 Mayıs 2018 tarihli “Batı Dünyasının Korkusu İslam Aleminin Umudu Türkiye” başlıklı köşe yazısında bu türden adlandırmalara rastlanmaktadır.

ABD ve İsrail ile iş birliği yapan Arap ülkelerinin başta Suudi Arabistan ve diğer yandaşlarının Irak, Suriye, Mısır ve Filistin’de yapmış oldukları katliamlarda, bizim için ibret alınacak unutulmaması gereken çok örnekler vardır. Ülkemizi ve milletimizi de bu şekliyle parçalayıp, köleleştirmek haçlı Siyonist iş birliğine karşı, millet ve devlet iş birlikteliği ile 24 Haziran seçimlerinde, rakiplerimizin partiler değil, haçlı Siyonist dünya olduğunu düşünerek hareket etmeliyiz.

Veren, köşe yazısının genelinde adlandırmalarını, yüklemlerini ve argümanlarını din temelli bir karşıtlık perspektifinden sunmuştur. İç grubu oluştururken “ülkemiz, milletimiz, biz, millet ve devlet iş birlikteliği” adlandırmalarını kullanmış; iç grubun karşısına ise ABD ve İsrail’in başını çektiği bir “haçlı Siyonist” dış grup inşa etmiştir. Seçimlerin partiler arasında bir tercih olmadığını, iç grubun rakiplerinin “haçlı Siyonist dünya” olduğunu belirtilerek 24 Haziran seçimlerinde millet ve devlet iş birliğinin önemini vurgulamıştır. Veren, seçimlerin önemi konusunda okuyucuyu ikna etmek için seçmenlerin partiler arasında bir tercih yapmayacaklarını, tercihin devlet ile ülkeyi yıkmak isteyen “haçlı Siyonist dünya” olarak adlandırılan düşman grup arasında olacağını iddia etmiştir. Bu açıdan Veren’in, okuyucuda Türkiye’nin varlığına ve geleceğine yönelik bir korkuyu tetikleyecek, yanlış bir akıl yürütme (korkuya başvurma safsatası) izlediği saptanmıştır.

Medya kaynaklı popülizm boyutunun örneklerinden biri olan, Hüseyin Öztürk’ün 26 Nisan 2018 tarihli “Kinle İttifak Kuranlar Yine Kinle Parçalanırlar” başlıklı köşe yazısında da benzer adlandırmalar bulunmaktadır.

Şimdilik Haçlı Batılının istediği gibi bir kin ittifakı oluşmak üzeredir. İçlerinde din kisveli ve sözlü kimseler, açık ve net bir şekilde din karşıtlar ile milli olmakla gayri milli olma arasında bocalayan ve kendilerine bir türlü kimlik-kişilik biçememiş garip bir grup var. Şeytanın bile feleğini şaşırtacak bir rüyada dahi buluşamayacak olanlar, kinlerinin kurbanı olarak devlet millet bütünleşmesine karşı bir araya gelme çabasındalar.

Öztürk, köşe yazısında din temelli bir karşıtlık perspektifinden yola çıkmış ve iç grubun karşısına din karşıtları, gayri milliler, kimliği ve kişiliği olmayanlardan oluşan bir dış grup inşa etmiştir. Öztürk’ün “devlet ve millet bütünleşmesi” olarak adlandırdığı iç grup Cumhur ittifakı ve ittifakın seçmen kitlesinden oluşmaktadır. Dış grup ise o tarihte

kuruluş aşamasında olan Millet İttifakı'dır. Öztürk, "kin ittifakı" olarak adlandırdığı bu ittifakı "Haçlı Batılının istediği gibi" bir ittifak olarak nitelendirmiştir. Öztürk, 25 Mayıs 2018 tarihli ve "Haçlı Zihniyetinin Kötü Artıkları" başlıklı köşe yazısında da benzer bir perspektifi kullanmıştır:

"Yerli ve milli değerleriyle yaşama iradesi üzerinde yükselen devlet millet bütünleşmemiz bu vatansızları da köşelerine gönderecektir. Haçlılar ve kötü artıklarının, devlet-millet ittifakı arasına uçurum açma gayretleri açık ve seçiktir."

Öztürk, bu köşe yazısında da seçimleri dinler arası bir savaş gibi ele almış, iç ve dış grupları din temelli bir ayrılık üzerinden konumlandırmıştır. İç grubu oluşturan "devlet-millet ittifakı" dini, milli ve yerli değerler üzerinden inşa edilmiş, karşısında ise "haçlılar ve kötü artıkları" olarak nitelenen bir onlar grubu yer almıştır. Devlet ve millet bütünleşmesi ve benzeri adlandırmalar ile belirli bir siyasi görüşü paylaşan toplum kesimleri millet kategorisine dahil edilirken, bir siyasi ittifak ya da parti de devlet ile özdeşleştirilmiştir. Bu özdeşliğin doğal bir sonucu olarak da iç grup içinde yer almayan kesimler hem devletten hem de millettten dışlanmıştır.

İç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden üçüncüsü ise siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategoride parti kimliğinin önemli bir parçası olan parti adı, amblemi, parti adının kısaltması gibi unsurlar yer almaktadır. Yeni Akit'in iç grubun inşasında AK Parti, MHP, BBP ve HÛDA PAR'a yer verdiği görülmüştür. Haber ve köşe yazılarında bu partilerin özel isimlerinin ve parti tüzüklerinde belirttikleri resmi kısaltmalarının kullanıldığı saptanmıştır. Nurettin Veren'in, 26 Haziran 2018 tarihli "Türkiye'yi Parçalamak İsteyenlerin Tuzakları Bozuldu" başlıklı köşe yazısında iç grup içinde yer alan siyasi partiler sıralanmıştır. İç grubun karşısında ise "iç münafıklar ve dış haçlı Siyonist dünya"dan oluşan bir dış grup konumlandırılmıştır.

[...] ülkemizin milli çıkarları ve menfaatleri adına, AKP, MHP, BBP ve HÛDA PAR'ın göstermiş olduğu olgunluk, tıpkı 15 Temmuz kanlı darbe hareketine karşı halkımızın feraseti ile bozulduğu gibi, bu sefer de bu seçimdeki fevkalade göstermiş olduğu bir araya gelme ve erken seçim refleksi ile tuzaklar bozulmuş, Allah'ın rahmeti, merhameti ile iç münafıkların ve dış haçlı Siyonist dünyanın tuzakları boşa çıkmıştır.

Veren, köşe yazısında din temelli bir karşıtlık perspektifi kullanmıştır. Bu karşıtlıkta iç gruba dahil ettiği halka feraset, siyasi partilere ise ülkenin çıkarları için olgunluk gösterme, bir araya gelme, dış grubun tuzaklarını bozma, Allah'ın rahmeti ve

merhametini kazanma gibi olumlu özellikler yüklemiştir. Köşe yazısında ortaya konan argümanların meşrulaştırılmasında, ülkeye yönelen birden fazla tehdidin varlığı ve halkın bu tehditlere karşı doğru kararlar verdiği iddia edilerek hem *tehdit toposuna* hem de *halk toposuna* başvurulmuştur.

Öte yandan Yeni Akit, bazı haberlerde partilerin resmi adları yerine parti adını çağrıştıracak farklı adlandırmalardan yararlanmıştır. İç gruba dahil edilen partiler için çeşitli dilsel araçlar kullanılarak yapılan bu adlandırmalarda olumlu bir çerçeve kullanıldığı saptanmıştır. Gazetenin, Başbakan Binali Yıldırım'ın AK Parti kadın kolları kongresinde yaptığı konuşmayı konu edinen, medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan 6 Mayıs 2018 tarihli “Yıldırım: Biz Hep Milleti Dinledik” başlıklı haberinde bu türden bir adlandırmanın örneğine rastlanmaktadır.

Kadınlarımızın fikirlerinin ne kadar değerli olduğunu biliyoruz. Bugün AK Parti, Türkiye'nin ruhu, aklı, vicdanı olduysa 16 yıldır Türkiye'nin önünü açan hedefleri ortaya koyduysa bunda 'AK kadınların' emeği unutulamaz.

Yıldırım, konuşmasında kadın kollarının AK Parti'ye katkısını vurgulamak için “AK Kadınlar” adlandırmasını kullanmıştır. Bir yanı ile partinin adını çağrıştıran bu adlandırma diğer yandan ak sözcüğünün mecaz anlamındaki “temiz, dürüst ve rahat” çağrışımlara da atıfta bulunmaktadır. Gazetenin medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen, 25 Haziran 2018 tarihli “Millet Coştı, Ümmet Sevindi” başlıklı haberinde bu adlandırma kategorisine ilişkin bir başka örnek bulunmaktadır. Seçim sonuçlarını konu edinen haberde “Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti'nin seçim zaferi bütün yurttan coşkuyla kutlandı. Seçim sonuçlarının netleşmesinin ardından sokaklara dökülen AK Parti sevdalıları, meydanları karnaval alanına çevirdi.” ifadeleri kullanılmıştır. Gazete seçim sonuçlarının tüm yurttan kutlandığını belirttikten sonra kutlama yapan halkı nitelemek için “AK Parti sevdalıları” adlandırmasını kullanmıştır.

Yeni Akit'te iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden dördüncüsü, seçim ittifaklarına referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategoride en çok kullanılan adlandırma *Cumhur İttifakı*'dır⁴⁰. Yeni Akit'te ittifak, iç

⁴⁰ AK Parti ve MHP tarafından 20 Şubat 2018'de kurulan ve daha sonra BBP'nin de katıldığı ittifakın kısa adı *Cumhur*'dur.

grubu oluşturan aktörlerden biri olarak kimi zaman kendi adı ve kısaltması (Cumhur) ile kimi zaman da “milli cephe, milli ve yerli cephe, milli ve yerliler ittifakı” gibi nitelemelerle ifade edilmiştir. Gazetenin, MHP Lideri Bahçeli’nin açıklamalarına yer verdiği 11 Haziran 2018 tarihli “Cehennemin Dibine Yollarız!” başlıklı haberinde Cumhur İttifakı adlandırması kullanılırken, ittifaka olumlu nitelikler yüklendiği görülmüştür.

“Cumhur İttifakı gücünü millet aklından alan, ufkunu istikbalin aydınlığıyla aralayan tarihi bir uzlaşma, milli bir anlaşmadır. Türkiye çok cepheli saldırı ve tahriklerle boğuşurken tesis ve temin edilmiş Cumhur ittifakı, milli istiklalin güvencesi, milli iradenin ümit çeşmesi, kucaklaşma zemini.”

Devlet Bahçeli’nin konuşmasında iç grup millet, Cumhur İttifakı ve Türkiye’den oluşmaktadır. Cumhur İttifakı, seçim için oluşturulmuş bir birliktelik olmasına karşın konuşmada kendisine çok daha yüce bir amaca hizmet ettiği inancını güçlendirecek özellikler yüklenmiştir. Bahçeli, Cumhur İttifak ile “gerçek halk” arasındaki bağlantıyı kurmak için İttifak’ın gücünü “millet aklı” aldığını ifade etmiştir. Bahçeli, iç grup kimliğinin inşasında grubu tanımlayan niteliklerin tüm üyeleri tarafından paylaşıldığı varsayımına dayalı bir *tanım toposundan* yararlanmıştır. İttifakı oluşturan topluluğun içsel aynılığını milli kimlik üzerinden vurgulamış ve Cumhur İttifakı’nı “milli bir anlaşma”, “milli istiklalin güvencesi, milli iradenin ümit çeşmesi, kucaklaşma zemini” olarak nitelemiştir. Cumhur İttifakı’nın seçim için yapılan bir iş birliği olmanın ötesinde daha yüce bir amaca hizmet ettiği vurgusuna Bahçeli’nin farklı konuşmalarında da rastlanmıştır. Gazetenin 28 Mayıs 2018 tarihli “Cumhur İttifakı Tarihin Akışını Değiştirecek” başlıklı haberinde de Bahçeli, Cumhur İttifakı’nı “Aziz milletimizin vicdanında doğan” ve “2023’ün güçlü Türkiye’sini şekillendirecek ve tarihin akışını değiştirecek” bir birliktelik olarak tanımlamıştır.

Yeni Akit’te bazen medya kaynaklı bazen de medya aracılı olarak Cumhur İttifakı’na yüce bir amaca hizmet etme niteliği yüklenmiştir. Bu nitelik kimi zaman seçimleri bir mücadele ya da savaş olarak ele alan çatışma perspektifi ile birleşmiştir. Kimi zaman ise İttifaka tarihsel bir misyon yüklenmesine, onunla ülkenin ortak tarihi figürleri arasında bir bağlantı kurulmasına zemin yaratmıştır. Bu tür bir adlandırmanın en belirgin örneklerinden birine MHP Genel Başkan Yardımcısı Celal Adan’ın açıklamalarının yer aldığı 10 Mayıs 2018 tarihli “Cumhur İttifakı Kuvayı Milliye’dir” başlıklı haberde rastlanmaktadır. Haberde Adan, Cumhur İttifakı’nı “Kuvay-ı Milliye’nin

bugünkü temsilcisi” olarak tanımlamıştır. Söz konusu haber iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden altıncısı olan tarihi, kültürel ve dini referansla yapılan adlandırmalar başlığı altında ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Yeni Akit’te Cumhur İttifakı’nın bir seçim ittifakı olmanın ötesinde, daha yüce bir amaca hizmet ettiği temasıyla yapılan adlandırmalardan biri de “milli cephe”dir. Bu adlandırma, iç grup kimliğinin inşasında seçimleri düşmanlar arasındaki bir mücadele ya da savaş olarak ele alan çatışma perspektifinin kullanıldığının göstergesidir. Bu anlayış iç gruba karşısında konumlandırılan ve dolayısıyla “milli” olandan dışlanan tüm kesimlerle mücadele etme meşruiyeti sağlamaktadır. Yeni Akit’te İttifak’ı nitelemek için “milli cephe” adlandırmasının kullanımına, medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen Mehmet Koçak imzalı 28 Nisan 2018 tarihli “Milli ve Yerliler İttifakı ile Karşıtları” başlıklı köşe yazısında da rastlanmıştır.

AK Parti ve MHP tarafından oluşturulan 'Cumhur İttifakı' farklı siyasi görüşlerine rağmen milli bir uzlaşma zeminin de Milli Birlik ve Beraberliğin en güzel örneğini ortaya koymuşlardır. Bu 'Milli Cephe' şimdi bir seçim iş birliğini ile 'Cumhur İttifakı'na dönüşmüştür. 'Cumhur İttifakı' emperyalist güçlerin Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) üzerinden ülkemize yönelik işgal kalkışmasına karşı halkın desteğiyle oluşan milli ruhun devamıdır. 'Cumhur İttifakı' sömürge politikalarına teslim olan bir Türkiye' isteyen güç odakları ile onların içimizdeki işbirlikçilerine karşı mücadeleyi kendine ilke edinenlerin bir araya geldiği bir cephe'dir.

Koçak, AK Parti, MHP ve Cumhur İttifakı’nı iç grubu oluşturan aktörler olarak sıralanmıştır. İç grubu oluşturan aktörlerin farklı siyasi görüşleri olduğunu ifade etmiş ve “milli birlik ve beraberlik”i iç grubu bir arada tutan bir özdeşlik unsuru olarak kullanmıştır. Koçak, “Milli Cephe” olarak da adlandırdığı Cumhur İttifakı’nın karşısına emperyalist güçler, Fettulahçı Terör Örgütü (FETÖ), Türkiye’nin sömürge olmasını isteyen güç odakları ve onların ülke içinde iş birliği yaptıkları kişilerden oluşan bir dış grup konumlandırmıştır. Koçak köşe yazısında her ne kadar Cumhur İttifakı’nın bir seçim iş birliği olduğunu ifade etse de ona yüklediği niteliklerle İttifakı işgalci güçlere karşı verilen milli bir mücadelenin tarafı olarak inşa etmiştir. Koçak yazısının devamında Cumhur İttifakı’nı “sömürge politikalarına teslim olan bir Türkiye isteyen güç odakları ile onların içimizdeki işbirlikçilerine karşı mücadeleyi kendine ilke edinenlerin bir araya geldiği bir cephe” olarak tanımlamıştır. Yazar böylece ülkenin varlığına yönelik bir

tehdide işaret ettiği ifadeleri ile *tehdit toposuna*, bu tehditlere karşı mücadele eden bir güç olarak gösterdiği “milli cephe” ile *kurtarıcı toposu* başvurmuştur.

İç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden beşincisi siyasi lidere referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategoride dikkat edilen unsur popülist söylemi üreten ya da ona konu olan siyasi liderin ne şekilde adlandırıldığı ve lidere hangi niteliklerin yüklendiğidir. Yeni Akit’te iç gruba dahil edilen siyasi liderlere bakıldığında Cumhuriyet İttifakı’nı oluşturan partilerin genel başkanları olan Recep Tayyip Erdoğan, Devlet Bahçeli ve Mustafa Destici’ye yer verildiği görülmektedir. Gazete, liderlerden söz ederken kimi zaman adlarını ve soyadlarını, kimi zaman ise yalnızca soyadlarını saygı belirtisi olarak sayın sıfatı ile birlikte kullanmıştır (Ör. Sayın Recep Tayyip Erdoğan, Sayın Bahçeli). Gazete liderleri kimi zaman parti adını kullanarak (Ör. BBP Genel Başkanı Mustafa Destici) kimi zaman da var olan görevlerini vurgulayarak (Ör. AK Parti Genel Başkanvekili ve Başbakan Binali Yıldırım, Sayın Cumhurbaşkanımız) adlandırmıştır.

Yeni Akit’te bütün liderler için kullanılan ve yukarıda sözü edilen adlandırmalar dışında Recep Tayyip Erdoğan için çeşitli dilsel araçlara başvurulmuş, farklı adlandırmalar da kullanıldığı saptanmıştır. Bunlardan biri Şevki Yılmaz’ın kaleme aldığı 22 Haziran 2018 tarihli “Oy Namustur Söz de Karar da Vebal de Bizim” başlıklı köşe yazısında yer almaktadır.

Allahım!

Ana hayat yasamız Kur’an-ı Kerim, Ramazan-ı Şerif, Kadir Gecesi ve Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a) Efendimiz hürmetine 24 Haziran akşamı Siyonist ve haçlıları matem ve tüm Müslüman coğrafyayı bayram ettirecek ezici bir zaferle Tayyip kaptanımızı ve AK ekibini galip eyle!

Yılmaz’ın köşe yazısına “Bismillahirrahmanirrahîm” yazarak başlaması, inanç unsurunun temel belirleyici olduğu bir söylemsel temsilin göstergesi olarak kabul edilmiştir. Yılmaz, yazısında bu perspektifi izleyerek dini kimliği iç grup için bir özdeşlik unsuru olarak kullanmıştır. “Tüm Müslüman coğrafya”nın dahil edildiği iç grubun karşısına ise Siyonistlerden ve Haçlılardan oluşan bir dış grup konumlandırılmıştır. Yılmaz, bu karşıtlığı önemli dini figürlere, kutsal kitaplara ve tarihi olaylara referans vererek derinleştirmiş ve köşe yazısının genelinde seçimleri bir din savaşı temasıyla ele almıştır. Yılmaz, Recep Tayyip Erdoğan’ı da bu karşıtlık içinde “Tayyip kaptanımız” şeklinde adlandırmıştır.

Yılmaz'ın adlandırmasına göre Erdoğan, Siyonist ve Haçlılardan oluşan dış gruba karşı tüm Müslümanların “ezici bir zafer” kazanmasını istediği bir lider, bir kaptandır. Yılmaz tarafından kullanılan kaptan benzetmesi, kökeni Platon'a dayanan kaptan-kral, gemi-devlet metaforuna dayanmaktadır. Devlet ve gemi arasında kurulan benzerlik temelinde şekillenen bu metaforunda, devletin hedeflenen noktaya varması için tıpkı gemide olduğu gibi yetkili bir kişi tarafından yönetilmesi gerektiği fikri yer almaktadır (Bakacak, 2015: 294). Yılmaz'a göre bu kişi “AK ekibi” ile birlikte Recep Tayyip Erdoğan'dır. AK ekip adlandırması ile yazar bir yandan AK Parti'yi çağrıştırırken diğer yandan sözcüğün mecaz anlamından da yararlanarak ekibi temiz ve dürüst olarak nitelemiştir.

Gazetenin, Erdoğan'a ilişkin yüklemlemelerine bakıldığında halk desteğini alan lider, halkın lideri temasının öne çıktığı görülmektedir. Erdoğan'ın, halkın güvenini alan ve milletin iradesiyle seçilmiş, “milletin adamı”, vatandaşlardan büyük ilgi gören, başarısı ile halkı sokaklara döken, milletin huzuru neyi gerektiriyorsa onu yapan, milletin gönlündeki rakipsiz tek başkan adayı olduğuna ilişkin ifadeler ile lider-halk özdeşliği vurgusu işlenmiştir. 4 Mayıs 2018 tarihli Başbakan Binali Yıldırım'ın açıklamalarını içeren “Adayımız Milletin Adamı” başlıklı haberde Erdoğan'a yönelik halk desteği ve halkın liderle özdeşleştirilmesi “milletin adamı” adlandırması ile somutlaştırılmıştır.

AK Parti TBMM Grubu, 24 Haziran seçiminde Recep Tayyip Erdoğan'ın cumhurbaşkanı adayı olarak gösterilmesine ilişkin grup kararı aldı. Başbakan Binali Yıldırım, “Bizim cumhurbaşkanı adayımızı milletimiz çoktan belirledi. Bizim adayımız milletin adaydır, bizim adayımız milletin adamıdır” dedi.

Yıldırım, konuşmasında Erdoğan için “milletin adayı” ve “milletin adamı” adlandırmalarını kullanmıştır. Bu adlandırmanın AK Parti'nin 2007 Genel Seçimlerinde kullandığı “Milletin Adamları” söylemi ile paralellik gösterdiği düşünülmektedir. 2007 Genel Seçimleri döneminde merkez sağın temsilcileri olarak Adnan Menderes, Turgut Özal ve Recep Tayyip Erdoğan arasında bir devamlılık kurulmuş, bu liderler “demokrasinin yıldızları”, “milletin adamları” olarak adlandırılmış ve bu adlandırmalar AK Parti'nin seçim propagandalarında da kullanılmıştır (Koyuncu, 2014, s. 147, 156). 2007 döneminde bu adlandırmalar AK Parti'nin kendisini Millî Görüş çizgisinin değil; Demokrat Parti ve Anavatan Partisi'nin devamı, yani merkez sağın temsilcisi olarak görmesi, bu partilerle arasında siyasi bir devamlılık olduğunu vurgulamak istemesiyle ilişkilidir. 2018'e gelindiğinde ise Erdoğan'ın ve AK Parti'nin siyasi meşruiyetlerini

böyle bir süreklilik çizgisi ile destekleme ihtiyacı kalmadığından merkez sağı eski liderleri ile kurulan bağlantı daha zayıf bir görünüm almıştır.

Erdoğan’a yönelik halk desteğinin vurgulandığı örneklerden biri de 30 Nisan 2018 tarihinde gazetenin Okur Postası köşesinde yayımlanan “Milletin Gönlündeki Başkan, Sayın Erdoğan’dır.” başlıklı yazıdır.

Makalemizin başlığına koyduğumuz cümle hamasetle söylenen bir cümle değildir. “Görünen köy kılavuz istemez” dış şer güçler ve cumhur ittifakına karşı duran yerli partilerin hiçbiri tek başlarına Sayın Erdoğan’ın karşısına çıkamıyor. Anlaşılan o ki, milletin gönlündeki rakipsiz tek başkan adayı Sayın Erdoğan’ın olduğuna inanıyorlar.

Medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen yazıda Cumhur İttifakı, millet ve Sayın Erdoğan ile oluşturulan iç grubun karşısına “dış şer güçler ve cumhur ittifakına karşı duran yerli partiler”den oluşan bir dış grup konumlandırılmıştır. Bu karşıtlık içinde Erdoğan, içerideki rakipleri ve dışarıdaki düşmanları tarafından bile milletin gönlünde olduğuna inanılan ve rakipsiz görülen tek aday olarak nitelendirilmiştir. Gazetenin Okur Postası köşesinde yayımlanan 29 Haziran 2018 tarihli “Türkiye'mmmmm Dua Vakti, Dua Sırası Bizde” başlıklı yazıda da Erdoğan “Türkiye’nin lideri” olarak adlandırılmıştır.

Zalime "One minute!..." diyen, "Dünyanın 5'ten büyük olduğunu" korkusuzca dile getiren Türkiye'nin lideri...'Türkiye, Türkiye'den büyüktür!...' dedirten, bütün gözlerin üzerine çevrildiği, Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan, kadim yurt Anadolu...Seçim öncesi, İslâm coğrafyasının mazlum müslümanları bize bizden daha çok dua ettiler. Yana yakıla, can-ı gönülden, son kaleyi Türkiye bilerek...[...]

Sultan Yılmaz Karadağ isimli okuyucu tarafından kaleme alınan yazıda Erdoğan, “Zalime ‘One minute!...' diyen” ve “Dünyanın 5'ten büyük olduğunu korkusuzca dile getiren” bir lider olarak nitelenmiştir. Karadağ’ın doğrudan alıntı olarak yer verdiği ifadelerden ilki olan “One minute!” (Bir dakika), Erdoğan ile İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez arasında 2009 Davos Zirvesi’nde⁴¹ yaşanan gerginliğe referans vermektedir.

⁴¹ Erdoğan’ın, Dünya Ekonomik Forumu Moderatörü David İgnatius ve İsrail Cumhurbaşkanı Şimon Perez ile yaşadığı ve literatüre Davos Krizi olarak geçen gerginlikte Erdoğan’ın İsrail Cumhurbaşkanı Perez’e yönelik “Öldürmeye gelince, siz öldürmeyi çok iyi bilirsiniz!” sözleri de kamuoyunda oldukça yer bulmuştur.

“Dünya 5'ten büyüktür” cümlesi ise Erdoğan’ın New York'ta gerçekleştirilen 74. BM Genel Kurulu'nda yaptığı konuşmasında, BM Güvenlik Konseyi'nin beş daimi üyesini kastederek, bu ülkelerin veto hakkını eleştirmek için kullandığı bir ifadedir. Karadağ yazısında bir yandan Erdoğan’ın lider kişiliğini yüceltirken diğer yandan da dini referanslara başvurarak iç grup kimliğini güçlendirmektedir. Karadağ, yazısında inanç perspektifiyle, dini kimliği ortak bir bağ olarak, sınır aşan bir anlayışla kullanmıştır. 24 Haziran Seçimlerinde “İslâm coğrafyasının mazlum Müslümanları”nın “biz” olarak adlandırdığı iç grubun başarısı için dua ettiklerini vurgulamıştır.

Uluslararası kamuoyunda yankı uyandıran Davos Krizi ve Erdoğan’ın BM konuşmasına verilen referanslar, Erdoğan’a ilişkin yüklemlemelerde karşımıza çıkan içerideki ve dışarıdaki düşmanlarla çatışma (mücadele) perspektifini de örneklendirmiştir. Söylemin bu perspektif üzerinde şekillendiği durumlarda, bir yandan iç gruba yönelik bir tehdide işaret edilerek *tehdit toposuna* diğer yandan da bu tehdide karşı iç grubu yok olmaktan kurtaran bir lider olarak *kurtarıcı toposuna* başvurulduğu görülmüştür. Gazetenin köşe yazarlarından Nurettin Veren’in 2 Mayıs 2018 tarihli “Haçlı ve Hilal Savaşının Dönüm Noktası” başlıklı köşe yazısı bu türden bir söyleme örnektir.

Büyük Ortadoğu Projesi’nin eş başkanı olarak kontrolleri altına aldığını düşünen ABD ve İsrail, Devlet Başkanı Şimon Peres'e karşı Tayyip Erdoğan'ın One Minute çıkışı ile şaşkına döndü. [...] Tayyip Erdoğan'ın 2. önemli çıkışı da; 24 Eylül 2014 tarihinde BM Genel Kurulunda yaptığı konuşmasıydı. Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesinin, BM'yi etkisiz hale getirmesinin kabul edilemez olduğunu söyleyip, dünya beşten büyüktür sloganını BM tarihinde ilk defa bir isyan bayrağı açarak, Türkiye adına dillendiren Sayın Cumhurbaşkanımız, bir haksızlığa dur demiştir.

Veren, 24 Haziran Seçimlerini haçlı ve hilal savaşının dönüm noktası olarak nitelerken, Erdoğan’ın ABD, İsrail ve BM gibi önemli uluslararası aktörlere meydan okuduğunu, başkaldırmak anlamına gelen “isyan bayrağı açma” deyimini ile güçlendirmiş ve Erdoğan’ın bu aktörlerin yaptıkları haksızlıklara karşı çıktığını ifade etmiştir. Veren, yazının devamında ise haç ve hilal kavramları üzerinden din temelli bir ikilik inşa etmiştir.

[...] diğer tüm İslam beldelerinde Haç'a karşı, Hilal'in var olma mücadelesi verilirken Erdoğan'ı yok etmeye çalışmak, Erdoğan'ın iktidardan düşmesini veya suikastla yok edilmesini planlamak, imanla ve insaf ile bağdaşmaz [...] Müslümanları köleleştirmek için Erdoğan'ı ortadan kaldırmak istiyorlar. İşte bu açıdan içimizdeki küçük hesapları bırakıp, Erdoğan'a, mevcut hükümete ve devletimize sahip çıkmamız lazım.

Veren, haç ve hilal kavramları üzerinden yarattığı ikiliği bir var olma mücadelesi biçiminde ele almış ve Erdoğan'ı da bu mücadelenin önemli bir parçası, zalimlikle tanımlanan dış grubun karşısında, korkusuz ve dünyaya meydan okuyan bir lider olarak konumlandırmıştır. Erdoğan, dış grup tarafından yok edilmek istenen, “Müslümanları köleleştirmek için” ortadan kaldırılmaya çalışılan ve kendisine düşmanlık edilen bir lider olarak nitelenmiştir. Öte yandan yazar; siyasi iktidar/hükümet, lider ve devlet arasında özdeşlik kurmuş, iç gruba da kendi içindeki anlaşmazlıkları bir yana bırakarak birlikte hareket etmeye yönelik çağrıda bulunmuştur.

İç grup kimliğinin lider üzerinden inşa edildiği ve çatışma perspektifine dayalı söylemin inşasında, öne sürülen iddiaları kanıtlamak için *tehdit toposuna* ve *kurtarıcı toposuna* birlikte başvurulduğu görülmektedir. Gazetenin Okur Postası köşesinde, 16 Mayıs 2018’de yayımlanan ve medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen “25 Haziran Sabahı Ak Parti Düşerse Ne Olur?” başlıklı yazı bu türden bir yaklaşıma örnektir.

Asıl mesele, son yüz yıldır sömürdükleri Türkiye'nin, 2002'den itibaren Amerika ve Batıya dur diyerek bir mesafe koyması ve ayrıca R. Tayyip Erdoğan'ın bölgemiz üzerinden son 200 yıldır oynanan bazı oyunları bozmasıdır. . . Evet dediğimiz gibi, 24 Haziran sıradan siyasi partiler arasında yapılan normal bir siyasi seçim olmaktan ziyade, asıl gerçek, 15 Temmuz'da bu ülkeyi parçalamak isteyen Amerika, Batı ve İsrail ile milletimiz arasında devam eden ikinci bir kurtuluş savaşı mücadelesidir. . İşte asıl bütün mesele budur dostlar. . .

Bir okur tarafından kaleme alınan yazıda Erdoğan, dış düşmanların oynadığı oyunları bozan bir lider olarak tanımlanmıştır. Erdoğan'ın lider kişiliğine yüklenen düşmanla mücadele etme, düşmana meydan okuma gibi özellikler, iç gruba ve onun değerlerine yönelen bir tehdit algısı ile temellendirilmiştir. Yazıda; 24 Haziran Seçimleri ABD, Batı ve İsrail'den oluşan dış grup ile millet arasında yaşanan “ikinci bir kurtuluş savaşı” olarak nitelenmiştir. Seçimlerin “normal bir siyasi seçim” olmadığını vurgulayan yazar, seçimleri bir savaşa benzetmiştir. Yazar, “200 yıl” vurgusu ile Osmanlı Devleti'nde Batılılaşmaya ilişkin somut adımların atıldığı 1800'lü yıllardan söz etmiş ve o yıllardan günümüze kadar olan dönemi bir devamlılık içinde ele almıştır. Türkiye'nin “son yüz yıldır” sömürüldüğünü öne süren yazarın, bu iddiası ile Cumhuriyet dönemini bir sömürge dönemi olarak nitelediği görülmüştür. Türkiye'nin sömürgecilere karşı ancak AK Parti'nin iktidara geldiği 2002'den başlayarak karşı koyabildiğini öne sürmüştür. Yazar, bu savaş söylemi içinde liderin önemini ise Erdoğan'ın bölge üzerinde “200 yıldır oynanan oyunları” bozduğu ifadesiyle vurgulamıştır.

Gazetenin, 21 Mayıs 2018 tarihli “Tehditler Bizi Yıldırıamaz” başlıklı haberi de düşmana meydan okuma temasına örnek niteliğindedir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Bosna Hersek ziyaretini konu edinen haberde 24 Haziran Seçimlerinin önemine ilişkin vurgular öne çıkmıştır. Haberin girişinde “Türkiye’de kaçacak delik bulamayan FETÖ ve PKK’lıların yaydığı ‘suikast’ iddialarına meydan okuyan Cumhurbaşkanı Erdoğan” ifadesiyle iç grubun düşmanları tanımlanmış ve Erdoğan kendisine düşmanlık edenlere meydan okuyan bir lider olarak nitelenmiştir. Haberin devamında, Erdoğan’ın konuşmasından yapılan alıntıda ise iç grubun karşısındakiler “Türkiye düşmanları” olarak adlandırılmıştır.

24 Haziran seçimlerinin önemine vurgu yapan Erdoğan, ‘Biz yolumuza devam edeceğiz tıpkı 15 Temmuz’daki gibi’ dedi. Avrupa’daki gurbetçi vatandaşlarımızla Bosna Hersek’in başkenti Saraybosna’da buluşan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye düşmanlarına meydan okudu.

Haberde, Bosna Hersek Devlet Başkanlığı Konseyi Başkanı Bakir İzetbegoviç’in “Bugün sizler Allah’ın size bahşettiği bir kişiye sahipsiniz. Bu kişi, Recep Tayyip Erdoğan’dır. Ona yardım edin, onu destekleyin.” sözlerine de yer verilmiştir. İzetbegoviç, 24 Haziran Seçimleri için Erdoğan’a destek çağrısı yaparken, Erdoğan’ı “Allah’ın bahşettiği kişi” olarak nitelemiş ve onun lider kişiliğini dini referanslara başvurarak yüceltmıştır.

Yeni Akit’te Erdoğan’a ilişkin adlandırma ve yüklemlerlerde dini referanslarla güçlendirilen inanç perspektifi medya popülizminin her iki boyutunda da karşılaşılan, önemli bir unsurdur. İslam dini, Erdoğan’ın lider kimliğinin doğal bir parçası olarak ele alınırken, kendisinin yalnızca Türkiye için değil tüm Müslümanlar için önemli bir lider olduğu vurgulanmaktadır. Bu çerçevede gazetede yer alan haber ve köşe yazılarında Erdoğan’ın “Müslüman alemine hizmet eden, ümmetin lideri” olarak nitelendiği görülmektedir. Örneğin, Ali Erkan Kavaklı’nın yukarıda da değerlendirilen 28 Haziran 2018 tarihli “Milletin Feraseti ve Bekleyen Eğitim Hamleleri” başlıklı köşe yazısında bu türden adlandırmalara yer verdiği görülmüştür. Kavaklı, “Milletin feraseti müthiş. Hakk’a ve halka hizmet eden Erdoğan’ı % 52.6 oyla yeniden cumhurbaşkanı yaptı.” ifadesiyle Erdoğan’ı hem halk hem de İslam dini için çalışan ve milletin feraseti ile seçilen bir cumhurbaşkanı olarak nitelemiştir.

Recep Tayyip Erdoğan, gazetenin bazı haberlerinde doğrudan Müslüman toplulukların lideri olarak adlandırılmıştır. Gazetenin, medya kaynaklı popülizm

boyutunda değerlendirilen 25 Haziran 2018 tarihli “Millet Coştı, Ümmet Sevindi” başlıklı haberi bu durumun örneklerini içermektedir. Seçim sonuçlarının konu edildiği haberde, öncelikle “Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti'nin başarısı sonrası halk sokaklara dökülerek büyük zaferi kutlarken [...]”, “Cumhurbaşkanı Erdoğan ve AK Parti'nin seçim zaferi bütün yurttta coşkuyla kutlandı.” vb. ifadelerle Türkiye’de halkın seçim sonuçlarından duyduğu memnuniyet vurgulanmıştır. Daha sonra ise seçim sonuçlarının Müslüman toplulukları da mutlu ettiği, Erdoğan’ın bu toplulukların da lideri olduğu ifade edilmiştir.

Kukla liderin boyunduruğu altında, emperyalist ülkelerin sömürgesi konumuna düşen Müslüman topluluklar Erdoğan’ın seçilmesiyle bir kez daha umut tazeledi. Son 16 yıldır yaptığı icraatlarla ümmetin yüzünü güldüren ve hakikatin savunucusu olan Erdoğan’ın başkanlığı bütün İslam ülkelerinde coşkuyla kutlandı. Ümmetin doğal lideri haline gelen Erdoğan’ın Müslümanlara başkan olması tekbirlerle duyuruldu.

Haberin söyleminde güçlü bir inanç perspektifiyle dini kimlik iç grubun ortak bağı, temel bir unsuru olarak ele alınmıştır. Halk ve millet dışında “Müslüman topluluklar”, “ümmet”, “bütün İslam ülkeleri” iç gruba dahil etmiştir. Erdoğan ise umutları tazeleyen, ümmetin yüzünü güldüren, hakikati savunan bir lider olarak yalnızca kendisini seçen topluluğun değil, başka topraklarda yaşayan Müslümanların da “başkanı”, “Ümmetin doğal lideri” olarak nitelenmiştir. Din unsurunun Erdoğan’ın lider kimliğinin doğal bir parçası olarak sunulması ve kendisine dini kimlik üzerinden bir liderlik atfedilmesi bu topluluğun temsili iddiasını da beraberinde getirmektedir. Tüm Müslümanların lideri söylemi, bu topluluk adına konuşma ve onun adına eyleme geçme meşruiyetine ilişkin bir inanç oluşturmaya hizmet etmesi açısından önem taşımaktadır.

Yeni Akit’te iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden altıncısı tarihi, kültürel ve dini referansla yapılan adlandırmalardır. İç grupla özdeşleştirilmek istenen tarihi, kültürel ya da dini figürlere, kişilere, olaylara referansla yapılan adlandırmalar bu grupta yer almaktadır. Bu adlandırmalarda bireyi bütüne yani “Biz”e ait kılmak ve “Onlar”dan ayırt etmek için paylaşılan ortak bir geçmişe, kültüre ve değerlere referans verildiği; bu tür adlandırmaları içeren iddialarda tarihsel bir devamlılık vurgusu ile *tarih toposuna* başvurulduğu saptanmıştır. Yeni Akit’te bu kategorinin en belirgin örneklerine Osmanlı Devleti ve Kurtuluş Savaşı’na referans ile yapılan adlandırmalarda rastlanmıştır. Medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda ele alınan, MHP Genel Başkan Yardımcısı Celal Adan’ın açıklamalarının yer aldığı 10 Mayıs

2018 tarihli “Cumhur İttifakı Kuvayı Milliye’dir” başlıklı haber, bu türden adlandırmaların kullanımına örnektir.

"Cumhur İttifakı, Kuvay-ı Milliye'nin bugünkü temsilcisidir. Siyasi sahada adını Cumhur İttifakı koyduğumuz milli ve yerli cephe, giriştiği her mücadeleden zaferle çıkmıştır" dedi. Adan, şöyle devam etti: "Güçlü Türkiye için attığımız her adımda milletin desteği ve Allah'ın yardımıyla başarı da gelmiştir. 15 Temmuz, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı bunun ispatıdır. 24 Haziran'ın da ispatı olacağına inancımız tamdır."

Celal Adan, Cumhur İttifakı’nı Kuvayımillîye⁴²’nin günümüzdeki temsilcisi olarak adlandırırken aynı zamanda bu oluşumun tarihi ve kültürel önemini, toplum nazarındaki itibarını da Cumhur İttifakı ile özdeşleştirmektedir. Seçimleri çatışma perspektifi içinde ele alırken, Cumhur İttifakı’nı Kuvayımillîye benzerliği içinde, girdiği mücadelelerden zaferle çıkmış bir oluşum, “milli ve yerli cephe” olarak tanımlamıştır. Adan, İttifakın milletin desteğinin yanı sıra “Allah’ın yardımı”nı da aldığını ifade ederek iç grup inşasında milli kimlikle birlikte dini motiflere de başvurmuştur. İç grup inşasında Kuvayımillîye ilişkilendirmesine ilişkin bir başka örnek de Nurettin Veren’in 24 Nisan 2018 tarihli “Zayıf Liderler ve Zayıf Hükümetler Haçlı Dünyayı İştahlandırır” başlıklı köşe yazısında yer almaktadır.

Tıpkı Kuva-yı Milliye teşkilatlanması gibi bize resmi bir görev verilme de, biz durumdan vazife çıkararak, Cumhurbaşkanımızın etrafında onu yanlış kararlara yönlendirenler, halk ile irtibatını kesip, mücadeleyi yavaşlatanlara mani olmak ve Cumhurbaşkanımıza gönüllü Akil Adam Heyeti gibi Danışman olmaya çalışıp, bulunduğumuz kurumlarda fikirlerimizi ve mücadelemizi vatan, millet ve mukaddesat adına yapmaktır.

Veren tarafından Kuvayımillîye ilişkilendirmesi iç grubun tamamı için değil, Cumhurbaşkanına gönüllü olarak danışmanlık yapmak isteyen ve “biz” olarak adlandırılan bir grubu nitelemek için kullanılmıştır. Veren, Kuvayımillîye referansı ile “biz”e yüklenmek istenen özellikleri, mücadelenin gönüllü olarak, “vatan, millet ve mukaddesat” için yapıldığı vurgusu ile pekiştirmiştir. Kuvayımillîye’ye referans ile yapılan iç grup inşasında, adlandırmaları içeren iddialarda *tarih toposunun* yanı sıra

⁴² Anadolu’nun yabancı devletlerin askeri birlikleri tarafından işgal edildiği bir dönemde, işgalcilere karşı oluşturulmuş yerel ve bölgesel silahlı direniş örgütlerinin genel adıdır.

(örgütün işgal altındaki topraklarda, düşmanla savaşılan milli bir oluşumu ifade etmesi bakımından) *kurtarıcı toposu* da kullanılmaktadır.

Yeni Akit'te iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden yedincisi ise sivil toplum ve meslek örgütlerine referansla yapılan adlandırmalardır. Yeni Akit'in haber ve köşe yazıları incelendiğinde, bu kategoride Müstakil Sanayici ve İş Adamları Derneği (MÜSİAD)'nin iç gruba dahil edildiği görülmüştür. Ancak bu sivil toplum ve meslek örgütlerine verilen referanslarda sivil topluma katılımı destekleyici, farklı bir eylem alanının vurgulanmasından ziyade siyasi iktidar ile ilişkileri, siyasi iktidarın uygulamalarına verdikleri destek bağlamında ele alındıkları görülmüştür. Örneğin; gazetenin MÜSİAD Genel Başkanı Abdurrahman Kaan ile yaptığı görüşmeye yer verdiği 1 Mayıs 2018 tarihli “24 Haziran Sonrası Çok Farklı Bir Türkiye Olacak” başlıklı haberde bu türden bir yaklaşıma örnektir. Haberin girişinde MÜSİAD Başkanı Kaan'ın “Referandum sonucu Türk siyasi sistemi değişmiştir. Bu değişimin yaşama geçirilmesi ve uygulanır hale getirilmesi için seçimlerin erkene alınması faydalı olmuştur.” sözleri ile erken seçim kararına verdiği destek vurgulanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne bir an önce geçmemiz gerekmektedir. Sağlıklı bir seçimle Türkiye, geçmişin gereksiz tartışmaları ve ihanet kalkışmaları ile tehditleri geride bırakacaktır. İş dünyası ve ülkemizin geleceği adına son derece olumlu karşılıyoruz. İnaniyoruz ki; bu seçim sonuçları, 2023 hedeflerimizin gerçekleştirilmesi ve güçlü Türkiye'ye giden yolda bütün engellerin bertaraf edilebilmesi adına büyük bir dönüm noktası olacaktır.

MÜSİAD Başkanı Abdurrahman Kaan'ın konuşmasında kendisini iş dünyasının temsilcisi olarak konumlandığı ve iş dünyası adına konuşma iddiasında olduğu saptanmıştır. Ancak Kaan'ın iş dünyasının beklentilerini dile getirmediği, görüşlerini Türkiye'ye yönelen tehditleri işaret eden bir *tehdit toposu* üzerinde *şekillendirdiği ve bu bağlamda* siyasi iktidara duyulan güveni vurguladığı görülmüştür. Bu açıdan MÜSİAD bir meslek örgütü olarak siyasi iktidara verdiği destek bağlamında iç grup içinde yer almıştır.

4.2.1. Yeni Akit'te dış grubun inşasında kullanılan söylemsel stratejiler

Popülist unsurlar barındırdığı saptanan 101 metin incelendiğinde, gazetenin dış grubun inşasında; olumsuz özellik yükleme, dışlama, suçlama, düşmanlaştırma vb. gibi stratejilere başvurduğu görülmüştür. Gazetenin, “gerçek halk”tan dışladığı farklı

toplumsal grupları “Onlar” çatısı altında bir araya getirirken metafor, ad aktarması ve kapsamlayış gibi dilsel araçlardan yararlandığı, bazen doğrudan özel isim kullanırken olumsuz nitelikleri yüklemlemelerle pekiştirdiği saptanmıştır. Yeni Akit’te dış grup için kullanılan adlandırmalar Tablo 4.4.’de verilmiş, yüklemlemelere ilişkin tablo ise EK-6’da sunulmuştur.

Tablo 4.4. Yeni Akit’te Dış Grup için Kullanılan Adlandırmalar

O/ Onlar (Bunlar, Siz)	
Öteki kimliklere referansla yapılan adlandırmalar (Bütün düşmanlar)	Türkiye düşmanları, Millet düşmanları
	İslam düşmanları, İslam ve Türkiye düşmanları
	Tüm düşman grup
	Kan emici emperyalistler ve yerli işbirlikçileri
	Terör örgütleri ve onların işbirlikçi uzantıları, Eli kanlı caniler ve katiller ordusu
	Şer odakları ve içerideki maşaları, Perdenin önündeki kuklalar
	Para baronları, Kaos ve fitne tacirleri, Kumpasçılar
	Kara cahil vatansız entelektüel güruhu
	Darbeciler, darbe şaşakçıları, Darbe destekçisi Türkiye karşıtı (yabancı) basın
	Yeminli Erdoğan düşmanları
	Hain(ler), hain ittifak güçleri, İçten ve dıştan hainler, Dış bağlantılı iç hainler
	Zalimler, Zulüm tüccarları
	Vesayetçiler, İnanç düşmanı demokrasi katilleri
	Karşımızdakiler
Var olan düzene referansla yapılan adlandırmalar	(saptanmadı)
Siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalar	CHP iktidarı, CHP kurmayları, CHP ve ortakları
	CHP zihniyeti, CHP zihniyeti ve onlardan üreyenler, CHP'nin başını çektiği yıkım muhalefeti, Şer partisi, hakikat düşmanı bir parti (CHP)
	HDP, İYİ PARTİ, İP, Sözde Parti
	SP, Saadet Partisi
Siyasi ittifaklara referansla yapılan adlandırmalar	Millet ittifakı
	Muhalefet, Muhalefet cephesi, Muhalefet kanadı, Muhalif koro, Ana muhalefet, Batılı muhalefet, Şer muhalefet
	Şer ittifakı, Zillet ittifakı, Hüllecî ittifak, İsmarlama ittifak, İhanet ittifakı, Abidik gubidik ittifaklar
	Malum ittifak, Malum kesim, Malum zihniyet
	Yıkıcılar, Yıkımcılar, Yıkım ekibi(pleri),
	Karşı cephe, Karşımızdaki blok, Muarız blok, Husumet cephesi
	İç münafıklar, İçimizdeki hazımsızlar, İçerdeki hainler

Tablo 4.4. (Devam) Yeni Akit'te Dış Grup için Kullanılan Adlandırmalar

Siyasi ittifaklara referans ile yapılan adlandırmalar	Erdoğan karşıtları
	Karıştırmacı grup
	Laikçiler
	İpleri ABD, İsrail ve Batının elinde olan güdümlü siyasetçiler ve hükümetler
	CHP-HDP, HDP-CHP ittifakı
Siyasi liderlere referans ile yapılan adlandırmalar	CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu, Kemal Kılıçdaroğlu, Kılıçdaroğlu, CHP'li Kılıçdaroğlu, Kemal Kasettaroğlu, Bay Kemal, Ey Kemal Efendi, Kemal Abi
	Kılıçdaroğlu Zihniyeti, İnce Zihniyeti
	Muharrem İnce, Bay Muharrem, Bay İnce, "Gel Bakalım" Muharrem
	Demirtaş
	İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener, Akşener, Meral abla, Meral efendi, Meral hanım
	Saadet Partisi Genel Başkanı Temel Karamollaoğlu, Temel Karamollaoğlu, Karamollaoğlu
Tarihi, kültürel ve dini referans ile yapılan adlandırmalar (tarihi kişiler, figürler, gruplar, olaylar)	Haçlılar, Haçlı orduları, Haçlı dünyası, Haçlı zihniyeti
	Hristiyan Batı dünyası (Batı ülkeleri)
	Siyonist ve haçlılar, Haçlı Siyonistler
	Haçlılar ve artıkları
	Siyonizm, Mason komiteleri, Yahudiler
	Kafirler, Bütün ehli küfür
	Haçlılar ve muhalefet içine yerleştirdikleri taşeronları, Haçlı Batılı ve hizmetçileri, Haçlı baronlar ve içerideki hizmetkarları
Sivil toplum ve meslek örgütlerine referans ile yapılan adlandırmalar	(saptanmadı)
Uluslararası aktörlere referans ile yapılan adlandırmalar	Dış güçler, Dış şer güçler, bazı şer güçler,
	Batı, Batı dünyası, Batı ülkeleri, Batılılar, Batılılar ve ortakçıları
	Dışarıdaki düşmanlar
	ABD ve AB
	Der Spiegel, Le Point
	Faiz lobisi
Suç ve suçlulara referans ile yapılan adlandırmalar (“Onlar”ı kriminalize edecek şekilde suç ve suçlularla ilişkilendirme ve itibarsızlaştırma)	Terör örgütleri, Her türlü terörist, Terörden medet umanlar
	FETÖ, FETÖ terör örgütü
	FETÖ bağlantılı gruplar, FETÖ(ler), Gizli Fetöcü, Fettullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PYD) Militanları, Paralel Yapı
	FETÖ=PKK, HDPKK, HDP-PKK ve CHP
	F. Gülen, Hoca Efendi, Pensilvanya
	PKK(LILAR), terör örgütü PKK, PKK uzantısı HDP
	Bölücü(ler)

Gazete tarafından dış gruba dahil edilen toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden ilki ve popülizm açısından en dikkat çekici olanı, belirsiz sınırları ile karşıt grupların keyfi inşasına olanak tanıyan genellenebilir adlandırmalardır. Gazetenin iç grubun dışında kalan kesimleri bir çatı altında toplamak için kullandığı genellenebilir adlandırmalar ve bunlara ilişkin yüklemeler ile olumsuz davranışlarla ve özelliklerle ilişkilendirilen toplumsal gruplar “gerçek halk”tan dışlanmaktadır. Yeni Akit, dış grubu “gerçek halk” ile karşıtlık içinde, “dost ve düşman” ayrımına dayalı, basit bir ikilik üzerinden inşa etmiş ve buna uygun genellenebilir adlandırmalar kullanmıştır. Bu çerçevede dış grup; halka, ülkeye ya da iç grubun değerlerine düşmanlık eden bir birliktelik olarak ele alınmış ve millet düşmanları, Türkiye düşmanları, İslam düşmanları vb. şeklinde adlandırılmıştır. Gazetenin medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan 19 Haziran 2018 tarihli “Osmanlı Tokadını Sandıkta Vuracağız” başlıklı haberi dış grubun düşman söylemi ile inşasının örneklerinden biridir.

Samsun ve Ordu mitinglerinde halka seslenen Cumhurbaşkanı Erdoğan, “24 Haziran'da Cumhur İttifakı'na verilen her oy, darbe ve kriz üreticisi eski Türkiye sisteminin tabutuna çakılmış son çivi olacaktır” diye konuştu. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, “Bugüne kadar oyunu daima sandıkta bozduk. Bölücü örgütünden FETÖ'cülere, faiz lobisinden darbe şakşakçılarına kadar tüm millet düşmanlarına cevabı önce sandıkta verdik. Bizi döviz kuru ve kredi notu üzerinden terbiye etmeye heveslenenlere de Osmanlı tokadını sandıkta vuracağız” dedi.

Erdoğan'ın konuşmasında iç grup Cumhur İttifakı ve gizli özne olarak kullanılan “biz” zamirinden oluşurken, iç grubun karşısına “tüm millet düşmanları” adlandırması ile sınırları geniş bir düşman grup konumlandırılmıştır. Millet düşmanları adlandırmasına katılan kesimler bölücü örgüt, FETÖ'cüler, faiz lobisi ve darbe şakşakçıları şeklinde sıralanmıştır. Erdoğan tarafından öne sürülen ve çatışma perspektifinin kullanıldığı argümanlarda Türkiye'nin varlığına yönelik birden çok tehdidin vurgulandığı bir *tehdit toposu* ve bu yönde tarihsel bir devamlılık olduğu iması ile *tarih toposuna* rastlanmıştır. “Eski Türkiye” adlandırması ve bu adlandırmaya yüklenen “darbe ve kriz üretme” özellikleri ile tarihsel devamlılık vurgusu güçlendirilmiştir. Erdoğan, seçimlerden bir anlam aktarması (metonimi) ile ‘sandık’ sözcüğünü kullanarak bahsetmiştir. Erdoğan'ın konuşmasında seçimler; millet düşmanlarının planlarının bozulduğu, düşmanlara gereken cevabın verildiği bir olay olarak demokratik sistemdeki anlamından daha üstün bir anlam yüklenerek, kutsanmıştır. Seçimlerin öneminin bir düşman söylemi ve katı bir ikilik içinde vurgulandığı bu yaklaşımda seçime taraf olmayan yasa dışı oluşumlar seçime taraf

gibi konumlandırılmış ve örtük şekilde muhalefet ile ilişkilendirilmiş ve dış grubun inşasında kullanılmıştır.

Ali Erkan Kavaklı'nın seçim sonuçlarını değerlendirdiği 28 Haziran 2018 tarihli ve "Milletin Feraseti ve Bekleyen Eğitim Hamleleri" başlıklı köşe yazısında da dış grup bir düşman söylemi içinde inşa edilirken, muhalefet de bu gruba dahil edilmiştir. Kavaklı, "Aziz milletimiz, İslam ve Türkiye düşmanlarına mükemmel bir ders verdi." ifadesi ile iç ve dış grupları adlandırmıştır. Daha sonra ise sıralanan niteliklerin tüm üyeler tarafından paylaşıldığı varsayımına dayalı *tanım toposuna* başvurarak İslam ve Türkiye düşmanlarının kimler olduğunu sıralamıştır. "FETÖ'cülerini koruyup kollayan, HDP'yi parlatan, CHP'yi destekleyen Amerika ve Avrupa istihbaratlarına "Osmanlı tokadı" patlattı." cümlesi ile iki muhalefet partisini "dış düşmanlarla işbirliği içindeki iç düşmanlar" temasına uygun olarak konumlandırmıştır.

Yeni Akit'te, 23 Haziran 2018 tarihinde yayımlanan Hasan Aksay imzalı ve "Siyasi Macera Milli Felakettir" başlıklı köşe yazısında da dış grubun genellenebilir adlandırmalarla, düşman söylemi içinde inşasının örneklerine rastlanmaktadır.

Bu seçimde, tüm dünyada, İslam düşmanlarının, ekonomik, sosyal, siyasi her tür gayret ve fitneleriyle, Erdoğan ve Ak Parti düşmanlığı ilan etmişlerdir. Yani İslam düşmanlarının ittifakla düşmanlıklarını, küçük bahanelerle görmezden gelmek, kendi vicdanını aldatmaktır. Son pişmanlık fayda vermez.

Aksay, seçimler dolayısıyla tüm dünyada İslam düşmanlarının aynı zamanda Recep Tayyip Erdoğan, AK Parti ve ittifaka (Cumhur İttifakı) düşmanlıklarını ilan ettiklerini ifade ederken, okuyucularına seçmen olarak oylarını bunu göz önüne alarak vermeleri yönünde (Son pişmanlık fayda vermez.) uyarıda bulunmaktadır. Öte yandan yazar "tüm dünyada" İslam düşmanlarının iç gruba yönelik bir "gayret ve fitne" içinde olduklarını öne sürerek, görüşlerinin doğruluğuna okuyucuyu ikna etmek için *korkuya başvurma safsatası* (*Argumentum ad baculum*) adı verilen bir yanlış akıl yürütmeden yararlanmıştır.

Yeni Akit'te genellenebilir adlandırmaların belirgin örneklerinden biri de "Onlar" zamiridir. Onlar, gazetenin karşıt grupları bir çatı altında toplamak ve olumsuz özelliklerini vurgulamak için en sık kullandığı adlandırmalardan biridir. Haberler incelendiğinde, dış grubun adlandırılmasında onlar zahirinin hem haber başlıklarında hem de haber metinlerinde kullanıldığı saptanmıştır. Onlar zahirine, iç grubun karşısında görülen farklı kesimleri nitelemek için başvurulsa da Yeni Akit'te en çok siyasi ötekiyi

adlandırmak için kullanıldığı görülmüştür. Gazetenin, medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda değerlendirilen 1 Haziran 2018 tarihli “Biz Proje Üretiriz Onlar Laf Üretir” başlıklı haberi, onlar zamirinin bu türden kullanımına örnektir. Partisinin Malatya mitinginde konuşan Erdoğan’ın açıklamalarını konu edinen haberde onlar zamiri Erdoğan tarafından CHP ve Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce’yi nitelemek için kullanılmıştır.

Erdoğan, “AK Parti, çalışır, projeler sunar ve bunları yapar. Onlar ise sadece laf üretir” diye konuştu [...] “Bana icazeti Pensilvanya değil, bana icazeti halkım verdi. Onlar bu işten anlamaz. Onlar halk ifadesini ancak partilerinin tabelalarında kullanırlar. Dün söylediğine bugün itiraz etmeyi, milletimizle kavga etmeyi bilirler.”

Onlar adlandırması, popülist retorik için tipik olarak nitelenen “Biz perspektifi”nin tersten kullanımını örneklendirmektedir. Bu perspektifte, “biz”i tanımlamak için “onlar”ın olumsuz özelliklerinin vurgulandığı bir argümanlaştırma şeması kullanılmaktadır. Haberde de “biz ve onlar” ayrımı partiler üzerinden inşa edilirken olumlu özellikler “biz”e yüklenirken, onlar olumsuz özelliklerle yüklenmiştir. Onlar; üretmeyen, işten anlamayan, halktan uzak, milletle kavga eden, itiraz eden ve yalnızca laf üreten bir grup olarak tanımlanmıştır (*tanım toposu*).

Gazetenin, 15 Haziran 2018 tarihli “Onlar Yalan Biz İş Üretiyoruz” başlıklı haberinde de benzer bir kullanım söz konusudur. Haberde onlar zamiri yalnızca ana sayfadaki başlıkta kullanılmıştır. Haberin iç sayfadaki devamında ise “CHP Yalan, Biz İş Üretiyoruz” başlığına yer verilmiş ve onlar zamiri ile kastedilen toplumsal aktör doğrudan özel ismi ile adlandırılmıştır. Haber metni incelendiğinde başlıkta seçilen ifadenin Erdoğan’ın konuşmasından doğrudan bir alıntı olmadığı görülmüştür. Erdoğan’ın konuşmasında CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu’nu ve Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce’yi yalancılıkla suçladığı ve muhabirin Erdoğan’ın konuşmasından çıkarım yaparak başlığı belirlediği saptanmıştır. Bu açıdan haber, medyanın kaynaklık ettiği popülizm boyutunda ele alınmıştır.

“Bay Kemal, ne diyor Bay Kemal 'Engellileri kendi başına bıraktınız. ' Halep oradaysa arşın burada. Yalanı bırakın artık yalanı. Genel Başkan yalan söyler, Cumhurbaşkanı adayı da yalan söyler. Bunlar böyle. Dürüst olun dürüst, artık millet dürüst olana oy veriyor, yalana değil ve 24 Haziran'da da benim milletim kime oy vereceğini çok iyi biliyor”

Erdoğan konuşmasında iç grubu sahiplik belirten “benim milletim” sözcüğü ile adlandırmış ve “millet dürüst olana oy veriyor, yalana değil ve 24 Haziran'da da benim milletim kime oy vereceğini çok iyi biliyor” sözleri ile halkın siyasal tercihlerini bildiği

iddiasıyla halk adına konuşma unsuruna başvurmuştur. Erdoğan'ın konuşmasında dış grubu oluşturan aktörlerin Kemal Kılıçdaroğlu, Muharrem İnce ve CHP olduğu görülmektedir. Erdoğan, CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu'nu nitelerken “Bay Kemal, Genel Başkan”, Muharrem İnce'yi kastederken de “Cumhurbaşkanı adayı” adlandırmasını kullanmıştır.

Onlar zamiri kimi zaman iç ve dış düşmanları kimi zamansa dış düşmanlardan destek gören iç düşmanları nitelemek için kullanılmıştır. Gazetede siyasi ötekinin iç ve dış düşman olarak onlar zamiri ile adlandırıldığı bir örneğe Hüseyin Öztürk'ün 24 Nisan 2018 tarihli ve “Milletimiz Erken Seçime Hazır” başlıklı köşe yazısında rastlanmaktadır.

Bu ayrıntıyı, millet-devlet bütünleşmesine kumpas kurup Haçlı Batılıyla ittifak eden ihanetçi kesimlerin anlaması ve idrak etmesi mümkün değildir. Onların sahip olduğu tek şey, bir türlü millet-devlet kucaklaşmasını hazmedemeyip, kin ve öfke küpü haline gelmiş olmalarıdır. Sağduyu sahibi halkımız erken seçime hazırdır. Cumhur ittifakı yerli ve milli Türkiye'nin destanını yazacaktır.

Hüseyin Öztürk; halk, millet, devlet ve Cumhur İttifakı'ndan oluşan iç grubun karşısına iç ve dış düşmanlardan oluşan bir onlar grubu konumlandırırmış ve onlara ihanet, kin ve öfke gibi olumsuz özellikler yüklemiştir (*tanım toposu*). Öztürk'ün yazısında “Onlar” olarak adlandırdığı dış grup, “Haçlı-Batılı” ve onunla ittifak kuran içerideki “ihanetçi kesim”den oluşmaktadır. Öztürk, köşe yazısının bir başka kısmında “Haçlı Batının, özellikle son on beş yıldır, sıcak ve soğuk savaş taktikleriyle hem dışarıdan hem içeride hükmettiği (CHP, HDP, İP ve SP) gibi siyasi partiler” cümlesi ile ihanet ettiğini iddia ettiği toplumsal aktörlerin kimler olduğunu açıkça ifade etmiştir. Öztürk'ün dış grup inşasında çatışma perspektifini öne çıkardığı köşe yazısında muhalefet hem milletten hem devletten dışlanmıştır. Öztürk, seçimlere katılacak meşru muhalefet partilerini dış düşmanlarla ittifak içinde olmakla, “millet-devlet bütünleşmesi”ne kumpas kurmakla ve ülkeye ihanet etmekle suçlamıştır. Meşru muhalefeti bile siyasi iktidarın karşısındaki bir düşman olarak inşa eden bu anlayış demokratik rekabet ile bağdaşmamakta, okuyucuya sürekli tehdit altında olduklarına yönelik bir çağrışı içerir.

Dış grubun inşasında toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden ikincisi var olan düzene referansla yapılan adlandırmalardır. Popülist söylemin temel unsurlarından biri olan düzen karşıtlığı temasına karşılık gelen bu kategoride var olan düzenin eleştirisinde kullanılan adlandırmalar yer almaktadır. Yeni Akit'in haberleri ve köşe yazıları incelendiğinde dış grubun inşasında var olan düzene

referansla adlandırma yapılmadığı saptanmıştır. Var olan düzen ile dış grubu ilişkilendiren bir adlandırmaya rastlanmamış olmasının gazetenin siyasi iktidara yakın bir yayın çizgisini benimsemiş olmasıyla yakından ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Dış grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden üçüncüsü ise siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalardır. Yeni Akit'in haber ve köşe yazıları incelendiğinde dış gruba dahil ettiği siyasi partilerin CHP, İyi Parti, HDP, DP ve Saadet Partisi olduğu görülmüştür. Gazetenin, medya kaynaklı popülizm boyutunda yer alan, 7 Mayıs 2018 tarihli “Önce Milleti Kandırdılar Şimdi İttifak Yapıyorlar” başlıklı haberinde dış grubu oluşturan siyasi partiler sıralanmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi referandumu öncesinde, “Meclisin yetkisi kısıtlanıyor, sistemde tek adamlık geliyor” diyerek kara propaganda yapan CHP, İYİ Parti, SP ve DP'nin 24 Haziran seçimlerinde TBMM'de çoğunluğu sağlamak için "abidik gubidik ittifaklar" yapması tepki çekti.

Haberde CHP, İYİ Parti, SP ve DP referandum öncesi halkı kandırmak ve “kara propaganda” yapmakla suçlanmıştır. 24 Haziran Seçimleri için oluşturdukları seçim ittifakı ise “abidik gubidik ittifaklar” şeklinde yeniden adlandırılmıştır. Türkçe Sözlükte “akla, mantığa uymayan, abuk sabuk” anlamına gelen “abidik gubidik” deyiimi ile sözü edilen partiler ve kurdukları seçim ittifakı gazete tarafından aşağılanmıştır.

Gazetede yer alan haberler incelendiğinde, dış grupta yer alan muhalefet partileri adlandırılırken kimi zaman parti isimlerinin tam halinin kullanıldığı kimi zamansa kısaltmalara başvurulduğu görülmüştür. Kısaltmalarda ise bazen partilerin parti tüzüklerinde belirttikleri resmi kısaltmaların kullanılmadığı görülmüştür. Gazetenin, 27 Nisan 2018 tarihli “Sola Kuyruk Olanı Millet Affetmez” başlıklı haberinde bu tür bir kullanıma örnek bulunmaktadır.

24 Haziran'da yapılacak seçimlerde Recep Tayyip Erdoğan'ın karşısına CHP, HDP, İP ve SP'nin ortak cumhurbaşkanı adayı olarak çıkacağı öne sürülen Abdullah Gül'ün sol zihniyete kuyruk olması durumunda halk tarafından silineceği belirtiliyor.

Medya kaynaklı popülizm boyutunda yer alan haberde öncelikle halkın davranışlarıyla ilgili kestirim yapılarak popülist söylem açısından belirleyici olan halk adına konuşma unsuruna başvurulduğu görülmüştür. Haberde siyasi rekabete dayalı bir karşıtlık perspektifi kullanılmış; Erdoğan ve karşıtları genel çerçevesinde iç ve dış gruplar şekillendirilmiştir. Haberde CHP, HDP, İyi Parti ve Saadet Partisi Erdoğan'ın karşısında

konumlandırılırken İyi Parti ve Saadet Partisi'nin adlandırılmasında resmi kısaltmaları olan İYİ Parti⁴³ ve SAADET'in kullanılmadığı saptanmıştır. Bunun yerine Türkçede kısaltmalarda her sözcüğün ilk harfinin büyük olarak yazılması kuralından yola çıkılarak İP ve SP kısaltmaları kullanılmıştır. İP ve SP kısaltmaları Türkiye siyasetinde bir dönem faaliyette bulunan İşçi Partisi (1992-2015) ve Sosyalist Parti (1988-1992) için kullanılmış kısaltmalardır. Haberin başlığındaki “Sol” vurgusu ve kısaltmalardaki tercih göz önüne alındığında gazetenin CHP ve HDP ile birlikte söz konusu iki partiyi siyasi yelpazenin solu ile ilişkilendirmeye çalıştığı düşünülmektedir. Gazetenin kısaltmalarla ilgili Türkçe kuralını iç grubun inşasında kullanmayarak, partilerin tüzüklerinde yer alan (Ör. AK Parti) kısaltmalarını kullanmayı tercih etmesi ancak dış grubun inşasında parti tüzüklerinde belirtilen kısaltmaları kullanmaması ideolojik bir tercih olarak değerlendirilmiştir.

Dış grupta yer alan siyasi partilerin, diğer bir deyişle muhalif partilerin adlandırılmasına ilişkin bir başka örnek de gazetenin Okur Postası bölümünde yer alan 1 Mayıs 2018 tarihli “24 Haziran Cumhur İttifakı ve Batılı Muhalefet” başlıklı yazıdır. Yazıda seçimler savaş analogisi içinde ele alınmış ve seçimlere tarihi bir önem atfedilmiştir.

20. yüzyılın kokuşmuş sömürgeci zihniyetinin prangalarının kırıldığı tarihinin miladı olacaktır 24 Haziran. [...] Bununla birlikte cumhur ittifakı çok uluslu oyunları da bozdu. Adeta altüst etti, şimdi onlar düşünsün. . . Bizlerin de istiklal ve istikbalimizin kurtulması için cumhur ittifakına destek vermemiz artık elzem olmuştur. Eskiden husumeti olan şer odakları batılılar ve iç siyasetimizdeki maşaları hasetliklerini gizliden yapıyorlardı. Şimdi bakıyoruz zahiren yapmaktan geri durmuyorlar. [...] Ayrıca hepsi birleşti batılılar, CHP, HDPKK, Fetö, İP ve SP lakin aday bulamıyorlar çünkü karşılarındaki rakip milletin adayı...

Yazar, 24 Haziran Seçimlerini sömürenler ve sömürülenler ikiliği üzerinden, bir Batı karşıtlığı perspektifi ile ele almıştır. Bu karşıtlıkta Cumhur İttifakı “çok uluslu oyunları” bozan, “istiklal ve istikbalimizin kurtulması için” desteklenmesi zorunlu bir birliktelik olarak tanımlanmıştır. Gazetenin bir okuru olan yazar “halktan biri olma” varsayımı ile popülizmin halk adına konuşma unsurlarından kolayca yararlanmıştır.

⁴³ İYİ Parti'nin kısa adı da İYİ Parti'dir.

HDPKK; batının veledi zinası olan bir terör örgütü asla Müslüman Kürt halkının savunucusu olmadı. [...] İP de yine batı menşeli projedir. SP; Fetönün kayığına binmiş, aklını yitirmiş hasta, milli görüş çizgisinden şaşmış, kefenini giymiş, tabela partisidir. Sadece seçimden seçime kendi kendilerine gelin güvey olurlar sonları hep hüsrân.

Yazar, Cumhur İttifakı'nın karşısına muhalefet partilerinden, terör örgütlerinden, “Batılılar”dan oluşan bir dış grup inşa etmiştir. Dış grubu oluşturan iç ve dış düşmanların, iç gruba karşı birleşmesi temasını kullanan yazar, iç ve dış düşmanlar arasındaki ilişkiyi tanımlamak için de “şer odakları batılılar ve iç siyasetimizdeki maşaları”, “batılilar ve ortakçıları” ifadelerini kullanarak iç ve dış düşmanlar arasında özdeşlik yaratmıştır. Yazıda İYİ Parti'yi İP, Saadet Partisi'ni ise SP kısaltması ile adlandıran yazar, HDP'den söz ederken ise partiyi terör örgütü PKK ile ilişkilendirmek amacıyla “HDPKK” şeklinde bir adlandırmaya başvurmuştur. Yazıda İYİ Parti “batı menşeli proje”; Saadet “Fetönün kayığına binmiş, aklını yitirmiş hasta, milli görüş çizgisinden şaşmış, kefenini giymiş, tabela partisidir”; HDP ise “batının veledi zinası olan bir terör örgütü” olarak nitelenmiştir. CHP'ye ise seçmenine ve kurucularına ihanet etmek vb. özellikler yüklenmiştir. Böylece muhalefet partilerini faaliyetleri ile ülkeye yönelik bir tehlike kaynağı (*tehdit toposu*) ve yaşanan/yaşanması muhtemel sorunların sorumlusu (*sorumluluk toposu*) olarak inşa eden bir argümanlaştırma şeması kullanılmıştır. Öte yandan yazıda “istiklal ve istikbalimizin kurtulması” vurgusuyla iç grubun bağımsızlığının ve geleceğinin tehdit altında olduğu varsayımı işlenmiştir. Bu açıdan yazarın *korkuya başvurma safsatasına* (*Argumentum ad baculum*) dayanan bir yanlış akıl yürütme ile okuyucuyu seçimlerin önemi konusunda ikna etmeye çalıştığı saptanmıştır.

Yeni Akit'te dış gruba dahil edilen siyasi partiler içinde kendisinden en çok söz edilen partinin CHP olduğu görülmüştür. (101 haberden 34'ü) Gazete, iç grubu inşa ederken CHP'yi karşısına kurucu bir öteki olarak konumlandırmış ve bu çerçevede zalim-mazlum karşıtlığına dayalı bir argümanlaştırma şemasından yararlanmıştır. Türkiye'de dindar kesimin tarihin bazı dönemlerinde baskı gördüğü, buna CHP ve “CHP zihniyeti”nin neden olduğu iddiası (*tarih ve sorumluluk toposu*) temelinde şekillenen bu argümanlaştırma şemasında CHP, iç grubun yaşadığı mağduriyetlerin sorumlusu bir siyasi figür olarak inşa edilmiştir. Gazetenin, medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen 23 Haziran 2018 tarihli “İşte İnce'nin Din Düşmanı CHP'si” başlıklı haber bu tür kullanıma örnektir.

Oy uğruna milletin dini duygularını sömürmeye kalkışsalar da millet CHP'nin geçmişini çok iyi biliyor. Camileri ahıra çeviren, ezanın aslını değiştirip Türkçeleştiren, âlimleri asan, başörtüsünü yasaklayan CHP'nin 95 yıllık geçmişi aralıksız din düşmanlığıyla dolu.[...] 24 Haziran seçimleri öncesi mütedeyyin kesimin dini duygularını istismar için türlü söylemlerde bulunan CHP kurmayları, kökünde ve özünde İslam düşmanlığı yatan CHP'nin imajını değiştiremiyor.

Haberin başlığında CHP açık bir şekilde din düşmanı olarak tanımlanmıştır. CHP'nin seçmenin oyunu alabilmek için dini kullandığı, insanların dini duygularıyla oynadığı, geçmişinde dine zarar veren politikalar izlediği, özünde İslam dinine düşman bir siyasi parti olduğu öne sürülmüştür. Okuyucuya CHP'nin tek başına iktidar olduğu Tek Parti Dönemi hatırlatılarak; CHP'nin camileri ahıra çevirdiği, ezanı yasakladığı, alimleri astığı iddia edilmiş ve bu yönde tarihsel bir devamlılık olabileceği (*tarih toposu*) ima etmiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonrası yaşama geçirilen kamuda başörtüsünün yasaklanması kararı da CHP ile ilişkilendirilmiş ve CHP'nin başörtüsünü yasakladığı ileri sürülmüştür. Haberin iç sayfadaki devamında ise CHP'nin İslam düşmanı olduğu ve “din karşıtlığını parti politikası haline getir[diği]” vurgusu geçmişte CHP milletvekili olarak görev yapmış kişilerin açıklamalarından alıntılarla pekiştirilmeye çalışılmıştır.

CHP'nin din düşmanlığı ile nitelendiği bir başka örnek de Şevki Yılmaz imzalı 22 Haziran 2018 tarihli “Oy Namustur Söz de Karar da Vebal de Bizim” başlıklı köşe yazısıdır. Yılmaz, “Dün ‘okla ve canla!’ korunan dinimizin ve vatanımızın bugün oyla ve vicdanla korunduğunu anlayabilme adına çok büyük bir imtihandayız!” sözleri ile seçimleri savaşa ve bir var olma mücadelesi ile özdeşleştirmiştir.

Eski Türkiye’deki CHP (Cehenneme Hazırlama Partisi)’nin maddi ve manevi zulümlerini, ihanetlerini unutmadık, özlemedik ve pazar günü de asla unutmayacağız ve özlemeyeceğiz inşallah! [...] Pazar günü sandıkta zalim ABD ve Avrupa’nın desteklediği taşeron ve korsan adaylara değil, mazlum Afrika ve Asya’nın desteklediği adayımız Tayyip Kaptan ve AK ekibine “Evet” diyeceğiz inşallah!

Yılmaz’ın CHP’nin din düşmanlığını pekiştirmek amacıyla parti adının kısaltmasının yanına “Cehenneme Hazırlama Partisi” şeklinde yeni bir adlandırma türettiği görülmüştür. Dış grubu oluşturan iç ve dış düşmanların, iç gruba karşı birleşmesi temasını işleyen Yılmaz, CHP de dahil muhalif partilerin ve adaylarının zalim olarak nitelendiği ABD ve Avrupa ülkeleri tarafından desteklendiklerini iddia etmiştir. Ali Erkan Kavaklı da 28 Haziran 2018 tarihli “Milletin Feraseti ve Bekleyen Eğitim Hamleleri” başlıklı köşe yazısında “CHP şer partisidir. İçerisinde %5 oranında bile olsa örgütlü

mason komiteleri vardır, partiye hâkimdirler, CHP iktidara gelirse hükümete hâkim olurlar.” sözleri ile CHP’yi şer partisi olarak nitelemiş ve CHP’nin iktidara gelmesi durumunda Masonların hükümeti ele geçireceklerini iddia etmiştir. Öte yandan Yılmaz “Eski Türkiye” adlandırması ile CHP’nin iktidar olduğu dönemlere vurgu yapmış ve Eski Türkiye’yi zulüm ve ihanet ile anlamlandırmıştır.

CHP, Yeni Akit tarafından dinin yanı sıra halkın da karşısında konumlandırılmıştır. CHP’nin popülist söylemdeki temel referans noktalarından biri olan seçkincilik/elitizm ile ilişkilendirildiği bir örnek Hüseyin Öztürk’ün 27 Nisan 2018 tarihli “Halk Partisi’nin Kuruluşunda Halk Var mıdır?” başlıklı köşe yazısıdır.

CHP’nin kuruluşunda halk var mıdır? Bu sorunun cevabı elbette bellidir. Halk yoktur. Halkın kurmadığı bir partiden halk namına bir şey beklenir mi? İşte bu yüzden hiçbir demokratik seçimde iktidar olamamışlardır. Millet olma mayamızın temeli olan dini ve milli değerlere karşı sürdürdükleri muhalefet sayesinde doymaktadırlar. Bu manada CHP zihniyetini anlamak mümkündür ve haklıdırlar. Eğer CHP zihniyeti ve onlardan üreyenler olmasaydı, belki de millet olarak bu kadar dini ve milli değerlerimiz hususunda dinamik ve canlı olmayabilirdik. Yani bunlar bize lazım.

Öztürk, CHP’yi hem milli hem dini alandan dışlamış, onu iktidara değil halka muhalefet eden, halkın karşısında bir siyasi parti olarak konumlandırmıştır. Ayrıca “Eğer CHP zihniyeti ve onlardan üreyenler olmasaydı, belki de millet olarak bu kadar dini ve milli değerlerimiz hususunda dinamik ve canlı olmayabilirdik.” sözleri ile CHP’nin iç grup kimliğinin inşasında gereksinim duyulan, kurucu bir öteki olarak önemli bir işlev gördüğünü ifade etmiştir.

Yeni Akit’te CHP’nin öteki olarak inşasında zalim-mazlum karşıtlığına dayalı argümanlaştırma şemasından sık sık yararlanılmış; CHP ve “CHP zihniyeti” Tek Parti Dönemi politikaları ve din düşmanlığı ile ilişkilendirilmiştir. Bu şekilde yaratılan çatışma perspektifi ile CHP karşıtlığı iç grup için bir ortaklık zemini olarak kullanılmıştır. CHP’nin dış grup olarak inşasında başvuru argümanlardan biri de partinin başarısız bir belediyeçilik anlayışına sahip olduğu iddiasıdır. Özellikle Erdoğan’ın seçim konuşmalarından yapılan doğrudan aktarmalarda bu ilişkilendirmeye rastlanmaktadır. Gazetenin 30 Mayıs 2018 tarihli, Erdoğan’ın AK Parti İstanbul adayı tanıtım programında yaptığı konuşmayı konu edinen “CHP’nin Havsılası Bizim Projelerimizi Almaz” başlıklı haberinde bu durumun örneklerine rastlanmaktadır.

Erdoğan, İstanbul'a belediye başkanı olduğu zaman belediyeyi CHP'den devraldığını anlatarak, bugünkü CHP'nin o zamankinden bir farkının olmadığını ifade etti. "CHP zihniyeti kirlilik demektir. " diyen Erdoğan, "İstanbul çöp dağlarıyla işgal edilmiş miydi, hava kirliliği had safhaya gelmiş miydi? Hatırlayın; gazeteler maske dağıtıyordu. Suyumuz var mıydı? [...] Hava kirliliğini biz kaldırdık ve çöp dağlarını ortadan biz yok ettik. Ah İstanbul, ah Ümraniye, ah benim kardeşlerim...Ümraniye'deki çöp dağı patladığı zaman 39 kardeşimiz öldü. Kim bunun faili, CHP zihniyeti. Ya CHP budur ya budur.

Erdoğan, konuşmasında CHP'yi çöp dağları, hava kirliliği ile ilişkilendirmiş, Ümraniye çöplüğünde yaşanan patlamanın sorumlusu ve ölen kişilerin faili olarak göstermiştir. Ayrıca "CHP Zihniyeti" adlandırmasını kullanmış ve onu kirlilik olarak tanımlamıştır. Erdoğan'dan önce İstanbul Belediye Başkanlığı, Sosyal Demokrat Halkçı Parti (SHP) ve partinin adayı Nurettin Sözen tarafından yürütülmüştür. 12 Eylül Darbesi sonrası kapatılan CHP'nin ardılı olarak kurulan SHP'yi doğrudan CHP olarak adlandıran Erdoğan, günümüz CHP'sinin o dönemden bir farkı olmadığını da öne sürmüştür. Erdoğan'ın CHP ile ilgili benzer bir iddiası 12 Mayıs 2018 tarihli "Bizleri Geleceğe Gençler Taşıyacak" başlıklı haberde de bulunmaktadır. Erdoğan, AK Parti Gençlik Kolları Kongresi'nde yaptığı konuşmasında "CHP pisliktir. CHP çöplüktür. CHP hava kirliliğidir. CHP susuzluktur." sözleri ile partinin başarısız belediyeçilik uygulamalarındaki sorumluluğunu ima eden (*sorumluluk toposu*) olumsuz özellikler yüklemiştir.

Yeni Akit'te dış grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden dördüncüsü seçim ittifaklarına referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategoride en çok kullanılan adlandırma Millet İttifakı'dır. Gazete ittifaktan bahsederken kimi zaman Millet İttifakı resmi adlandırmasını kullanmış kimi zamansa ittifaka birtakım olumsuz özellikler yükleyerek "Şer İttifakı", "Zillet İttifakı", "İhanet İttifakı" gibi olumsuz anlam içeren yeni adlandırmalardan yararlanmıştır. Gazetenin medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan 10 Haziran 2018 tarihli "Bunlara Kalsa Ülkeyi de Satarlar" başlıklı haberinde bu türden bir adlandırmaya örnek bulunmaktadır. Haberde "Şer İttifakının Bir Faydası Yok" alt başlığı altında Orman ve Su İşleri Bakanı Veysel Eroğlu'nun "Özellikle Cumhuriyet ittifakına oy verin. Şer ittifakının bu memlekete bir faydası yok onların dümeni başka yerden idare ediliyor. Kumanda başka yerden" sözlerine yer verilmiştir. Eroğlu, konuşmasında seçim ittifakları üzerinden "biz ve onlar" ikiliği yaratmış ve Millet İttifakı'ndan "Şer İttifakı" olarak söz etmiştir. Eroğlu, Millet

İttifakı'nı yararsız ve başkaları tarafından yönlendirilen (dümeni başka yerden) bir oluşum olarak nitelemiştir.

“Şer ittifakı” adlandırması medya kaynaklı popülizm boyutunda değerlendirilen haberlerde de kullanılmıştır. 13 Haziran 2018 tarihli ve Mehtap Yılmaz imzalı “Meral'den İnce'ye, Selo'ya..(Hülle seçmen kitlesi)” başlıklı köşe yazısında “Şer ittifakın seçmen kitlesi ayyynen pinpon topu gibi oradan oraya zıplayıp durdu!” ifadesine yer verilmiştir. 14 Haziran 2018 tarihli “24 Haziran da Rüyalarını Kabusa Çevireceğiz” başlıklı haberde de Şer İttifakı adlandırmasının muhabir tarafından kullanıldığı saptanmıştır. Cumhurbaşkanı Başdanışmanı Yalçın Topçu'nun seçimle ilgili açıklamalarını konu edinen haberde Topçu'nun Millet İttifakı ile ilgili açıklamaları “Şer İttifakına Sert Tepki” alt başlığı altında ve “Kamuoyunda ‘şer ittifakı’ olarak bilinen kesimin adaylarına ve söylemlerine de sert çıkan Topçu, şunları söyledi” açıklaması ile haberleştirilmiştir. Topçu'nun açıklamasında ise “şer ittifakı” adlandırmasını kullanmadığı ve ittifaktan “Millet İttifakı” olarak söz ettiği görülmüştür. Bu açıdan adlandırmanın gazete tarafından, özel olarak Millet İttifakı'nı olumsuz bir anlam alanı içinde tanımlamak (*tanım toposu*) amacıyla kullanıldığı söylenebilir.

Yeni Akit'te Millet İttifakı'nı nitelemek için kullanılan bir başka adlandırma da “Zillet ittifakı” adlandırmasıdır. Gazetede 10 Haziran 2018 tarihinde yayımlanan “Gönül coğrafyamız Türkiye'den büyüktür” başlıklı haberde bu türden bir adlandırma bulunmaktadır. AK Parti Ordu Milletvekili ve 27. Dönem Milletvekili Adayı Metin Gündoğdu'nun açıklamalarına yer verilen haberin iç sayfadaki devamında “Gündoğdu: Millet değil, zillet ittifakı” başlığı kullanılmıştır.

Seçim çalışmalarını Kumru ilçesinde sürdüren AK Parti Ordu Milletvekili ve 27. Dönem Milletvekili Adayı Metin Gündoğdu, “24 Haziran Anadolu çocuklarının var olma mücadelesinin adıdır” dedi. Muhalefeti eleştiren Gündoğdu, şöyle devam etti: “Bunlarda ne fikir kaldı, ne siyasi ne ahlak, ne de bir ideolojileri. Tek amaçları Erdoğan'ı indirmek. Tezgahladıkları oyunun adına ‘Millet İttifakı’ diyerek kandırmaya çalışıyorlar. Çok açık söylüyorum bunun adı millet değil zillet ittifakıdır. Kazara gelseler, 3 günde milleti perişan ederler.

Gündoğdu, açıklamasında iç grubu “Anadolu çocukları” olarak adlandırmış ve seçimlerin iç grup için bir var olma mücadelesi olduğunu açıkça belirterek seçimlere olağanüstü bir nitelik yüklemiştir. Gündoğdu iç grubun karşısına muhalefet partileri ve Millet İttifakı'ndan oluşan bir dış grup konumlandırmış, bu grubu “hor görülme,

aşağılanma” anlamlarına gelen zillet sözcüğü ile nitelemiş ve “zillet ittifakı” olarak adlandırmıştır. Zillet ittifakı; fikri, ahlakı, ideolojisi olmayan, “tek amaçları Erdoğan’ı indirmek” olan, oyun tezgahlayan ve seçilmeleri durumunda halkı perişan edecek bir grup olarak nitelenmiştir. Dış grup tarafından oluşturulan ittifakın “millet” sözcüğü kullanılarak adlandırılmasını ise argoda “yasal olmayan bir işi yapmak için tutulan uygunsuz yol” anlamına gelen “tezgâh” sözcüğü ile nitelemiş ve amaçlarının halkı kandırmak olduğunu ileri sürmüştür. Zillet ittifakı adlandırması Şevki Yılmaz’ın yukarıda daha önce de sözü edilen “Oy Namustur Söz de Karar da Vebal de Bizim” başlıklı köşe yazısında da kullanılmıştır. Yılmaz, Millet İttifakı’nı zillet sözcüğü ile adlandırırken, bu ittifaka neden oy vermemeleri gerektiğini “CHP’nin taşeronu SP ve diğer zillet ittifakını desteklemeyelim. Haset ve hırslarından destekledikleri imanın 6 şartını yasaklamak için bilerek simgelenen 6 oklu CHP’nin yolunu ebediyen açtırmayalım.” sözleri ile ifade etmiştir.

Yeni Akit, “Şer ittifakı”, “Zillet ittifakı” gibi adlandırmalarla Millet İttifakı’nı olumsuz bir anlam alanı içinde tanımlayan (*tanım toposu*) argümanları kimi zaman siyasilerin demeçlerinden aktarmış kimi zamansa editöryel bir tercih sonucu kullanmıştır. Millet sözcüğü yerine kötü, fena anlamlarına gelen Arapça kökenli şer sözcüğünün ya da hor görülme, aşağılanma anlamına gelen zillet sözcüğünün kullanılması ile Millet İttifakı olumsuz bir anlam alanı içinde yeniden adlandırmıştır. ‘Biz ve onlar’ ikiliği çerçevesinde, ‘onlar’ olumsuz özelliklerle inşa edilirken, ‘onlar’ın karşıtı olan ‘biz’e olumlu özellikler yüklenmiştir. Dolayısıyla şer ittifakı, zillet ittifakı vb. adlandırmaların kullanılmasıyla ‘onlar’ tarafından kurulan ittifak kötü ile ilişkilendirilirken, ‘biz’ tarafından oluşturulan ittifak ise olumlu bir anlam alanı içinde iyi ile ilişkili hale getirilmiştir.

Yeni Akit’te dış grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden beşincisi siyasi lidere referansla yapılan adlandırmalardır. Bu kategoride dış grupta konumlanan toplum kesimlerine liderlik eden ya da ettiği düşünülen siyasi liderlerin ne şekilde adlandırıldığı ve bu liderlere hangi niteliklerin yüklendiğine odaklanılmaktadır. Yeni Akit’te dış gruba dahil edilen siyasi liderlere bakıldığında Millet İttifakı’nı oluşturan partilerin Genel Başkanları Kemal Kılıçdaroğlu, Meral Akşener, Temel Karamollaoğlu, HDP Genel Başkanı Selahattin Demirtaş ve CHP’nin Cumhurbaşkanı adayı Muharrem İnce’ye yer verildiği görülmektedir. Gazete liderlerden söz ederken bazen adlarını ve soyadlarını, bazen yalnızca soyadlarını, bazen de temsil

ettikleri parti adı ile var olan görevlerini (Ör. CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu) kullanmıştır. Gazetenin medya kaynaklı popülizm boyutunda yer alan 5 Haziran 2018 tarihli “Türkiye’yi Geriye Götürmede Birleştiler” başlıklı haberinde bu tür bir kullanımın örnekleri bulunmaktadır.

24 Haziran seçimleri uzun süre hafızalarda kalacak partiler arası temaslara, hüllelere, ittifaklara sahne olmaya devam ediyor. . . İYİ Parti Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Adayı Meral Akşener, dün bir kez daha CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nu parti genel merkezinde ziyaret etti [...] Meral Akşener, bu konuda Saadet Partisi Genel Başkanı ve Cumhurbaşkanı Adayı Temel Karamollaoğlu ve Demokrat Parti Genel Başkanı Gültekin Uysal ile de görüştüğünü söyledi.

Gazetenin, başlıkta onlar gizli öznesiyle Türkiye’yi geçmişe götürmek amacıyla birleştiklerini iddia ettiği aktörlerin Millet İttifakı’nı oluşturan muhalefet partilerinin liderleri olduğu anlaşılmaktadır. Liderler haberde partileri, unvanları ve isimlerinin tam hali kullanılarak adlandırılmıştır. Öte yandan Yeni Akit’te muhalif liderlerin adlandırılmasında kimi zaman alaycı lakapların kullanıldığı saptanmıştır. Bu lakaplar muhalif liderleri önemsizleştirmek, küçümsemek, aşağılamak amacıyla kimi zaman gazetenin kendisi tarafından üretilmiş, kimi zamansa rakip siyasilerin konuşmalarından aktararak kullanılmıştır. Medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda değerlendirilen 1 Haziran 2018 tarihli “Biz Proje Üretiriz Onlar Laf Üretir” başlıklı haberde bu türden bir kullanıma örnek bulunmaktadır.

“Onlar laf üretir. Bay Kemal’in SGK Başkanı olduğu zamanki görüntüleri vermeniz lazım. [...] Onlar bu işten anlamaz. Onlar halk ifadesini ancak partilerinin tabelalarında kullanırlar. Dün söylediğine bugün itiraz etmeyi, milletimizle kavga etmeyi bilirler.” Eleştirilerinde CHP Lideri Kılıçdaroğlu’na göndermelerde bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan, şunları dile getirdi: "Eyyy Kemal Efendi senin buraların ne işe yaradığından haberin yok. Sadece 2017'de inip kalkan uçak sayısı 220 bini geçti. Bu kafaya Türkiye emanet edilir mi?

Haberde, Erdoğan’ın CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nu nitelemek için kullandığı “Bay Kemal” ve “Kemal Efendi” sözlerine yer verilmiştir. Türkçede biri erkeklerin ad ve soyadlarının önüne diğeri ise sonuna getirilen bir saygı sözü, bir unvan olan bay ve efendi sözcükleri Erdoğan’ın konuşmasında alaycı bir üslupla, Kılıçdaroğlu’nu ve partisini önemsizleştirmek amacıyla kullanılmıştır. Günlük konuşma dilinde pek başvurulmayan bir hitap şekli olan ve İngilizce Mr. Sözcüğünün Türkçe karşılığı olarak türetilen Bay sözcüğünün haberdeki kullanımında alay unsurunun yanı sıra nitelenen kişiyi halka yabancı biri olarak gösterme amacı da bulunmaktadır. Bay

Kemal adlandırmasıyla Kılıçdaroğlu ve CHP'yi halktan uzak ve kopuk gösterme amacı Erdoğan'ın "Onlar halk ifadesini ancak partilerinin tabelalarında kullanırlar." sözleri ile de pekiştirilmiştir.

Erdoğan'ın günlük dilde sık kullanılmayan bir hitap şekli olan Bay sözcüğünü Kılıçdaroğlu'na özgü şekilde kullandığı pek çok konuşması bulunmaktadır. 25 Nisan 2018 tarihli "Karşımızdakiler Kendilerini Bize Göre Ayarlasın" başlıklı haberde de Erdoğan'ın Kılıçdaroğlu için "Bay Kemal" adlandırmasını kullandığı görülmektedir. Erdoğan'ın partisinin TBMM Grup Toplantısı'nda yaptığı konuşmasını konu edinen haberde "Bay Kemal, zaman geçirme, gel hemen aday oluver. Niye sağda solda arayıp duruyorsun? Bir Genel Başkana da yakışır aday olmak. Gel aday oluver. Benim aziz milletimin sana muhabbetini de görelim" sözlerine yer verilmiştir. 10 Haziran 2018 tarihli "Bunlara Kalsa Ülkeyi de Satarlar" başlıklı haberde de Erdoğan'ın Ankara mitinginde Kemal Kılıçdaroğlu için Bay Kemal adlandırmasına başvurduğu görülmüştür.

Bay Kemal'i biz SSK'dan tanırız, nasıl batırdığını iyi biliriz. Bunlara beş koyun ver, kaybedip gelirler. Bak, son pişmanlık da fayda etmez. Buradaki tüm kardeşlerime sesleniyorum, durmak yok. Bütün komşularınıza akrabalarınıza bunları anlatmanız lazım. Anlatın ki sandıklarından gümbür gümbür AK Parti ve şahsım çıksın.

Haberde Bay Kemal'e iş batıran, verilen sorumluluğu yerine getiremeyen, elinden iş gelmeyen ve seçilmesi durumunda halkta pişmanlık yaratacak bir özne olarak olumsuz özellikler yüklenmiştir. Dolayısıyla Bay Kemal adlandırması ana muhalefet partisi liderini halktan uzak, elitist, güvenilmez ve elinden iş gelmeyen bir toplumsal aktör olarak inşa etmek için özellikle Erdoğan tarafından kullanılmış ve Yeni Akit de bu kullanımın ve yarattığı imajın yaygınlaşmasına aracılık etmiştir.⁴⁴ Kılıçdaroğlu ile ilgili haberlerde öne sürülen argümanların genellikle somut bir delile ya da mantıklı bir akıl yürütmeye dayanmadığı saptanmıştır. Bu argümanlarda yanlış akıl yürütmenin bir türü olan ve hedef alınan kişinin iddialarına değil, kişiliğine yönelik bir saldırı üzerinden gerçekleşen, temel amacı kişinin itibarını sarsmak olan *adam karalama safsatasına* (ad hominem) başvurulduğu belirlenmiştir.

⁴⁴ "Bay Kemal" adlandırması daha sonra 2023 Seçimleri öncesinde Kemal Kılıçdaroğlu'nun bizzat kendisi tarafından sahiplenilmiş ve anlamı olumlu bir perspektiften yeniden inşa edilmeye çalışılmıştır.

Yeni Akit'te dış grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden altıncısı ise tarihi, kültürel ve dini referansla yapılan adlandırmalardır. İç grubun karşısında yer alan tarihi, kültürel, dini figürlerin adlandırıldığı bu kategoride “Onlar”ı “Biz”den ayırt etmek için dini ya da kültürel farklılıklar vurgulanmaktadır. Yeni Akit'te bu kategorinin en belirgin örneklerine dini farklılığın ve tarihi düşmanlıkların vurgulandığı “Haçlı” adlandırmalarında rastlanmaktadır. Dış gruba dahil edilen toplumsal aktörlerin “Haçlılar, Haçlı orduları, Haçlı zihniyeti, Haçlılar ve artıkları, Haçlı Siyonistler” vb. şekillerde adlandırıldıkları görülmektedir. Medya kaynaklı popülizm boyutunda ele alınan, Hüseyin Öztürk'ün 25 Mayıs 2018 tarihli “Haçlı Zihniyetinin Kötü Artıkları” başlıklı köşe yazısında dış grupla ilgili bu türden adlandırmalar bulunmaktadır.

Bu toprakları, bu coğrafyayı vatan belleyen her insanımızın emin olduğu bir gerçek vardır ki, o da Haçlı oyunlarının durmayacağıdır. Dışarıdan Haçlı baronlar, içeriden de hizmetkârları, ekonomimiz başta olmak üzere hemen her konuda saldırmaya başlamışlardır. Ve aziz milletimiz; "vatanını, bayrağını, devletini, dinini" korumak ve kollamak üzere, Haçlı artıklarını 24 Haziran'da terk edilmiş çaresizler gibi köşelerine gönderecektir. Biz seferberlik milletiyezdiz. Haçlı Batılı ve hizmetçileri bu gerçeği, sandıklar açıldığında görececek ve belleyeceklerdir.

Öztürk'ün, seçimleri bir din savaşı gibi ele aldığı, iç ve dış grupları da din temelli bir ikilik üzerinden konumlandığı köşe yazısında devlet ve millet ile oluşturulan iç grubun karşısına Haçlılardan oluşan bir dış grup konumlandırılmıştır. Söz konusu dış grup köşe yazısı içinde “Haçlı baronlar ve içerideki hizmetkarları, haçlı artıkları, Haçlı Batılı ve hizmetçileri” vb. gibi farklı şekillerde adlandırılmıştır. Öztürk böylece ülke içindeki muhaliflerle düşman olarak kodlanan uluslararası aktörler arasında özdeşlik kuracak adlandırmalar türeterek iç ve dış düşmanlar temasını kullanmıştır. Öztürk, seçimleri dini bir karşıtlık perspektifinden ele alırken, argümanlarını Türkiye'nin Haçlı tehdidi altında olduğu varsayımı üzerinde şekillendirmiştir. Öztürk'ün, okuyucuyu görüşlerinin doğruluğuna ikna etmek için kullandığı bu argümanlaştırma şeması *korkuya başvurma safsatası* (*Argumentum ad baculum*) adı verilen yanlış akıl yürütmeye başvurulduğunu göstermektedir.

Yeni Akit'te seçim konulu haberlerde dış grubun inşasında kullanılan adlandırmalarda Haçlılara oldukça sık referans verildiği görülmüştür. Seçimle ilgili olmayan tarihsel bir figürün seçimle ilgili haberlerde sıkça kullanılması, iç grubun inşasında dini ve tarihi unsurlara yapılan aşırı vurgunun bir yansıması olarak

değerlendirilmiştir. “Biz”i inşa ederken dini motiflerin öne çıkartılması “Onlar”ın inşasında da dini ve tarihi ötekilere sıkça referans verilmesini, tarihsel düşman figürlerin güncel siyasetle ilişkilendirilmesini beraberinde getirmiştir. Gazetenin 25 Mayıs 2018 tarihli ve “15 Temmuz’da FETÖ ile Şimdi de Dolarla” başlıklı haberinde de bu tür adlandırmalar yer almaktadır. Haberin sür manşetinde “Türkiye düşmanları saldırılarını sürdürüyor” ifadesine yer verilirken haber metninde Türkiye düşmanları ile hangi aktörlerin kastedildiği açıklanmıştır. Haberde “Türkiye'nin büyümesi, Siyonist-Haçlı güçlerini kudurttu. ABD, Almanya ve İngiltere sıcak para hareketleriyle dövizini tırmandırmaya çalışırken, bunlara piyon olan diğer ülkeler ise Türkiye hakkında karalama kampanyası yürütüyor.” ifadesine yer verilmiştir. Böylece dış grubun, Türkiye düşmanı olarak nitelenen, Siyonist-Haçlı güçleri, ABD, Almanya, İngiltere ve bu ülkelerin çıkar sağlamak amacıyla kolayca kullanabildikleri “piyon” olarak adlandırılan ve adları açıkça belirtilmeyen bazı ülkelere oluştığı anlaşılmaktadır. Haberin başlığında da vurgulandığı gibi dış grup 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin ve Doların Türk lirası karşısında değer kazanmasının sorumlusu olarak gösterilmiştir.

Nurettin Veren’in 16 Mayıs 2018 tarihli ve “Batı Dünyasının Korkusu İslam Aleminin Umudu Türkiye” başlıklı köşe yazısında da “Haçlı Siyonist” adlandırması dış grubun inşasında kullanılmıştır.

Vatanı bölüp parçalamak için, inancın bölünüp parçalanması ile yola çıkanlar [...] vatani birbirinin elinden alacak şekilde, düşmanla işbirliğine hazırlamışlardır. İçerideki narkozcuların eliyle, haçlı Siyonistler ile işbirliği yaparak ülkeyi parçalamak için kale kapısını içerden açmaya çalışmaktadırlar.[...] Ülkemizi ve milletimizi de bu şekliyle parçalayıp, köleleştirmek haçlı Siyonist iş birliğine karşı, millet ve devlet iş birlikteliği ile 24 Haziran seçimlerinde, rakiplerimizin partiler değil, haçlı Siyonist dünya olduğunu düşünerek hareket etmeliyiz.

Nurettin Veren, “Haçlı Siyonistler, Haçlı Siyonst dünya” ve “içerideki narkozcular” adlandırmalarını kullanarak iç ve dış ötekilerden oluşan bir dış grup inşa etmiştir. Dış gruba bir düşman söylemi içinde Türkiye’yi bölmek, parçalamak, ele geçirmek ve köleleştirmek isteme gibi özellikler yüklemiştir. Veren, 24 Haziran seçimlerinin partiler arası bir mücadele olmadığını, rakiplerin dış grubu oluşturan düşman figürler olduğunu ve okuyucuların da buna göre hareket etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu savaş söylemi içinde seçimlere demokrasinin temel ilkeleri dışında bir anlam yüklemiş ve seçimleri kutsamıştır.

Dış grubun söylemsel inşasında kullanılan adlandırma kategorilerinden yedincisi ise uluslararası aktörlere referansla yapılan adlandırmalardır. Popülist söylemde “gerçek halk”ı birleştirmek için kimi zaman güvenilir ve yozlaşmış bir öteki olarak uluslararası aktörlere referans verildiği görülmektedir. Yeni Akit’te dış grubun inşasında uluslararası aktörlere referansla yapılan adlandırmalarda “dış güçler” ya da “dış mihraklar” adlandırmaları öne çıkmaktadır. Gazetenin özellikle “dış güçler” adlandırmasını kullanırken kimi zaman bu grubun olumsuz özelliklerini vurgulamak için adlandırmaya şer sıfatını da ekleyerek “dış şer güçler” şeklinde kullandığı görülmüştür. Gazetenin Okur Postası köşesinde 21 Haziran 2018 tarihinde yayımlanan “Yeniden Büyük Türkiye İçin Oylarımızı Bilinçli Kullanmalıyız” başlıklı yazıda bu türden bir adlandırma bulunmaktadır. Yazar, okuyuculara 24 Haziran Seçimlerinde AK Parti ve Erdoğan’a oy vermeleri yönünde telkinde bulunurken “Ülkemiz ve İslam ümmeti üzerinde hain emelleri olan dış şer güçlerin planlarına alet olmamalıyız. Aksi davrananlar, hiçbir şart altında kendilerini haklı gösteremezler.” sözleri ile “dış güçleri” seçimin bir tarafı olarak AK Parti’nin karşısında konumlandırmıştır.

Gazetenin medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan 7 Mayıs 2018 tarihli “Erdem, İrade ve Cesaretle Türkiye Şahlanacak” başlıklı haberinde bu adlandırmanın örneği bulunmaktadır.

Partisinin İl ve ilçe kongrelerini İstanbul ile noktalayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, toplumun her kesimini ilgilendiren ve büyük müjdelere içeren manifestosunu coşkulu bir kalabalık eşliğinde kamuoyuna duyurdu. "Erdem, İrade ve Cesaret" kavramlarını sık sık vurgulayan Erdoğan, Türkiye'nin büyümesini hazmedemeyen dış güçlerin ve yerli işbirlikçilerinin kumpaslarını boşa çıkardıklarını ve milletin desteğini hep yanlarında hissettiklerini belirtti.

Haberde Erdoğan, coşkulu kalabalıklar ve onu destekleyen millet ile bir iç grup oluşturulmuştur. Bunun karşısına ise “dış güçler” olarak adlandırılan, ülke içinde iş birliği yaptığı “yerli işbirlikçiler”i bulunan bir dış grup konumlandırılmıştır. Dış güçler adlandırması ile hangi uluslararası aktörlerin kastedildiği açıkça belirtilmemiş, yalnızca bu güçlere Türkiye’nin gelişmesini istememe ve kumpas kurma gibi olumsuz özellikler yüklenmiştir. Ayrıca Erdoğan’ın konuşmasında “yerli işbirlikçiler” adlandırması ile iç gruba dahil edilmeyen toplum kesimleriyle var olan çatışmayı vurgulamak için içeridekilerin dışarıdaki düşmanlarla/rakiplerle iş birliği yaptığı vurgusunun öne çıkarıldığı, iç ve dış düşmanlar temasının kullanıldığı saptanmıştır. Mehmet Koçak’ın 28

Nisan 2018 tarihli “Milli ve Yerliler İttifakı ile Karşıtları” başlıklı köşe yazısında da bu tür adlandırmalara ilişkin örnekler bulunmaktadır.

Bu ittifaklar ve seçim işbirliği oluşumları kendi içinde de ikiye ayrıldığı gerçeği ile karşı karşıyayız. Biri dış mihrakların baskılarından bağımsız, işbirlikçiliği ve teslimiyetçiliğe meydan okuyarak "önce ülkem ve milletim" diyenlerin oluşturduğu ittifaktır. Diğerleri ise karşı cephede yer alan seçim işbirliği oluşumları ve ittifaklarıdır.

Koçak, 24 Haziran Seçimleri için yapılan seçim ittifaklarını değerlendirdiği yazısında başlıkta da vurgulanan bir ikilik inşa etmiştir. Koçak’a göre bir yanda milli, yerli, dış mihraklara meydan okuyan, “önce ülkem ve milletim” diyen bir ittifak yer almaktadır. Diğer yanda ise “milli ve yerliler ittifakı”nın sahip olduğu olumlu özellikler alanından dışlanmış ve “karşı cephe” olarak adlandırılan bir başka ittifak bulunmaktadır. Buna göre “karşı cephe” dış mihrakların baskıları karşısında bağımsız değildir. Koçak yazının devamında “Erdoğan’sız bir AK Parti ve Bahçeli’siz bir MHP projelerinde muvaffak olamayan dış ve iç ‘şer güçler’ şimdi bu seçim üzerinden yeni bir karşı cephe oluşturma gayretlerine şahit oluyoruz.” sözleri ile muhalefeti “iç şer güçler” olarak nitelemiştir. Muhalefetin seçim ittifakı girişimleri ile “dış şer güçler” arasında bir bağlantı kurarak iç grubun karşısında konumlandırılan ve iç gruba potansiyel tehdit olarak görülen aktörler arasında özdeşlik yaratılmaya çalışmıştır.

Yeni Akit’te dış grubun söylemsel inşasında uluslararası aktörlere referansla inşa edilen ötekilerden biri de “Batı”dır. Gazetede “Batı”yı dış grup içinde konumlandıran haberlerde “Batı devletleri, Batı ülkeleri, Batı dünyası” vb. farklı adlandırmalardan yararlanıldığı görülmektedir. Gazetenin köşe yazarlarından Lütfü Caner’in 23 Haziran 2018 tarihinde yayımlanan “24 Haziran Hilal ile Haçın Savaşıdır Hâlâ Anlamadın mı” başlıklı köşe yazısında “Batı” ile ilgili bu türden adlandırmalara rastlanmaktadır.

24 Haziran seçimleri, her ne kadar perdenin önünde görünürde siyasi partiler arasında yapılan siyasi bir seçim gibi görünüyorsa da, Türkiye’nin son 100 yılını şöyle bir göz önünde bulundurduğunuzda ve asıl perdenin gerisinde ülkemize kurulmak istenen tuzaklara baktığınızda; 24 Haziran bir seçim değil, ABD, Hristiyan Batı ülkeleri ile Türkiye arasında Milletimizin ikinci bir bağımsızlık ve kurtuluş savaşıdır.

Lütfü Caner, köşe yazısında Türkiye, millet, yüce milletimiz, AK Parti ve gizli özne olarak kullanılan biz ile bir iç grup inşa ederken, karşısına ABD ve “Hristiyan Batı ülkeleri”nden oluşan bir dış grup konumlandırmıştır. İç grup ile dış grup karşıtlığında, dış grubun iç gruba yönelik tuzaklar kurduğu vurgulanmış ve 24 Haziran seçimlerinin bir

seçim olmanın ötesinde, daha yüce bir amaca hizmet ettiği ileri sürölmüştür. Yazar, “ikinci bir bağımsızlık ve kurtuluş savaşı” benzetmesi ile seğıimlere yüklediği önemi bir savaşı metaforu ile pekiştirmiştir. Yazar, Batı dünyası adlandırmasında dini de adlandırmaya dahil ederek biz ve onlar ikiliğini dini kimlik üzerinden desteklemiştir.

Oysaki Hristiyan Batı Dünyası, koca bir imparatorluğu ortadan kaldırmış ve Osmanlının bakiyesi olan bu milleti, 780 bin kilometrekareye sıkıştırarak, 94 yıldır kontrollü siyasi iktidarlara iplerini ellerine almışlardır.[...] Evet bütün engellemelere rağmen, bir türlü Ak Partiye diz çöktürüp hedeflerine ulaşmayan ABD ve Batı Dünyası, nihayet son 40 yıldır içimizde besledikleri gizli piyonları FETO terör örgütü ile bildiğiniz gibi 15 Temmuz’da son hamlelerini yapmak istediler, fakat yüce milletimizin sağduyusu ile bir destan olarak yazıldı.

“Hristiyan Batı Dünyası” ya da “ABD ve Batı Dünyası” olarak adlandırılan dış grup; Osmanlı İmparatorluğu’nu ortadan kaldırmış, Türkiye’nin sınırlarını belirlemiş ve AK Parti iktidarına kadar Türkiye’de iktidar olmuş siyasi partileri yönlendirmiş ancak AK Parti’de başarılı olamamıştır. Yazar böylece yakın ve uzak tarihe referans vererek değindiği pek çok olumsuz eylemin faili olarak Batı’yı göstermiştir.

Yeni Akit’te dış grubun söylemsel inşasında kullanılan adlandırma kategorilerinden sekizinci ve son olanı ise suç ve suçlulara referansla yapılan adlandırmalardır. Suç ve suçluları dış grup içinde konumlandırmak ya da dış grupta konumlanan toplumsal aktörleri suç ve suçlularla ilişkilendirerek itibarsızlaştırmak için kullanılan adlandırmalar bu kategoride yer almaktadır. Adlandırmalarda “terör örgütleri”, “terörden medet umanlar” gibi genel ifadelerin yanı sıra devletin terör örgütü olarak kabul ettiği oluşumların özel isimlerinin kullanıldığı görölmüştür. Bu adlandırmalar ile yapılan yüklemlemelerde ise söz konusu aktörlere hain, en büyük tehlike, yararı olmayan, ülkeyi bölmek isteyen, işgalci vb. birtakım özelliklerin öne çıkartıldığı saptanmıştır.

Gazetenin 14 Haziran 2018 tarihli “24 Haziran da Rüyalarını Kabusa Çevireceğiz” başlıklı haberi dış grubun inşasında suç ve suçlulara referans veren adlandırmaların kullanıldığı bir örnektir. Haberin ana sayfadaki giriş kısmında Topçu’nun “Terör örgütlerine ve onların işbirlikçi uzantılarına en büyük ders Haziran’da verilecektir. Terör örgütlerinden destek alıp harita yenilemeye çalışanların rüyalarını kâbusa çevireceğiz.” açıklamalarına yer verilmiştir. Topçu, açıklamasında seğıimleri terörle mücadelenin bir aracı gibi ele alırken, “işbirlikçi uzantılar” adlandırmasıyla dolaylı yoldan seğıime taraf olmayan terör örgütlerini seğıimin tarafı olan muhalefet ile ilişkilendirmiştir. Bu ilişkilendirme haberin iç sayfadaki devamında “Her bir oy ile

FETÖ, PKK ve DEAŞ gibi terör örgütlerini ve onların işbirlikçi uzantılarına 24 Haziran'da en büyük ders verilecektir.” sözleri ile daha açık bir şekilde ifade edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu başlık altında çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlar, bunlara yönelik tartışma ve öneriler bir arada sunulmuştur. Bu çalışmada popülizm ile ilgili tartışmalardan yola çıkılarak, medya popülizmi kavramı üzerinden, popülizmin haber söyleminde nasıl üretildiği ortaya konmuştur.

Sonuç

Çalışmada, medya ve popülizm ilişkisi iki boyutlu bir yaklaşım ile açıklanmıştır. Bunlardan ilki, medyanın popülist bir aktör gibi davranarak popülist söylemi inşa ettiği *medya kaynaklı popülizm* boyutudur. Haber medyası açısından bakıldığında, medya kaynaklı popülizm, popülist söylemin editöryal süreçlerde inşa edilmesi anlamına gelmektedir. Haber türü açısından köşe yazıları ve sokak söyleşileri medya tarafından üretilen popülizm boyutunda yer almaktadır. Diğer boyut ise medyanın siyasi aktörlerin, partilerin ya da hareketlerin popülist söylemlerinin yayılmasına aracılık etmesi anlamında *medya aracılı popülizm* olarak adlandırılmıştır. Haber medyası açısından bakıldığında, medyanın popülizme aracılık etmesi yalnızca siyasi aktörlerin popülist söylemlerinin halka aktarılması anlamına gelmemektedir. Gazeteler, haber söylemi içinde popülist unsurları aktarırken aynı zamanda bunların yaygınlaşmasına ve kimi zaman da meşrulaştırılmasına aracılık etmektedir. Söz konusu boyutta gazetelerin, siyasetçilerin popülist söylemlerinin aktarılması sürecinde pasif bir aktör ya da basit bir aktarım aracı olarak değerlendirilmediği, popülist söylemin yeniden üretiminin aktif bir öznesi olarak ele alındıkları özellikle vurgulanmalıdır.

Çalışmada öncelikle, Türkiye’de medya popülizmi olgusundan söz edilip edilemeyeceği ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sürecinde yayımlanan 31 ulusal gazete, Jager ve Walgrave (2007)’in “dar popülizm” yaklaşımından yararlanılarak incelenmiştir. Bu yaklaşım, halka başvurma ve halk adına konuşma unsurlarına odaklanan ve ideolojik yanlılığı olmayan bir iletişim çerçevesi sunmuş; böylece temel ölçütler üzerinden gazetelerde popülist söylemin var olup olmadığının anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Jager ve Walgrave’in metinlerin kodlanması ile ilgili ölçütleri ve bu çalışma ile belirlenen ölçütler kullanılarak haber başlıkları üzerinde tarama gerçekleştirilmiştir. Tarama ile ulusal gazetelerde popülist unsurlar barındıran başlıklar

saptanmış ve sonuçta Türkiye’de haber medyasında seçim sürecinde, medya popülizmi olgusunun varlığından söz edilebileceği ortaya konmuştur.

Seçim sürecinde yayımlanan haber ve köşe yazılarının başlıkları üzerinde yapılan tarama sonucunda, popülizmle ilgili 1247 haber ve köşe yazısı olduğu saptanmıştır. Gazeteler özelinde bakıldığında, popülist unsurlar barındırdığı belirlenen haber ve köşe yazılarının en çok Yeni Akit (73)’te yer aldığı, onu sırasıyla Sabah (69), Yeni Asya (62), Milat (61) ve Haber Türk (59) gazetelerinin izlediği görülmüştür. Popülist unsurlar barındırdığı belirlenen haber ve köşe yazılarının en çok İslamcı, milliyetçi, muhafazakâr ve merkez sağ çizgide yayın yapan gazetelerde yer aldığı saptanmıştır. Bu durum, çalışmanın *Türkiye’de Popülizmin Serüveni* başlıklı ikinci bölümünde öne sürülen, popülizmin Türkiye’de daha çok sağ kanat siyasette karşılaşılan bir olgu olduğu yönündeki çıkarım ile de uyumlu bulunmuştur. Bunun yanı sıra, tarama sonucunda tüm gazetelerde popülist unsurlar barındıran haber başlıklarının kullanıldığı saptanmıştır. Bu açıdan Türkiye’de medya popülizminin belirli bir ideolojik çizgide yayın yapan gazetelere özgü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Medya popülizminin iki boyutlu yaklaşımı üzerinden yapılan incelemede Türkiye’de ulusal gazetelerin 24 Haziran 2018 Seçimleri sürecinde, medya popülizminin her iki boyutu üzerinden de haber üretimi yaptıkları saptanmıştır. Bu çerçevede gazetelerin popülist söylemi hem kendi editöryal süreçlerinde ürettikleri hem de siyasi aktörlerin söylemlerini haberleştirerek yeniden üretimine katkı sundukları ve böylece popülist söylemin yaygınlaşmasını sağladıkları saptanmıştır. Medya popülizminin, popülizmin bir ön koşulu olan halka başvurma anlamında ele alındığı bu tarama aşamasında, gazetelerde popülist unsurlar barındıran haber ve köşe yazılarının saptanmış olması, gazetelerin ayrıştırıcı ya da kutuplaştırıcı popülist stratejileri kullandıkları anlamına gelmemektedir. Bu taramadan elde edilen sonuçlar, gazetelerin halk adına konuşma, halka başvurma anlamında popülist unsurlardan faydalandıklarını ifade etmektedir. Gazetelerin haber söyleminde, ayrıştırıcı unsurların yer alıp almadığını belirlemek için haberin söylemindeki ideolojik üretime odaklanmak gerekmektedir.

Popülizme ayrıştırıcı, kutuplaştırıcı bir söylem olma özelliğini veren, doğrudan halka başvurma unsuruna dayalı genel çerçevesi değildir. Halka başvurmak ve halk adına konuşmak tek başına ayrımcı ve dışlayıcı bir söylemsel özellik olarak değerlendirilemez. Popülizm, “gerçek halk” mitine dayanarak, iç ve dış grupların söylemsel inşasına olanak

tanıldığı ölçüde ayrıştırıcı bir söylem özelliği göstermektedir. Çünkü iç ve dış grup kimliklerinin birbirleri üzerinden inşa edildiği bu süreçte, iç gruptan dışlananlar kaçınılmaz olarak olumsuz özelliklerle tanımlanmaktadır. Richardson ve Wodak (2009) da grup kimliklerinin inşasında benliğin olumlu, diğerinin olumsuz sunumu stratejilerinin kullanımının zorunlu olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda, popülizme ayrıştırıcı bir söylem özelliğini verenin, iç ve dış grupları inşa etme sürecinde kullandığı stratejiler olduğu söylenebilir. Popülizm, halkın inşasında geniş kitleleri iç gruba dahil etmeye çalışırken, dış grubu genişlettiği ve farklı toplum kesimlerini “gerçek halk”tan dışlayan söylemsel unsurlardan yararlandığı ölçüde kutuplaştırıcı bir zemine oturmaktadır.

Türkiye’de gazetelerde medya popülizminin varlığına ilişkin inceleme sonrasında, popülizmin haber söyleminde nasıl üretildiğini ortaya koymak amacıyla karşıt görüşleri yansıtabilecekleri, sağ ve sol popülizm açısından örnek oluşturabilecekleri ön kabulü ile Birgün ve Yeni Akit gazeteleri seçilmiştir. Seçilen gazetelerin haberleri, popülizmin halka başvurmak dışında önemli diğer unsurları olan düzen karşıtlığı, anti-elitizm ve homojenleştirme/dışlama gibi unsurlar da göz önüne alınarak gözden geçirilmiş, böylece söylem çözümlemesi için uygun bir veri seti oluşturulmuştur. Belirlenen haberler ve köşe yazıları Ruth Wodak’ın Söylem Tarihsel Yaklaşımı (STY) çerçevesinde çözümlenmiştir. Bu araştırma ile yanıt aranan sorular bağlamında ulaşılan sonuçlar aşağıda paylaşılmıştır.

Birgün’de haber söyleminde popülizmin nasıl üretildiğini ortaya koymak amacıyla seçim sürecinde yayımlanan 22 köşe yazısı, 40 haber ve 1 sokak söyleşi olmak üzere popülist unsurlar barındırdığı saptanan 63 metin önce medya popülizmi, daha sonra ise söylemsel stratejiler açısından incelenmiştir. Söz konusu haberlerin ve köşe yazılarının 41’inin medya kaynaklı popülizm, 22’sinin ise medya aracılı popülizm boyutunda yer aldıkları görülmüştür. Gazetenin medya aracılı popülizm boyutundaki haberlerinde CHP, HDP, ÖDP ve TKP ile bu partileri temsil eden siyasetçilerin konuşmalarına yer verildiği saptanmıştır. Dolayısıyla bu haberlerde popülist üretim siyasi aktörler tarafından yapılırken, gazete bu partilerin popülist görüşlerini yeniden üretmiş ve bu görüşlerin yaygınlaşmasına aracılık etmiştir. Öte yandan gazetede yer alan 41 haber ve köşe yazısında popülizmin gazete tarafından üretildiği belirlenmiştir. Sonuçta, Birgün’de medya kaynaklı popülizm boyutunda daha çok haber üretimi yapıldığı ve popülist söylemin daha çok gazetenin editöryal süreçlerinde ortaya çıktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Gazetenin haberleri ve köşe yazıları STY açısından incelendiğinde, metinlerde ikili karşıtlıklara dayanan kutuplaşmış temsiller saptanmıştır. “Biz ve onlar” olarak adlandırdığımız kutuplaşma şeması üzerinden olumlu özellik yükleme, olumsuz özellik yükleme, yüceltme, dışlama, vurgulama, gizleme, meşrulaştırma gibi stratejilerle iç ve dış gruba dahil edilen toplumsal aktörler belirlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Birgün’de iç ve dış grupların inşasında, Türkiye’de seçim sürecinde belirginleşen ve seçim ittifakları ile somutlaşan iktidar-muhalefet bloku kutuplaşmasının etkili olduğu görülmüştür.

Birgün’de iç grubun söylemsel inşasında kullanılan stratejiler değerlendirildiğinde, “biz”in olumlu sunumu için en çok adlandırma ve yükleme stratejilerine başvurulduğu görülmüştür. Bu iki strateji de grup içindeki benzerlikleri, grubun üyeleri tarafından paylaşıldığı düşünülen olumlu özellikleri vurgulamak amacıyla kullanılmıştır. Birgün’de iç gruba yönelik adlandırmalarda, geniş toplum kesimlerini bir araya getirmek amacıyla, güçlü bir temsil iddiasıyla kullanılan adlandırmaların başında “halk, halkımız” sözcükleri gelmiştir. Çalışmada incelenen, haber ve köşe yazılarından oluşan 63 metnin 33’ünde iç grubun inşasında “halk” sözcüğünün kullanıldığı, dolayısıyla gazetenin iç grubun inşasında en sık kullandığı adlandırmanın halk olduğu saptanmıştır. Gazete, “halk” sözcüğünü hem medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan haberlerde hem de medyanın kaynaklık ettiği popülizm boyutunda yer alan haber ve köşe yazılarında kullanmıştır. Öte yandan halk ile ilgili yüklemelemelere bakıldığında haksızlığa uğrayan, iradesi gasp edilmek istenen, onurlu, direnen, özgürlük isteyen bir toplumsal özne olarak ele alındığı ve olumlu özellikler yüklendiği görülmüştür. Öte yandan halkın, işsizlik ve hayat pahalılığı ile yoksullaşan, geçinemeyen ve ciddi bir ekonomik krizle karşı karşıya kalan, ülkedeki yönetimden rahatsızlık duyan bir topluluk olarak tanımlandığı görülmüştür.

Birgün’de iç gruba yönelik olarak kullanılan önemli adlandırmalardan birinin de “Biz” zamiri olduğu görülmüştür. Biz, popülist söylemde “halk olarak biz” anlamında kullanılmakta ve halk adına konuşmanın örneklerini sunmaktadır. Biz sözcüğünün haber ve köşe yazılarında “Biz bu ülkenin gerçek sahipleriyiz” ve “Bu ülke bizimdir” gibi ifadeler ile kullanıldığında popülist söylemin temel unsurlarından biri olan “gerçek halk” mitine başvurulmasını kolaylaştıran söylemsel bir unsur olduğu belirlenmiştir. Birgün’de iç grubun adlandırılmasında dikkat çekici bir başka unsur ise incelenen yazılar içinde

“millet” sözcüğünün yalnızca medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan haberlerde kullanılmış olmasıdır.

Gazete yalnızca siyasi aktörlerin konuşmalarından yapılan doğrudan aktarmalarda millet sözcüğüne yer vermiştir. Bu durumun gazetenin editöryal süreçlerinde ortaya çıkan ve ideolojik atmosferi ile bağlantılı bir tercih olduğu düşünülmüştür. İdeolojik atmosfer kavramı; medyanın olayları belli bir ideolojik yapıya bağlı olarak ele aldığını açıklamak için kullanılan bir kavramdır. Buna göre, gazeteler haber söyleminde, bağlı oldukları medya kurumlarının ideolojik çizgisine paralel şekilde ideolojik üretim yapmaktadır. Bu üretim belirli bir olaya özgü olarak değil, yapısal bir sorun olarak değerlendirilmektedir (Özer, 2008, s. 377). Gazetenin iç grubun inşasında “işçiler, emekçiler, devrimciler, sosyalistler” vb. adlandırmalar da sahip olduğu ideolojik atmosferle ilişkili bulunmuştur.

Birgün’de iç grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden düzene referansla yapılan adlandırmalara bakıldığında “ezilenler, iktidardan bunalmış milyonlar” gibi gazetenin muhalif çizgisini yansıtan, halk ve iktidar karşıtlığını vurgulayan adlandırmaların kullanıldığı görülmüştür. Siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalarda ise gazetenin iki muhalefet partisi CHP ve HDP’ye odaklandığı ve kendi siyasi çizgisiyle uyumlu olmayan İYİ Parti ve SAADET gibi muhalif ancak muhafazakâr sağ partileri ise yalnızca Millet İttifakı ile ilgili haberlerde, sınırlı bir çerçevede ele aldığı, bu iki partiye olumlu ya da olumsuz özellikler yüklenmediği görülmüştür. Ancak bu durum gazetenin bu partilere karşı objektif bir tutum içinde olduğu şeklinde değerlendirilmemelidir. Çünkü gazete iç grubun inşasında bu partileri çekinceli bir şekilde içerirken, bu partilerin gazetenin ideolojik atmosferi ile uyumlu olmayan özelliklerini gizlemiş, sadece muhalefet blokuna dahil olma özellikleri ile inşa etmiştir. Dolayısıyla gazetenin ideolojik atmosferi nedeniyle bu partileri tam olarak iç gruba dahil etmek istemediği ancak iktidar karşıtlığında somutlaşan bir birliktelik ihtiyacı dolayısıyla bu partiler için dışlayıcı bir perspektif sunmaktan da kaçındığı söylenebilir.

İç grubun inşasında siyasi liderlere referansla yapılan adlandırmalarda ise genellikle Kemal Kılıçdaroğlu, Muharrem İnce ve Selahattin Demirtaş’ın öne çıktığı görülmüştür. Kılıçdaroğlu’na ilişkin yüklemlemelerde demokrasi vurgusu öne çıkarken, İnce’nin halkın içinden gelme, halkı dinleme ve ülke sorunlarını çözebilecek yeterlikte olma gibi niteliklerle tanımlandığı belirlenmiştir. Demirtaş’a ilişkin yüklemlemelerde ise haksız yere hapiste bulunma ve adaletsizliğe uğrama vurguları öne çıkmıştır. Birgün’de

incelenen haber ve köşe yazılarında iç grupta bir ortaklık yaratma amacına hizmet edecek tarihi, kültürel, dini referanslarla yapılan adlandırmalara ise yer verilmediği saptanmıştır. Sivil topluma ilişkin aktörlere bakıldığında ise TTB ve TMMOB gibi meslek örgütlerinin, DİSK ve KESK gibi işçi sendikaları konfederasyonlarının ve Birleşik Haziran Hareketi gibi siyasi iktidarın politikalarına karşı oluşturulmuş çeşitli sivil toplum örgütlerinin yer aldığı görülmüştür. Bu örgütlere halkın emek ve özgürlük taleplerini dile getirme, iktidar blokuna karşı aktif mücadele içinde olma, halk iradesini koruma gibi özellikler yüklendiği görülmüştür.

Birgün’de iç grubun inşasında kullanılan adlandırmaları ve yüklemleri içeren iddiaları haklı göstermek, okuyucuyu öne sürülen iddialara ikna etmek için kullanılan argümanlar incelenmiş ve bu argümanların çıkış noktası olarak kabul edilen *toposlar* saptanmıştır. Bu çerçevede, başta “halk, biz, vatandaşlar ve millet” vb. sözcükler ile yapılan adlandırmalar olmak üzere iç gruba dahil edilen tüm adlandırma kategorilerinde halkın kararlarının doğru olduğu varsayımına dayalı iddialar ile *halk toposuna*; iç grubu tanımlayan niteliklerin tüm grup üyeleri tarafından paylaşıldığı varsayımına dayalı iddialar ile *tanım toposuna* başvurulduğu görülmüştür.

Gazetede, başta var olan düzene referans ile yapılan adlandırmalar ve bu adlandırmalara ilişkin yüklemler olmak üzere, ekonomik kriz temasının kullanıldığı tüm haberlerde iddia edilen olumsuz sosyoekonomik koşulların sonuçlarına odaklanan *finans toposundan* yararlanılmıştır. Bununla birlikte ekonomik krizin yaratacağı tehlikeleri öne çıkaran iddialar ile *tehdit toposu* kullanılmıştır. Öte yandan iç grubun inşasında iktidarın halkın hak ve özgürlüklerine engel olduğu iddiaları ile *adalet toposundan* yararlanıldığı saptanmıştır. İç grubun inşasında öne sürülen argümanların çıkış noktasını oluşturan önemli bir zemin de halka, onun değerlerine ve demokratik kurumlara yönelik bir tehdidin varlığı iddiaları ile başvurulmuş *tehdit toposu* olmuştur. Sonuç olarak, Birgün’ün iç grubun inşasında kullandığı toposların Wodak ve Meyer’in (2001, s. 74-77) çalışmalarında paylaştıkları topos listesi ile uyumlu olduğu görülmüştür. Birgün’de iç grubun inşasında, savunulan iddiayı haklı çıkartmak için kullanılan yanlış akıl yürütmelerden biri olan *yanlış ikilem safsatası (false dilemma)*nın kullanıldığı saptanmıştır. Bu safsatanın kullanıldığı köşe yazısında, yazarın seçimlerdeki karmaşık siyasi görünümü basitleştirdiği ve iki seçenekli bir soruya dönüştürmeye çalıştığı düşünülmüştür.

Birgün’de iç grubun inşasında kullanılan adlandırmalar, yüklemlemeler ve argümanların hangi bakış açısından sunulduğuna bakıldığında, “aşağıdakiler/yukarıdakiler”, “ezilenler/ezenler” karşıtlığına dayalı bir perspektifin kullanıldığı saptanmıştır. Bu bakış açısı Reisigl (2008, s. 112) tarafından, halkın, gücü elinde bulunduran “yukarıdakilere” yani iktidar çevresine bakışını ifade etmek için “solucan bakışı” (worm’s eye view) perspektifi olarak adlandırılmıştır. Reisigl’in muhalif popülist retorik tarafından sıkça kullanıldığını öne sürdüğü bu perspektifin Birgün tarafından da kullanıldığı saptanmıştır. Birgün tarafından iç grup kimliğinin inşasında kullanılan bir diğer perspektif ise “biz perspektifi”dir. Biz perspektifi, iç grup kimliğinin inşasında grup içi aynılığı öne çıkartmak, “onlar” ile arasına mesafe koymak ve onlara karşı birlikte hareket etmeyi vurgulamak amacıyla kullanılmaktadır.

Birgün’de iç grubun inşasında pekiştirme ya da yumuşatma stratejilerinin kullanımına bakıldığında ise özellikle iç grup adlandırmalarında sahiplik belirten iyelik ekleri ile (Ör. Halkımız, milletimiz vb.) anlamın pekiştirildiği görülmüştür. Bunun yanı sıra savunulan argümanların, kalabalık toplum kesimleri tarafından paylaşıldığını ifade edecek şekilde “yüz binler istedi”, “milyonlar katıldı” gibi sayısal çoğunluk vurgusu ile pekiştirilmeye çalışıldığı saptanmıştır.

Birgün’de dış grubun söylemsel inşasında kullanılan stratejiler değerlendirildiğinde, adlandırmalar ve yüklemlemeler ile “onlar”ın olumsuz bir anlam alanı içinde inşa edildiği görülmüştür. Bu iki strateji de dış grubun farklılığını ve dış grubun üyeleri tarafından paylaşıldığı düşünülen olumsuz özellikleri vurgulamak amacıyla kullanılmıştır. Birgün’de dış gruba yönelik kullanılan genellenebilir adlandırmaların başında “Onlar, ezenler, bu zihniyet, bir avuç sermayedar, Sağcılar” sözcükleri gelmiştir. Gazete, bu adlandırmalarla halk ve iktidar bloku arasındaki güç ilişkisine vurgu yaparken; onları “ülkeyi yönetemeyen, ülkeyi soyup soğana çeviren, devletin gücünü yanına alan, gerici, anayasa kurallarını hiçe sayan” vb. olumsuz özelliklerle tanımlamış ve halkın karşısında konumlandırılmıştır.

Birgün’de dış grubu oluşturan toplumsal aktörler için kullanılan adlandırma kategorilerinden düzene referansla yapılan adlandırmalara bakıldığında “yasakçı düzen”, “sermaye düzeni”, “siyasal İslamcı düzen”, “talan ve sömürü düzeni”, “soygun düzeni” gibi farklı adlandırmaların kullanıldığı saptanmıştır. Gazetenin bu adlandırmalar ile var olan düzenin aktörleri olarak siyasi iktidara, rejime, kamu kurumlarına, medyaya,

akademiye ve bürokrasiye referansla adlandırmalar yaptığı saptanmıştır. Gazetenin siyasi iktidara muhalif bir çizgide yayın yapması dolayısıyla düzen ve iktidar arasında özdeşlik kurduğu ve her ikisini de halkın karşısında konumlandığı görülmüştür.

Siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalarda ise gazetenin iktidar partisi olan AK Parti’yi ve onunla ittifak ilişkisi içindeki MHP’yi dış grup içinde konumlandığı saptanmıştır. Bu adlandırmalara ilişkin yüklemlemelerde AK Parti’nin uzun süre iktidar kaldığı vurgulanarak halkın yaşadığı sosyoekonomik sorunların sorumlusu olarak inşa edildiği ve halk ile karşıtlık içinde konumlandırıldığı görülmüştür. Öte yandan AK Parti, devlet tüzel kişiliğini geri plana atarak parti kimliğini öne çıkartan ve devlet ile partiyi özdeşleştiren bir iktidar partisi olarak tanımlanmıştır. Gazete, siyasi ittifaklara referansla yaptığı adlandırmalarda Cumhur İttifakı’nı dış grup içinde konumlandırmıştır. Cumhur İttifakı ile ilgili haberlerde ittifakın resmi ismi dışında “iktidar bloku, AKP-MHP bloğu, faşizm bloku, Şer ittifakı, siyasal İslam rejimi” gibi gazete tarafından türetilmiş adlandırmalar da kullanılmıştır. Böylece halk ve iktidar karşıtlığı üzerinden, halkın Cumhur İttifakı’na karşı birleşerek mücadele etmesi gerektiği teması işlenmiştir.

Dış grubun inşasında siyasi liderlere ilişkin adlandırmalarda ise temel referans noktasının Recep Tayyip Erdoğan olduğu görülmüştür. Erdoğan’a ilişkin yüklemlemelerde olumsuz bazı kişilik özelliklerinin yanı sıra halktan biri olmadığı, halkı unuttuğu vurgusu öne çıkmıştır. Bunun yanı sıra gazete Erdoğan’a ilişkin adlandırmalarda ve yüklemlemelerde kendisinin Cumhurbaşkanlığı görevini ya hiç vurgulamamış ya da partili bir cumhurbaşkanı olduğunu vurgulamıştır. Böylece halkın tümünü temsil etmediği, toplumun belirli kesimlerini görmezden geldiği yönünde bir algının yaratıldığı görülmüştür. Birgün’de dış gruba dahil edilen siyasi liderlerden bir diğeri de Devlet Bahçeli olmuştur. Gazete, Bahçeli’yi başarısız bir lider ve “iktidar blokunun sözcüsü” olarak niteleyerek halkın karşısında konumlandırmıştır.

Birgün’de incelenen haber ve köşe yazılarında dış grubun tarihi, kültürel, dini referanslarla inşa edilmesini sağlayacak bir adlandırmaya yer verilmediği saptanmıştır. Gazetenin dış grubun inşasında, uluslararası aktörlere referansla yaptığı adlandırmalarda ise sol söylemin önemli dayanak noktalarından biri olan anti-emperyalizmin izine rastlanmıştır. Bu çerçevede “ABD emperyalizmi, Batı emperyalizmi, ABD-NATO hattı” adlandırmaları ile ABD, NATO vb. aktörler halkın karşısında konumlandırılmıştır. Birgün’de dış grubun inşasında kullanılan, suç ve suçlulara referansla yapılan

adlandırmalara bakıldığında sokak çeteleri ve organize suç örgütlerinin bu kategoride yer aldıkları görülmektedir. Dolayısıyla Birgün’de farklı toplum kesimlerinin suç ve suçlularla ilişkilendirilerek saygınlıklarının azaltılmaya çalışılmadığı, zaten yasaların suç kabul ettiği eylemleri işleyen çetelerin ve suç örgütlerinin halkın çıkarlarının karşısında konumlandırıldığı söylenebilir.

Birgün’de, dış grubun inşasında kullanılan adlandırmaları ve yüklemleri içeren iddiaları haklı göstermek, okuyucuyu öne sürülen iddialara ikna etmek için kullanılan argümanlar incelenmiş ve bu argümanların çıkış noktası olarak kabul edilen *toposlar* saptanmıştır. Bu çerçevede, dış grubun paylaştığı düşünülen olumsuz özelliklerini tanımlayan iddialar ile *tanım toposuna*, dış grubun halkın çıkarlarına yönelik bir tehdit olduğu iddiaları ile *tehdit toposuna*, iktidar blokunun sahip olduğu gücü ve devlet imkanlarını kötüye kullandığı iddiaları ile *istismar toposuna* başvurulduğu görülmüştür. İktidar partilerine ülkedeki sorunların sorumluluğunun yüklendiği argümanlar ile de *sorumluluk toposundan* yararlanılmıştır. Gazetenin argümanlaştırma şemasında kullandığı toposların Wodak ve Meyer’in (2001, s. 74-77) çalışmalarında paylaştıkları ile uyumlu olduğu görülmüştür. Birgün’de dış grubun inşasında, savunulan iddiayı haklı çıkartmak için kullanılan yanlış akıl yürütmelerden biri olan *yanlış ikilem safsatası* (*false dilemma*)nın kullanıldığı saptanmıştır. Bu safsatanın kullanıldığı köşe yazısında, yazarın seçimlerle ilgili karmaşık siyasi görünümü basitleştirilerek, okuyucuyu ikna etmek için seçimleri iki seçenekli bir soruna dönüştürdüğünü söylemek mümkündür.

Birgün’de dış grubun inşasında kullanılan adlandırmalar, yüklemler ve argümanların hangi bakış açısından sunulduğuna bakıldığında, “ezilenler/ezenler” karşıtlığına dayalı “solucan bakışı” perspektifinin iç grup inşasında olduğu gibi dış grup inşasında da kullanıldığı saptanmıştır. Benzer şekilde iç grup inşasında kullanılan “biz perspektifi”nin dış grup inşasında, bizi tanımlarken kullanılan olumlu özelliklerden onları dışlamak şeklinde kullanıldığı saptanmıştır. Onlar, olumlu özelliklere sahip “biz”den dışlanırken, olumsuz bir anlam alanı içinde yeniden üretilmektedir.

Yeni Akit’te haber söyleminde popülizmin nasıl üretildiğini ortaya koymak amacıyla seçim sürecinde yayımlanan ve içinde popülist unsurlar barındırdığı saptanan 101 metin (32 köşe yazısı, 7 Okur Postası, 62 haber) incelenmiştir. Söz konusu haberlerin ve köşe yazılarının 53’ünün medya kaynaklı popülizm, 48’inin ise medya aracılı popülizm boyutunda yer aldıkları görülmüştür. Gazetenin medya aracılı popülizm

boyutundaki haberlerinde AK Parti ve MHP'yi temsil eden siyasi aktörlerin konuşmalarına yer verdiği saptanmıştır. Gazetenin her iki medya popülizmi boyutunda da haber üretimi yaptığı ve bu üretimin incelenen haberler açısından dengeli dağıldığı sonucuna ulaşılmıştır. STY'ye ilişkin inceleme sonucunda, metinlerde ikili karşıtlıklara dayanan kutuplaşmış temsillerin, “Biz ve onlar” kutuplaşma şemasının kullanıldığı görülmüştür. Kutuplaşma şeması üzerinden biz hakkında olumlu- onlar hakkında olumsuz özellikler vurgulanmış; yüceltme, dışlama, vurgulama, gizleme, meşrulaştırma gibi stratejiler yardımıyla iç ve dış gruplar oluşturulmuştur.

Yeni Akit'te iç grubun söylemsel inşasında kullanılan stratejiler değerlendirildiğinde, adlandırma ve yüklemleme stratejileri ile iç grubun “gerçek halk” mitine uygun şekilde inşa edilmek istendiği görülmüştür. Bu stratejiler ile grup içi benzerlikler öne çıkarılmış, belirli özellikler grubun tüm üyeleri tarafından paylaşılan ortaklıklar olarak vurgulanmıştır. Yeni Akit'te iç gruba yönelik adlandırmalarda, geniş toplum kesimlerini bir araya getirmek amacıyla kullanılan adlandırmaların başında “millet” sözcüğünün geldiği görülmüştür. Gazetede popülist unsurlar barındırdığı saptanan 101 metin incelendiğinde, 53'ünde iç grubun adlandırılmasında “millet” sözcüğüne başvurulduğu saptanmıştır. Dolayısıyla gazetenin ortaklık zemini yaratmak için en sık kullandığı adlandırmanın “millet” olduğu söylenebilir. Sözcüğe yüklenen anlam iyelik ekleri ve yüceltme amaçlı sıfatlarla pekiştirilmiştir. Böylece; millet, milletimiz, büyük millet, yüce milletimiz, aziz milletimiz vb. adlandırmalar gerçek halkı işaret etmek için kullanılmıştır. Millet sözcüğünün kökenindeki dini referanslar göz önüne alındığında gazete tarafından halkın inşasındaki temel adlandırma olarak öne çıkması, gazetenin İslamcı muhafazakâr kimliği ile tutarlı bulunmuştur. Öte yandan gazetenin geniş toplum kesimlere seslenmek için ulus sözcüğüne hiç yer vermediği saptanmış, bu durumun da gazetenin editöryal süreçlerinde ortaya çıkan bilinçli bir tercih olduğu düşünülmüştür. Gazete, “millet” sözcüğünü hem medyanın aracılık ettiği popülizm boyutunda yer alan haberlerde hem de medyanın kaynaklık ettiği popülizm boyutunda yer alan haber ve köşe yazılarında kullanmıştır.

Millet ile ilgili yüklemlemelere bakıldığında sabır gösterme, “tevekkül, cefakârlık”, hoşgörü gibi özelliklerin yanı sıra düşmana fırsat vermeme, oynanan oyunları bozma, destan yazma vb. özelliklerin öne çıkarıldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra Yeni Akit'in dini kimliği iç grup için paylaşılan bir ortaklık olarak ele alan yaklaşımı, millet sözcüğüne

yüklenen “ezan ve Kur'an toplumu, iman ehli insanlar, amentüsü sağlam kimseler, Kible medeniyetine mensup olma” vb. yüklemlerle desteklenmiştir. Millet ile ilgili öne çıkan bir başka unsur da milletin seçimler yoluyla tepki gösteren, düşüncelerini oy kullanarak ifade eden bir topluluk olarak resmedilmesidir. Milleti seçmen olarak yücelten ve seçimleri kutsayan bu anlayış, çoğunluğun iradesinin yüceltildiği “milli irade” söyleminin bir yansıması olarak kabul edilmiştir.

Yeni Akit'te düzene referansla yapılan adlandırmalarda “devlet-millet bütünleşmesi”, “devlet millet ittifakı”, “millet ve devlet iş birlikteliği” gibi ifadelerle yer verildiği görülmektedir. Gazetenin bu tür adlandırmalarda ve yüklemlerde devlet sözcüğü ile tüzel bir varlık olarak devleti değil, siyasi iktidarı işaret ettiği saptanmıştır. Dolayısıyla gazete hem belirli bir siyasi görüşü paylaşan toplum kesimlerini millet/halk kategorisine dahil etmiş hem iktidar partisini devlet kurumu ile özdeşleştirmiş hem de halk ve iktidar partisi arasında özdeşlik kurmuştur. Bu özdeşliğin mantıksal sonucu olarak da iç grup içine dahil edilmeyen toplum kesimleri devlet ve millet kategorisinden dışlanmıştır.

Yeni Akit'in iç grubun inşasında siyasi partilerden AK Parti, MHP, BBP ve HÜDA PAR'a yer verdiği görülmüştür. Bu partiler genel olarak ülkenin milli çıkarları için olgunluk göstererek bir araya gelen, Allah'ın rahmetini kazanmış siyasi oluşumlar olarak dini ve milli özelliklerle yüklenmiştir. Yeni Akit'in haberlerinde ve köşe yazılarında en çok üzerinde durduğu partinin ise iktidar partisi olan AK Parti olduğu saptanmıştır. Bu çerçevede gazetenin AK Parti'yi inanç merkezli kadrolara sahip, milli birlik ve beraberliği düşünen, halka ulaşan, hayırlı hizmetler yapan, ülkeyi şaha kaldıran bir parti olarak tanımladığı görülmüştür.

Yeni Akit'te seçim ittifaklarına referansla yapılan adlandırma ve yüklemlere bakıldığında ise “milli cephe, milli ve yerli cephe, milli ve yerliler ittifakı” gibi ifadelerle Cumhur İttifakı'na yüce bir amaca hizmet etme görevi yüklendiği saptanmıştır. Bu yaklaşım, seçimleri bir savaş retoriği içinde ele alan bir çatışma perspektifi ile birleştğinde ise Cumhur İttifakı “Kuvay-ı Milliye'nin bugünkü temsilcisi” olarak tanımlanmıştır. Gazetede siyasi liderlere referansla yapılan adlandırmalarda ise AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın öne çıktığı görülmüştür. Erdoğan'a ilişkin yüklemlerde halkın desteğini öne çıkartan “Türkiye'nin lideri, halkın güvenini alan, milletin adamı, milletin gönlündeki rakipsiz tek başkan adayı,” vb. ifadelerin yanı sıra

“ümmetin lideri, Allah’ın bahşettiği kişi, mazlum milletlerin umudu” gibi dini vurguların da kullanıldığı görülmüştür.

Gazetede tarihi, kültürel, dini referanslarla yapılan adlandırmalar ve yüklemlemeler incelendiğinde, iç grubun inşasında ortak bir geçmişi, kültürü ve değerleri vurgulayan ifadelerin kullanıldığı saptanmıştır. Gazete, Osmanlı tarihine ve Millî Mücadele dönemine referanslar vererek, tarihsel düşmanlarla mücadelede sürekliliği vurgulamıştır. Haberlerde ve köşe yazılarında iç gruba dahil edilen sivil topluma ilişkin aktörlere bakıldığında ise sivil topluma katılımı destekleyen bir yaklaşımın söz konusu olmadığı saptanmıştır. Yeni Akit, bu kategoride yalnızca siyasi iktidara verdiği desteği dile getirmesi dolayısıyla MÜSİAD’a, yer vermiştir.

Yeni Akit’te iç grubun inşasında öne sürülen iddiaları meşrulaştırmak için hangi argümanlaştırma şemalarının kullanıldığı ve okuyucuyu ikna etmek için hangi *topos*lardan yola çıkıldığı saptanmıştır. Bu çerçevede, başta “millet, halk, biz” vb. sözcükler ile yapılan adlandırmalar olmak üzere iç gruba dahil edilen adlandırma kategorilerinde halkın kararlarının doğru olduğu varsayımına dayalı iddialar ile *halk toposunun*, tanımlanan niteliklerin tüm grup üyeleri tarafından paylaşıldığı varsayımına dayalı iddialar ile *tanım toposunun* ve iç grupta ortaklık yaratan tarihsel referanslara dayanan iddialar ile *tarih toposunun* kullanıldığı görülmüştür. Bunun yanı sıra iç grupta halka yönelik tehlikelerin varlığına yapılan göndermeler yoluyla *tehdit toposuna*, bu tehlikelere karşı iç grubu kurtaracak aktörler olduğu iddiası ile de *kurtarıcı toposuna* başvurulmuştur. Gazetede, düzene referans ile yapılan adlandırmalar ve yüklemlemeleri içeren iddialarda ise var olan düzenin devam etmesi gerektiği iddiaları çerçevesinde *istikrar toposundan* yararlanılmıştır. Yeni Akit’te iç grubun inşasında kullanılan *topos*ların Wodak ve Meyer’in (2001, s. 74-77) çalışmalarında paylaştıkları *topos* listesi ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Yeni Akit’te iç grubun inşasında, savunulan iddiayı haklı çıkartmak için başvuru olan yanlış akıl yürütmelerden biri olan *korkuya başvurma safsatasının* kullanıldığı saptanmıştır. Bu safsatanın gazetenin okur postası köşesinde ve köşe yazılarında kullanıldığı anlaşılmıştır. Korkuya başvurma safsatasının kullanıldığı yazılarda, ülkeyi parçalamak, devleti yıkmak isteyen düşmanlara karşı okuyucu uyarılırken, seçimlerin ülkeyi yıkmak isteyenlere karşı yapılan bir mücadele olduğu öne sürülmüştür. Wodak (2017, s. 5), korkunun inşasını sağ popülist retoriğin önemli bir parçası olarak

tanımlamıştır. Ona göre korkunun inşası; vatani koruma anlatısı içinde, “biz”in kimi zaman kahraman kimi zaman kötülüğün kurbanı olduğu, komplo teorilerinin ve anti-semitik (anti-elitist) mecazların kullanıldığı bir süreç içinde gerçekleşmektedir. Yeni Akit’te de “biz”e ilişkin bir ortaklık duygusu yaratılırken, okuyucuyu ikna etmek amacıyla endişe verici benzetmelerden, günah keçilerinden, düşman figürlerinden sıkça faydalanıldığı saptanmıştır.

Yeni Akit’te iç grubun inşasında kullanılan adlandırmalar, yüklemlemeler ve argümanların okuyucuya sunulduğu bakış açısı değerlendirildiğinde, grup içi aynılığı öne çıkartmayı ve diğerlerine karşı ortak hareket etmeyi vurgulayan “(halk olarak) biz perspektifi”nin kullanıldığı saptanmıştır. Biz perspektifi, iç grup tarafından paylaşıldığı düşünülen özellikleri tanımlayan ifadelerle, ortak tarihe ve kültürel değerlere yapılan vurgularla grup kimliğinin inşasında kullanılmaktadır. Bu perspektif, iç grubu inşa ederken aynı zamanda, onunla benzer özelliklere sahip olmadığı düşünülen dış grubun da inşa edilmesine yardımcı olmaktadır. Yeni Akit’te iç grubun inşasında pekiştirme ya da yumuşatma stratejilerine bakıldığında, iç grup adlandırmalarında sahiplik belirten iyelik eklerinin (Ör. Milletimiz, ümmetimiz vb.), geniş toplum kesimlerini ifade edecek şekilde sayısal çoğunluk vurgusunun (Örn: “80 milyon biz bir bütünüz”) kullanıldığı saptanmıştır.

Yeni Akit’te dış grubun söylemsel inşasında kullanılan stratejiler değerlendirildiğinde, “onlar”ın olumsuz sunumu için en çok adlandırma ve yüklemleme stratejilerine başvurulduğu görülmüştür. Bu iki strateji ile dış grubun üyeleri tarafından paylaşıldığı düşünülen olumsuz özellikler ve dış grup ile iç grup arasındaki farklılıklar vurgulanmıştır. Gazetenin iç gruptan dışladığı kesimleri, olumsuz bir anlam alanında ve bir çatı altında toplamak için genellenebilir adlandırmalar kullandığı görülmüştür. Bu çerçevede dış grup; halka, ülkeye ya da iç grubun değerlerine düşmanlık etmek üzerinden “millet düşmanları, Türkiye düşmanları, İslam düşmanları, inanç düşmanları, Erdoğan düşmanları” vb. şekillerde adlandırılmıştır. Yeni Akit bu kategoriye kimi zaman devletin resmi makamları tarafından da terör örgütü olarak kabul edilen oluşumları dahil ederken, kimi zaman da “para baronları, vesayetçiler, fitne tacirleri” gibi işaret ettiği aktörün belli olmadığı, muğlak adlandırmaları kullanmıştır. Dolayısıyla basit bir düşman ikiliği üzerinden inşa edilen “onlar” topluluğu “gerçek halk”tan dışlananları aynı çatı altında toplayan ve onların keyfi şekilde inşa edilmesini sağlayan bir kategori halini almıştır.

Yeni Akit'in dış grubun söylemsel inşasında kullandığı adlandırmalardaki ve yüklemlemelerdeki keskin ikilikler, Wodak tarafından sağ popülist söylemin önemli bir parçası olarak nitelenen “günah keçilerinin tanımlanması” sürecine denk düşmektedir. Wodak'a göre, küreselleşen kapitalist toplumlarda büyüyen eşitsizliklerle birlikte insanların siyasal sisteme duydukları güven erozyona uğramış, sağ popülizm tam da bu noktada kendisini halkın gerçek temsilcisi olarak konumlandırarak, siyasi retoriği keskin ve keyfi bir ikilik üzerinden inşa etmiştir. Bu keskin ikilik, birbirinin tam tersi özelliklere sahip iki toplumsal blok inşa ederken, gruplardan birini kolektif sorumluluk temelinde, olumsuz davranışlarla ilişkilendirip “günah keçisi” haline getirmiştir (Wodak, 2017, s. 2). Yeni Akit'te de “gerçek halk”ın bir parçası olmadığı düşünülen kesimler (örneğin; muhalefet partileri, siyasetçiler, laikler, Hristiyanlar, Yahudiler) onun değerlerine düşman bir topluluk olarak tanımlanmış ve halkın yaşadığı pek çok sıkıntının sorumluluğu bu gruplara yüklenmiştir.

Yeni Akit'te var olan düzene referansla, dış grup inşası yapılmadığı saptanmıştır. Bu durum gazetenin siyasi iktidara yakın, yanlı bir yayın çizgisine sahip olduğu düşünüldüğünde tutarlı bulunmuştur. Siyasi partilere referansla yapılan adlandırmalarda ise gazetenin ana muhalefet partisi CHP'ye odaklandığı görülmüştür. Gazete, CHP'yi kurucu bir öteki olarak iç grubun karşısında konumlandırmıştır. CHP'yi yalnızca iktidara değil halka da muhalefet eden bir parti olarak olumsuz özelliklerle tanımlamış ve açık bir şekilde din düşmanı olarak adlandırmıştır. Türkiye'de muhafazakâr kesimlerin yaşadıkları mağduriyetleri CHP ile ilişkilendirmiş ve “CHP zihniyeti” adlandırması ile 1930'ların Tek Parti Dönemi CHP'si ile günümüz arasında tarihsel bir devamlılık olduğu vurgusunu işlemiştir. Böylece CHP, Yeni Akit tarafından hem dinin hem de halkın karşısında konumlandırılmış ve ikisinden de dışlanmıştır. Gazetenin HDP'yi de dış grup içinde konumlandığı görülmüştür. Yeni Akit, partiyi “HDPKK” olarak yeniden adlandırmış, parti ile ilgili yüklemlemelerde “PKK'nın siyasi kanadı” olarak nitelemiş, ülkeye ve devlete ihanet etmekle suçlamıştır.

Öte yandan gazetenin CHP ile ittifak ilişkisi kuran İYİ Parti ve SAADET gibi muhafazakâr ancak muhalif sağ partilere de dış grup içinde yer verdiği görülmüştür. Bu partiler de ülkeye ihanet etmekle, Haçlılar ve Batılılar ile ittifak yapmakla suçlanmıştır. Yeni Akit'in Millî Görüş Hareketi'nin devamı, muhafazakâr ve İslamcı bir parti olan Saadet Partisi'ni dış grup içinde konumlandırmış olması dikkat çekicidir.

Gazetenin, ideolojik olarak kendisine yakın çizgideki bir partiyi, siyasi iktidara muhalefet etmesi dolayısıyla olumsuz adlandırmalar ve yüklemler ile ele alması, ideolojik atmosferin yanı sıra gazetelerin doğrudan partilerin destekçisi konumunda olmalarını ifade eden yandaş basın kavramıyla da açıklanabilir. Bu durumun gazetenin bütün iç ve dış grup inşa süreçlerinde de belirleyici olduğu söylenebilir.

Yeni Akit'te seçim ittifaklarına referansla yapılan adlandırmalarda Millet İttifakı ve gazetenin bu ittifakı nitelemek için ürettiği “şer ittifakı, zillet ittifakı, ihanet ittifakı, abidik gubidik ittifak” gibi olumsuz nitelendirmelerin kullanıldığı görülmüştür. Millet İttifakı; yerli ve milli geleceğe ihanet eden, faydasız, yalancı, milleti kandıran ve dış düşmanlarla işbirliği içindeki bir siyasi birliktelik olarak olumsuz pek çok özellikle tanımlanmış ve gerçek halktan dışlanmıştır. Muhalefete düşman özelliklerinin yüklendiği, meşru muhalefetin “gerçek halk”ın düşmanı olarak konumlandırıldığı bu yaklaşım, antidemokratik ve otoriter bir zihniyete işaret etmektedir. Yeni Akit'te, siyasi liderlere ilişkin adlandırma ve yüklemler de bu yaklaşımın izlerini taşımaktadır. Muhalif liderlere ilişkin yüklemlerde, sorumlulukların yerine getirilmemesi gibi yönetsel zayıflıkların yanı sıra halkın milli ve dini değerlerinin karşısında olduklarına yönelik özellikler (Örn: Terörle mücadele kahramanlarımıza saldıran, başörtüsü düşmanı, başörtüsünün amansız karşıtı, bira içen, İmam Hatiplere kafayı takan) yüklenmiştir. Gazete, muhalif liderleri “milli ve dini” alandan dışlayarak, okuyucuya bu kesimlerin kendilerini (yani gerçek halkı) asla temsil edemeyecekleri imasında bulunmaktadır. Benzer bir ima, suç ve suçlulara referansla yapılan adlandırmalarda ve yüklemlerde de bulunmaktadır. Muhalif siyasi aktörler suç ve suçlularla ilişkilendirilmekte, “hain, en büyük tehlike, yararı olmayan, ülkeyi bölmek isteyen, işgalci” gibi özelliklerle nitelendirilmekte ve siyaset alanından dışlanmaktadır.

Gazetede dış grubun tarihi, kültürel, dini referanslarla inşa edilmesini sağlayacak adlandırmalara yer verildiği saptanmıştır. Yeni Akit'te iç grubu inşa ederken dış grubu da benzer bir özdeşlik içinde inşa etmek için dini ve kültürel farklılıkların olduğu iddiası vurgulanmıştır. Bu çerçevede gazetenin en çok dini ve tarihsel düşmanlıklara başvurduğu görülmüştür. Dış gruba dahil edilen toplumsal aktörler “Haçlılar, Haçlı orduları, Haçlı zihniyeti, Haçlılar ve artıkları, Haçlı Siyonistler” vb. şekillerde adlandırılmıştır. Gazetenin uluslararası aktörlere referans ile yaptığı adlandırmalarda ise “Batı”, “dış güçler”, “dış mihraklar” adlandırmalarının kullanıldığı ve kimi zaman “şer” sıfatının da

eklenerek (dış şer güçler) olumsuz özelliklere olan vurgunun artırıldığı görülmüştür. Gazete kimi zaman da dış güçlerin ülke içindeki muhalif kesimlerle iş birliği yaptığını “dış güçler ve yerli işbirlikçileri”, “iç ve dış şer güçler” vb. adlandırmalarla vurgulamıştır.

Gazetenin dış grubun inşasında kullandığı adlandırmaları ve yüklemlemeleri içeren iddiaları haklı göstermek, okuyucuyu öne sürülen iddialara ikna etmek için kullandığı argümanlar incelenmiş ve *toposlar* saptanmıştır. Bu çerçevede, dış grubun tümünün sahip oldukları ortak olumsuz özellikleri tanımlayan iddialar ile *tanım toposuna* başvurulduğu görülmüştür. Dış grubun inşasında öne sürülen argümanlarda dış grubun devlete ve millete yönelik bir tehdit olduğu iddiaları ile *tehdit toposuna*, bu yönde tarihsel bir süreklilik olduğu iddiaları ile de *tarih toposuna* başvurulduğu görülmüştür. Öte yandan özellikle muhalefet partilerine yaşanan ve yaşanması muhtemel felaketlerin sorumluluğunun yüklendiği argümanlar ile *sorumluluk toposundan* yararlanılmıştır. Gazetenin argümanlaştırma şemasında kullandığı toposların Wodak ve Meyer’in (2001, s. 74-77) çalışmalarında paylaştıkları ile uyumlu olduğu görülmüştür.

Yeni Akit’te dış grubun inşasında, savunulan iddiayı haklı çıkartmak için kullanılan yanlış akıl yürütmelerin de kullanıldığı saptanmıştır. Bu çerçevede gazetede, dış grubun inşasında en sık rastlanan safsatanın *korkuya başvurma safsatası* (*Argumentum ad baculum*) olduğu görülmüştür. Bu safsatanın köşe yazılarında, okuyucuyu iç grubun tehdit altında olduğu varsayımının doğruluğuna ikna etmek için kullanıldığı saptanmıştır. Bunun dışında muhalif siyasi liderlerden Kılıçdaroğlu’na yönelik haberlerde yanlış akıl yürütmenin bir türü olan, hedef alınan kişinin iddialarına değil, kişiliğine yönelik bir saldırı üzerinden gerçekleşen *adam karalama safsatasına* (ad hominem) başvurulduğu görülmüştür.

Yeni Akit’te dış grubun inşasında kullanılan adlandırmalar, yüklemlemeler ve argümanların hangi bakış açısından sunulduğuna bakıldığında, farklı karşıtlıklar üzerinden türetilen bir çatışma perspektifinin kullanıldığı saptanmıştır. Bu çerçevede gazetenin en sık kullandığı perspektiflerin; dini karşıtlıklara dayalı çatışma perspektifi, zalim-mazlum karşıtlığına dayalı çatışma perspektifi, Batı karşıtlığına dayalı çatışma perspektifi olduğu görülmüştür. Yeni Akit tarafından dış grup kimliğinin inşasında kullanılan bir diğer perspektif ise “biz perspektifi”dir. Biz perspektifi’ni onları inşa etmek için kullanan gazete, “biz”i tanımlarken kullandığı olumlu özelliklerden “onlar”ı dışlayarak, dış grubu olumsuz bir anlam alanı içinde inşa eden argümanlar kullanmıştır.

Birgün ve Yeni Akit gazetelerinin haber söyleminde popülizmin üretiminde bazı ortaklıklar ve farklılıklar saptanmıştır. Buna göre, popülizmin temel referans noktası olarak kabul edilen halk adına, halkın çıkarları adına konuşma ve halkın çıkarlarını savunma iddiası her iki gazete tarafından da kullanılmıştır. Her iki gazete de halkın inşasında ikili karşıtlıklardan yararlanmıştır. Gazeteler iç gruba dahil ettikleri toplum kesimlerini olumlu bir anlam alanında inşa ederken, dış grupta konumlandırılan kesimlere ise olumsuz özellikler yüklemişlerdir.

Birgün, toplumu oluşturan farklı grupları halk kategorisine dahil etmiş ve bu kategoriye iktidar ile karşıtlık içinde konumlandırmıştır. Birgün, halkın karşılanmamış taleplerine vurgu yaparak var olan düzene muhalefet etme yönünde halka birlik çağrısında bulunmaktadır. Yeni Akit ise halkı dini ve milli kimlik temelinde inşa ederken, bu kimliklere sahip olmayan toplum kesimlerini halk kategorisinden dışlamış; halk ve siyasi iktidar arasında özdeşlik kurarak bu kategoriye muhaliflerin karşısında konumlandırmıştır. İki gazetenin de iç grubun inşasında halkı yücelttikleri, halka olağanüstü vasıflar yükledikleri ve halkın iradesinin (genel iradenin, milli iradenin, ortak duyunun ya da sağ duyunun) toplumun genelinin iyiliğine yöneleceği, çoğunluğun çıkarları ile toplumun genel çıkarlarının çatışmayacağı varsayımına dayandıkları görülmüştür. Yeni Akit'te bu anlayış “milli irade” kavramı çerçevesinde ele alınırken, milli iradenin tek temsilcisi olarak siyasal iktidarın eylemlerinin meşruiyeti de vurgulanmıştır.

Gazetelerin haber söyleminde halk/milli irade(si) ve seçimler arasında güçlü bir bağ kurulduğu ve seçimlere özel bir önem yüklendiği görülmüştür. Halkın/millet seçimler yoluyla kendilerini ifade etmelerinin yüceltildiği söylemlerin, halkı eylem alanı seçimle sınırlandırılmış bir toplumsal özne olarak inşa etmeye hizmet ettiği düşünülmektedir. Özellikle Yeni Akit'te seçimlerin kutsanması, demokrasiyi seçime indirgeme, sivil siyaseti seçim ile eşdeğer görme şeklinde kendisini gösteren bu anlayış, sivil toplumda politikleşme olanaklarının olmadığına işaret etmektedir.

Birgün'ün halka başvurma ve halk adına konuşma, halkın çıkarlarını savunma gibi popülist söylemsel unsurlardan yararlandığı, haber söyleminde iç ve dış grupları inşa etme sürecinde siyasi partilere, siyasi liderlere, seçim ittifaklarına ve toplumun belirli kesimlerine yönelik olumlu ve olumsuz bir üretimin yapıldığı saptanmıştır. Gazete iç grupta toplumun farklı kesimlerini dışlamadan, dini ya da etnik vurguları öne çıkarmadan

“gerçek halk”ı inşa ederken, iktidar partisi, onunla ittifak eden partiler ve sermaye sınıfını dış gruba dahil etmiştir. Gazete halkın karşılanmamış taleplerine yaptığı vurgu ile iç grupta bir özdeşlik kurmaya çalışmıştır. Halkın, aşağıdan yukarıdaki yönetenlere bakması anlamına gelen “solucan bakışı” perspektifini kullanarak halka birlik olma ve iktidar ile birlikte mücadele etme çağrısında bulunmuştur.

Yeni Akit’in halka başvurma ve halk adına konuşma anlamında popülist söylemsel unsurlardan yararlandığı, haber söyleminde iç ve dış grupları inşa etme sürecinde siyasi partilere, siyasi liderlere, seçim ittifaklarına ve toplumun belirli kesimlerine yönelik olumlu ve olumsuz bir üretimin yapıldığı saptanmıştır. Gazete iç grupta dini ve milli vurgularla “gerçek halk” tanımını yaparken, farklı toplum kesimlerini dışlayarak, dış grup içinde inşa etmiştir. Yeni Akit’in iç ve dış gruplar için kullandığı çatışma perspektifi, dış grup üyelerinin “gerçek halk”ın karşısındaki düşmanlar olarak inşa edilmesine yol açmıştır.

Tartışma

Medya içerikleri, toplumsal ilişkilerin inşasında ve iktidar ilişkilerinin yeniden üretiminde sürekli ve yaratıcı şekilde rol oynarlar. Haberler ise gerçeklikleri toplumdaki iktidar odaklarının lehine kurumsallaştıran, var olan toplumsal düzeni destekleyen, statükoyu meşrulaştırmaya hizmet eden kurgular olarak bu inşa sürecinin en belirgin şekilde görüldüğü alanlardır (Timisi ve Dursun, 2004, s. 356). Medya popülizmi olgusunu, gazetelerin haber söylemlerinde popülizmin nasıl üretildiği ve hangi söylemsel stratejilerin kullanıldığı noktasından ele alan bu çalışmada, incelenen haberler çerçevesinde Birgün ve Yeni Akit gazetelerinin olayları belli bir ideolojik yapıya bağlı olarak haberleştirdikleri saptanmıştır. Her iki gazetenin de okuyucularına seçim sürecini anlamlandırmaları yönünde güçlü bir bağlam sundukları, iç ve dış grupların inşasında kullanılan stratejilerle okuyucuları da bir ikilik üzerinden konumlandıkları görülmüştür. Böylece her iki gazete de iç ve dış grupların inşasında kutuplaşma şemalarını kullanarak, haber söyleminde popülizmin ayrıştırıcı özelliklerinden faydalanmışlardır.

Öte yandan özellikle Yeni Akit, toplumun farklı kesimleri arasında cereyan eden çatışma ve gerginlikleri haber söyleminde, “biz ve onlar” çatışma perspektifi içinde toplumun geneline yayarak ve “dışarıda kimseyi bırakmayacak” şekilde genelleştirmiştir.

Özellikle Yeni Akit tarafından yapılan genellemelerde, onların olumsuz özellikleri vurgulanırken, okuyucuda onlara karşı korkuyu tetiklemek amacıyla siyasi olarak muhalif bir kesimden ziyade “düşman olan öteki” argümanlaştırma şemalarının kullanıldığı anlaşılmıştır. Böylece gazete “biz”e ilişkin bir ortaklık duygusu yaratmak isterken, okuyucuyu ikna etmek için endişe verici benzetmelerden, günah keçilerinden ve tarihsel düşman figürlerinden faydalanmıştır.

Birgün ve Yeni Akit’in seçim döneminde haber söylemlerinde kullandıkları popülist stratejilerin Türkiye’de son dönemdeki siyasi ve toplumsal kutuplaşmalar ekseninde şekillendiği görülmüştür. Her iki gazetenin de haber söylemlerinde, ikili karşıtlıklara dayalı kutuplaşma şemalarının medya popülizminin her iki boyutu açısından da saptanmış olması bu durumu desteklemektedir. Gazetelerin, siyasi aktörlerin popülist söylemlerine aracılık etmeleri anlamına gelen medya aracılı popülizm boyutunda yer alan haberlerinde ve özellikle siyasetçilerden yapılan doğrudan aktarmalarda da ayrıştırıcı söylemsel unsurların bulunması, kutuplaşmanın siyasi söylemde de var olduğunun ispatıdır. Bu açıdan siyasi söylemde ve haber söyleminde saptanan kutuplaşmanın, toplumdaki kutuplaşmanın medyaya yansımaları olduğunu söylemek mümkündür. Son yıllarda sosyal eşitsizlikleri ve kutuplaşmayı konu edinen araştırmalar da Türkiye’nin “sosyo-kültürel olarak derinden bölünmüş ve aynı zamanda siyasi olarak da kutuplaşmış bir ülke” haline geldiğini ortaya koymaktadır (Çarkoğlu ve Kalaycıoğlu, 2021). Gazetelerin medya popülizmi açısından haber üretimi yapmaları da toplumsal çatışmanın inşasında ve kutuplaşmanın yeniden üretiminde önemli bir aktör olarak görev aldıklarını ortaya koymaktadır.

Emre Erdoğan ve Pınar Uyan Semerci’nin Türkiye’de kutuplaşmanın boyutlarına ilişkin araştırmaları da toplumda giderek artan bir ayrışma olduğunu ve medyanın bu süreçte önemli bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Erdoğan ve Semerci, parti taraftarlığına bir kimlik olarak verilen önemin artmasının, siyasi parti tercihlerine dayalı bir ötekileştirme sürecini beraberinde getirdiğini ve duygusal kutuplaşmayı artırdığını vurgulamışlardır. Bu süreçte medyanın bireylere çoğulcu bir ortam sağlayamadığı, bireylerin de kendi inandıkları görüşleri doğrulayacak haber kaynaklarını takip ettikleri ve bu durumun döngüsel olarak kutuplaşmayı pekiştirdiğini vurgulamışlardır (Erdoğan ve Semerci, 2018, s. 146-147).

Türkiye’de 1990 sonrası dönemde siyasal sistemin, kültürel ve düşünsel dünyanın merkezden sağa kaydığı, etnik ve dini kimliklerin öne çıktığı bir süreç başlamış; Soğuk Savaş döneminin sol-sağ ekseninde şekillenen siyaset anlayışı yerini farklı kimlik çatışmalarına bırakmıştır. Bu çatışmalar ise siyasetin eksenini merkezden sağa doğru kaydırmıştır. 1990’da yapılan Türkiye Değerler araştırmasında kendisini aşırı sağda gören seçmen oranı yüzde 9 iken 2018’de yapılan araştırmada bu oranın yüzde 28’e yükseldiği görülmüştür. Bunun dışında kendisini merkezde tanımlayan önemli bir seçmen kitlesinin de (yüzde 55) bu süreçte merkezden sağa kaydığı saptanmıştır (Kalaycıoğlu, 2002, s. 111-117).

Siyasal sistemdeki değişim, medyanın sahiplik yapısında da bir değişime neden olmuştur. İktidarın hegemonik bir güç olarak medyayı kontrol altına alması, medyanın sahiplik yapısının değişmesi, merkez medya olarak adlandırılan medya gruplarının yayın politikalarının da siyasi iktidarın politikalarıyla paralellik gösterecek şekilde değişmesine neden olmuştur. Dolayısıyla siyasetteki değişime paralel şekilde medya söylemi de sağa kaymış; milliyetçi, muhafazakâr ve dini unsurların öne çıktığı söylemsel süreçler içinde şekillenmeye başlamıştır. Bu durum Türkiye’de gerilim ve çatışma yaratan konuların medya dolayımıyla anlamlandırılma süreçlerini de etkilemiştir. Bazı konularda süreklilikler devam ederken bazı konuların ele alınma biçimlerinin değiştiği, bazılarının artık gündeme getirilmediği görülmüştür.

1990’lı yıllarda İslamcı basınla ilgili yapılan çalışmalarda Kemalizm karşıtlığının önemli bir çatışma unsuru olarak öne çıktığı ve Batı karşıtlığı, devlet-millet karşıtlığı gibi çatışma çerçevelerinin de bu karşıtlık üzerinden şekillendiği görülmektedir (Bkz. Dursun, 2004a; Dursun 2004b). 2018 Seçimleri sürecinde ise İslamcı bir gazete olarak Yeni Akit’in Kemalizm karşıtlığını kurucu bir çatışma unsuru olarak kullandığını söylemek mümkün görünmemektedir. Batı karşıtlığını dini ve tarihsel düşmanlıklar üzerinden ele alan gazetenin temel gerilimi Kemalizm yerine CHP üzerinden yarattığı söylenebilir. Öte yandan 1990’lı yıllarda yolsuzluklar, mafya-bürokrasi ve siyasetçi bağlantıları ve deprem üzerinden devlete yönelik eleştirilerin temel çatışma çerçevesini oluşturan “devlet-millet karşıtlığı” söyleminin ise tam aksi yönde “devlet-millet bütünleşmesi” şeklinde formüle edildiği görülmektedir.

Çiler Dursun, 1990’larda merkez medyayı “İslamcı medya” kavramının işaret ettiği anlam alanına karşıtlık temelinde “laik-popüler medya” olarak adlandırmış ve

“İslamcı siyasallığın ağırlıkta olduğu” bir siyasi iktidarın varlığında merkez medya için bu adlandırmanın geçersiz hale geleceğini vurgulamıştır (Dursun, 2004, s.184). Günümüzde merkez medya, siyasi iktidar ile ilişkileri dolayısıyla tam da Dursun’un işaret ettiğı gibi “laik-popüler medya” özelliğı göstermekten çok uzaktır. İslamcı medya ile karşıtlık içinde ele alındığında bile Birgün gazetesinin “laik-popüler medya” olarak adlandırılması tartışmalı görölmektedir. Bu açıdan Birgün’ün haber söylemindeki sürekliliklerin ve kırılmaların saptanması mümkün olmamıştır.

Medya popülizmine yönelik bu çalışma ile Birgün ve Yeni Akit’te haber söyleminde iç ve dış grupların benzer popülist söylemsel stratejiler kullanılarak, birbirlerinin tam tersi yönünde inşa edildikleri görölmüştür. Gazetelere inşa ettikleri iç ve dış gruplar açısından bakıldığında, radikal bir bölünmenin somutlaştığı saptanmıştır. Bu açıdan çalışma ile seçim sürecinde, haber söylemindeki popülist söylemsel unsurlar açığa çıkartılırken, toplumsal kutuplaşmanın nasıl yeniden üretildiğı de ortaya konmuştur.

Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen deneyim çerçevesinde ileride medya ve popülizm ilişkisini konu edinecek çalışmalar için şu önerilerde bulunulabilir:

Çalışmada veriler, bir seçim dönemi içinde toplanmış ve Türkiye’de medya popülizmi olgusundan söz edilebileceğı ortaya konmuştur. Bu aşamadan sonra araştırma grupları ile birden fazla seçim dönemini kapsayan, büyük ölçekli çalışmalar yapılarak haber medyasında medya popülizmine ilişkin genel bir eğilim ya da süreklilik olup olmadığı araştırılabilir.

Ayrıca seçim dönemleri gibi siyasi tartışmaların yoğun olduğı dönemler dışında da haber üretiminde popülist söylemsel unsurların kullanılıp kullanılmadığı, belirli bir tarih aralığı seçilerek incelenebilir. Çalışmada haber söyleminde popülist söylemin üretimine ilişkin çözümleme, farklı görüşleri temsil ettiğı düşünölen iki gazete ele alınarak yapılmıştır. Benzer bir çalışma farklı gazeteler ele alınarak da ya da benzer görüşteki birden çok gazete ele alınarak da yapılabilir. Gazetelerin kullandıkları tipik söylemsel unsurlar ve stratejiler ile belirli bir popülist eğilime sahip olup olmadıkları ortaya konabilir.

Medya popülizmi, Türk basın tarihine yönelik çalışmalar açısından da kullanışlı bir araç olabilir. Bu çalışmanın ikinci bölümünde sözü edilen tarihsel çizgide, Türkiye'nin demokrasi tarihinde popülizmin öne çıktığı dönemlerde gazetelerin medya popülizmi açısından değerlendirmesi yapılarak, popülist söylemsel unsurlar saptanabilir.

Bu çalışmada medya popülizmi sadece haber medyası açısından değerlendirilmiştir. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda online haber siteleri, video paylaşım siteleri, sosyal medya platformları gibi yeni medya ortamlarında yer alan içeriklerdeki popülist söylemsel unsurlar Söylem Tarihsel Yaklaşım kullanılarak çözümlenebilir.

Özellikle siyasi aktörlerin, sanatçıların, geniş kitlelere ulaşan yüksek takipçili hesapların (sosyal medya fenomenleri) aktif olarak görüşlerini paylaştıkları Twitter gibi sosyal ağlar da medya popülizmi açısından incelenebilir.

Karşılaştırmalı çalışmalar ile geleneksel medya ve yeni medya ortamlarında inşa edilen popülist söylemsel unsurlar arasındaki benzerlikler ya da farklılıklar ortaya konabilir.

Öte yandan, bu çalışmada yöntemsel açıdan kullanılan Söylem Tarihsel Yaklaşım ve söylem çözümlemesi stratejileri popülizm dışında, ayrımcı ve kutuplaştırıcı unsurlar barındıran farklı konularda haber söyleminin çözümlenmesinde kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Aalberg, T., Esser, F., Reinemann, C., Stromback, J., and De Vreese, C. (2017). *Populist Political Communication in Europe*. New York: Routledge.
- Abst, K. and Rummens S. (2007). Populism versus democracy. *Political Studies*, 55, 405-424.
- Açıkel, F. (2013). Hegemony'dan 'Oximoron'a: AKP'nin eğreti Bonapartizm'inin Sonu". *Birlik: Otoriter Demokrasi*, 288, 18-19.
- Ağtaş, Ö. (2008). Ortanın Solu: İsmet İnönü'den Bülent Ecevit'e. T. Bora ve M. Gültekingil (Eds.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Sol Cilt 8* içinde (s. 194-221). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ahmad, F. (2012). *Modern Türkiye'nin oluşumu*. (10. Baskı). İstanbul: Kaynak Yayınevi.
- Akdoğan, Y. (2004). *AK Parti ve muhafazakâr demokrasi*. Ankara: Alfa Yayıncılık
- Akkerman, T. (2003). Populism and democracy: Challenge or pathology. *Acta Politica*, 38, 147-159.
- Akkerman, T. (2011). Friend or foe? Right-wing populism and the popular press in Britain and the Netherlands. *Journalism*, 12 (8), 931-45.
- Aksan, D. (2006) *Anlambilim: Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi* (4. Baskı). Ankara: Engin Yayın Evi.
- Allcock, John B. (1971), Populism-a brief biography. *Sociology*, 5 (3), 371-387.
- Alpat, İ. (1998). *Popüler Türk solu sözlüğü*. İzmir: Mayıs Yayınları.
- Alper, E. (2008). Ecevit. T. Bora ve M. Gültekingil (Eds.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce Sol Cilt 8* içinde (s. 202-213). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Anderson, B. (2013). *Hayali cemaatler milliyetçiliğin kökenleri ve yayılması*. (Çev: İ. Savaşır). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Arditi, B. (2003). Populism or politics at the edges of democracy. *Contemporary Politics*, 9 (1), 17-31.
- Aslandaş, A. S. ve Bıçakçı, B. (2013). *Popüler siyasi deyimler sözlüğü*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Ateş, K. (2017). AKP, dinsel popülizm ve halk-olmayan. *Mülkiye Dergisi: Popülizm ve Yeni Siyaset Arayışları*, 41 (1), 105-130.
- Ayata, A. G. (1995). Türkiye'nin demokratikleşme sürecinde ortanın solu hareketi. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50 (3), 79-88.
- Barlas, M. (2001). *Turgut Özal'ın anıları*. İstanbul: Birey yayıncılık
- Baykan, T. S. (2017). Halkçılık ve popülizm: Türkiye vakası ve bir kavramın kullanımları. *Mülkiye Dergisi: Popülizm ve Yeni Siyaset Arayışları*, 41 (1), 157-194.
- Bedir, Ş. F. (2013). Reformasyon'dan günümüze Evanjelik Hristiyanlık. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 73-98.
- Berlin, I. (1967). To define populism. *The London School of Economics Conference on Populism*'de sunulan bildiri. London: Verbatim Report
- Betz, H. G. (1994). *Radical right wing populism in Western Europe*. London: Macmillan.
- Betz, H. G. and Immerfal, S. (1998). *The new politics of the right: neopopulist parties and movements in established democracies*. Londra: Macmillan.
- Billington, J. H. (1958). *Mikhailovsky and Russian populism*. Oxford: Clarendon Press.
- Bookchin, M. (2013). *Devrimci halk hareketleri tarihi: 1905'ten 1917'ye Rus devrimleri*. (Çev: A. İ. Başgül). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bora, T. ve Erdoğan, N. (2004). *Biz, Anadolu'nun Bağrı Yanık Çocuklar ..., " Muhafazakâr Popülizm, Muhafazakarlık Cilt-5*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. ve Canefe, N. (2009). Türkiye'de popülist milliyetçilik. Tanıl Bora ve Murat Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Cilt 4: Milliyetçilik* içinde (s. 635-662). İstanbul: İletişim Yayınları,
- Bora, T. ve Erdoğan, N., (2013). Muhafazakâr popülizm. Ahmet Çiğdem (Ed.), *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Cilt 5: Muhafazakarlık* içinde (s. 632-645). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2013). Yerlilik Söylemi. *Modern Türkiye'de siyasi düşünce, Cilt 2: Kemalizm* içinde (s. 445-465). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (2017). *Cereyanlar: Türkiye'de siyasi ideolojiler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- Boratav, K. (1983). Türkiye’de popülizm: 1962-76 dönemi üzerine notlar. *Yapıt Toplumsal Araştırmalar Dergisi*, 46 (1), 7-18.
- Boratav, K. (1984). Popülizm üzerine bazı ek notlar. *Yapıt Toplumsal Araştırmalar Dergisi*, 49 (4), 77-80.
- Bos L., van der Brug, W. and de Vreese, C. (2011). How the media shape perceptions of right-wing populist leaders. *Political Communication*, 28, 182–206.
- Bottom, K. (2003). *Populist parties in government: Prospects for entry into the cartel*. Ecpr Conference’de sunulan bildiri. Marburg.
- Bulut, S. (2009). 27 Mayıs 1960’tan günümüze paylaşılamayan Demokrat Parti mirası. *SDÜ FEF Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 73-90.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2000). Eleştirel söylem çözümlemesi ve toplumruhbilim bağlamında bir metin incelemesi: İnci Aral’ın Gölgede Kırk Derece Adlı öyküsü. *Pamukkale Üniversitesi, I. Dil, Yazın ve Deyişbilim Sempozyumu*’nda sunulan bildiri. Denizli: Pamukkale Üniversitesi
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2006a). *Toplumsal gerçeklik ve dil*. İstanbul: Multilingual.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2006b). Söylemden İdeolojiye: Eleştirel Söylem Çözümlemesi. A. Kocaman (Ed.) *Dilbilim: Temel Kavramlar, Sorunlar, Tartışmalar* içinde (s. 101-113). Dil Derneği Yayınları.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2012). Söylem incelemelerinde eleştirel dilbilimsel boyut: eleştirel söylem çözümlemesi ve ötesi. Ö. Özer (Ed.) *Haber Eleştirmek: Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları* içinde (s. 161-198). Ankara: Literatürk Yayınları.
- Carleton, D. E. (1987). “McCarthyism was more than McCarthy”: Documenting the red scare at the state and local level. *The Midwestern Archivist*, 12 (1), 13–19.
- Canovan, M. (1981). *Populism*. London: Junction.
- Canovan, M. (1982). Two strategies for the study of populism. *Political Studies*, 30 (4), 544-552.
- Canovan, M. (2002). *The people, the masses, and the mobilization of power: paradox of hannah arendts populism*, *Social Research*. 9 (2), 403-422.

- Canovan, M. (2004). Populism for the political theorists. *Journal of Political Ideologies*, 9 (3) 241-252.
- Çağlar, K. (1995). *Türkiye’de devlet ve sınıflar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çalışal, S. (2015). *Türk siyasal hayatı demokrat parti dönemi politik patronaj ilişkileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Çalışkan, O. (2018). *Seçmen tercihlerinin yönlendirilmesinde argümantasyon faktörü: Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi referandumu kapsamındaki tartışmalara dair örnek bir politik argümantasyon analizi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çandar, T. (1995). Türkiye’nin demokrasi tarihi: 1839- 1950. Ankara: İmge Yayınları.
- Çarkoğlu, A., ve Kalaycıoğlu, E. (Eds.). (2021). Elections and Public Opinion in Turkey: Through the Prism of the 2018 Elections (1st ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003166047>
- Çarkoğlu, A., Elçi, E., Erol, F. ve Paksoy, C. (2022). Popülizm teorileri ışığında Türkiye’de popülizmin tarihsel gelişimi: Siyasi partiler üzerine bir inceleme. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (1), 323-348.
- Çelgin, G. (2011). Eski Yunanca-Türkçe Sözlük. 1. Baskı. İstanbul Kabalcı Yayınevi.
- Çolak, M. (2016). *Karaoğlan: Bülent Ecevit*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- De Cillia, R., Reisigl, M. and Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identities. *Discourse & society*, 10 (2), 149-173.
- Demmers J., Jilberto, A. E. F. and Hogenboom, B (2001). *Miraculous metamorphoses: the neoliberalization of Latin American populism*. New York: Zed Books.
- Deniz, D. (2013). *Türkiye’de popülist muhafazakâr söylemin makbul vatandaş kurgusu: Muhafazakâr düşüncenin vatandaşlık söylemi üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Di Tella, T. S. (1997). Populism into the twenty-first century. *Government and Opposition*, 32, 187–200.
- Dix, R. H. (1985). Populism: Authoritarian and democratic. *Latin American Research Review*, 20 (2), 29-52.

- Doğanay, Ü., Şanlı, H. K. ve Taştan, İ. O. (2017). *Seçimlik demokrasi: Recep Tayyip Erdoğan, Kemal Kılıçdaroğlu, Devlet Bahçeli ve Selahattin Demirtaş'ın demokrasi söylemi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Dursun, Ç. (2004a). Televizyon Haberlerinde Siyasal İslamcı Partinin Temsili: 1999 Seçimlerde Fazilet Partisi, Selçuk İletişim Dergisi, 3, 5-20.
- Dursun, Ç. (2004b). *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Çiler Dursun (Ed.). Ankara: Elips.
- Duverger, M. (1974). Siyasi partiler. (Çev.E. Özbudun, Çev.) Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Ecevit, B. (1974). *Ortanın Solu* (6. Baskı). İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Ecevit, B. (2011). *Savunmam*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Erdoğan, N. (1998). Demokratik soldan Devrimci Yol'a: 1970'lerde sol popülizm üzerine notlar. *Toplum ve Bilim*, 78, 22-37.
- Erdoğan, E., ve Uyan-Semerci, P. (2018). *Fanus'ta Diyaloglar: Türkiye'de Kutuplaşmanın Boyutları*. İstanbul: Bilgi University Press.
- Erdoğan, R. T. (2019a). *Yeni Türkiye vizyonu: Durmak yok, yola devam-1*. Ankara: Cumhurbaşkanlığı Yayınları.
- Erdoğan, R. T. (2019b). *Yeni Türkiye vizyonu: Durmak yok, yola devam-2*. Ankara: Cumhurbaşkanlığı Yayınları.
- Eroğul, C. (2013). *Demokrat Parti: Tarihi ve ideolojisi*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Esser, F., Stepinska, A., and Hopmann, D. N. (2017). Populism and the media: Cross-national findings and perspectives. T. Aalberg, C. de Vreese, J. Strömbäck, F. Esser, and C. Reinemann (Ed.), *Populist political communication in Europe* içinde (365-380). New York: Routledge.
- Fairclough, N. (2003a). *Dil ve ideoloji* (Çev: B. Çoban). *Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din, İdeoloji* içinde (s. 155–171). İstanbul: Su Yayınları.
- Fairclough, N. (2003b). Söylemin Diyalektiği (B. Çoban, Çev.). *Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din, İdeoloji* (s. 173–184). İstanbul: Su Yayınları.
- Fairclough, N. ve Graham, P. (2003). Eleştirel Söylem Çözümlemecisi Olarak Marx: Eleştirel Yöntemin Yaratılışı ve Küresel Sermayenin Eleştirisi ile Bağlantısı (Z.

- Özarslan, B. Çoban). B. Çoban, Z. Özarslan (Haz.). Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din, İdeoloji (s.185–244). İstanbul: Su Yayınları.
- Fairclough, N., & Wodak, R. (1997). Critical discourse analysis. T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse as social interaction* içinde (258-284). London: Sage Publications.
- Farr, J. (1989). Understanding Conceptual Change Politically. In T. Ball, J. Farr, & R. L. Hanson (Eds.), *Political Innovation and Conceptual Change*. (s. 24-49). Cambridge: Cambridge University Press.
- Fedayi, C. (2019). Adalet Partisinin birinci dönemi: 1961-1971. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 57 (16), 123- 150.
- Fowler, R. (1991). *Language in the news: Discourse and ideology in the press*. London: Routledge.
- Gellner, E. and Ionescu G. (1969). *Populism: Its meanings and national characteristics*. London: Weidenfeld and Nicolson.
- Gerbaudo, P. (2018). *Maske ve bayrak: Popülizm, yurttaşçılık ve küresel protesto*. İstanbul: Kafka Yayınevi.
- Germani, G. (1978). *Authoritarianism fascism and national populism*. New Jersey: Transaction Books New Brunswick.
- Gidron, N. and Bonikowski, B. (2013). *Varieties of Populism: Literature Review and Research Agenda*. Working Paper Series, No. 13-0004, Weatherhead Center For International Affairs, Harvard University. http://scholar.harvard.edu/files/gidron_bonikowski_populism/litreview_2013.pdf. [Erişim tarihi: 28.12.2015].
- Gülalp, H. (1984). Popülizm kavramı üzerine. *Yapıt Toplumsal Araştırmalar Dergisi*, 48 (3), 86-91.
- Gülalp, H. (2002). *Popülizm iyi bir şey midir, yoksa kötü mü? Birikim*, 3 (155), 20-22.
- Graddol, D., Cheshire, J. and Swann, J. (1995). *Describing language*. Milton Keynes: Open University Press.
- Gözler, K. (2017). Referandum mu Plebisit mi?, <http://www.anayasa.gen.tr/plebisit.pdf> [Erişim tarihi: 29.05.2017].

- Günay, V. D. (2007). *Sözcükbilime giriş*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Hackett, R. (1998). *Bir paradigmanın önemini yitirşi: Haber medyası çalışmalarında yanlılık ve nesnellik*. (Çev. A. İnal). İlef Yıllık 1997-1998.
- Hançerlioğlu, O. (1976). *Felsefe ansiklopedisi: Kavramlar ve akımlar, Cilt 7*. İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Hameleers, M., Bos, L., and de Vreese C.H. (2017). The appeal of media populism: the media preferences of citizens with populist attitudes. *Mass Communication and Society*, 20, 481–504.
- Hawkins, K. A. (2009). Is Chávez populist? *Comparative Political Studies*, 42 (8), 1040–67.
- Hayward, J. (1996). *Elitism, populism and European politics*. Oxford: Clarendon Press.
- Higgins, M. (2017). Mediated populism, culture and media form. *Palgrave Communications*, 3 (3), 1–5.
- Houwen, T. (2011). *The non-European roots of the concept of populism*. Sussex European Institute Working Paper. <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=sei-working-paper-no-120.pdf&site=266> [Erişim Tarihi: 21.05.2020]
- İlhan, A. (2005). ‘Dip Dalgası’ Yükseliyor. *Cumhuriyet*, s. 20.
- İnal, M. A. (1996). *Haberi okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- Jagers, J. and Walgrave, S. (2007). Populism as political communication style: An empirical study of political parties' discourse in Belgium. *European Journal Of Political Research*, 46 (3), 319-345.
- Jansen, R. (2011). Populist mobilization: A new theoretical approach to populism. *Sociological Theory*, 29 (2), 75–96.
- Kabakçı, Z. G. (2011). Neo-Kemalist bir hareket: Cumhuriyet mitingleri. *Selçuk İletişim*, 7 (1), 96-112.
- Kalaycıoğlu, E. (2002). The Motherland Party: The challange of institutionalization in a charismatic leader party. *Turkish Studies*, 3 (1), 41-61.

- Kalaylıoğlu, M., (2017). ‘İktidarda popülizm’ veya tedrici bir inşa süreci olarak 2002-2010 AKP dönemi: Bir çerçeve denemesi ve birkaç temel önerme. *Mülkiye Dergisi: Popülizm ve Yeni Siyaset Arayışları*, 41 (1), 67-103.
- Kalçık, T. (2018). *Siyasal süreçler ve seçim kampanyaları*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kapani, M. (2015). *Politika bilimine giriş*. Ankara: BB101 Yayınları.
- Kara, İ. (2012). *Devrimci Yol hareketinde popülist eğilim ve kırılmaları*. Kültür ve İletişim, 15 (2)(30), 37-62.
- Karaca, M. ve Çakı, C. (2019). *Türk siyasal hayatında propaganda çalışmaları*. Ankara: Akademisyen Kitabevi
- Karacan, N. (1983/84), Türkiye’de popülizm:1962-76 üstüne bir not. *Yapıt Toplumsal Araştırmalar Dergisi*, 47 (2), 83-87.
- Karacan, N. (1984). Yine popülizm üstüne. *Yapıt Toplumsal Araştırmalar Dergisi*, 49 (4), 81-83.
- Karaömerlioğlu, A. M. (2001). Rus popülizmi üzerine. *Toplum ve Bilim*, 88, 235-250.
- Karaömerlioğlu, M. A. (2022). Populism in Turkey: From a Political Style to a Mode of Global Politics. J. Jongerden (Ed.), *The Routledge Handbook on Contemporary Turkey* içinde (s. 75–88). Routledge.
- Kazin, M. (1998). *The populist persuasion: An American history*. Cornell University Press.
- Keyder, Ç. (1995). *Türkiye’de devlet ve sınıflar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Krämer, B. (2014). Media populism: A conceptual clarification and some theses on its effects. *Communication Theory*, 1, 42-60.
- Krämer, B. (2017). Populist online practices: The function of the Internet in right-wing populism. *Information. Communication & Society*, 20 (9), 1293–1309.
- Kitching, G. (1982). *Development and underdevelopment in historical perspective populism, nationalism and industrialization*. Londra: Methuen.
- Koyuncu B. (2014). “Benim Milletim...”: *AK Parti iktidarı, din ve ulusal kimlik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Laclau, E. (1977). *Politics and ideology in marxist theory: Capitalism, fascism, populism*. London: New Left Books.

- Laclau, E. ve Mouffe, C. (2001). *Hegemony ve sosyalist strateji: Radikal demokratik bir politikaya doğru* (Çev: A. Kardam). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Laclau E. (1998). *İdeoloji ve politika* (Çev: H. Sarıca). İstanbul: Belge Yayınları.
- Laclau, E. (2013). *Popülist akıl üzerine*. Ankara: Epos Yayınları.
- Laclau, E. (2015). *Post-Marxism, populism and critique*. London and Newyork: Routledge.
- Macrae, D. (1969). *Populism as an ideology*. E. Gellner and G.Ionescu (Ed.), *Populism: Its Meanings And National Characteristics* içinde (s.153-165). London:Weidenfeld And Nicolson.
- Mair, P. (2001). *Party membership in twenty european democracies 1980-2000*. *Party Politics*, 7 (1), 5-21.
- Mair, P. (2002). Populist democracy vs party democracy, Y. Mény and Y. Surel (Ed.), *Democracies and the Populist Challenge* içinde (s. 81-98). New York: Palgrave.
- Majstorović, D. and Mandić, M. (2011). What it means to be a Bosnian woman. D. Majstorović and I. Lassen (Ed.), *Living with patriarchy: Discursive constructions of gendered subjects across cultures* içinde (s. 81-109), John Benjamins Pub. Company.
- Mazzoleni, G., Stewart J. and Horsfield B. (2003). *the media and neo-populism: a contemporary comparative analysis*. Westport: CT, Praeger Publishers.
- Mazzoleni, G. (2008). Populism and the media. D. Albertazzi and D. McDonnell (Ed.), *Twenty-first century populism: the spectre of Western European democracy* içinde (s. 49-64). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Mény, Y. and Surel Y. (2002). *Democrasies and the populist challenge*. New York: Palgrave.
- Meyer, J. H. (1999). Politics as usual: Ciller, Refah, and Susurluk: Turkey's troubled democracy. *East European Quarterly*, XXXII (4), 489-502.
- Minogue, K. (1969). Populism as a political movement. E. Gellner and G.Ionescu (Ed.), *Populism: Its Meanings and National Characteristics* içinde (s.197-211). London: Weidenfeld And Nicolson.
- Moffitt, B. (2016). *The global rise of populism: Performance, political style and representation*. Stanford University Press.

- Moffitt, B. (2020). *Popülizmin küresel yükselişi: Performans, siyasi üslup ve temsil*, (Çev: O. Özgür). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mudde, C. and Rovira Kaltwasser, C. (2012). *Populism in Europe and the Americas: Threat or corrective for democracy?* Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde, C. and Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A very short introduction*. Oxford University Press.
- Mudde, C. and Kaltwasser, C. R. (2019). *Popülizm: Kısa Bir Giriş* (Çev: S. E. Türközü). İstanbul: Nika Yayınevi
- Mudde, C. (2004). The populist zeitgeist. *Government and Opposition*, 39 (4), 541-563.
- Mudde C. (2007). *Populist radical right parties*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mudde C. (2016). The study of populist radical right parties: Towards a fourth wave. C-REX Working Paper Series No. 1, Centre for Research on Extremism, the Extreme Right, Hate Crime and Political Violence, University of Oslo.
- Mutlu, E. (2005). *Globalleşme, popüler kültür ve medya*. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Müller, J. W. (2014). *History's Postscript: The Populist Threat to Liberal Democracy*. World Politics Review. <http://www.worldpoliticsreview.com/articles/14562/history-s-postscript-the-populist-threat-to-liberal-democracy>, [Erişim tarihi: 02.01.2016].
- Müller, J. M. (2017). *Popülizm nedir?* (Çev: O. Yıldız) İstanbul: İletişim.
- Offord, D (1986). *The Russian revolutionary movement in the 1880s*. England: Cambridge University Press.
- Otjes, S. ve Louwerse, T. (2015). Populists in parliament: Comparing left-wing and right-wing populism in the Netherlands. *Political Studies*, 63 (1), 60-79.
- Öniş, Z. (2004). Turgut Özal and his economic legacy: Turkish neo-liberalism in critical perspective. *Middle Eastern Studies*, 40 (4), 113–134.
- Özbudun, E. ve Hale, W. (2010). *Türkiye’de islamcılık, demokrasi ve liberalizm: AKP olayı*. İstanbul: Doğan Kitap.
- Özer, Ö. (1999). Haber söylemi: Türk-Yunan ilişkilerine yönelik haberlerin Türk basınında sunumu. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 1, s. 121–150.

- Özer, Ö. (2001). Kazanılmış hakkın tersine çevrilmesi: 1 Mayıs 1996 olaylarının Türk basınında sunumu, *İletişim*, 9 (9), 109–136.
- Özer, Ö. (2008). İdeolojik atmosferin kapsama alanı: Bozüyük olaylarının Ortadoğu ve Ülkede Özgür Gündem gazetelerinde sunumu örneğinde haber söyleminde yapılan ideolojik üretime ilişkin yeni bir çözümleme, E. Dağtaş (Ed.). *Türkiye’de Sivil İtaatsizlik Toplumsal Hareketler ve Basın* içinde (s. 377-432) Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Özer, Ö. (2011). *Haber söylem ideoloji: Eleştirel haber çözümlemeleri*. Konya: Literatürk Yayınevi.
- Özer, Ö. (2012). *Haberi eleştirmek*. Konya: Literatürk Yayınevi.
- Özer, Ö. (2015). Teun Adrian Van Dijk örneğinde eleştirel söylem çözümlemesi. B. Yıldırım (Ed.), *İletişim Araştırmalarında Yöntemler: Uygulama ve Örneklerle* içinde (s.197-286). Konya: Literatürk Yayınları.
- Özkan, B. (2014). Türkiye Türkçesi söz varlığında fiillerin derlem denetimi ve derlem tabanlı sözlüğü. *Bilig*, 69, 171-204.
- Özşeker, E. (2017). Muktedir millet, muhalif millet: AKP’nin söyleminde kolektif öznenin inşası. *Mülkiye Dergisi: Popülizm ve Yeni Siyaset Arayışları*, 41 (1), 131-156.
- Parla, T. (2002). *Türkiye’nin siyasal rejimi 1980-1989 (3.baskı)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pekdemir, M. (2008). Devrimci yol. T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Sol Cilt 8* içinde (s. 743-778). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Pedler, A. (1927). Going to the people. The Russian Narodniki in 1874-5. *The Slavonic Review*, 6 (16), 130–141.
- Plasser, F. and Ulram, P. A. (2003). Striking a responsive chord: Mass media and right-wing populism in Austria. G. S. Mazzoleni, and B. Horsfield (Ed), *The media and neo-populism; a contemporary comparative analysis* içinde (s. 21-43). Westport: Praeger.
- Püsküllüoğlu, A. (1999). *Türkçe sözlük*. (2. baskı). İstanbul: Doğan Kitap.
- Richardson, J.A., and Wodak, R. (2009). The impact of visual racism: Visual arguments in political leaflets of Austrian and British Far-right Parties. *Controversia*, 6 (2): 45–77.

- Reisigl, M. (2008). Analyzing political rhetoric. R. Wodak and M. Krzyżanowski (Ed.), *Qualitative discourse analysis in the social sciences* içinde (s. 96–120). London: Palgrave.
- Reisigl, M. (2017). The discourse-historical approach. J. Flowerdew and J. E. Richardson (Ed.), *The Routledge Handbook of Critical Discourse Studies* içinde. Abingdon: Routledge Handbooks Online.
- Reisigl, M. and Wodak, R. (2001). *Rhetorics of Racism and Antisemitism*. London: Routledge.
- Reisigl, M. and Wodak, R. (2009). The discourse-historical approach (DHA). R. Wodak, & M. Meyer (Ed.), *Methods for Critical Discourse Analysis* içinde (s. 87-121). London: Sage (2nd revised edition).
- Roberts, K. (1995). Neoliberalism and the transformation of populism in Latin America. *World Politics*, 48 (1), 82-116.
- Rooduijn, M. (2014). The mesmerising message: The diffusion of populism in public debates in Western European media. *Political Studies*, 62 (4), 726–44.
- Rousseau, J. J. (1990). *Toplum Sözleşmesi* (Çev. Vedat Günyol). İstanbul: Adam Yayınları.
- San, C. (2009). Yasallık ve Meşruluk Ölçütleri Açısından AKP. İ. Uzel (Ed.), *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu* içinde (s. 126-138). Ankara: Phoenix Yayınevi, 126–138.
- Sevinç, M. (2008). Kronik: Devletin siyasal partilerle sınavı: AKP'nin kapatılması davası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63 (2), 251-262.
- Shils, E. (1996). *The torment of secrecy: The background and consequences of American security policies*. Amerika Birleşik Devletleri: Ivan R. Dee.
- Sunar, İ. (1985). Demokrat Parti ve popülizm. *Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi*. 2076- 2086.
- Sunar, İ. (1990). Populism and Patronage: The Demokrat Party and its legacy in Turkey. *State, society and democracy in Turkey* içinde (s. 121-132). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Sunar, İ. (1991). Bizde Sosyal Demokratlıktan Çok Popülizm Yapıldı. R. Çakır ve H. Göktaş (Eds.), *Resmi tarih, sivil arayış: Sosyal Demokratlarda ideoloji ve politika* içinde (s. 49-62). İstanbul: Siyahbeyaz, Metis Güncel.

- Stanyer, J. (2007). *Modern political communication*. Cambridge, UK: Polity.
- Stavrakakis, Y. and Katsambekis G. (2014) Left-wing populism in the European periphery: the case of SYRIZA. *Journal of Political Ideologies*, 19 (2), 119-142.
- Stuart, H. (1994) İdeolojinin Yeniden Keşfi: Medya Çalışmalarında Baskı Altında Tutulanın Geri Dönüşü (Çev. M. Küçük). *Medya, İktidar, İdeoloji* içinde (s. 57-103). Ankara, Ark Yayınevi,
- Stuart, H. (2002). İdeoloji ve iletişim kuramı, (Çev: S. İrvan). *Medya Kültür Siyaset* içinde (s. 101-126). Ankara: Alp Yayınevi.
- Swank, D. and Betz, G. (2003). Globalization, The welfare state and right wing populism in Western Europe. *Socio-Economic Review*, 1, 215-245.
- Szusterman, C. and Menem C. S. (2000). Variations on the theme of populism. *Bulletin of Latin American Research*, 19, 193-206.
- Taggart, P. (1996). *The New Populism and The New Politics: New Protest Parties In Sweden In A Comparative Perspective*. London: Macmillan.
- Taggart, P. (2004). *Popülizm*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Taguieff, P. (1995). Political science confronts populism: from a conceptual mirage to a real problem. *Telos*, 103, 9-43.
- Taguieff, P. (1998). Populismes et antipopulismes: Le choc des argumentations. *Mots – Les langages du Politique*, 55, 5–26.^[1]_{SEP}
- Tarchi, M. (2013). Populism and political science: How to get rid of the "Cinderella Complex". S. Gherghina, S. Miscoiu and S. Soare (Ed.), *Contemporary populism. A controversial concept and its diverse forms* içinde (s. 114-137), Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.
- Taşkın, Y. (2004). Türkiye’de Sınıfsal Yeniden Yapılanma: AKP ve muhafazakâr popülizm. *Birikim Dergisi*, 4 (204), 16-25.
- Taşkın, Y. (2007). *Anti-komünizmden küreselleşme karşıtlığına: Milliyetçi muhafazakâr entelijansiya*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Taşkın, Y. (2013). *AKP Devri: Türkiye siyaseti, islamcılık, Arap baharı*. İstanbul: Birikim Yayınları.

- Tekeli, İ. and Şaylan, G. (1978). Türkiye’de halkçılık ideolojisinin evrimi. *Toplum ve Bilim*, 6 (7), 44-110.
- Tekin, B. C. (2008). The construction of Turkey's possible EU membership in French political discourse. *Discourse & Society*, 19 (6): 727-763.
- Tekin, B. C. (2010). *Representations and othering in discourse: The construction of Turkey in the EU context*. John Benjamins: Amsterdam and Philadelphia.
- Timisi, N. ve Dursun, Ç. (2003). Medya ve Deprem: 17 Ağustos 1999 Depreminin Medyada Temsili. Ankara: RTÜK Eğitim Dairesi Başkanlığı Yayını.
- Timur, T. (2014). *AKP'nin önlenebilir karşı devrimi*. İstanbul: Yordam Kitap
- Titscher, S. and Jenner, B. (2002). *Methods of text and discourse analysis*. Sage: London; Thousand Oaks, CA; New Delhi.
- Toprak, Z. (1984). Osmanlı Narodnikleri: Halka doğru gidenler. *Toplum ve Bilim*, 24, 69-81.
- Toprak, Z. (1986). Osmanlı aydını: Münevverden aydına popülist özlemler. *Milliyet Sanat Dergisi*, 157, 5-6.
- Toprak, Z. (1992). Popülizm ve Türkiye’deki Boyutları. Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği (Ed.) *Tarih ve Demokrasi- Tarık Zafer Tunaya'ya Armağan* içinde (s. 41-65). İstanbul: Cem Yayınları.
- Toprak, Z. (2002). Türkiye’de “Narodnik” milliyetçiliği ve halkçılık (1908-1918). H. C. Güzel, K. Çiçek ve S. Koca (Ed.), *Türkler Cilt 14* içinde (s. 801-806). Ankara: Yeni Türkiye Stratejik Araştırma Merkezi Yeni Türkiye Yayınları.
- Toprak, Z. (2013). *Türkiye’de popülizm 1908-1923*, İstanbul: Doğan Kitap.
- Tönnies, F. (2019). Cemaat ve cemiyet. (Çev: E. Güler). İstanbul: Vakıfbank Kültür Yayınları.
- Tuğlacı, P. (1974). *20.Yüzyıl ansiklopedik Türkçe sözlük*, Cilt 3, İstanbul: Pars Yayınevi.
- Tuncer, E. (2002). *Osmanlı'dan günümüze seçimler (1877–1999)*. Ankara: TESAV Yayınları.
- Turan, Ö. (2013). Alternatif tahayyüller, devingenlik, popülizm: 1970’ler için bir çerçeve denemesi. *Toplum ve Bilim*, 127, 3-24.

- Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türkiye Cumhuriyeti Milletvekili Genel Seçimleri, https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/secim_sorgu.genel_secimler, [Erişim tarihi: 10.05.2017].
- Türk Dil Kurumu [TDK]. (2011). Türkçe Sözlük (11. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türk, H. B. (2014). *Muktedir: Türk sağ geleneği ve Recep Tayyip Erdoğan*. İstanbul: İletişim Yayınları
- Türkmen, E. A. ve Özger, Ü. (2013). Türkiye sosyalist solu kitabı 2: 70'lerden 80'lere seçme metinler. Ankara: Dipnot Yayınları
- Türköne, M. (2004). Devrimci muhafazakarlık. *Zaman*.
- Urbinati, N. (1998). *Democracy and populism. Constellations*, 5 (1), 110-124.
- Uyar, T. (2019). *Safsatalar*. İstanbul: Destek Yayınevi.
- van Dijk, T. A. (1988). *New analysis: Case studies of international and national news in the press*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- van Dijk, T. A. (1988). *News as discourse*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- van Dijk, T. A. (1993). Principles of critical discourse analysis. *Discourse & Society*, 4 (2), 249-283.
- van Dijk, T. A. (1995). Aims of critical discourse analysis. *Japanese Discourse*, 1, 17-27.
- van Dijk, T. A. (2003a). Critical discourse analysis. D.Schiffrin, D. Tannen and H. E. Hamilton (Ed.), *Handbook of discourse analysis* içinde (s. 352-371). Oxford: Blackwell.
- van Dijk, T. A. (2003b). Söylem ve ideoloji çok alanlı bir yaklaşım. (Çev: N. Ateş), *Söylem ve ideoloji mitoloji-din-ideoloji* içinde (s.42-59); İstanbul: Su Yayınevi.
- van Dijk, T. A. (2009). Critical discourse studies: A sociocognitive approach. R. Wodak and M. Meyer (Ed.). *Methods of critical discourse analysis* içinde (s. 62-86). London: Sage.
- Venturi, F. (1960). *Roots of revolution: A history of populist and socialist movements in nineteenth century russia*. London: Wiedenfeld and Nicolson.

- Walgrave, S. and De Swert, K. (2004). The making of the (issues of the) Vlaams Blok. *Political Communication*, 21(4), 479–500.
- Weyland, K. (1996). Neopopulism and neoliberalism in Latin America. *Studies in Comparative International Development*, 31 (3), 3–31.
- Weyland, K (1999). Neoliberal populism in Latin America and Eastern Europe. *Comparative Politics*, 31 (4), 379–401.
- Wiles, P. (1969). A Syndrome, Not A Doctrine: Some Elementary Theses On Populism. E. Gellner and G. Ionescu (Ed.), *Populism: Its Meanings And National Characteristics* içinde (s. 166-179). London: Weidenfeld And Nicolson.
- Wodak, R., & Fairclough, N. (1997). Critical discourse analysis. T. A. van Dijk (Ed.), *Discourse as social interaction* içinde (s. 258-284). London: Sage.
- Wodak, R., de Cillia, R. and Reisigl, M. (1999). The discursive construction of national identities. *Discourse and Society*, 10 (2), 149-173.
- Wodak, R. and Meyer, M. (2001). *Methods of critical discourse analysis*. SAGE Publications.
- Wodak, R. E. and Reisigl, M. (2003). Discourse and racism. D. Schiffrrin, D. Tannen and H. E. Hamilton (Ed.), *Handbook of discourse analysis* içinde (s. 372-397). Oxford: Blackwell.
- Wodak, R., Khosravini, M. and Mral, B. (2013). *Right-wing populism in Europe: Politics and discourse*. London/New York: Bloomsbury.
- Wodak, R. E. and Meyer, M. (2015). Critical discourse studies: history, agenda, theory and methodology. R. Wodak and M. Meyer (Ed.), *Methods of critical discourse studies* içinde (s. 1-22). London: Sage.
- Wodak, R. (2001). The Discourse-Historical Approach. R. Wodak and M. Meyer (Ed.). *Methods of critical discourse analysis* içinde (s. 63- 94). London: Sage.
- Wodak, R. (2002). Aspects of critical discourse analysis. *Zeitschrift für Angewandte Linguistik*, 36, 5-31.
- Wodak, R. (2015). *The politics of fear: What right-wing discourses mean*. London: Sage.

- Wodak, R. (2017). The “Establishment”, the “Élites”, and the “People” Who’s who?. *Journal of Language and Politics*, 16 (4), 551-565.
- Worsley, P. (1969). The concept of populism. G. Ionescu & E. Gellner (Ed.), *Populism: Its meanings and national characteristics*. London: Weidenfeld & Nicholson.
- Yalman, G. L. (1986). *Popülizm, bürokratik otoriter devlet ve Türkiye*. 11. Tez Kitap Dizisi (2. Baskı). 16-69.
- Yarmolinski, A. (1957). *Road to revolution: A century of Russian radicalism*. London: Cassell.
- Yeşil, A. (2001). *Türkiye’de çok partili siyasi hayata geçiş*. (2. Baskı). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Yetkin, B. (2010). *Bir siyasal iletişim tarzı olarak popülizm: Turgut Özal’ın ‘İcraatın İçinden’ ve Recep Tayyip Erdoğan’ın ‘Ulusa Sesleniş’ konuşmalarının karşılaştırmalı incelemesi*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Yıldırım, D. (2009). *AKP ve neoliberal popülizm*. İ. Uzel ve B. Duru (Ed.) *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu* içinde (s. 66-107). Ankara: Phoenix.
- Zileli, G. ve Özkaya, E. (2008). Türkiye’de anarşizm. T. Bora ve M. Gültekingil (Ed.), *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce Sol Cilt 8* içinde (s. 1153-1168). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Zürcher, E. J. (2004). *Modernleşen Türkiye’nin tarihi*. (18. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.

İnternet Kaynakları

- http-1:** European Parliament Press Room, <http://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20180523IPR04101/european-parliament-will-not-observe-elections-in-turkey> (Erişim tarihi: 15.08.2022)
- http-2:** MHP İnternet Sitesi, 17 Nisan 2018 tarihli Genel Başkan Konuşması http://www.mhp.org.tr/htmldocs/genel_baskan/konusma/4405/index.html (Erişim tarihi: 15.08.2019)
- http-3:** Populist Discourse and Democracy: POPULISMUS, <http://www.populismus.gr> (Erişim tarihi: 15.08.2019)

http-4: Team Populism <https://populism.byu.edu/Pages/Home.aspx> (Erişim tarihi: 15.05.2017)

http-5: NCCR Democracy, University of Zurich, <http://www.nccr-democracy.uzh.ch> (Erişim tarihi: 21.12.2015)

http-6: T.C. Cumhurbaşkanlığı İnternet Sitesi, <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/94729/-milletimizin-guvenine-layik-olabilmek-icin-elimizden-geleni-yapacagiz->, (Erişim Tarihi: 15.12.2018).

http-7: Halkların Demokratik Partisi, Parti Programı, <https://hdp.org.tr/tr/parti-programi/8/> (Erişim Tarihi: 10.01.2023).

http-8: Nebi Bozkurt, "Hilâl", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hilal#3-sembol-olarak-hilal> (01.09.2022).

EKLER

EK-1. Birgün Gazetesi Haberler ve Köşe Yazıları Tablosu

No.	Yayın Tarihi	Tür	Başlık	Syf.	Medya Popülizm Türü
1	17.06.2018	Haber	Bu Bir Seçim Değil Dip Dalgası Halkın Bir	1	Medya Aracılı
2	06.06.2018	Haber	Bu Halk Çözümünden Barıştan Vazgeçmedi	1	Medya Aracılı
3	26.05.2018	Haber	CHP'nin Sloganı Artık Tamam Millet İçin Geliyoruz	9	Medya Aracılı
4	29.04.2018	Haber	Halk Vergilerle Yoksullaştırılıyor	11	Medya Aracılı
5	18.06.2018	Haber	Halkın Gücü Yanımızda	1	Medya Aracılı
6	20.06.2018	Haber	Halkın Gündemi Ekonomi Menbiç Sandığa Yansımaz	5	Medya Aracılı
7	06.06.2018	Haber	Halkın Yararına Proje Üretiyoruz	1	Medya Aracılı
8	09.05.2018	Haber	Manifestoyu Halk Yazacak	1	Medya Aracılı
9	21.06.2018	Haber	Millete Hesap Vereceğim	1	Medya Aracılı
10	12.06.2018	Haber	Sabuncubeli Tüneli'nde Halkın Parası Çarçur Edildi	3	Medya Aracılı
11	25.05.2018	Haber	Slogan Millet İçin Geliyoruz	8	Medya Aracılı
12	22.05.2018	Haber	Tamam Denmezse Ülkede Bir Daha Seçim Olmayabilir	5	Medya Aracılı
13	13.05.2018	Haber	24 Haziran'ı Demokrasi Zaferine Dönüştüreceğiz	1	Medya Aracılı
14	25.04.2018	Haber	Diktatörleri Yolcu Edip Demokrasi Getireceğiz	1	Medya Aracılı
15	14.05.2018	Haber	İktidarın Vaatleri Seçmeni Artık Heyecanlandırmıyor	1	Medya Aracılı
16	29.06.2018	Haber	Kaftancıoğlu Her Yurttaşın İradesi Korundu	9	Medya Aracılı
17	26.05.2018	Haber	Ya Demokrasi Ya Diktatörlük	1	Medya Aracılı
18	09.05.2018	Haber	Erdoğan Tamam Mı Devam Mı' Dedi, Türkiye Tamam' Dedi	1	Medya Aracılı
19	16.06.2018	Haber	Sandık Oyunları Bu Defa Sökmeyecek'	8	Medya Aracılı
20	25.04.2018	Haber	7 Haziran' Da Yarım Kalmıştı, 24 Haziran' Da Tamamlanacak'	9	Medya Aracılı
21	28.05.2018	Haber	AKP Siz Bir Türkiye Olacak	9	Medya Aracılı
22	12.06.2018	Haber	AKP-MHP Bloku Cumhur İttifakı Değil Faşizm Blokudur	5	Medya Aracılı
23	26.06.2018	Haber	Daha Baskıcı Bir Türkiye	4	Medya Aracılı
24	09.05.2018	Haber	Erdoğan Tamam Mı Devam Mı' Dedi, Türkiye Tamam' Dedi	1	Medya Kaynaklı

25	14.05.2018	Haber	Haziran Yola Çıktı, Halk İttifakı Kuruldu	1	Medya Kaynaklı
26	12.05.2018	Haber	Ülkenin Tüm Varlıklarını Satanlardan Sıkıldık	1	Medya Kaynaklı
27	24.05.2018	Haber	AKP'liler Dalga Geçiyor Olan Halkın Cebine Oluyor	1	Medya Kaynaklı
28	31.05.2018	Haber	Bu Düzen Değişmeli' Adayı Aydın Halkla Sohbet Etti	5	Medya Kaynaklı
29	23.04.2018	Haber	Egemenlik Kayıtsız Şartsız Milletindir	1	Medya Kaynaklı
30	29.04.2018	Haber	Emek Düşmanlarına İki Hayır Birden	1	Medya Kaynaklı
31	25.06.2018	Haber	Hırsızlığa Karşı Halk Birleşti	1	Medya Kaynaklı
32	22.06.2018	Haber	Millet' İn Yol Haritası Belli	9	Medya Kaynaklı
33	20.05.2018	Sokak Söyleşisi	Seçime Giderken Halkın Gündemi	1	Medya Kaynaklı
34	24.04.2018	Haber	Ulusal Egemenliğe Çocuklar Sahip Çıktı	1	Medya Kaynaklı
35	02.06.2018	Haber	Ülkenin Geleceğini Satanları Durdurun	1	Medya Kaynaklı
36	02.05.2018	Haber	Şimdi Sıra Sandıkta	1	Medya Kaynaklı
37	27.05.2018	Haber	Yurttaşlar Kapatgitsin Yasağını Protesto Etti	1	Medya Kaynaklı
38	14.06.2018	Haber	İktidarın Üç Korkusu	1	Medya Kaynaklı
39	24.06.2018	Haber	İşlem Tamam Sıra Sandıklarda	1	Medya Kaynaklı
40	24.05.2018	Haber	Sandık Oyunları Bitmek Bilmiyor	1	Medya Kaynaklı
41	25.06.2018	Haber	AKP'li Vekil İçin Seçmeni Uzaklaştırdılar	9	Medya Kaynaklı
42	31.05.2018	Haber	İktidar Seçimi Kazanırsa Siyasal Sistem Böyle Değiştirilecek	1	Medya Kaynaklı
43	24.05.2018	Köşe Yazısı İbrahim Özden Kaboğlu	24 Haziran: Halk Neyi Oylayacak?	9	Medya Kaynaklı
44	19.05.2018	Köşe Yazısı Hayri Kozanoğlu	Halkımız Geçinemiyor Havuz Medyası Gizliyor	1	Medya Kaynaklı
45	02.06.2018	Köşe Yazısı Hayri Kozanoğlu	Yıkıma Karşı Halktan Yana Çözüm Önerileri	1	Medya Kaynaklı
46	01.06.2018	Köşe Yazısı Hayri Kozanoğlu	Kriz Sade Yurttaş Nasıl Yansıyor	1	Medya Kaynaklı
47	28.05.2018	Köşe Yazısı Güven Gürkan Öztan	Kimse Seçmene Gözdağı Vermeye Kalkmasın	3	Medya Kaynaklı
48	14.06.2018	Köşe Yazısı İbrahim Özden Kaboğlu	Halk Neyi Oylayacak- 4	9	Medya Kaynaklı
49	31.05.2018	Köşe Yazısı İbrahim Özden Kaboğlu	Halk Neyi Oylayacak- 2	9	Medya Kaynaklı
50	07.06.2018	Köşe Yazısı	Halk Neyi Oylayacak- 3	9	Medya Kaynaklı

51	21.05.2018	Köşe Yazısı Selçuk Candansayar	Seçmen Ne Duymak İstiyor	8	Medya Kaynaklı
52	24.04.2018	Köşe Yazısı Turan Eser	Çare Sol, Çare Halktır	7	Medya Kaynaklı
53	15.05.2018	Köşe Yazısı Turan Eser	Tek Adam Değil Halk İradesi	7	Medya Kaynaklı
54	24.06.2018	Köşe Yazısı Zafer Diper	Seçmenin Paraları	2	Medya Kaynaklı
55	21.06.2018	Köşe Yazısı İbrahim Özden Kaboğlu	Halk Neyi Oylayacak	9	Medya Kaynaklı
56	25.06.2018	Köşe Yazısı Güven Gürkan Özcan	24 Haziran Türkiye'sinde Umudu Kaybetmemek	9	Medya Kaynaklı
57	29.04.2018	Köşe Yazısı Fatih Yaşlı	Memleket Kurtulsun	3	Medya Kaynaklı
58	23.04.2018	Köşe Yazısı Güven Gürkan Özcan	Kaybetseler De Gitmezler	3	Medya Kaynaklı
59	24.04.2018	Köşe Yazısı Nevşin Mengü	Bıkkınlar İttifakı	2	Medya Kaynaklı
60	23.06.2018	Köşe Yazısı Orhan Sarıbal	24'ünde Ülkenin Geleceğini Oylayacağız	1	Medya Kaynaklı
61	01.06.2018	Köşe Yazısı Gözde Bedeloğlu	Sandık İttifakı	2	Medya Kaynaklı
62	30.06.2018	Köşe Yazısı Uğur Kutay	Yerli ve Milli Taş Yağmuru	15	Medya Kaynaklı
63	29.06.2018	Köşe Yazısı Yalçın Karatepe	Kaybeden Sadece İktidarın Değişmesini İsteyen Seçmen Oldu	11	Medya Kaynaklı

EK-2. Birgün Gazetesi İç Grup Yükleme Tablosu

İç Grup Seçili Adlandırmalar	İç Grup Seçili Yüklelemeler
<i>Halk, halklar, halkımız</i>	Vergilerle soyulan, vergileri boşa harcanan
	Tuzakları bozan
	Payına yoksulluk düşen
	Parası har vurup harman savrulan, parası çar çur edilen, geçinemeyen
	Özgürlüğe susamış
	Haksızlığa uğrayan
	İradesi gasp edilemeyen
	İktidardan rahatsız olan
	Saray iktidarını birlikte yıkacak olan
	Demokrasiden yana tavır koyacağına inanılan
	24 Haziran'da gerekli dersi verecek olan
	Hırsızlığa karşı birleşen
	Gündeminde seçim değil geçim olan, gündemi ekonomi olan
	Emekçi, emeği ile geçinen, onurlu
	Düzenin değişmesi için örgütlenmesi gereken
	Çözümünden barıştan vazgeçmeyen
	Çok ciddi bir ekonomik krizle karşı karşıya olan
	1 Mayıs'ta alanlara çıkmaya hazırlanan
	Vergileri paraları seçim oyunları için kullanılan
	Biat etmeyecek olan
	Tek adam rejimini kabul etmeyen
	Sandık hırsızlığına karşı birleşen
	Sonunda faturayı ödeyen
	Çocuklarımızın laik bilimsel eğitim alması için mücadele eden
	Tamam diyen
	Dayatılan neoliberal reçetelere karşı koyma kapasitesine sahip
	Ciddi bir işsizlik ve hayat pahalılığı tehlikesi içinde olan
	Çözüm için barış için her türlü zulme katlanan
<i>Biz, bizler</i>	Ezilenler
	Türkiye'yi açmazlardan kurtarmak isteyen bunun mücadelesini veren
	Tüm vatandaşların iradesini korumayı başaran
	Seçime giderken yaşadığı ekonomik sıkıntıları göz önünde bulunduracak olan
	Parçalı ve dağınık kaldıkça kaybeden
	Savaş karşıtları, emek demokrasi güçlerinin sesi
	Mustafa Kemal Atatürk'ün çocukları
	23 Nisan'ın verdiği sorumlulukla Cumhuriyet'e demokrasiye adaletle insan haklarına sahip çıkacak olan
	Geniş bir ittifakı geniş bir birlikteliği sağlamak zorunda olan

Biz, bizler

Fakirleşen, yoksullar
Fabrikaları kamulaştıracak olan
Eşitlik, özgürlük, barış, laiklik, demokrasi diyenler
Bu oyunları (savaş) çok gören
Bu düzeni bir araya gelerek örgütlenerek değiştirecek olanlar
Batı emperyalizmini ilk kez yenmiş ve tüm mazlum milletlere örnek olmuş bir ülke
24 Haziran'ı tarihin lütfu olarak değerlendirecek olan
(İktidarın) tüm hesaplarını bozacak olan
İhraçlara sürgünlere hukuksuzluklara karşı bir araya gelen
Güvencesiz ve taşeron olarak çalışmak istemeyen
Ülkenin yarısı
Toplumun ilerici güçleri
Her yerde özgürlüğümüz için kardeşlik ve eşitlik için emeğin hakkını almak için var olmaya devam edecek
Ne kadar baskı yaparlarsa yapsınlar hangi yöneme başvurlarsa başvursunlar demokrasi için mücadele etmeye kararlı
Ülkenin en büyük sorunun kutuplaşma olduğunu düşünen
Hep birlikte dur diyecek güçte olan
Türkiye'nin aydınlığa çıkması için her türlü özveride bulunan
İktidar değişimi iradesini ortaya koyması gerekenler
Savaş yerine barış huzur isteyen
Kazanacak olan
Demokratik laik Türkiye için mücadele edecek olanlar
Demokrasiden eşitlikten adaletten yana olanlar
Kendisini yenik yorgun ve bezgin hisseden
AKP'nin 16 yıllık baskısına rağmen miting alanlarında sandık başlarında buluşan, işsiz kalmayı özgürlüğünden mahrum kalmayı göze alarak mücadeleye devam eden
Yaşasın barış, yaşasın özgürlük diyenler
Linç politikalarına gericiliğe savaş politikalarına izin vermeyenler
Sizden memnun olmayanlar
Sizi desteklemeyenler
Bu güzel memleketi diktatörlük sevdalılarına bırakmayanlar
Vatandaşın korku içinde olduğu bir Türkiye değil huzur içinde korkusuzca yaşamasını isteyenler
Uçurumun önündeki çare
Demokrasi için her türlü özveriye hazır olan
Bu ülke bizimdir diyenler
Mutsuz çok mutsuz olanlar
Ülkenin en büyük sorununun adaletsizlik olduğunu düşünen
Bu topraklarda huzuru sağlayacak toplumsal barışı yeniden inşa edecek olan
Ülkesini seven, ülkenin gidişatını kötü bulan
Bu ülkenin bütün güzelliklerini biz üretiyoruz diyenler
Sol akıl ve sol vicdan (sahipleri)

<i>Biz, bizler</i>	Kendi ülkesinde huzur içinde yaşamak isteyen
	Bu ülkenin gerçek sahipleri, milyonlar
	Yaptıklarınızı (iktidar) tasvip etmeyen
	Hakaretten bağırıdan bıkan, yorulan
	Bu zulüm bitsin diyenler
	Mücadeleye devam edenler
	Baskılardan yılmayan
	1 Mayıs'ta alanları dolduranlar
	Özgür bir dünya inşa etmek için mücadele edenler
	Sürekli yalan ve manipülasyondan bıkan
	Bir araya gelmekten vazgeçmeyenler
	Dünya ile kavgadan bıkan, güvensizlikten bıkan, korku içinde yaşamaktan bıkan, bu rejimden bıkan
	İnsanca bir yaşam hakça bir yaşam isteyenler
	Ukalalıktan bilmişlikten yılan
	Her türlü baskı ve sindirme çabasına rağmen alanlarda olmaktan geri durmayan
	Gelecek kaygısı çekenler
	Sandık seferberliği ile bu ittifaktan (cumhur) kurtulacak olan
	Demokrasiyi savunan, demokrasi için mücadeleyi sürdüren
	Ülkeye demokrasi getirme konusunda kararlılıkla yoluna devam eden
	Herkesi kucaklayan
	Huzuru ve adaleti getirecek olan
	Dışlamayan, ötekileştirmeyen, suçlamayan
	Seçime giderken yaşadığı sıkıntıları göz önünde bulunduran
	Ekonomik sıkıntı yaşayan
	Ülkenin en büyük sorununun kutuplaşma olduğunu düşünen
<i>Yurttaş, Yurttaşlar/-ımız Sade yurttaş</i>	Ülkenin doğal ve ekonomik kaynaklarının paydaşı
	Yoksul, hayat pahalılığı belini büken
	Ekonomik olarak dar boğazdayız geçinemiyoruz diyen
	Seçim güvenliği için görev alan, görevi sandık güvenliğini sağlamak olan, sandıkları terk etmeyen, oy verdikten sonra daha önceki seçimlerde yaşanan skandalların tekrarlanmaması için sandıklara sahip çıkması gereken, en önemli sorumluluklarından biri oy verdikten sonra sandıklara sahip çıkmak olan
	İşgücüne katılamayan
	Bir araya gelen
	1 Mayıs kutlayan, şarkılar eşliğinde protesto gerçekleştiren
	Laiklikten yana
	Medyanın tek sesliliğine isyan eden
	Kadın erkek eşitliğine inanan
	Toprağına, doğasına, suyuna sahip çıkan

<i>Gençler, genç seçmenler</i>	Gelecek umudunu yitiren, gelecek beklentilerini seçim sürecine taşıyan
	Baskın seçim öncesi AKP'ye karşı sesini yükselten
	Demokrasi isteyen
	Ekonomik ve sosyal durumları AKP döneminde giderek kötüleşen
<i>Emekçi/-ler İşçi/-ler/-imiz Milyonlar/milyonlarca işçi Yüz binler</i>	Geçinemeyen, yoksullaşan
	Çalışma koşulları hiçe sayılan
	Meydanları dolduran
	Eşit yurttaşlık savunucuları
	Yapılan zamlarla ücretleri eriyen
	Üzerlerindeki vergi yükü gün geçtikçe artan
	Meydanlarda bir araya gelen
	1 Mayıs kutlamalarına katılan, 1 Mayıs Emek ve Dayanışma Günü'nde bir araya gelen
	AKP'ye hayır diyen
<i>Çocuklar/-ımız</i>	23 Nisan'ı coşkuyla kutlayan
	Ulusal egemenliğe sahip çıkan
	Değişim ve ilerlemeyi temsil edenler
	Tecavüze uğrayan
	Savaşa kurban edilen
	Sapkın vakıfların elinde istismar edilen
<i>Milyonlar, yüzbinler, On binler</i>	24 Haziran öncesi AKP'ye karşı sesini yükselten
	Halk egemenliğine sahip çıkan
<i>Millet</i>	Siyasal İslamcı iktidarın hegemonya gayreti karşısında tamam diyen
<i>İnsanımız, insanlarımız Hepimiz</i>	Sömürülen, ölen, öldürülen, şiddet gören, hedef gösterilen
	Fakir, açlığa ve yoksulluğa mahkûm edilen
	Aç, işsiz, geleceksiz
	İş cinayetlerinde hayatlarını kaybeden
	İş yerlerinde çalışırken ölüme terk edilen
	Cumhuriyete borcu olan
	Demokrasi ve halkın iradesini korumak için tarihsel sorumluluk üstlenmesi gereken
	Değişim talebi olan
	Ekonomik sorunların çözülmesini bekleyen
	Millet ittifakı ve muhalefete evet diyen
	İşimize emeğimize geleceğimize sahip çıkacağız mesajı veren
	Güvencesizliğin yoksulluğun işsizliğin şiddetin türlü biçimlerine maruz kalan
	Çalışırken ölmek istemeyen

	Geçim sıkıntısından kaynaklı olarak intihar ederek yaşamına son veren
	Ortak amacı demokrasiyi savunmak olan
	Tek adamlığa mezhepçiliğe OHAL'e dur diyerek demokratikleşmeye ve huzura yol açabilecek olan
	Seçimlerin kaybedeni
	Değişim talebi öne çıkan
	İktidarın değişmesi gerektiğini düşünen
	MHP ittifakına hayır diyen
	Cumhur İttifakı karşısında kazanacak bir umudu örgütleyen
	Adalet, eğitim, sağlık gibi alanlardaki sorunların giderilmesini talep eden
	İşimize emeğimize ekmeğimize sahip çıkacağız diyen
	Ekmeğinden ve geleceğinden mahrum bırakılan
	Özgür bir Türkiye'yi savunmak zorunda olan
<i>Sol, solun tüm renkleri</i>	1 Mayıs'ta eşit ve adil ülke isteklerini alana yansıtan
	Görevi halkın yararına proje üretmek olan
<i>Seçmen/-ler</i>	Türkiye'de hukukun üstünlüğünün tesis edilmesini isteyen
	Türkiye toplumunun kazanımlarına sahip çıkan
	İktidarın vaatlerinden heyecan duymayan
	Emrivakiye karşı tepkisini gösterecek olan
	AKP'li milletvekiline tepki gösterdiği için uzaklaştırılan
<i>Vatandaş</i>	Mutlaka sandığa gitmesi gereken
	Oyunu demokrasiden yana kullanması gereken
<i>Ulus</i>	Cumhuriyetimize yönelik saldırılar karşısında yıkılmayacak bir duvar
<i>Türkiye halkları</i>	Seçimde kazanacak olan
	Selahattin Demirtaş'ı desteleyecek olan
<i>HDP</i>	Bu iktidardan kurtulacak olan
	Barajı geçerek iktidar blokunun kurduğu ablukayı dağıtan
	Asli görevi faşizan zihniyetle hesaplaşmak olan
	Anayasal demokrasi umudu olan
	24 Haziran'da barajı aşarak meclise girmesi gereken
	Yoğun baskılara rağmen meclise girerek iktidar blokunun mecliste mutlak üstünlük kazanmasının önüne geçen
	Bu iktidardan kurtulmanın yolu
	Sol seçmenin dayanışma gösterdiği
	Türkiye partisi
	Seçime güçlü bir adayla giren

	Hakikatin sesi
CHP CHP'li belediyeler	Arkasında devlet desteği olmayan
	Üreticiye, yıllardır sağ siyasetin arka bahçesi olarak görülen Kobilere esnafa vaatle bulunan
	Özelleştirilen şeker fabrikalarını yeniden kamuya kazandırmayı taahhüt eden
	Uzun süre sonra ilk kez kendi ideolojik sınırları içinde cesur vaatleri barındıran bir seçim beyannamesi deklare eden
	Tek adam rejimine karşı çıkan
	Seçimde sandıklara sahip çıkacak olan
	Milletin içinden gelen
	Gece gündüz çalışan, yan gelip yatmayan
	İktidar blokuna göğüs gerecek dinamizmi ve desteği yakalayamayan
	En zor şartlar altında mucizevi başarılarla imza atan
	Köklü bir belediyecilik geçmişi olan
	Halka ait olanı yine halkın hizmetine sunan
ÖDP	Halka seçenek yaratmak için sorumluluk alan
	Sandığı halktan kaçırma girişimlerine teslim olmayan
	Ortak bir sol aday için sorumluluk alan
Millet ittifakı	Statükoyu reddeden
	Kazanacak olan
	İktidar blokunun hegemonyasını kıramasa da muhalefete katkı sunan
	Hesap verebilir bir yönetim vaadi ile yola çıkan
	Cumhur İttifakı'na karşı direnen
	Anayasal demokrasi umudu
	Acıların, mağdurların, yoksulların emeğin ve vicdanın ittifakı
	Yeni anayasa umudunu sandığa yansıtanlar
	Topluma anayasal seçenek sunması gereken
	Toplumsal barış umudu olağan hukuk düzenine geçiş
Muharrem İnce	Eşitlik, hak ve emek eksenli söylemleri olan
	Çetin ceviz
	Sol seküler seçmenin içinde tuttuğu eleştirileri yüksek sesle telaffuz eden
	Halk çocuğu, milletin evladı, senden biri
	Derdi intikam olmayan, derdi rövanş olmayan
	CHP'nin cumhurbaşkanı adayı
	Heyecan yaratan, teri üstünde bir siyasetçi
	Çalmayacak olan, kamu mallarını savurmayan
	Yandaşları madara ederek yeni mevziler kazanan
	Seçimde ciddi bir toparlanma yaratan

	CHP’li seçmeni aşan bir enerjiyi kendinde toplayan
	Şatafat olmayacak lüks olmayacak diyen
	Kibir yerine özgüven, hamaset yerine halkçılık, tehdit yerine umut üslubunda öne çıkan
	Millete hesap verecek, milletin parasını har vurup harman savurmayacak olan
	Ülkenin sorunları ve çözüm önerileri üzerine her geçen gün daha fazla bilgi sahibi olan
	Her sözüyle dikkatleri üstüne çeken
	Ülkeyi yeniden normalleştirecek olan
	Türkiye’nin sorunlarını çözmeye demokrasiden başlayacaklarını söyleyen
	Umut olmalıyız barışmalıyız kucaklaşmalıyız diyen
	81 milyonun cumhurbaşkanı
	Bütün kesimleri kapsayacak, Ayırmayan, Kayırmayan
	Halkını dinleyen Haddini bilen Partizan olmayan
	Saraylarda yaşamayan
<i>Kemal Kılıçdaroğlu</i>	Diktatörleri yoldu edip demokrasi getirecek olan
	Meclisin yetkilerinin gasp edilmesini eleştiren
	AKP’li vekillerle tartışan
<i>Selahattin Demirtaş</i>	Haksızlığa uğrayan
	Haksız yere hapiste tutulan
	Mesajlarıyla iktidar sözcülerinden çok konuşulan
<i>Meral Akşener</i>	Medyanın yok saydığı
	AKP-MHP blokunu topa tutan
<i>Sendikalar</i>	Alanında mücadele eden
	Kitlesel katılım gerçekleştiren
	Emek ve özgürlük taleplerini dile getiren
	AKP iktidarına karşı hayır denilmesi gerektiğinin altını çizen
	Eğitim ve diğer alanlarda mücadele yürüten
	Taleplerini dile getiren
<i>Birleşik Haziran Hareketi HAZİRAN</i>	Halk ittifakı
	Seçimlerde AKP-MHP bloğunun zayıflatılması için aktif mücadele içinde olan
	Tek adam rejimine karşı ‘hayır’ dalgasını örgütleyen
	Havuz medyasına karşı halkın sesini çoğaltacağı bir mücadelenin adımını atacak olan
	Her mahallede sokakta okulda el ele verip seçim güvenliğini sağlayan
	Oylarımızı sandıklarımızı halkın iradesini hep beraber koruyan
	Dinci gerici rejime karşı yükselen itirazı sokak sokak sahiplen

	Oylarımızın türlü hilelerle gasp edilmesi durumunda irademize sahip çıkacak olan
	Halkın egemenliğini ve emeğin Türkiye'sini mutlaka kuracak olan
	Türkiye'nin yeniden kuruluşunun muhatabı olmaya gayret edecek
<i>Adil Seçim Platformu</i>	Türkiye'nin dört bir yanından seçimlere yönelik ihbarlar alan
	Seçimin tüm aşamalarını takip eden
	HDP CHP Saadet Partisi ve İYİ Parti başta olmak üzere çeşitli siyasi partiler ve 12 sivil toplum kuruluşundan temsilcinin destek verdiği bir platform
	İhlal iddialarını değerlendirmeye alan
	Her seçim dönemi olan ihlalleri görünür kılmaya çalışan

EK-3. Birgün Gazetesi Dış Grup Yükleme Tablosu

Dış Grup Seçili Adlandırmalar	Dış grup Seçili yüklemeler
Onlar/(Onlar) Bunlar	Devletin gücünü yanına alan
	Etnik milliyetçilik ve mezhepçilik yapan
	16 yıldır yaşamın her alanına saldıranlar
	Haram yiyen
	Kendi münafıklarını üretecek hale gelenler
	Haksızlık yapan
	Dinimize en büyük zararı veren
	Beton dökenler
	Halkın siyaset yapma hakkını siyasal iradesini meclise yansıtmaya hakkını gasp edenler
	Meclis'i bir kez daha seçim ve tek adamın saltanatı uğruna kapatan
	Kar ve zenginlik içinde yüzen
	Gerici bir düzen kurmak isteyenler
	Ülkenin bütün sorunlarını bir kenara bırakıp seçime gidenler
	Toplumun yüzde biri için refah yaratan yüzde doksan dokuzunu yok sayan adaletsiz, rantçı, talancı, betoncu anlayış
	Oylarımızı çalanlar
	Mağdurları korumayan
	Fabrikaları özelleştirenler
	HDP'yi baraj altında bırakma hesabı yapan
	Türkiye'yi yönetemeyenler
	Hak değil itaat isteyen
	Bir avuç sermayedar, servetine servet katan
	Hayvanları korumayan
Bu zihniyet	Kendisinden olmayana yaşam hakkı tanımayan, faşizan
	Çocuklarımızı koruyamayan ve kollamayan
	Emperyalizme göbeğinden bağımlı, işbirlikçi
	Toplumda karşılığı kalmayan
	Emekçilere kadınlara gençlere hiçbir vaadi olmayan
Sağcılar	Neoliberal yalanlar söyleyenler
	Sağcı ve İslamcı
	Yasakçı
	Türkiye'yi bu hale getiren anlayış
Ezenler	Monokrasiyi, statükoyu savunanlar, ırk ve mezhep söylemi, devleti kişi ve partiye indirgeyen anlayış, anayasa kurallarını hiçe sayanlar,
Düzen/bu düzen	Saray Rejimi/AKP rejimi
	Türkiye'yi diktatörlüğe teslim etmeye çalışan

Düzen/bu düzen	Tek parti yönetimi
	Tek adam rejimi
	İnsan haklarını demokrasiyi adaleti hukuku askıya alan
	OHAL rejimi
	Kriz dönemlerinde işçi ücretlerine saldıran
	Bütün televizyonların satın alındığı
	Değişmesi gereken
	İşçi sınıfını bilinçli olarak örgütsüz bırakan
	Zenginlerin düzeni
	Saray/Saray kanadı
	Siyasal İslamcı
	Devletin tüm imkanlarını kullanan
	Ülkenin sorunlarını hiçe sayarak güç ve kalıcı bir iktidar peşine düşen
	Egemen güçler
	Toplumda karşılığı kalmayan zihniyet
	İlkelere evrensel değerlere ve toplumcu siyasete yer olmayan
	Muhalefetin susturulmak istendiği bu düzen
	Bekleyerek değişmeyen
	Ücretlerin iyileştirilmesini işçi sağlığının korunmasını gelecek güvencesinin gerçekleşmesini engelleyen
	Yoksulluğun iş cinayetlerinin gerçek nedeni
	Değişmesi gereken
	Oligarşik siyaset
	Türkiye'nin aydınlık geleceği için yenilmesi gereken
	OHAL ve KHK sopsasıyla muhalefeti susturmaya çalışan
	Çözüm üretmek yerine sürekli daha fazla isteyip daha fazla almak için seçim yaptıran
	Gündelik hayatın yaşanma şeklinde etkisi büyük bir hızla silinen
	Milli ve yerli ittifak siyaseti
	Yandaş sermaye
	Sahipleriyle birlikte tarihin çöplüğüne gönderilecek olan
	Halkımızın payına hep yoksulluk işsizlik adaletsizlik zorbalık düşen
	Yalanın taşıyıcısı
	Yıkılıp gidecek olan
	Talan ve sömürü düzeni, soygun düzeni, sermaye düzeni
	Gericici
	Emperyalizme göbeğinden bağımlı işbirlikçi zihniyet
	Kitleleri bir arada tutma gücü eriyen
Yandaş medya	Erdoğan'ın avukatı ve tetikçisi
	Riyakarlığın sesi
	Sesimizi kısyan
	Satılmış, yanlı, yandaş, yalaka

	Seçim sürecinde adaylara adil davranmayan
	Yalana başvuran
	Şanslı erkekler ricali
	Havuz medyası, Havuz medyasının kalemsörleri
	Savaş naraları şehitler hamaseti yapan
	Sınıfta kalan
	Çözülen bir çizgide ilerleyen
	İktidarın hizmetinde
	Tehdit eden
İktidar/İktidar bloku	Devlet tüzel kişiliğini arka plana atan
	Birliktelikten korkan
	Ali cengiz oyunlarına başvuran
	Demokratikleşmeye ve siyasal özgürlüklere karşı
	Ülkeyi devleti ve de insanları soyan
	Yanlış politikalar izleyen
	16 yıllık baskı
	Milletimizin egemenlik haklarını ve TBMM'nin temel yetkilerini devreden
	Yangından mal kaçırma seçimi yapan
	Hala işin şakasinda olan
	Patron yanlısı icraatları olan
	Tüm değerlerimizi peşkeş çekenler
	Ülkenin tüm varlıklarını haraç mezat satan
	Halk egemenliğini gasp eden
	Sandıkta ve sokakta net bir yenilgiyle geriletilebilecek
	Kesenin ağzını açan
	Seçimde ihlal yapan
	Çağrılara sessiz kalan
	Her şeyi keyifleri nasıl isterse öyle yorumlayan
	Çocuklarımızı koruyamayan ve kollamayan bir zihniyet
	Ekonomik göstergelerin bozulmasına yol açan
	Ekonomik iflasın yükünü yeni seçilecek hükümete devrederek geri çekilebilecek
	Gemiye yüzdüremeyeceğinin farkında olan
	Hukuku sürekli olarak ihlal eden ve hesap vermekten kaçınan
	Millete yalan söyleyen
	Zorba, zulmeden
	Bölgede (Ortadoğu) mezhepsel dinsel bir bakış açısıyla tarafgir bir politika sürdüren hata yapan
	Siyasal İslam eksenli ayrımcı ve baskıcı tutum
	Gücünü tek başına yönetme kabiliyetinden alan
	Çocuklarına tek adam rejimi miras bırakan
	Ülkenin geleceğini satanlar

<i>İktidar/İktidar bloku</i>	Tepki çeken
	Medyanın yüzde 90'ını kontrol eden
	Milli egemenliği tek bir kişiye devreden ülkemizi ve çocuklarımızın geleceğini değil kendi koltuğunu düşünen
	Doların tansiyonunu düşürmekte geciken
	Hukuk ve cumhuriyet düşmanlığı yapan
	Yönetemeyen
	Kadın düşmanı
	Barış için kurtulmamız gereken
	Dincilik milliyetçilik güvenlik yargı ve ekonomi üzerinden çok yönlü kuşatma gerçekleştiren
	Ekonomide kontrolü kaybeden
	Kamuya ait fabrikaları satan
	Bütçeyi yandaşlara dağıtarak delen
	Seçmen biz ne yapsak kabul eder zanneden
	Halkın bilgilendirilmesi konusunda muhalefetin önüne ciddi engeller koyan
	24 Haziran'da halkımızla birlikte yıkılacak olan
	Devletle iç içe geçmiş
	Anayasa yerine kişisel eğilimler ile ülkeyi yönetme veya yönetir gösterme anlayışı
	Kaybedecek olan
	Fetvacı
	Belediye başkanlarını siyasetçileri milletvekillerini gazetecileri akademisyenleri öğrencileri tutuklayan
	Amacı tek adam rejimi kurmak olan
	Bahçeli'nin MHP'sine mahkûm olan
	Ekonomik krizi önlemek için herhangi bir girişimi olmayan
	Halkın vergileriyle kurulan kamu kaynaklarını satmakta ısrarlı
	Suç listesi kabarık
	Yönetememe sorunu olan
	Fabrikaları alelacele satışa çıkaran, Fabrikaları yandaşlara satan
	Devleti zarar ettiren
	İşçilere emekçilere çocuklara daha fazla işsizlik daha fazla yoksulluk daha fazla şiddet daha fazla baskı ve taciz vadeden
	Kamuyu büyük zarara uğratan
	Halkın tepkisine rağmen devam eden
<i>AKP</i>	
	Ağır vergilerle halkın belini büken
	Bölgede(ortadoğu) mezhepsel, dinsel bir bakış açısıyla tarafgir bir politika sürdüren,hata yapan
	Adaletsiz vergilerle halkı soyan
	Birilerini zengin eden, halkın parasını çarçur eden
	Bugüne kadar siyasal iddialarını değişim üzerine inşa eden şimdi statükonun temsilcisi konumuna düşmüş durumda
	Önce İslamcılık diyen

AKP	Dayanacak gücü kalmayan
	Devletin tüm organlarını elinde tutan
	Dış politikada büyük bir enkaz bırakan
	Güvenmeyi ve komşuluğu öldüren
	Gerginlik çıkaran
	Oy kaybindan korkan
	Özelleştirmeler aracılığıyla Türkiye'nin tüm kamusal birikimini tasfiye eden
	"Tek adam"lığı kurumsallaştıracak çalışmaları tamamlayan
	Sağcı dinci milliyetçi
	Samimi olmayan
	Halk iradesine barajlı siyaset tuzağı kuran
	Gidince her şey düzelecek olan
	Çoğunluk kimliklerini siyasetin kullanışlı kalkanı haline getiren
	Tüm ülkeyi karanlığa çeviren
	Türkiye'nin geleneksel dış politikasını ters yüz eden
	Birlikte yola çıktıkları dava arkadaşlarına bile güvenmeyen
	Türk-Sünni kimliklerine yaslanan
	Rezalet yaşatan
	Yeni sisteme dair ayrıntı vermeden ülkeyi sandığa götüren
	Şeker fabrikalarını teker teker özelleştiren
	MHP ve BBP üzerinden Türkçülüğe sığınan
	Milli ve dini kutsallarla halkı kandırmayı tercih eden
	Osmanlı aklı ve Emevi zihniyetine dayalı siyasete sarılan
	Tüm devlet imkanlarını seçim kampanyası için seferber eden
	Gerçekleri yok saymakta usta
	Çöküşü kaçınılmaz olan
	Vatandaşlık bağı yerine makbul sayılan Türk
	Genetiği iyilik üzerine oturmayan
	Milletimizin egemenlik haklarını ve TBMM'nin temel yetkilerini devreden
	Çocuklarına tek adam rejimi miras bırakan
	Oy kaybindan korkan
	Panik halinde olan
	Krizle gelen
	Türkiye'yi büyük bir ayıp içine sokan
	Muhalefet partileri ile gerilim yaşayan
	Hiçbir adım atmayan
	Fabrikadaki işçinin tarladaki çiftçinin emeğini hiçe sayan
	Tüm devlet ve yönetim imkanlarını kendi seçim çıkarları için seferber eden
	Halk iradesine barajlı siyaset tuzağı kuran
MHP	İdeolojik politik gücünün ötesinde bir nüfuz alanına ulaşan

	Varlığını ancak AKP'ye Cumhurbaşkanlığı seçiminde destek vermekle koruyabilecek
	AKP'ye yanaşan
	Demokrasiyi içselleştirmemiş
<i>Cumhur ittifakı</i>	AKP-MHP ittifakı
	AKP-MHP bloku
	Şer ittifakı, şer cephesi
	CHP'nin demokrasi adına yaptığı hamleyi hazmedemeyen
	Hiçbir haklı nedeni olmadığı halde ani seçim kararı alan ve hiçbir zaman hesap vermeyen bir yönetim
	İflas alameti gösteren
	Muktedirlerin iktidarı
	Ülkeyi yönetemeyen
	Saray (hiçbir anayasal statüsü bulunmayan) üstünlüğü yönünde tercihte bulunanlar
	Bütün kamusal olanak ve güçleri elinde tutan
	Faşist
	Statükocu
	Memleketi tek adam rejimine teslim etmek isteyen
	Saldırganlaşanlar
	Siyasetleri iflas bayrağı çeken
	Türkiye'nin karşı karşıya bulunduğu çok yönlü sorunlardan sorumlu çoğunluk partisi
	Milliyetçilik damarını okşayan
	Bizsiz beceremiyorlar diyecek olan
	Hegemonyacı parti
	Seçim adaletsizliği ötesinde adeta bir savaş kampanyası yürüten
	Seçmenin akli ve vicdanıyla dalga geçen
	Yüzsüzler
<i>Recep Tayyip Erdoğan</i>	AKP Genel Başkanı Erdoğan
	AKP lideri ve Cumhurbaşkanı Erdoğan
	AKP'li Cumhurbaşkanı Erdoğan
	Bay Recep, Recep Bey, RTE
	Demokrasiden nasibini almamış
	İnce'yi küçümseyen
	Her ağzını açtığında ekonomik dengeleri değiştiren
	Kürt sorununu inkâr eden
	Seçime giderken ortada enkaz bırakan
	Tek adam
	Yetkiyi paylaşmak istemeyen
	Yorgun
	Bulunduğu yere layık olmayan

<i>Recep Tayyip Erdoğan</i>	Seçmeni borca mahkûm eden
	Gülünç bir halde kendi kendisinin inşa ettiğine muhalifmiş gibi yapak zorunda kalan
	Her dönemde karşı karşıya kaldığı engelleri aşmak için ihtiyacına uygun ittifaklar kuran
	Mevzi kaybeden
	Alınganlık gösteren
	Sizden biri değil, senden biri değil
	Dinci aşırı milliyetçi otoriter bir yönetim vaat eden
	Kişi ve parti beklentilerini öne çıkaran
	Bizlerin bir araya gelmemesi için her şeyi yapan
	Anketleri görünce canı sıkılan
	Ağır vergilerle halkın belini büken
	Siyasal alanı, medyayı kuşatan
	Demokrasi kültüründen nasibini alamamış, demokrasiye inanmayan
	Ben bu ülkeyi nasıl bu hale getirdim diye düşünmesi gereken
	Yukarıda oturan, yeri aşağısı olan
	Güvenlik kaygılarını kullanan
	Saraylarda yaşayan adam
	Sürekli şikâyet eden, bağırın çağırın
	Oy için her şeyi mubah gören
	Kutuplaştırma siyaseti yürüten
	Toptan saldırı altındayız algısı oluşturan
	Gerçekdışı açıklamalar ile toplumu yönlendiren
	Düşmanlar yaratıp savaş çatısı kuran
	Saraylı, Beyaz Türk
<i>Devlet Bahçeli</i>	Bahçeli
	İktidar blokunun sözcüsü
	Siyasi ikbal bekleyen

EK-4. Yeni Akit Gazetesi Haberler ve Köşe Yazıları Tablosu

No.	Yayın Tarihi	Tür	Başlık	Syf.	Medya Popülizm Türü
1	01.05.2018	Haber	24 Haziran Sonrası Çok Farklı Bir Türkiye Olacak	5	Medya aracılı
2	01.06.2018	Haber	Biz Proje Üretiriz	1	Medya aracılı
3	03.06.2018	Haber	O Apoletleri Sıkmeğe Sizin Gücünüz Yetmez	1	Medya aracılı
4	03.06.2018	Haber	Bir Kulakları Pensilvanya’da Diğeri Kandilde	1	Medya aracılı
5	04.05.2018	Haber	Adayımız Milletin Adamı	1	Medya aracılı
6	04.06.2018	Haber	Meselemiz Türkiye Olsun	7	Medya aracılı
7	05.05.2018	Haber	Millet Yönetimi Size Vermez	1	Medya aracılı
8	06.05.2018	Haber	Yıldırım: Biz Hep Milleti Dinledik	1	Medya aracılı
9	07.05.2018	Haber	Erdem, İrade ve Cesaretle Türkiye Şahlanacak	1	Medya aracılı
10	07.06.2018	Haber	Gönül Coğrafyamız Türkiye’den Büyüktür	1	Medya aracılı
11	07.06.2018	Haber	Muhalefet Yıkmayı Biz Yapmayı Biliriz	17	Medya aracılı
12	07.06.2018	Haber	Sıkı ve Dik Durun Sandıkları Patlatın	1	Medya aracılı
13	07.06.2018	Haber	Türkiye 24 Haziran’da Şahlanacak	1	Medya aracılı
14	08.06.2018	Haber	Bütün İşleri Yıkma Yıkma ve Sökmek	1	Medya aracılı
15	10.05.2018	Haber	“Cumhur İttifakı Kuvayı Milliye’dir”	10	Medya aracılı
16	10.06.2018	Haber	Bunlar Kalsa Ülkeyi De Satarlar	1	Medya aracılı
17	11.05.2018	Haber	Türkiye’yi Durdurmak İsteyenlerin Son Fırsatı	4	Medya aracılı
18	11.06.2018	Haber	24 Haziran’da Manşeti Milletimiz Atacak	1	Medya aracılı
19	11.06.2018	Haber	Anadolu’nun Kalbi Erdoğan’la Atıyor	20	Medya aracılı
20	11.06.2018	Haber	Cehennemın Dibine Yollarız!	14	Medya aracılı
21	12.05.2018	Haber	Bizleri Geleceğe Gençler Taşıyacak	1	Medya aracılı
22	12.05.2018	Haber	Bu Seçim, Milletin Bekası Meselesidir	16	Medya aracılı
23	14.06.2018	Haber	24 Haziran’da Rüyalarımı Kabusa Çevireceğiz	1	Medya aracılı
24	15.05.2018	Haber	Türkiye, Şerefli Politika Yürütüyor	10	Medya aracılı
25	19.06.2018	Haber	Osmanlı Tokadını Sandıkta Vuracağız	1	Medya aracılı
26	20.06.2018	Haber	Dünyanın Gözü Bizde	12	Medya aracılı
27	20.06.2018	Haber	Ege Bölgesi Halkı Oynanan Oyunların Farkında	11	Medya aracılı
28	20.06.2018	Haber	HDP’ye Verilen Oy Türkiye’ye İhanettir	1	Medya aracılı
29	21.05.2018	Haber	Tehditler Bizi Yıldırılmaz	1	Medya aracılı
30	22.06.2018	Haber	24 Haziran Yeniden Dirilisin Miladıdır	11	Medya aracılı
31	22.06.2018	Haber	Oyum Güçlü Türkiye’den Yana	7	Medya aracılı

32	23.06.2018	Haber	Büyük Düşünen Türkiye Mazlumların Umudu	1	Medya aracılı
33	23.06.2018	Haber	Destici: Millet İttifakı PKK-HDP ile Birlikte	11	Medya aracılı
34	23.06.2018	Haber	Meselemiz Türkiye Olsun	7	Medya aracılı
35	24.05.2018	Haber	Bu Millet Kuklayı da Kuklacıyı da Biliyor	17	Medya aracılı
36	24.05.2018	Haber	Bu Millet Son Kale	17	Medya aracılı
37	24.05.2018	Haber	Seçmen CHP-HDP Oyununa Gelmez	17	Medya aracılı
38	25.04.2018	Haber	Karşımızdakiler Kendilerini Bize Göre Ayarlasın	1	Medya aracılı
39	25.05.2018	Haber	Millet Tarihinde 24 Haziran Milat Olacak	16	Medya aracılı
40	26.05.2018	Haber	Akçay: Erdoğan'a Destegimiz Ülke İçin	16	Medya aracılı
41	26.05.2018	Haber	Bu Projelerle Türkiye Uçar	1	Medya aracılı
42	26.06.2018	Haber	Ali Karadağı: Türkiye'nin Zaferi Ümmetin Zaferidir	16	Medya aracılı
43	27.05.2018	Haber	Oyunu Birlikte Bozacağız	1	Medya aracılı
44	28.05.2018	Haber	Cumhur İttifakı Tarihini Akışını Değiştirecek'	17	Medya aracılı
45	29.05.2018	Haber	Tarihin En Önemli Seçimlerinden Biri	16	Medya aracılı
46	30.05.2018	Haber	CHP'nin Havsısalası Bizim Projelerimizi Almaz	1	Medya aracılı
47	30.05.2018	Haber	Türkiye'nin Bize, Bizim De Türkiye'ye İhtiyacımız Var	16	Medya aracılı
48	31.05.2018	Haber	Destici: Millet Ne Derse O Olacak	16	Medya aracılı
49	29.04.2018	Haber	Almanya' Da Türkiye Düşmanlığı Bitmiyor	17	Medya kaynaklı
50	01.05.2018	Okur Postası	24 Haziran Cumhuriyet İttifakı ve Batılı Muhalefet	14	Medya kaynaklı
51	01.06.2018	Okur Postası	İnanç Düşmanı Demokrasi Katilleri Sahnede!	14	Medya kaynaklı
52	05.06.2018	Haber	Türkiye'yi Geriye Gödürmede Birleştiler	16	Medya kaynaklı
53	07.05.2018	Haber	Önce Milleti Kandırdılar Şimdi İttifak Yapıyorlar	10	Medya kaynaklı
54	15.06.2018	Haber	Onlar Yalan Biz İş Üretiyoruz	1	Medya kaynaklı
55	16.05.2018	Okur Postası	25 Haziran Sabahı Ak Parti Düşerse Ne Olur	14	Medya kaynaklı
56	19.06.2018	Haber	Akdeniz Halkının Tercihini İstikrar	1	Medya kaynaklı
57	21.06.2018	Okur Postası	Yeniden Büyük Türkiye İçin Oylarımızı Bilinçli Kullanmalıyız	14	Medya kaynaklı
58	23.06.2018	Okur Postası	24 Haziran Hilal ile Haçın Savaşındır Hala Anlamadın mı	14	Medya kaynaklı
59	23.06.2018	Haber	İşte İnce'nin Din Düşmanı CHP'si	1	Medya kaynaklı
60	25.05.2018	Haber	15 Temmuz da FETÖ ile Şimdi De Dolarla	1	Medya kaynaklı
61	25.06.2018	Haber	Millet Coştu Ümmet Sevindi	1	Medya kaynaklı
62	27.04.2018	Haber	Erdoğan Bölge Halkı İçin Yüz Yıllık Fırsat	12	Medya kaynaklı

63	27.04.2018	Haber	Sola Kuyruk Olanı Millet Affetmez	1	Medya kaynaklı
64	27.06.2018	Haber	Hainden Batı Ya Tekbir Şikâyeti	1	Medya kaynaklı
65	27.06.2018	Haber	Ümmetin Gözü Türkiye De	1	Medya kaynaklı
66	29.06.2018	Okur Postası	Türkiye'mmmmm Dua Vakti, Dua Sırası Bizde	14	Medya kaynaklı
67	30.04.2018	Haber	Cumhur İttifakına Karşı Terör İttifakı Kurdular	1	Medya kaynaklı
68	30.04.2018	Okur Postası	Milletin Gönlündeki Başkan, Sayın Erdoğan	14	Medya kaynaklı
69	30.06.2018	Haber	Kendisi Millete Borçlu Oğlu Yatta Geziyor	1	Medya kaynaklı
70	01.05.2018	Köşe Yazısı Ahmet Maranki	Türkiye Den Seçim ve Geçim	15	Medya kaynaklı
71	02.05.2018	Köşe Yazısı Nurettin Veren	Haçlı ve Hilal Savaşının Dönüm Noktası	12	Medya kaynaklı
72	07.06.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	CHP Milleti Nasıl Aldattı	15	Medya kaynaklı
73	10.06.2018	Köşe Yazısı Ali Akben	Kürt Kardeşlerim Görev Sizde	2	Medya kaynaklı
74	11.05.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Halk Açken Onlar Hep Tok Yaşadı	1	Medya kaynaklı
75	12.05.2018	Köşe Yazısı Yaşar Değirmenci	Türkiye Dünyanın Ruhu Mazlumların Umudu	1	Medya kaynaklı
76	13.06.2018	Köşe Yazısı Mehtap Yılmaz	Hülle Seçmen Kitlesi	18	Medya kaynaklı
77	14.06.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Yerli Ve Milli Türkiye'nin Lokomotifi Konya	3	Medya kaynaklı
78	16.05.2018	Köşe Yazısı Nurettin Veren	Batı Dünyasının Korkusu İslam Aleminin Umudu Türkiye	3	Medya kaynaklı
79	19.06.2018	Köşe Yazısı Abdurrahman Dilipak	Varsayalım Millet İttifakı Kazandı	1	Medya kaynaklı
80	21.06.2018	Köşe Yazısı Hasan Aksay	Kalkınmayı Engelleyerek Halkın Önünü Kesmek	2	Medya kaynaklı
81	22.06.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Haçlılar Dağlarımıza Haç Dikme Derdinde	3	Medya kaynaklı
82	22.06.2018	Köşe Yazısı Yaşar Baş	Herkes Konuştu Şimdi Sıra Seçmende	7	Medya kaynaklı
83	22.06.2018	Köşe Yazısı Şevki Yılmaz	Oy Namustur Söz De Karar Da Vebal De Bizim	2	Medya kaynaklı
84	22.06.2018	Köşe Yazısı Ali İhsan Karahasanoğlu	Seçmen Gösterecek	10	Medya kaynaklı
85	23.04.2018	Köşe Yazısı Ali İhsan Karahasanoğlu	Seçmen Demez Mi Bunlar Oy İçin Her Şeyini Satar	1	Medya kaynaklı
86	23.06.2018	Köşe Yazısı Hasan Aksay	Siyasi Macera Milli Felakettir	2	Medya kaynaklı

87	24.04.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Milletimiz Erken Seçime Hazır	15	Medya kaynaklı
88	24.04.2018	Köşe Yazısı Nurettin Veren	Zayıf Liderler ve Zayıf Hükümetler Haçlı Dünyayı İştahlandırır	5	Medya kaynaklı
89	25.05.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Haçlı Zihniyetinin Kötü Artıkları	1	Medya kaynaklı
90	25.06.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Yıkım Ekibi Ancak Kendini Yıktı	1	Medya kaynaklı
91	26.04.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Kinle İttifak Kuranlar Yine Kinle Parçalanırlar	3	Medya kaynaklı
92	26.06.2018	Köşe Yazısı Yavuz Bahadıroğlu	Büyük Milletim Oylarıyla Mesaj Verdi	8	Medya kaynaklı
93	26.06.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Dünyada Tehdit Edilmeyecek Tek Millet Biziz	15	Medya kaynaklı
94	26.06.2018	Köşe Yazısı Ahmet Maranki	Halkın Mesajını Aldık	7	Medya kaynaklı
95	26.06.2018	Köşe Yazısı Muharrem Güneş	Türkiye'nin Değil Mazlumların Zaferi	16	Medya kaynaklı
96	26.06.2018	Köşe Yazısı Nurettin Veren	Türkiye'yi Parçalamak İsteyenlerin Tuzakları	5	Medya kaynaklı
97	27.04.2018	Köşe Yazısı Hüseyin Öztürk	Halk Partisinin Kuruluşunda Halk Var Mıdır?	3	Medya kaynaklı
98	27.06.2018	Köşe Yazısı Yavuz Bahadıroğlu	Bu Millet Muhteşem Bir Millet	8	Medya kaynaklı
99	27.06.2018	Köşe Yazısı Mehmet Koçak	Demokrasimiz Taçlandı	16	Medya kaynaklı
100	28.04.2018	Köşe Yazısı Mehmet Koçak	Milli ve Yerliler İttifakı ile Karşıtları	1	Medya kaynaklı
101	28.06.2018	Köşe Yazısı Ali Erkan Kavaklı	Milletin Feraseti ve Bekleyen Eğitim Hamleleri	2	Medya kaynaklı

EK-5. Yeni Akit Gazetesi İç Grup Yükleme Tablosu

İç Grup Seçili Adlandırmalar	İç grup Seçili yüklemeler
Millet/milletim/iz	Yüce milletimiz, Türk milleti, Aziz milletimiz
	2023'te Lozan ile ayağına vurulan prangaları öğrenecek olanlar, Lozan antlaşması ile bazı iktidarlarca dönüştürülmeye çalışılan
	Aklımızın (Cumhur ittifakı) kaynağı
	AK Parti'nin hizmetlerinin farkında
	Bin yılı aşkındır İslam'ın bayraktarlığını ve sancaktarlığını haçlılara teslim etmeyenler
	Büyük felaketler geçirip feci belalara uğramış bütün bunlara karşı çok üstün yaşama azmi direnci göstermiş, çamurlara bulanmış
	Amentüsü sağlam
	Erdoğan'a özel ilgisi olan, Erdoğan'ın konuşmalarından heyecanlanan, somut icraatlarına samimi tavırlarına bakan
	Bir bütün olan, bu toprakları bize vatan yapan
	Birlik beraberlik ve kardeşlik vurgusu yapmaya davet eden,
	Büyük millet
	Büyük, inanç merkezli değer yargılarından taviz vermeyen, yoldaşı Allah olan
	Cefakâr
	CHP zamanında ekmek bulamayan, CHP'liler tokken aç kalan, korkan, ıstırap ve azap çeken
	CHP zihniyeti sayesinde dini ve milli değerler hususunda dinamik ve canlı kalanlar, şaha kalkan, dünya devleti
	CHP'nin geçmişini çok iyi bilen, CHP'den zulüm, baskı ve şiddet görmüş, CHP tarafından tehdit edilen
	Çok uluslu oyunları bozan, altüst eden
	Ders veren, ağzının payını veren
	Destan yazan, milli iradeyi temsil eden sağlam irade
	Dünyanın ruhu, mazlumların umudu, zorbaların korkusu
	Düşman sevindirmeyen
	Ehil, emin ve liyakatli kişileri ve kadroları seçen
	Esas manşeti 24 Haziran'da sandıkta atacak olan
	Ezan ve Kur'an toplumu, iman ehli insanlar, amentüsü sağlam kimseler
	Feraset ehli, siyasi tecrübesini sandıkta konuşturan, batılı şom ağızlara ve siyasi geleceklerini Erdoğan düşmanlığına bağlayan ilkesiz siyasetçilere derslerini veren, sandıkta affetmeyen, Tüm iç ve dış zorlamalara rağmen cumhurbaşkanlığı hükümet etme sistemine geçmeyi uygun gördüğünden anayasa değişikliğine evet diyen, ilkesizlere yol vermeyen
	Fırsat vermeyen, istikbalimize sahip çıkan
	Gönül sınırları etki alanı geniş, var olma mücadelesi veren
	Graplılaşması mümkün olmayan, fitrat gereği garplılaşması imkânsız olan, tarih boyunca istiklal ve istikbal mücadelesi veren, hilal mayalı olan, batılların prangaladığı akılların hükmedemediği
	Haçlı oyunlarının durmayacağına emin olanlar, vatanını bayrağını devletini dinini korumak ve kollamak üzere haçlı artıklarını köşelerine gönderenler, seferberlik milleti,
	Hamiyetçilik ırkçılık yapmayan, yaradılanı yaradandan ötürü seven

Millet/milletim/iz	İslam milleti
	Kandırılan, kendisini aldatmaya yönelik yaptıkları propagandanın cezasını kesecek olan,
	Köle mizaçlı ve ruhlu olmayan ne içeriden ne dışarıdan tehdit edilemeyen, dokuz ayrı cephede savaştan yorgun düşmüş, hiçbir tehlide boyun eğmeyen
	Kuklalara izin vermeyen, fırsat vermeyen, oyunu gören
	Kurtuluş Savaşında cepheye cephe taşıyan
	Milli birlik ve beraberlik ruhu içinde gayretli çalışmalar başlatılmasını arzu eden
	Muhalefetin boyunun ölçüsünü alan
	Ne içeriden ne dışarıdan tehdit edilemeyen, dokuz ayrı cephede savaştan yorgun düşmüş, dünya toplumları içinde köle mizaçlı ve ruhlu olmayan tek millet, hiçbir tehlide boyun eğmeyen
	Oylarıyla mesaj veren, farklı parti mensuplarına müsamaha ve hoşgörü ile bakan, demokratik bir sabır içinde sandığa gidip oyunu kullanan, seçim sonuçlarını baş tacı eden, demokratik olgunluk, sabır ve tevekkül içinde oy kullanan, mesajlarını daima oylarıyla veren
	Oynanan oyunları fark eden, Türkiye'nin bekasını sağlayan, güvenilir, AK Parti'nin ve Cumhuriyet İttifakı'nın yanında yer alan, demokrasi ve milletin iktidarından yana olan
	Oynanan oyunları gören, yerli ve milli olan, kendi parasına sahip çıkan, paralarını TL'ye yatıranlar, oyunu hep birlikte bozanlar
	Oyunları bozan, birlik ve bütünlük içinde olması gereken, çaresizlerin çaresi olan, devletine sahip çıkması gereken, ülkümüzün ve ülkemizin altını oymak isteyenlerin gözlerini oyan,
	Sola kuyruk olanı affetmeyen, her şeyi gören, kimin ne yaptığını ne yapmadığını ve ne tarafa savrulduğunu iyi gören,
	Son kale, Allah'ın yardımını alan, gönül coğrafyasının son kalesi son gücü
	Tarih boyunca istiklal ve istikbal mücadelesi veren, hilal mayalı olan,
	Batıların prangaladığı akılların hükmedemediği
	Üzerine yüklenen, operasyon yapılan, liderine sahip çıkan
	Yeniden dirilişin habercisi, kutsal mücadele veren
	Sandıkta gereken cevabı verecek
	Reisine sahip çıkan
Halk/Halkım/-iz	Türk halkı
	Müslüman halk/-ımız
	Bölge halkı
	Beşerî en büyük güç (halk)
	Dışarıdan gelen telkinleri elinin tersiyle iten
	Hükümetin kalkınma hamlelerinden memnun olan
	Algı operasyonlarına, dedikodulara göre hareket etmeyen
	Her türlü teröre ve teröriste reddiye çeken
	İman ehli
	İstikrarı tercih eden, cumhuriyet ittifakına teveccüh eden
	Toplum mühendisliği yapma hevesinde olanların hevesini kursağında bırakan
	CHP zihniyeti sayesinde dini ve milli değerler hususunda dinamik ve canlı kalanlar, şaha kalkan, dünya devleti

<i>Halk/Halkım/-ız</i>	Bu toprakların gerçek sahipleri, Çarıklı Erkanı Harp
	Liderine sahip çıkan
	Tarih boyunca her türlü meşakkatin altından kalkan, "Allah'a güven, sa'ye sarıl, hikmete ram ol" inancıyla istiklal mücadelesi başlatan, sağduyu sahibi, erken seçime hazır
	Ezilenler, zulümle yerlerinden edilmişler, seçim sonuçlarıyla rahat bir nefes alanlar, tebrik edenler, Türkiye'nin zaferini sokaklara dökülerek kutlayanlar
	Kendi dillerinde Erdoğan'a ve Türkiye'ye yönelik sevgisini dile getiren
	Kimin ne yaptığını ne yapmadığını, nereden geldiğini nasıl mücadele verildiğini kimin ne tarafa savrulduğunu iyi gören
	Oynanan oyunların farkında, Cumhuriyet'in ülkenin bekası için kaçınılmaz bir birliktelik olduğunun idrakinde, yetkiyi ehline teslim edecek olan
	Ödüllendirilmeyi bekleyen
	Sağduyulu
	Seçim sonuçlarını coşkuyla karşılayanlar, özgür iradesini sandığa yansıtan
	Şaha kalkan, iman ehli, haçlı zihniyetlileri ve kötü artıklarını bunalıma sokan, sağduyulu, çirkinliklerin ve ihanetlerin sahiplerini çok iyi tanıyanlar
	Vatanına bayrağına devletine milletine ve dinine sahip çıkan
	Yeniden dirilişin habercisi, kutsal mücadele veren
	Yıllardır hizmet görmeyen, ciddi sorunlar yaşayan (bölge halkı), 24 Haziran'da gerekli cevabı verecek (bölge halkı)
<i>Biz, bizler</i>	Terör örgütlerinin korkulu rüyası, mazlum milletlerin yanında
	Büyük millet, inanç merkezli değer yargılarından taviz vermeyen, tarih boyunca her türlü meşakkatin altından kalkan
	Çalışan, projeler sunan ve bunları yapan
	Çok uluslu oyunları bozan, altüst eden
	Yolundan dönmeyen, bölücülere şamar vuran, teslim olmayan
	(Geçmişte) sıkıntı yaşamış, gençlere güvenen itimat eden, bütünleştiren (onlar bölen), ayrımcılık yapmayan
	Milleti dinleyen, millete güvenen
	81 milyon tek millet
	Kuklalarına izin vermeyen, fırsat vermeyen, oyunu gören
	Sabreden, şükreden, direnen, millet ittifakına karşı olan
	Milleti için çalışan
	Osmanlı tokadını sandıkta vuran, cevabı sandıkta veren, siyasetine yalanı bulaştırmayan, icraat-hizmet üreten, eser kazandıran, millete hizmetkar olan
	Oynanan oyunları görenler
	Şaha kalkan, gençlerin önünü açan
	Tehditler karşısında yılmayan, yoluna devam eden
<i>Türkiye/-miz</i>	Köle mizaçlı ve ruhlu olmayan tek millet, dünyada tehdit edilemeyecek tek millet
	Türkiye'yi büyütecek, zenginleştirecek, istihdamı artıracak, yatırımları çoğaltacak olan
	Bize (AK PARTİ) ihtiyacı olan
<i>Türkiye/-miz</i>	Büyük Türkiye, Güçlü Türkiye, Güçlü ve büyük Türkiye
	Güzel Türkiyem, yeni Türkiye, Yerli ve milli Türkiye

Türkiye/-miz	Şahlanan, şaha kalkan, masaya yumruğunu vuran, mazlumun sesi olan, adil
	Provokasyonlara, manipölasyonlara maruz kalan
	Başarılı, başarıdan başarıya koşturan, hayalleri gerçekleştiren, cesur, mazluma yardım eden
	Pensilvanya ve Kandilin ışığını söndürecek
	Güven kazanan, zafer kazanan
	Son kale, Allah'ın yardımını alan, gönül coğrafyasının son kalesi son gücü
	Ümmet ve mazlumun yanında
	Türkiye'yi yeni ufuklara taşıyacak
	İstiklal ve istikbal ruhu olan, bunlara tahrip fırsatı vermeyen, kıble medeniyetine mensup millet
	Ekonomik istikrara önem veren, diplomatik siyasi ekonomik başarılar yakalayan, ayağına bağlanan prangalardan kurtulan, mevcudun korunmasına önem veren
	Huzur ve güven ortamına ihtiyaç duyan
	Üzerine yüklenilen, operasyon yapılan, liderine sahip çıkan
	Oyunları bozan
	Destan yazan, mazlum milletlerin umudu
	Birçok cephede istiklal mücadelesi veren
	Dünyanın ruhu, mazlumların umudu, zorbaların korkusu
	Alçaklıklara karşı dik duran
	Bütün gözlerin üzerine çevrildiği, Asya ve Avrupa'yı bağlayan, kadim yurt, son kale
	Yeniden dirilişin habercisi, kutsal mücadele veren
	Allah'ın yardımını milletin desteğini alan, her mücadeleden zaferle çıkan (Yeni Türkiye) birlik ve beraberlik içinde kurulacak, dünya İslam kardeşliği ve önderliğinde yeryüzünde Siyonizm'in sonunu getirecek, , mağdur ve mazlum milletleri savunucusu, , İslam'ın son kalesi
	Ehil, emin ve liyakatli kişileri ve kadroları seçen, mazlum Afrika ve Asya tarafından desteklenen
	Erdem ve cesaretle şahlanan
	Ümmetin derdine derman olacak tek ülke
	2002'den itibaren Amerika ve Batı'ya dur diyerek mesafe koyan
	Gerçek medeniyeti adaleti ve insanlığı sunacak, önder bir devlet
	Osmanlı ve Selçuklu döneminden bu yana yerine getirdiği misyonunu eda eden
Ümmet İslam ümmeti	Değer bilen, endişe eden, dua eden,
	Ümmet coğrafyası
	Ümmet temsilcileri
	Müslümanlar/ Dünya Müslümanları
	Kafirlerle cihat etmek için Allah rızasında birleşenler, ilayı kelimetullah için çalışanlar, Allah sevgisi uğruna din yolunda asırlarca cihat eden, vatanını namusunu Allah'a emanet eden
	Kan emici emperyalistler ve yerli işbirlikçilerinin zulmü altında yaşam mücadelesi veren
	Recep Tayyip Erdoğan'ın 24 Haziran seçimlerinden zaferle çıkması üzerine sevince boğulan, Erdoğan'ın başkanlığını coşkuyla kutlayan, şükür secdesiyle karşılayan,

<i>Ümmet İslam ümmeti</i>	Erdoğan'ın selameti için duaya duran
	Kukla liderlerin boyunduruğu altında emperyalist ülkelerin sömürgesi konumuna düşen
	Erdoğan'ın seçilmesi ile umut tazeleyen
	Ellerinde Türk bayrakları ve Erdoğan posterleriyle sokaklara çıkan
	Dini ve milli hassasiyetlere önem veren, ülkesi ve milletinin milli menfaatleri için severek bedel ödemeye hazır olan
	Osmanlı zamanında olduğu gibi İslam dünyasının varlığına Türkiye'nin öncülük edeceğine yürekten inanan, gözlerini Türkiye'ye çeviren, gözü Türkiye'nin üstünde olan
	Direnen
	İlahi adaleti sağlamak isteyen
	Birinci gündem maddesi seçim olan
	Umudunu Türkiye'ye bağlayan, tek umudu Türkiye olan
	Dua eden, uykularını bölüp namaz ve duaya duran
<i>Devlet/-imiz</i>	Milli
	Dik duruş sergileyen
	Batılılaşmanın kucağına itilen
	Önder, mazlum ve mağdur milletlerin savunucusu
	En yüksek değere sahip kurum
	Kuruluş mayası milli ve dini temeller üzerine kurulmuş, vatansız bayraksız devletsiz yaşanmaz yaşayamayız inancıyla tesis edilmiş
	Terör örgütlerine nefes aldırmayan
	Hiçbir şekilde yıkılmayan
<i>AK Parti</i>	Ak kadınlar
	AK Parti sevdalıları
	Bizim parti
	AK ekip
	Devlet millet vatan ve din merkezli inanç temelimizi sahiplenen kadroların olduğu
	Olgunluk gösteren
	Ülkenin milli birlik ve beraberliğini düşünen
	Çalışan, projeler sunan ve bunları yapan,
	Terör örgütlerini kudurtan
	En sağlam çatıyla seçime giden
	Gençlerin partisi, gençler tarafından geleceğe taşınacak
	Halka ulaşabilen, söylenmesi gerekeni söyleyen
	Ülkeyi şaha kaldıran
	İçindeki AKP kamburundan kurtulması gereken
	Hayırlı hizmetler yapan
	Türkiye'nin umudu
	Sadece milletine güvenen, milletin desteğine talip olan, yapmayı bilen, yapamayacağı hiçbir sözü vermeyen
	Başarılı, seçim zaferi kazanan

AK Parti	Yapmayı bilen, yapamayacağı hiçbir sözü vermeyen
	Türkiye'nin ruhu, akli, vicdanı
	Türkiye'yi şaha kaldıran
	Bütün bu haçlı dünyaya karşı yükseliş trendinde olan
	Milletin gücünün üzerinde güç tanımayan
	Yalnızca Türkiye'nin değil, dünyanın en güçlü siyasi hareketi
	16 yıldır Türkiye'nin önünü açan hedefleri ortaya koyan
	Girdiği tüm seçimleri ve referandumları kazanan
	Sahada olan, arazide çok iyi çalışan, teşkilatları tüm birimleriyle faal halde çaba sarf eden
	Millete güvenen
	En sağlam çatıyla seçime giden
	Millete rağmen milleti yok sayarak siyaset yapmayan
	Darbecilere, kumpasçılara, vesayetçilere fırsat vermeyen
Cumhur İttifakı	Ülkemizin 3. Merhalesi
	Dış mihrakların baskılarından bağımsız, işbirlikçiliği ve teslimiyetçiliğe meydan okuyarak "önce ülkem ve milletim" diyenlerin oluşturduğu ittifak
	Türkiye'yi merkez ve küresel aktör ülke yapmayı hedefleyenlerin oluşturduğu ittifak,
	AK Parti ve MHP tarafından oluşturulan, farklı siyasi görüşlerine rağmen milli bir uzlaşma zemininde Milli Birlik ve Beraberliğin en güzel örneğini ortaya koyan
	Emperyalist güçlerin Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) üzerinden ülkemize yönelik işgal kalkışmasına karşı halkın desteğiyle oluşan milli ruhun devamı
	Milli cephe, sömürge politikalarına "teslim olan bir Türkiye" isteyen güç odakları ile onların içimizdeki işbirlikçilerine karşı mücadeleyi kendine ilke edinenlerin bir araya geldiği cephe
	Milli bir refleksle oluşturulan
	Devlet, millet, vatan, bayrak, din temelli inançla oluşan
	2023'ün güçlü Türkiye'sini şekillendirecek, tarihin akışını değiştirecek olan
	Girdiği her mücadeleden zaferle çıkan
	Çok uluslu oyunları bozan, altüst eden
	Milli ve yerli cephe
	Yerli ve milli Türkiye'nin destanını yazacak olan
	Kuvayi milliye
	Yerli ve milli bir çizgide vaatlerini sıralayan, kalkınma ve gelişmeye yönelik projelerini açıklayan
	Ülkemizin bekası noktasında kaçınılmaz bir birliktelik, bir zaruret
	Devlet, millet, vatan, bayrak ve din temelli inançla oluşan
	24 Haziran seçimlerinden zaferle çıkacak olan
Recep Tayyip Erdoğan	Sayın R. Tayyip Erdoğan
	Sayın Erdoğan
	Sayın Erdoğan ve AK Parti
	Tayyip Erdoğan

Recep Tayyip Erdoğan	Erdoğan
	Cumhurbaşkanımız
	Cumhurbaşkanı Erdoğan
	Cumhurbaşkanı ve AK Parti Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan
	AK Parti ve Cumhurbaşkanı Erdoğan
	Halkın cumhurbaşkanı
	Tayyip Kaptan ve AK ekibi
	Tayyip liderimiz
	Zalime one minute diyen, One munitte çıkışı ile ABD ve İsrail'i şaşkına çeviren
	2023 hedeflerine ulaşma yolunda vatandaşlardan destek isteyen
	80 yıldır yapılamayan kalkınmayı 15 yılda gerçekleştiren
	ABD ve AB ekonomisini altüst edecek fikir ortaya atan
	Açıklamaları ile ABD'yi tedirgin eden
	Allah'ın bahsettiği bir kişi
	Başarısı ile halkı sokaklara döken
	Başkan sıfatıyla yeni bir zafer kazanan,
	Batılılar tarafından ortadan kaldırılmak istenen
	BM tarihinde ilk defa isyan bayrağı açan
	Bölgemiz üzerinde son 200 yıldır oynanan oyunları bozan
	Cumhur İttifakı'nın adayı
	Doğru lider
	Dünya'nın beşten büyük olduğunu korkusuzca dile getiren
	Ehliyet, emanet ve sadakat inancıyla tüm İslam aleminin ilmiyle amil, muhlis, ilim ehlinin ittifakla desteklediği
	FETÖ ile mücadele noktasında olağanüstü çaba sarf eden
	Gözünü Türkiye'ye çeviren mazlumları sevindiren
	Gurbetçilerin bağrına bastığı
	Hakk'a ve halka hizmet eden
	Haksızlığa dur diyen
	Halkın güvenini alan
	Hayırlı evlat, hayırlı hizmetler yapan
	İlk başkan
	İrade, erdem, cesaret, milletine güvenen
	Kazanan
	Mazlum Afrika ve Asya'nın desteklediği adayımız
	Millet teveccühüne nail olacak
	Milletin adamı, milletin adayı, milletin gönlündeki başkan, milletin gönlündeki rakipsiz tek başkan adayı
	Milletin huzuru neyi gerektiriyorsa onu yapan
	Milletin iradesiyle seçilmiş
	Milli ve yerli parayla kur oyununu bozan
	Muktedir iktidar, mazlum milletlerin umudu
	Müslüman alemine hizmet eden

<i>Recep Tayyip Erdoğan</i>	Ortadoğu'ya el uzatan tek lider
	Oyun bozan
	Seçim zaferi Arap toplulukları arasında büyük bir mutluluk ve sevinç havası yaşatan
	Seçim zaferi bütün yurttta coşkuyla kutlanan
	Seçimden galibiyetle çıkan, seçimin galibi
	Tehditler karşısında yılmayan
	Tüm Müslüman alemine büyük hizmetler yapacağına inanılan
	Türkiye düşmanlarına meydan okuyan
	Türkiye ve Ortadoğu üzerinde son iki yüzyıldır kurgulanan bütün plan ve projeleri bozmaya çalışan
	Türkiye'nin lideri
	Türkiye'yi şaha kaldıran
	Uluslararası paraların hegemonyasına son veren
	Usta
	Ümmetin lideri
	Vatandaşlardan büyük ilgi gören
	Yapamayacağı hiçbir sözü vermeyen
	Yoluna devam eden
	Zafer kazanan

EK-6. Yeni Akit Gazetesi Dış Grup Yükleme Tablosu

Dış Grup Seçili Adlandırmalar	Dış grup Seçili yüklemlemeler
<i>O/Onlar/Bunlar</i>	Yalanda sınır tanımayan, yalan söyleyen, yalan üreten
	Yıkım ekibi
	Yerli ve milli yatırımlara tavır alan,
	Şehir hastanelerine karşı olan
	Yıkım ekibi olarak gözlerini köprülerimize, yollarımıza, hastanelerimize, okullarımıza hatta tüm yatırımlarımıza dikenler
	Laf üstüne laf koymaktan başka hiçbir marifetleri olmayanlar
	Ekonomik gerekçelerle seçim sonuçlarını etkilemek isteyen
	Milletten medet beklemek yerine umutlarını Batılı gavurlara bağlayanlar
	Omuzlarında kuş tüyü kadar devlet millet derdi olmayanlar
	Milleti hiçe sayanlar, ezanları değiştirenler, ibadetlere müdahale edenler
	Entrika üreten, küfür eden, hakaret eden, terör seviciliği yapan
	İşleri yakmak, yıkmak ve sökmek olan, yıkacağız, satacağız ve işten atacağız diyen
	Ülkemize çöreklenenler, oyun oynayanlar, milleti ciddiye almayanlar, sadece yıkmayı bilenler
	Dolarla oynayan, millete zarar veren, aldanan, hükümete fatura kesmek isteyen
	Batının uşaklığını yapanlar
	Sadece laf üreten, yalancı, milletle kavga etmeyi bilenler
	İslam ülkelerinin başarısızlığı için para harcayan, komplo kuran
	Aralarında ittifak yapan hainler
	Devleti ve milleti kılığa mecbur edenler
	Din namına cemiyet teşkilini menedenler, Dini müesseseleri kapatanlar, din ehlini zelil edenler, Sefalet içinde inleyenler, Dilenecek hale getirenler
	Millet-devlet kucaklaşmasını hazmedemeyen, kin ve öfke küpü haline gelen
	Kaos ve fitne tacirleri
	Ülkeyi satarlar
<i>Türkiye düşmanları Millet düşmanları İslam düşmanları Tüm düşman güruh</i>	Darbe ve kriz üreten, terör örgütüne yoldaşlık yapan
	Türkiye'nin yükselişini kesmeye çalışanlar
	Döviz tırmandırmaya çalışanlar
	Türkiye hakkında karalama kampanyası yürütenler
	Toplum iradesinin hükümete tepki olarak yönelmesini isteyenler
	15 Temmuz darbesinde askerleri kullananlar
	AK Parti ve Erdoğan düşmanlığı yapan
	Devleti işlemez hale getirmek kaosa sokmak isteyenler
	Ülkemize hainlik edenler, hainler, zalimler
	Kuduranlar
	İçki masasından kalkmayan, sandıkta oyun oynayan, hile yapan,
	Karıştırıcı güruh, malum kesim, zulüm tüccarları

	Ekonomik, sosyal siyasi her türlü gayret ve fitneyle Erdoğan ve AK Parti düşmanlığı ilan edenler
	Bölücü örgütünden FETÖcülere faiz lobisinden darbe şakşakçılara tüm millet düşmanları
	Bizi döviz kuru ve kredi notu üzerinden terbiye etmeye heveslenenler
<i>Eski Türkiye</i>	Darbe ve kriz üreticisi
	Maddi ve manevi zulüm ve ihanet
	Kirlilik, susuzluk, çöp dağları demek olan
	Yıkım muhalefetine başını çeken
	Milleti ciddiye almayanlar, milletin ciddiye almadıkları
	Sadece laf üreten
	Bu işten (halkın icazet vermesi) anlamayanlar
	Dün söylediğine bugün itiraz etmeyi bilenler
	Kirlilik demek olan
	Ümraniye'deki çöp dağı patlamasının faili
	Pislik, çöplük, hava kirliliği, susuzluktur
	Her dönem milletin sırtına kambur olan
	Halk ifadesini ancak partilerinin tabelalarında kullananlar
	Milletimizle kavga etmeyi bilenler
	Skandalları bitmeyen
	Din düşmanı,
	Oy uğruna milletin dini duygularını sömürmeye kalkışanlar
	Camileri ahıra çevirenler, ezanın aslını değiştirip Türkçeleştirenler
	Alimleri asanlar, başörtüsünü yasaklayanlar, geçmişî din düşmanlığı ile dolu olanlar
	Mütedeyyin kesimin dini duygularını istismar için türlü söylemlerde bulunanlar
	Din karşıtlığını parti politikası haline getirenler
	İslam düşmanı söylem üretenler
	Kökünde ve özünde din düşmanlığı yatanlar
	Kara propaganda yürüten
	Başarısız
	Seçimde milletimizi tehdit eden
	Başörtüyü yasaklayan, başörtülülere kamu binalarına almayan, başörtülülere hakaret eden
	Kadınların temel hak ve özgürlüklerini kısıtlamak için yıllarca zalimce kararlara imza atanlar
	Dil hususunda milletle ters düşen
	Milli servet varlığına kastedenler
	Milletin diline ihanet edenler
	Milli birliğin temellerini sarsanlar
	Nesiller arasında derin uçurumlar açanlar
	Dini tahrif için siyaseti alet edenler
	Milletin dinini imanını pençeleri altında ezenler, din aleyhtarlığı
	Devleti ve milleti kılığa mecbur edenler, halk açken tok yaşayanlar
	Milletten medet beklemek yerine umutlarını batılı gavurlara

CHP
CHP iktidarı
CHP zihniyeti

	Halkın kurmadığı parti,
	Hiçbir demokratik seçimde iktidar olamamış,
	Millet olma mayamızın temeli olan dini ve milli değerlere karşı sürdürdükleri muhalefet sayesinde doyan
	Halka muhalefet edenler, milleti hiçe sayanlar
	Camilerin içlerine kadar tecavüzlerini uzatan, ibadetlere müdahale
	Vicdanlara hançerler sokan, ezanları değiştiren
	Gelişen Türkiye'ye katkı sağlayacak tecrübesi, gücü, kadroları
	Her ortak oldukları partiyi batıran, kin ve öfkelerinin kurbanı
	Devlet menfaatine bir çivi çakmayan,
	Batılların baskı ve istekleriyle koalisyonlar dışında hükümet
	Yunanlılara ada hibe eden
	Baskı zulüm ve şiddetle milleti öteleyen devleti saçıp savuran
	Tutarsız
	Cehenneme hazırlama partisi
	Batılların etkileri altına aldıkları, hiçbir vakit normal seçimle
<i>İYİ Parti</i>	İP
	Aynı tezgâhın ürünü
	Asla milliyetçi olmayan
	Batı menşeli proje
	Parti kurmada çaylak, acemi, tecrübesiz
	Muhafazakâr olmayan
<i>Saadet Partisi</i>	SP
	FETÖ'nün kayığına binmiş, aklını yitirmiş, hasta
	Millî Görüş çizgisinden şaşmış, kefenini giymiş, tabela partisi
	Erbakan hocaya küfredenlere ödül verecek kadar zül durumda
	Kuzu postuna bürünmüş çakallar sürüsüyle dost olup tabanına devleti ve İslam'ı yıkmaya yönelik çalışma yaptırırlar
	Batılların Türkiye'yi yıkmaya yönelik projelerini göremeyecek kadar gözleri kör olmuş
	Siyasi basiretleri bitmiş, kulakları sağırlaşmış
	CHP'ye kuyruk olan, CHP'nin taşeronu
	Erbakan hocanın kemiklerini sızlatan, milli görüş zihniyetine zarar veren
<i>HDP</i>	HDPKK
	PKK'nın siyasi kanadı
	Ülkemizin birlik ve beraberliğini sekteye uğratan ve batı güçleri tarafından kullanılan bir oluşum
	Batının veledi zinası olan bir terör örgütü
	Asla Müslüman Kürt halkının savunucusu olmayan
	Devlete ihanet edenler, batının uşaklığını yapanlar
	Kundaktaki çocuğu, okuldaki öğretmeni, hastanedeki doktoru, nöbetteki askeri ve polisi şehit edenler,
	PKK uzantısı

	Yıkım ittifakı, terör ittifakı
	Yıkım ekipleri, yıkım siyasetçileri, yıkmaya, kapatmaya, yok etmeye dayalı vaadlerde bulunan
	Yerli ve milli bir geleceğe karşı ihanet ittifakı
	Yalan üstüne kampanya yürütenler
	Yakacaklarını yıkacaklarını kapatacaklarını yatırımları durduracaklarını ilan edenler
	Ülkeyi idare etme noktasında güvenilir bulunmayanlar
	Ülkeye faydası olmayan
	Türkiyemizi ve Tayyip liderimizi sandıklarda oy darbeleriyle yıkma planları yapanlar
	Türkiye'yi geri götürmede birleşenler
	Şeytanın bile feleğini şaşırtacak bir rüyada dahi buluşamayacak olanlar
	Şer ittifakı, şer güçlerin ittifakı, zillet ittifakı
	Şer cephesi, şer muhalefet, ısmarlama ittifak
	PKK ile fiili ittifak halinde çalışan
	Öteki ittifaklar
	Oyun tezgahlayan, tek amaçları Erdoğan'ı indirmek olan
	Milleti kandıranlar
	Millete çukur kazanlara özerklik vaad edenler
	Millet-devlet bütünleşmesine kumpas kuranlar
	Millet nezdinde itibarları olmayanlar, millet nezdinde itibarsız siyaset kurumları
	Memlekete faydası olmayan
	Malum ittifak
	Kirli ittifaklara imza atanlar
	Kirli düşünceleri olanlar, kendi çıkarları için bütün dünyayı sömürmeye kalkan batılıların prangaladığı akıllar
	Kinlerinin kurbanı olarak devlet millet bütünleşmesine karşı bir araya gelme çabasında olanlar
	Kinle ittifak kuranlar
	Kin ve öfkelerinin kurbanı olarak ittifak edenler
	Kin ittifakı
	Kendilerine saygısı olmayanlar
	Kan dökmekten çekinmeyecek karaktere sahip olanlar
	İlk söz ve icraatları yakma, yıkma, kapatma, yatırımları durdurma olanlar
	İhanet ittifakı
	İçlerinde din kisveli ve sözlü kimseler açık ve net bir şekilde din karşıtları ile milli olmakla gayri milli olma arasında bocalayan ve kendilerine bir türlü kimlik kişilik biçememiş garip bir grup
	İçinde yaşadıkları devleti ve milleti tehdit edenler
	İsmarlama ittifak
	Hülleci ittifak, hülle yapanlar
	Husumet cephesi
	Her şeyi yalan üstüne inşa edenler
	HDP'ye sahip çıkanlar

Millet ittifakı

<i>Millet ittifakı</i>	Hazımsız, hain ittifak güçleri
	Haçlı Batılıyla ittifak eden ihanetçi kesim
	Gözlerini köprülerimize, yollarımıza, hastanelerimize, okullarımıza hatta tüm yatırımlarımıza dikenler
	Gerçek kimlik ve kişiliklerini açık etmiş olanlar
	Fikirleri, siyasi ahlakları olmayan
	Erdoğan düşmanlığında birleşen
	Demokrasiyi içine sindiremeyenler
	Çirkin ittifaklar
	CHP'nin başını çektiği yıkım muhalefeti
	Bugün söylediklerine yarın kendileri de inanmayanlar
	Batılı muhalefet, Şer muhalefet
	Batıdan prangalanmış akıllar
	Arkalarına haçlı batılları ve terör örgütlerini alanlar
	Aldatmaya ve insanları kandırmaya yönelik propaganda geliştirenler
	AK Parti'ye karşı FETÖcülerle, CHP ile ittifak kuranlar
	Abidik gubidik ittifaklar
	ABD ve Avrupa'nın desteklediği taşeron ve korsan adaylar
	28 Şubat davasında müşteki olmayanlar, 28 Şubat davasında darbecileri savunanlar
	"Bize Kâbe olarak Çankaya yeter" diyenler
<i>Haçlılar</i>	Haçlı dünyası
	Haçlı orduları
	Haçlı zihniyeti
	Hristiyan Batı dünyası (Batı ülkeleri)
	80 yıldır bizi sömürenler
	90 yıldır çirkefliklerini sürdürenler
	Adnan Menderesi asan, Özal'ı zehirleyen, Erbakan'ı zorla iktidardan indirenler
	AK Parti ve Erdoğan düşmanlığı ilan edenler
	Birinci gündem maddesi (Türkiye'deki) seçim olan
	Bizi müstemleke ülkesine çevirenler
	Devlet-millet ittifakı arasında uçurum açma gayretinde olanlar
	Devletimize ve milletimize karşı ekonomik sosyal siyasal ve kültürel suikastları boşa çıkacak olanlar
	Dövizi tirmandırmaya çalışanlar
	Ekonomi başta olmak üzere her konuda saldıranlar
	Erdoğan'ın seçilmesinden korkan
	Erdoğan'ın zaferine üzülenler, kan emici emperyalistler
	FETÖ'yü besleyenler
	Her konuda bizi kendilerine muhtaç bir ülke konumunda tutmaya çalışanlar
	İslam düşmanları
	Kendi çıkarları için bütün dünyayı sömürmeye kalkanlar
	Kuduranlar
	Osmanlı İmparatorluğu'nu parçaladıktan sonra güya bize Türkiye Cumhuriyeti'ni kurma izni verenler

	Osmanlı torunlarının bir daha ayakları üstüne kalkamamaları için Lozan Antlaşması ile asıl hedeflerine ulaşan
	Osmanlı'yı parçalamak için birleşen
	Oyunları durmayan
	Öç ve hınç içinde yaşayanlar
	Silahla saldıran, sıcak ve soğuk savaş taktikleri ile saldıran
	Sinsi şer planları olanlar
	Siyonist ve haçlılar, Haçlı Siyonistler
	Tek amacı tecrübe sahibi liderleri yok etmek olan, zalim, acımasız
	Toplum iradesinin hükümete tepki olarak yönelmesini isteyenler
	Tuzakları boşa çıkanlar
	Türkiye hakkında karalama kampanyası yürütenler
	Türkiye'nin kalkınmasının önünü kesenler
	Türkiye'nin sömürülmesi lazım bir devlet olmasını isteyenler
	Türkiye'yi babalarının çiftliği gibi sömürenler
	Türkiye'yi parçalamak isteyenler
	Ülkeyi ele geçirmek isteyenler
	Yerli ve milli bir Türkiye'nin şaha kalkmasına çileden çıkan ve saldırılarını artıranlar
Muharrem İnce	Bay ince
	Yalandan başka sermayesi olmayan
	Millet tarafından defteri dürülecek olan
	CHP'nin zoraki cumhurbaşkanı adayı
	Terörle mücadele kahramanlarımıza saldıranlar
	Başörtüsünün amansız karşıtı
	Başlamadan biten
	Mütedeyyin kesime şirin görünmek için namaz kılan
	Daha çirak bile olmayan
	İmam hatiplere kafayı takan
	Bir garip adam
	Ne zaman ne söyleyeceği belli olmayan
	Yalan söyleyen, yalanda sınır tanımayan
	Kendisiyle fotoğraf çekilmek isteyen vatandaşları kürsüden fırlattıran, çocuğu azarlayan
	Komedyen üsluplu, millet tarafından hoş karşılanmayan, laubali
	Milleti aldatacağını zanneden
	Haddini aşan, muvazeneyi kaybeden
	Ülkenin ve milletin hayrına ağızlarından tek bir söz söylemeyenler,
	Millete gösterecek eserleri olmayan
	Yalancı
Dış güçler	Yönetilen (biz yöneten)
	Riyakâr, bira içen, başörtüsü düşmanı, tacizci
	Bizimkiler dizisindeki şom ağızlı Cemil
	Batı, Batı dünyası, Batı ülkeleri, Batılılar, Batılılar ve ortakçıları
	Dış güçler, dış şer güçler, bazı şer güçler, Dışarıdaki düşmanlar

<i>Dış güçler</i>	Sömürge politikalarına teslim olan bir Türkiye isteyen güç odakları
	Siyasi ahlak çizgileri menfaat ve çıkara dayalı olan
	Ortak noktaları Erdoğan düşmanlığı olan
	Güçlü bir Türkiye istemeyen malum şer güçler
	İstikrarı ortadan kaldırmaya ve ülkemizi kaosa sürüklemeye yönelik çalışan
	Ülkemiz ve İslam ümmeti üzerinde hain emelleri olan,
	İslam ve Türkiye düşmanları
	FETÖcülerini koruyup kollayan, HDP'yi parlatan, CHP'yi destekleyen
	Türkiye'yi parçalamak isteyenler
	Fetullahçı Terör Örgütü üzerinden ülkemize yönelik işgal kalkışmasında bulunan
	Türkiye başta olmak üzere kalkınmış bir İslam ülkesi istemeyenler
	Türkiye'deki darbeler ve siyasi kargaşalarda dahli olanlar
	2002 öncesi bizim bütün sırlarımıza vakıf olanlar
	ABD ve AB'nin kan emici emperyalistleri
	Ülkemizi bölmek isteyenler
	Tek amaçları bu tecrübe sahibi olan liderleri (Erdoğan ve Bahçeli) yok etmek olan
	Zalim, acımasız
	Tek başlarına Sayın Erdoğan'ın karşısına çıkamayanlar
	Ehli küfür
	Tek hedefi İslam dünyasını toparlayacak bir Türkiye'nin gelişinin durdurulması,
	Türkiye Cumhuriyeti Devleti düşmanları
	Kumpasları boşa çıkanlar
	Elindeki en tesirli silah ekonomi olan
	Türkiye'yi istediği gibi yönetmeye çalışan, zayıf bir Türkiye isteyen
	Türkiye'nin büyümesini hazmedemeyenler
<i>Terör örgütleri</i>	FETÖ
	FETÖ=PKK, HDPKK, HDP-PKK
	Ülkemizi bölmeye, parçalamaya çalışanlar, bölücüler
	Hiçbir zaman Kürtleri temsil etmeyen (PKK)
	24 Haziran seçim sonuçları karşısında şaşkınlık ve panik yaşayan Kürtlerin değerlerine inançlarına geleneklerine örf ve adetlerine her zaman hakaret eden bir yapı
	Devleti, vatani ve milleti ile bölünmez bütünlüğümüzü, istikrarımız bozmaya çalışanlar
	Eskiden ordular kurarak bize ve istikbalimize alenen saldıranlar
	Varlığımıza göz koyanlar
	Bağımsızlığımıza leke sürmeye kalkışanlar
	Hain
	Çok uluslu tezgâhın ürünü, asla İslam'a faydası olmayan,
	Türkiye'de kaçacak delik bulamayan
	Kanlı terör örgütleri
	Cumhur İttifakı'na karşı birleşme çağrısında bulunan (PKK)
	Kürtlerin en büyük problemi (PKK)

	Türk halkının iradesine ve demokratik kararına saldıran, vatandaşların coşkusundan rahatsız olan
	Halkı günah keçisi ilan eden
	Ülkenin kamu kurumlarını ele geçiren, işgalci
	En büyük tehlike (FETÖ)
	Müslümanlara ve devlete ihanet eden (FETÖ)

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Özlem DORUK ŞAHİN

Yabancı Dil : İngilizce

Öğrenim Bilgisi:

Lisans	Yıldız Teknik Üniversitesi
2002-2007	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi/Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü/Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Pr.
Yüksek Lisans	Yıldız Teknik Üniversitesi
2007-2010	Sosyal Bilimler Enstitüsü/Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler (YL) (Tezli)
	Tez adı: AK Parti Döneminde Türkiye'nin Kuzey Irak politikası: Gerginlikten uzlaşmaya (2010)
	Tez Danışmanı: Prof. Dr. GENCER ÖZCAN
Doktora	Anadolu Üniversitesi
2013-2023	İletişim Bilimleri Fakültesi/Basın ve Yayın Bölümü
	Tez adı: Türkiye’de Medya Popülizmi: Birgün ve Yeni Akit Gazeteleri Üzerine Söylem Tarihsel Çözümleme
	Tez Danışmanı: Prof. Dr. ÖMER ÖZER

Akademik Görevler

Öğretim Görevlisi	Anadolu Üniversitesi
2011-	Açıköğretim Fakültesi/İktisadi ve İdari Programlar Bölümü/İktisadi ve İdari Programlar Anabilim Dalı

Eserler

Uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

1. Yılmaz Rasime Ayhan, Doruk Şahin Özlem (2019). Post Truth Dönemde İtibarı Korumak: Sosyal Medyada Marka Krizleri Üzerine Bir İnceleme. KURGU, 27(4), 137-157. (Yayın No: 6331307)

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında (proceedings) basılan bildiriler:

1. Doruk Şahin Özlem (2018). Media Populism in Turkey: Turkey and Netherlands Diplomatic Crisis and Populist Discourse in the News Media. VII. International Conference On Conflict, Terrorism And Society (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:4251271)
2. Doruk Şahin Özlem (2018). Hakikat Ötesi (Post-Truth) Dönemde Doğrulama Platformları: Teyit.Org Örneği. Dönüşen Dünyada İletişimin Rolü Uluslararası Sempozyum, 151-162. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:4251000).
3. Doruk Özlem, Demir Fatma Nur,Kaynar Hayriye Hande,Ateşgöz Kenan,Yüksel Erkan (2014). Is There A Link? How Media Frames, How Public Thinks: A Second Level Agenda Setting Study On Prime Minister Recep Tayyip Erdoğan'xxs Image. 12th International Symposium Communication In The Millennium (Özet Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:3467072)
4. Doruk Özlem, Ünalın Duygu (2014). Cultivation Theory: A New Research in the Case of Eskişehir, Turkey. The George Gerbner Conference on Communication, Conflict and Aggression, 1(13), 43-62. (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum)(Yayın No:3467196)

Yazılan ulusal/uluslararası kitaplar veya kitaplardaki bölümler:

Yazılan ulusal/uluslararası kitaplardaki bölümler:

1. Açık ve Uzaktan Öğrenmede Radyonun Yeri, Bölüm adı: (“Dünyayı Sınıfa Getirmek” Radyonun Eğitim İşlevi ve Türkiye’de Eğitsel Radyo Programları) (2020)., Doruk Şahin Özlem, Kıyık Kıcırcı Güzin, Demir Fatma Nur, Şahin Murat Doğan, Karadağ Nejdett, Özaydemir Nebiye, Usta İlker, Pegem Akademi, Editör:Güzin KIYIK KICIR, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 160, ISBN:978-625-7228-63-3, Türkçe(Bilimsel Kitap), (Yayın No: 7494939)
2. Polarization, Populism, and The New Politics: Media and Communication in a Changing World, Bölüm adı:(Media Populism In Turkey: Analyzing The Turkey-Netherlands Diplomatic Crisis And Populist Discourse In The News Media From A Discourse-Historical Perspective) (2019)., Doruk Şahin Özlem, Cambridge Scholars Publishing, Editör:Baybars Hawks, Banu Uzunoğlu, Sarphan, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 206, ISBN:9781527540217, İngilizce (Bilimsel Kitap), (Yayın No: 6331364)
3. Eleştirel Medya Kuramları, Bölüm adı: (Post-Marksizm ve Eleştirel Medya Araştırmaları) (2021)., Doruk Şahin Özlem, Siyasal Kitabevi, Editör: Ömer ÖZER, Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 406, ISBN: 9786057877994, Türkçe (Bilimsel Kitap)

Ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler:

1. Kıyık Kıcır Güzin, Demir Fatma Nur, Özaydemir Nebiye, Şahin Murat Doğan, Akyıldız Murat, Doruk Şahin Özlem, Usta İlker, Karadağ Nejdett (2019). Açıköğretim Sisteminde Eğitim Amaçlı Radyo Programlarının Geliştirilmesi. Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi, 5(2), 9-28. (Kontrol No: 5248327)
2. Yüksel Erkan, Adıyaman Fırat, Keçeli Duygu, Doruk Özlem, Yavuz Özlem, Kasdemir Beyza (2014). Obezite Konusu Basında Nasıl Çerçevelenmektedir?. Selçuk İletişim, 8(2), 149-176. (Kontrol No: 3467097)
3. Doruk Özlem (2013). Disiplin Toplumu Ve Haber Söylemi: Gökkuşakı Derneğı'nce Yapılması Planlanan Yürüyüşün Engellemesine İlişkin Haberlerin Çözömlenmesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Faköltesi Elektronik Dergisi, 2(1), 106-132. (Kontrol No: 3466122)

Ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler:

1. Ünalın Duygu, Doruk Özlem (2016). Televizyonun Yetiştirme Rolünün Kadınlar Üzerindeki Etkisi: Eskişehir Örneğı. Medya ve Şiddet Sempozyumu (Tam Metin Bildiri/Sözlü Sunum) (Yayın No:3469003)

Sanat ve tasarım etkinlikleri:

1. Ulusal, TV Programları /Metin Yazarı /, 15.08.2016-15.08.2017, TRT Okul TV (Avrupa Birliğı Belgeseli) Senaryosu Hazırlama, (No: 169674)